

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Stadier paa Livets Vei

Citation: Kierkegaard, Søren: "Stadier paa Livets Vei", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 6*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1999 , s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-slv-txt-shoot-id6597287c-14c6-4580-bc1d-7eecf8b790c.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 6

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Altsaa idag for et Aar siden saae jeg hende første Gang, det vil da sige første Gang med besluttet Sjel. Jeg var ikke phantastisk, ikke vant til at beruse mig i store Ord og korte Drømme, derfor betød min Beslutning mig vel ikke, at jeg vilde døe, hvis hun ikke blev min. Jeg mente heller ikke, at min Sjel vilde adsplittes, mit Liv vorde mig aldeles indholdsløst, hvis hun ikke blev min, dertil havde jeg for mange religieuse Forudsætninger. Min Beslutning betød for mig: hende eller Du gifter Dig slet ikke. Det var Indsatsen. At jeg elskede hende, derom var ingen Tvivl i min Sjel, men jeg vidste ogsaa, at der i Henseende til et saadant Skridt var saa mange Misligheder, at det for mig blev den vanskeligste Opgave. En Individualitet som min er ikke let tilfods; jeg kan ikke sige: faaer jeg ikke den Ene, saa tager jeg den Anden; jeg tør ikke tillade mig den Forudsætning, som falder Mange nem nok, at man selv altid er god, naar blot den Anden ogsaa er Een værdig. For mit Vedkommende maatte Eftertrykket lægges paa et andet Sted – om jeg ogsaa var istand til at give mit Liv et saadant Udtryk, som et Ægteskab fordrer det. Forelsket var jeg trods Nogen, om end ikke Mange vilde forstaae, at jeg, dersom min Overveielse ikke havde tilladt mig dette Skridt, havde beholdt Forelskelsen hos mig selv. Med hende gifter jeg mig eller jeg gifter mig slet ikke.

Burde en Grændsesoldat være gift? Tør en Grændsesoldat, aandeligt forstaaet, gifte sig, en Yderpost, der Dag og Nat kæmper ikke just med Tartarer og Skyter men med et oprindeligt Tungsinds Røverhorder, en Yderpost, der om han end ikke kæmper Dag og Nat, om han end i længere Tid har Fred, dog aldrig kan vide, hvilket Øieblik Krigen igjen begynder, da han ikke engang tør kalde denne Rolighed en Vaabenstilstand?

Mit Væsen er Tungsind, det er sandt, men takket være den Magt, der om den end bandt mig saaledes, dog ogsaa gav mig en Trøst. Der gives Dyr, som kun slet ere bevæbnede mod deres Fjender, men Naturen skjenkede dem en List, ved hvilken de dog frelses. En saadan List forundtes ogsaa mig, en Listens Magt, der gjør mig ligesaa stærk som Enhver, med hvem jeg har prøvet Styrke. Min List er den, at jeg kan skjule mit Tungsind; netop ligesaa dyb som mit Tungsind er, ligesaa listigt er mit Bedrag. Dette er ingen løs Formening. Jeg har indøvet mig deri og øver mig daglig. Ofte tænker jeg paa et lille Barn, jeg eengang saae i Esplanaden. Han gik paa Krykker, men paa sin Krykke kunde han hoppe, springe, løbe omkaps næsten med den sundeste. Fra jeg var ganske ung har jeg øvet mig; siden jeg saae hende og blev forelsket, har jeg anstillet de mest anstrængende Øvelser, inden der kunde være Tale om at fatte en Beslutning. Jeg kan til hvilkensomhelst Tid paa Dagen afføre mig mit Tungsind eller rettere iføre mig Bedraget, thi Tungsindet venter blot paa mig, til jeg bliver ene. Er der Nogen tilstede, hvo det saa end er, jeg er aldrig ganske som jeg er. Bliver jeg overrumplet i et ubevogtet Øieblik, da kan jeg ved at tale i mindre end en halv Time fravriste Enhver, der er forekommen i min Praxis, dette Indtryk. Mit Bedrag er ikke Overgivenhed. I Forhold til Tungsind er denne Naturens eget Bedrag, der netop derfor strax vilde gjøre Een mistænkt endog i en middelmadig lagtagers Øine. Det sikreste Bedrag er Forstandighed, lidenskabsløs Reflexion, og fremfor Alt et aabent Ansigt og et aabenhjertigt Væsen. Bag denne skuffende Sikkerhed og Tryghed i Livet en søvnløs og tusindtunget Reflexion, der hvis den første Attitude bliver usikker, bringer Forvirring i Alt indtil Den, der strides med, hverken veed ud eller ind, og man atter naaer sin Sikkerhed. Og saa inderst inde – Tungsindet. Det er sandt, det bliver tilbage, og er og bliver min Elendighed. Men denne Elendighed ønsker jeg jo ikke at vælte over paa noget andet Menneske. Det er visseligen ikke derfor jeg vil gifte mig.

Skulde jeg maaskee være noget sofistisk mod mig selv? Forelsket er jeg, skulde det være Forelskelsens Lyst, der indbildte mig, at jeg formaaede dette? Men jeg har jo excerceret mig i saa mange Aar, og det har hidtil aldrig slaaet fejl. Min Fader var jo dog gift, og han var det tungsindigste Menneske, jeg har kjendt. Men den hele Dag var han glad og rolig, han brugte en Nattetime til ligesom Lokes Hustru at udtømme Bitterhedsskaalen, saa var han igjen helbredet. Saa megen Tid behøver jeg end ikke. Jeg behøver blot et Øieblik efter Tid og Leilighed, saa gaaer Alt ordentligt. Af Tungsindets Bitterhed destilleres en Livsglæde, en Sympathi, en Inderlighed, som visseligen ikke kan forbittre noget Menneske Livet. Min Glæde, saaledes som den stundom er overvætted i mit Hjerte, tilhører hende ganske, til daglig Brug arbejder jeg redelig for at erhverve Glædens Udkomme til hende, kun de enkelte mørke Øieblkke har jeg for mig selv, hun skal ikke komme til at lide derunder.

Saaledes staaer Sagen. Alle de Helte, som foresvæve min Indbildning, er det jo mere eller mindre Tilfældet med, at de dybt og gjemt bære en Sorg, som de ikke kunne og ikke ville indvie Nogen i. Jeg gifter mig ikke for at lade et andet Menneske trælle under mit Tungsind. Min Ære, min Stolthed, min Begeistring er det mig at holde indesluttet hvad der skal være indesluttet, at reducere det paa saa knappe Diæter som muligt; min Glæde, min Salighed, mit første, mit eneste Ønske er det at tilhøre hende, hvem jeg for enhver Priis vil kjøbe med mit Liv og Blod, men hvem jeg ikke vil svække og tilintetgjøre ved at indvie i mine Lidelser.

Hende eller jeg gifter mig aldrig. Mere end eengang gjør man ikke disse Anstrængelser, som kun en Forelskelse kan give al Trylleriets Herlighed. Thi dette indseer jeg vel, at et Ægteskab for mig bliver den vanskeligste Opgave, en bekymret Sag, om den dog er mit høieste Ønske.

d. 3. Januar. *Midnat.*

Naar en Fortvivlet styrter gennem en Sidegade af Tilværelsen for at finde Fred i et Kloster, da gjør han vel i først at betænke, om der ikke er Noget i hans Livs Forhold, der indtil videre binder ham og gjør det til Pligt først at arbeide en Anden flot, hvis denne Anden er til at frelse. Har han gjort alt Sit hertil, da kan han, om han end ikke blev Ridder i Livet, gjøre sig Haab om den Ære, hvilken Middelalderen tilstod Skolastikeren, naar han døde: at begraves som Ridder. Stille derfor. Det gjelder om at forblive saa apathisk og uafgjort som muligt. Jeg er jo en Morder, jeg har jo et Menneskes Liv paa min Samvittighed! Men saa kan man jo med Føie tye til Klosteret? Nei! Det Eneste, en Morder ellers har at vente, er sin Dom, jeg venter en Dom, der skal afgjøre, om jeg var en Morder, thi hun lever jo endnu. O! Rædsel hvis det var en Overdrivelse, en øieblikkelig Stemning, hvis det var en Afmagtens Trods, der bragte dette Ord over hendes og hendes Omgivelses Læber! O! dybe Spot over Tilværelsen, hvis der Ingen var i den hele Verden uden jeg ene, der tog det Ord for Alvor! Min Forstand hitter paa den ene Mistanke efter den anden, Latterens Dæmon banker bestandigt paa, jeg veed hvad den vil, den vil hvirvle hende hen som et Abracadabra. Viig bort Du urene Aand! Min Ære, min Stolthed byder mig at troe hende; mit Tungsind speider efter den lønligste Tanke derinde, at jeg ikke skal faae Lov til at skulke mig fra Noget. Hendes og de Talendes Ansvar bliver det, at have sagt det Forfærdelige, mit Ansvar bliver det, om jeg ikke holder mig nøie til Ordet. Jeg er jo ikke lagttager, ikke Samvittighedsraad, men Handlende : Skyldig. Min Phantasi tillades det altsaa at udmale hendes Skikkelse i al Elendighed, mit Tungsind at docere Applicationen: Du er Morderen. Bliver det nogensinde sandt hiin første Ord, jeg sagde til mig selv i Adskillelsens Øieblik: hun vælger Skriget, jeg vælger Smerten – bliver det nogensinde sandt, nu vil jeg ikke vide det, og kan ikke vide, om det nogensinde bliver sandt.

AK! at hun dog ikke maatte døe, ak at hun dog ikke maatte visne hen! Hvis det var muligt, Gud i Himlene, Du veed jo, det var jo, det er mit eneste Ønske – hvis det da saa var muligt og det saa var for sildigt!

Jeg saae hende igaar Eftermiddags paa Gaden. Hvor bleg, hvor lidende, hvor ganske som dens Skikkelse, der siger Een til at møde for Evigheden. Dette næsten brustne Blik, denne Gysen i min Sjel, fordi Døden gaaer over min Grav. Og dog vil jeg intet glemme deraf, intet, kun til en ængstet Indbildnings Troskab, der giver mig det Betroede forfærdeligere igjen, kun til en besværet Samvittigheds Hukommelse, der udsætter Skylden paa høie Renter, kun til en saadan Redelighed vil og tør jeg betroe mig! – Hun døer. Og jeg som et Øieblik kunde troe Forstandens Snedighed, eller næsten lytte til Latterens Dæmon, afskyeligt.

Og dog var hun maaskee kun saa bleg, fordi hun saae mig. Maaskee! Hvilken nedrig Plageaand boer der ikke i dette Ord? Er det ikke som naar et Barn længe nok har martret Sommerfuglen, naar den hvert Øieblik vil til at døe og han da pirrer ved den, saa den et Secund igjen griber efter Livet, griber med Vingerne efter Friheden.

Men døer hun, jeg kan ikke overleve hende, jeg kan det ikke. Men intet Øieblik før, at ikke min Død giver hende en Forklaring, som jeg jo netop vilde offre mit Liv for at holde borte fra hende.

Altsaa kold, rolig, besindig, uforandret. Besynderligt nok, da jeg friede til hende, var jeg angst nok for at være intrigant, nu er jeg nødsaget til at være det.

d. 5. Januar. *Midnat.*

Den stille Fortvivlelse

Da Swift var bleven en gammel Mand, optoges han i den Daarekiste, han selv i sin Ungdom havde oprettet. Her stod han, saa fortælles der, ofte for et Speil med en forfængelig og vellystig Qvindes Udholdenhed, om ikke just med hendes Tanker. Han betragtede sig selv og sagde: stakkels gamle Mand!

Der var engang en Fader og en Søn. En Søn er ligesom et Speil, hvori Faderen seer sig selv, og for Sønnen er igjen Faderen som et Speil, hvori han seer sig selv i den tilkommende Tid. Dog betragtede de sjældent hinanden saaledes, thi en oprømt livlig Samtales Munterhed var deres daglige Omgang. Kun hændte det faa

Gange, at Faderen standsede, stod for Sønnen med sit sørgmodige Aasyn, betragtede ham og sagde: stakkels Barn Du gaaer i en stille Fortvivelse. Videre blev der aldrig talet om, hvorledes dette dog var at forstaae, hvor sandt det dog var. Og Faderen troede, at han var Skyld i Sønnens Tungsind, og Sønnen troede, at det var ham, der voldte Faderen hans Sorg – men der blev aldrig vexlet et Ord derom.

Saa døde Faderen. Og Sønnen saae Meget, hørte Meget, oplevede Meget og forsøgte i adskillige Fristelser, men kun Eet længtes han efter, kun Eet bevægede ham, det var hiint Ord og det var Faderens Stemme, der han sagde det.

Saa blev Sønnen ogsaa en gammel Mand; men som Kjærlighed opfinder Alt, saa lærte Længselen og Savnet ham vel ikke at fravryste Evighedens Taushed nogen Meddelelse, men den lærte ham at efterligne Faderens Stemme indtil Ligheden ingen Skuffelse var ham. Han betragtede sig da ikke i et Speil, som den gamle Swift, thi Speilet var jo ikke mere til, men i Eensomhed trøstede han sig selv ved at høre Faderens Stemme: stakkels Barn Du gaaer i en stille Fortvivelse. Thi Faderen var den Eneste, der havde forstaaet ham, og dog vidste han jo ikke, om han havde forstaaet ham; og Faderen var den eneste Fortrolige, han havde havt, men Fortroligheden en saadan, at den blev den samme enten Faderen levede eller døde.

d. 8. Januar. Morgen.

Idag for et Aar siden saae jeg hende hos hendes Onkel, hvor jeg var i Selskab med hende. Hvor hemmelighedsfuld ruger jeg over min Forelskelse, hvor skjult indsuger jeg Forelskelsens Næring! Og hvorfor saa hemmelighedsfuld? Sandeligen det er ikke som behøvede Forelskelsen noget Mystificationens Incitament; men deels er jeg vant dertil fra tidligere Tid og end mere fra Forberedelsens Tid til dette tentamen rigorosum, deels synes jeg at skyldte hende det. Det er dog uforsvarligt, at en Mand misbruger den friere Omgang med det andet Kjønn, som vore Forhold tillade, til, som det hedder, at gjøre Cour. Det er aldeles uberegneligt, hvorvidt og hvorledes denne Gjøren-Cour kan virke forstyrrende paa en Pige eller virke forstyrrende paa Den, hvem hun engang skal tilhøre. Jeg veed vel, at en Forelskelse kan fjerne ubetydelige Bekymringer, og dog dersom jeg var forelsket i en Pige, det vilde altid smerte mig, det vilde berøre mig ubehageligt at vide, at hun havde været Gjenstand for en Courmagers Opmærksomhed. Langt hellere maatte hun have været virkelig forlovet eller gift, thi ethvert alvorligere Udtryk for det Erotiske forstyrrer ikke saaledes som dette Ubestemmelige, der netop derfor er en Leflen. Saaledes kunde jeg ønske, at en Anden vilde tænke mod mig, og saaledes vil jeg tænke mod ham, thi jeg er meget langt fra at have Dumdristighed nok til uden videre at antage, at hun skal tilhøre mig. Men hvad enten hun bliver min, eller hun ikke bliver min (hvor Sproget kan gjøre kort Proces, og dog er Sproget til andre Tider i elskelig Forstaaelse med Sorgens Vidtløftighed) min Dom bliver uforandret. Skal hun tilhøre en Anden, da er det mit Ønske, at min Tanke hurtigt dræbt maa flygte tilbage i mit eget Indre, og intet intet Spor efterlade sig i det Udvortes.

Heller ikke er jeg saa indesluttet, fordi jeg ønsker at overrumple hende ved nogen Mystification. Hvad hjalp det mig? Saa maatte jeg jo have den Forudsætning, at jeg var en fortræffelig Karl, der sagtens kunde gjøre hende lykkelig, naar hun blot var god nok. Jeg veed ikke, om slig Tanke kan opkomme i en Forelskets Hjerne, i min huser den ikke. Jeg føler kun altfor vel Ansvar, og hvad vilde det sige med List at overrumple og da – at liste Ansvarets Vægt paa mig selv. Hvis hun nogensinde blev min, og jeg maatte tilstaae mig selv, at jeg havde brugt Klogskab mod hende, saa vilde jeg være som tilintetgjort i al min Lykke, fordi det Forbigangne ikke kunde gjøres om, ja end ikke konstrueres for Phantasien, da jo selv hendes Forklaring Intet vilde indeholde om, hvorledes Alt vilde have været anderledes, hvis dette ikke var skeet. Jeg veed ikke, om List nogensinde lader sig forene med det Erotiske, men det veed jeg, at naar man strider med Gud og med sig selv, om at turde følge Forelskelsens Vinken, om at turde gribe efter det Ønske, der er Øiets Lyst og Hjertets Begjering, saa er man sikkert mod paa denne Maade at løbe vild. Men derfor er jeg saa forsigtig, forsigtig indtil det sidste Øieblik, ak, hvis der kom en Contra-Ordre inden i mig, at jeg da ikke skal have formasteligen grebet forstyrrende ind, og ikke blot have en ulykkelig Forelskelses Smerte, men ogsaa maatte gjøre et Angerens Tilbagetog. Om der var et Trylleord, om der var en Rune, som kunde skaffe mig hende, jeg veed ikke, om jeg havde Alvor nok i Forhold til det Erotiske, Sands nok til at see, hvor uskjønt ethvert Mittel er, Styrke nok til at forsmaa det, men jeg veed, at naar man er bunden som jeg er det, fristes man ikke.

Dog Tidens Fylde nærmer sig. Jeg har vel nu i et Aar fra den første Gang jeg paa hende saae mig forelsket (thi før den Tid havde jeg ogsaa seet hende) hengivet mig lønligt og skjult til denne Forelskelse. Jeg har seet hende i Selskab, seet hende i hendes Hjem, jeg har ubemærket fulgt hendes Vei. Det Sidste var mig paa en Maade det Kjæreste, deels fordi det tilfredsstillende Forelskelsens Lønlighed, deels fordi det ikke ængstede mig med Frygt for, at Nogen skulde opdage det, hvad der kunde krænke hende og før Tiden rive mig ubesluttet ud af Øvelsens Skole. Dette Aar, Øvelses-Aaret har for mig en egen Fortryllelse. Gjennem Alt,

hvad jeg ellers foretog mig, slyngede Elskovens Silkesnor sig som i Amerikanerens Ankertoug; og hvad jeg ellers foretog mig stod i nøie Forhold dertil. Kan Ankertouget ingen Anelse have om Stormene, hvori det skal prøves, saa tænkte jeg mig mangan Forfærdelse, og øvede mig i den, medens Forelskelsens Lyst nynnede til Arbeidet. En forelsket Student læser flittigt til sin Examen, hvor meget mere maatte jeg da ikke begejstres til at foretage saadanne Øvelser, der i en ganske anden Forstand vare mig *conditio sine qua non*.

Hvor udviklet jeg blev, fatter kun Den, som forstaaer hvad det vil sige Intet at foretage sig, ikke det Mindste uden i Kraft af Reflexion, hvilket er ligesom hvis Een maatte for at gaae bruge et konstigt Been og ikke kunde gjøre et Skridt uden det, og tillige vilde skjule for Menneskene (hvad der da kan lykkes med Hensyn til Reflexionen) at det var et konstigt Been. Et Menneske skulde blot vide, hvor meget han gjør umiddelbart, og saa skulde han vide, hvad det er ikke at gjøre det Mindste uden Beregning. Han skulde vide, hvilken Forskjel det er, at komme til den muntre Kreds og være glad udendvidere, og derimod at komme fra Tungsindets yderste Mørke og dog komme præcise til det Klokkeslet, Indbydelsen lyder paa, og med den Art Munterhed, som Selskabet og Omgivelsen fordrer. Dersom man ikke er forelsket, bliver man træt underveis.

Hun gik eengang om Ugen til Sang, det vidste jeg. Jeg vidste, hvor Syngemesteren boede. Langtfra at gjøre noget Forsøg paa at trænge mig ind i disse Kredse, ønskede jeg blot skjult at see hende. Nu traf det sig saa heldigt, at der boede en Conditior i samme Gade, hvis Boutique hun passerede forbi, naar hun gik dertil og naar hun gik derfra. Her havde jeg mit Bedested. Her sad jeg og ventede, her saae jeg hende, selv useet, her tiltog og forfremmedes Elskovens skjulte Vext i Velbehagelighed for mine Øine. Det var en Conditior af anden Rang, jeg kunde være temmelig sikker paa, ikke at blive overrasket. Nogle af mine Omgangsvener blev dog opmærksomme derpaa. Dem indbildte jeg, at Kaffeem uden Sammenligning var den bedste i hele Staden, ja jeg opfordrede dem endog med stor Pathos til at forsøge det. Et Par af dem gik hen en Dag og smagte - og fandt den naturligviis maadelig, som den var. Jeg disputerede imod med al Iver. Følgen deraf var, at da det engang paa tredie Sted kom paa Tale mellem dem og nogle Flere, hvorfor jeg altid gik hos den Conditior, sagde Een af dem: »aah! det er ikke Andet end hans sædvanlige Trods. Han har for et Indfalds Skyld paastaaet, at Kaffeem var superb, for nu blot at have Ret tvinger han sig til at drikke det Poit. Saaledes er han, et godt Hoved men det stridigste Menneske, og man hævner sig paa ham som paa Diogenes ikke ved at sige ham imod, men ved ikke at bryde sig om ham og in casu om hans Conditior-Besøg.« En Anden meente, at jeg havde en stor Disposition til fixe Ideer, og han fandt det morsomt, at jeg virkelig kunde troe, at Kaffeem var god. I Grunden havde de dog alle Uret, thi Kaffeem var ogsaa efter min Smag slet. Derimod havde de ikke Uret i at hævne sig paa mig, ved at opfylde mit Ønske, at lade mig i Fred med min Conditior og hans Kaffeem. Hvis jeg havde bedet dem derom, havde jeg neppe kunnet være saa tryk. Jeg drak Kaffeem, tænkte ikke stort derpaa, men her var det jeg ventede, her var det jeg nærede Forelskelsen med Længselen, og vederqvægede den med Synet, og herfra tog jeg meget hjem med mig, naar Synet var forsvundet. Ved Vinduet torde jeg aldrig sidde, men naar jeg sad midt inde i Værelset, kunde mit Øie beherske Gaden og det modsatte Fortoug, hvor hun gik; men den Forbigaaende kunde ikke see mig. O skønne Tid, o elskelige Erindring, o søde Uro, o lykkelige Syn, naar jeg smykkede min skjulte Tilværelse med Forelskelsens Trylleri.

Som Dreng havde jeg en Latin-Lærer i den lærde Skole, hvem jeg oftere mindes. Han var meget duelig, det var ogsaa langtfra, at man ikke lærte Noget af ham, men stundom var han noget besynderlig eller, om man saa vil, noget *distract*. Dog bestod hans *Distractio* ikke i at han faldt i Tanker, taug stille o. s. v., men i at han pludselig en enkelt Gang talte med en ganske anden Stemme, og ud af en ganske anden Verden. Vi læste blandt Andet Terents *Phormio* med ham. Her fortælles der om *Phædrus*, at han, forelsket i en *Citharist* var reduceret til at følge hende til og fra Skole. Nu staaer der hos Digteren:

ex advorsum ei loco

Tonstrina erat quædam; hic solebamus fere

plerumque eam opperiri, dum inde rediret domum.

Latinlæreren spurgte Discipelen med Underviisningens Gravitet, hvorfor styrer dum her *Conjunctiv*. Discipelen svarede: fordi det betyder det Samme som *dummodo*. Det er rigtigt, svarede Læreren, men begyndte derpaa at forklare, at man ikke maatte betragte det *Conjunctiviske* paa en udvortes Maade, som var det Partiklen som saadan der styrede *Conjunctiv*. Det *Indvortes* og det *Sjælelige* var det, som bestemte *Modus*, og saaledes her den ønskende Lidenskab, Utaalmodighedens Længsel, Sjælens Bevægelighed i Forventning. Derpaa blev hans Stemme aldeles forandret, og han vedblev: Den, der nemlig her sidder og venter i hiin *Tonstrina*, som var det hos en Conditior eller paa et saadant offentligt Sted, er ingen ligegyldig Mand, men en Forelsket, der venter den Elskede. Ja havde det været en *Porteur*, en *Portechaisedrager*, et Bud eller en *Droskekudsk*, der havde ventet, saa vilde egentligen det at vente være at tænke som samtidigt udfyldende Tiden, medens Pigen var til Musik og Sang, hvilket ikke er *conjunctivisk* men *indikativisk* tænkt, det skulde da være at disse Herrer ventede paa *Betaling*, hvilket er en meget maadelig Lidenskab.

Egentligen burde Sproget slet ikke tillade, at en saadan Forventning udtrykkes i Conjunktiv. Men det er Phædria, der venter, og han venter, blot hun dog, naar hun dog blot, at hun dog blot, snart, snart vilde vende tilbage; og alt Dette er ret egentlig Conjunktivisk. Der var en Høitidelighed og en Lidenskab i hans Stemme, saa Disciplene sad som havde de hørt en Aande-Røst. Han taug, derpaa rømmede han sig og sagde med Underviisningens sædvanlige Gravitet: den Næste.

Dette var en Erindring fra min Skoletid, jeg indseer nu tydeligen, at min uforglemmelige Latin-Lærer, skjøndt han kun gav sig af med Latin, ogsaa havde kunnet paatage sig andre Fag.

Om Aftenen for et Aar siden fulgte jeg hende hjem. Der var ingen Anden, man kunde anmode derom. Jeg gik glad ved hendes Side, i Selskab med Flere. Og dog syntes jeg mig næsten lykkeligere i mit Skjul; det at komme Virkeligheden saa nær, uden dog i Virkeligheden at være nærmere, fjerner, medens Skjulthedens Afstand drager Gjenstanden til sig. Hvis det Hele var en Illusion? Umuligt. Hvorfor føler jeg mig da lykkeligere i Mulighedens Afstand? Af den Grund jeg selv har angivet, alt Andet er en mørk Indbildning; hun er jo den Eneste, jeg elsker, jeg har elsket, jeg vil aldrig elske nogen Anden. Men jeg vil heller ikke nedværdige min Sjel ved som det hedder at lære hende at kjende, ved at prøve og efterforske hendes Væsen. Hun er min Elskede, og min Forelskelses skjulte Gjerning er det at tænke alt Elskeligt om hende, indtil jeg næsten omkommer af Utaalmodighed, Timen og Stunden maa vel nærme sig, min Sjel er besluttet.

d. 9. Januar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Jeg tæller Øieblikkene; blot en Beleilighed forundes mig til at tale med hende, saa er Loddet kastet. Paa ny har jeg overtænkt det Hele – hende eller slet ikke. Gud i Himlene! at det nu maatte blive lykkeligt. Bede om hende turde jeg ikke, uden med den uendelige Reservation, der gjør at jeg ikke beder om hende, men om hvad der er mig tjenligt. Anderledes har jeg aldrig turdet bede Gud om Noget, har aldrig ønsket at bede anderledes, ad Resignationens Gjenvei er vistnok Gud et Menneske allernærmest, men denne Gjenvei er en heel Reise omkring Tilværelsen. I en vis Forstand frygter jeg næsten mere hendes Ja end hendes Nei. Fortrolig som jeg er med Taushed og med mørke Tanker passer et Nei bedre for mig. Dog er et Ja – ja det er mit eneste Ønske. Det skal jo heller ikke passe til det Øvrige, det skal betyde mig, at som jeg har en mørk Afkrog i min Sjel, hvor jeg er en Indsidder i Tungsind, saa skal Glæden nu ogsaa boe hos mig, naar jeg tilhører hende, jeg skal kunne samle al min Sjel paa at gjøre hende saa lykkelig som det er mig muligt. Mere forlanger jeg ikke i Verden, men at dog min Sjel maatte have eet Tilholdssted, hvor Glæden er tilhuse, een Gjenstand, paa hvilken jeg kan samle mig for at skabe Glæde og glædes.

Hende havde jeg ikke bekymret mig om at prøve eller som det hedder at lære at kjende. Det Ord rinder mig bestandigt ihu: Marthe, Marthe, Du bekymrer Dig om saa Meget, Eet er fornødent. Dette Fornødne er der, hun er den Elskede. Saaledes tænker jeg, vi passe for hinanden: er jeg god nok, hun er det altid. Farer frygter jeg ikke, Opoffrelser ikke heller, saa langt fra, at jeg næsten finder en Glæde i det absurde Ønske, at hun var ulykkelig. Sandeligen, det Eneste, jeg frygter, er, at hun uden mig skulde blive langt lykkeligere.

Hendes Omgivelse, hendes Livsforhold har jeg derimod næsten udspioneret. Heldigviis ere disse mig gunstige. Hendes Familie lever i en næsten idyllisk Ro. Hendes Fader er en alvorlig Mand, og Moderens Død har formildet hans Væsen og udbredt en Venlighed, der vel har noget veemodigt, men tillige noget aabent og indbydende. Munterheden er ikke bortvegen fra disse Steder, men Livsglæden søges ikke udenfor eller i vidtløftig Compagni med Creti og Pleti. Moderens Død har hjulpet Børnene til alvorligere at slutte sig sammen, og at have deres Tanker ved Hjemmet, hvor Faderen ikke uden Veemod men desto omhyggeligere freder om Børnene, og ikke uvenlig lader sig forynge ved Ungdommens berettigede Fordring til Livet. Det er som jeg ønsker det. Hendes Omgivelse er en saadan, at den begunstiger mit Forehavende og min Fremtids Lykke mere end en Duenna begunstiger Ridderens Forstaaelse med den Elskede. At rive en Pige ud af en tilvant Omgivelse og omplante hende i en fremmed Leveviis vovede jeg ikke.

Saa kom da, beleilige Stund. Tale med hende vil jeg, jeg vil ikke skrive eller henvende mig til nogen Trediemand. Det er min Tro, at en Forelskelse i Oprigtighed, en Overbeviisningens Inderlighed, en Valgets Besluttethed giver det korte Ord, giver Stemmen selv et Udtryk, en Tilforladelighed, som for den Vedkommende er mere overbevisende og mere fyldestgjørende end Resultatet af Fædres og Venners Overveielse, som dog ikke kjende Een. Hvad jeg vil, lader sig sige kort; jo kortere jo bedre, kun at det siges Ansigt til Ansigt. Havde jeg Veltalenhed, havde jeg Kraft til at bedaare, hvor ængstelig vilde jeg ikke være, at jeg skulde bruge den, og hvis jeg brugte den, jeg vilde komme til at betale det dyrest. Jeg frygter dog Ingen, som jeg frygter mig selv, vee mig, dersom jeg opdagede, at der havde været eet svigefuldt Ord i min Mund, et eneste Ord, hvormed jeg havde søgt at overtale hende.

Idag for et Aar siden. Det er dog anstrængende, næsten over mine Kræfter at holde Sjelen paa Beslutningens Høieste. Saaledes svinger en Brændehugger Øxen over Hovedet, og denne Stilling fordobler Vægten mange Gange; han stemmer ligesom sig selv imod af yderste Magt, hver Muskel skjælver i Anstrængelsen. Det er kun et Øieblik. O at disse Øieblkke maatte forkortes! O at jeg ikke griber fejl! Dersom jeg i denne næsten overnaturlige Tilstand ikke griber en Virkelighed, dersom denne Potensation i en ny Reflexions Tjeneste vender sig mod mig selv, saa er jeg afmattet, maaskee tilintetgjort for stedse. O Tid, Tid, hvor er Du forfærdelig at brydes med! O Menneske, hvor er Du dog besynderlig sammensat: at kunne være saa stærk, og at kunne falde for Ingenting! Thi føler jeg mig nu stærk, stærk som en græsk Gud, saa indseer jeg ogsaa, skeer der Intet, da er jeg knuset.

Saa traf jeg da hende. Vi mødtes, idet vi begge vilde besøge Familien i Kronprindsessegaden. Fruen var oppe hos Bedsteforældrene i anden Etage; da jeg havde et Ærende til hende, var Datteren saa artig at ville hente hende ned. – Vi vare altsaa ene. Maaskee vilde en gunstigere Leilighed ikke saa snart tilbyde sig, eller et saa sikkert Øieblik. Bedstemoderen var noget tunghør, men, som gamle Folk ofte er det, meget nysgjerrig, altsaa skulde Alt fortælles høit og tydeligt, hvilket dog tager nogen Tid; Juliane havde, idet hun løb ud af Døren, slaaet Entrée-Døren i efter sig, og saaledes lukket sig og sin Frue Moder ude. Situationen begunstigede derimod ikke nogen vidtløftigere Expectoration, eller en glødende Følelses Natur-Bedragerier, men den vilde nødsage hende til at bruge al sin Magt for at Ingen skulde mærke Noget, og skulde endeligen de Indtrædende finde hende lidt anderledes end ellers, vilde de naturligt forklare det af den Mangel paa Takt, hvormed Juliane havde ladet os være ene, saa meget mere som det, at jeg maatte ud og lukke op, vilde give Anledning til lidt Overgivenhed. Det Dramatiske er dog langt hurtigere, et halvt Minut var mig nok til at overskue hvad der bliver mig vidtløftigt, naar jeg vil kalde det frem for Erindringen.

Er jeg dog ikke lumsk, er der dog ikke noget Beregnet i Alt, hvad jeg foretager mig? Du gode Gud! naar jeg bruger min Klogskab netop af Omsorg for hende, hvad kan jeg saa gjøre mere? Det udtalte Ord kunde nu blive en Hemmelighed mellem hende og mig, Ingen, ikke en Djævel kunde falde paa, at et saadant Øieblik blev benyttet saaledes, det udtalte Ord kunde være dødt og magtesløst, som var det aldrig sagt, hvis det saaledes behagede hende. Situationen var netop saaledes, at den forhindrede det, hvis hun ellers i sin Sindsbevægelse skulde have yttret et Ord til Nogen, et Ord, hun bitterligen maaskee vilde fortryde.

Hvad jeg sagde, det veed jeg ikke, men det gøs i mig selv; og skjøndt rolig, var min Stemme dog bevæget; hvorledes kan jeg ikke beskrive, kun var det ubeskriveligt lindrende, at give mig Luft. Jeg er overbeviist om, at hvad jeg har sagt har havt hele min Lidenskabs indre Sandhed. Hun blev som forstenet, hun skjælvede synligt, hun svarede ikke eet Ord. – Jeg hørte Fodtrin paa Trapperne, der blev ringet paa, jeg lukkede op, Latteren hjalp paa Alt, Conversationen begyndte; det lykkedes. Mit Ønske var nu, at hun vilde gaae først og derved undgaae, at vi ikke kom til at følges ad, hvilket kunde være mistænkeligt; ved at gaae først sikkedes hun ogsaa mod ethvert Spørgsmaal. Formodentligt har hun selv indset det Samme; hun gik. Jeg blev en Timestid for at distrahere.

Derpaa gik jeg hjem og henvendte mig skriftligt til hendes Fader og anholdt om hendes Haand. Nu var enhver verdslig Delibereren, enhver deeltagende og bekymret Betragtning i Anledning af et saa vigtigt Skridt mig kjær og i mine Tanker Sagen aldeles vedkommende. Jeg ønsker langtfra ikke at undgaae det, tvertimod ønsker jeg, at enhver Vanskelighed, enhver Tvivl maa komme bestemt til Orde, enhver Fare maa blive hende tydelig. Men mit første Ord, min Kjærligheds-Erklæring skal hævdes; den skal ikke kastes ind mellem saadanne Overveielser som et Aktstykke mere. Har jeg tiet saa længe, har jeg ogsaa Ret til at udsige Ordet, uden Kunst, uden Svig, men saaledes som min Stemning byder det, naar den samler en stille Lidenskabs Kraftfyldte i et afgjørende Ord og i et afgjørende Øieblik. Det Indtryk, vil jeg hun skal have af mig, det Indtryk vil jeg selv have, det Øvrige befaler jeg Gud i Vold, som da ogsaa Dette, men paa en anden Maade.

Har jeg overvældet hende; har jeg gjort for stærkt et Indtryk; kan en Pige maaskee ikke bære det Uventede og en Lidenskabs Udbrud samlet i Eet? Hvorfor taug hun? Hvorfor skjælvede hun? Hvorfor blev hun næsten angst for mig? Naar Borgporten i mange Aar ikke har været aabnet, da lukkes den ikke lydløst op som en Mellemdør, der dreier sig i Fjedere! Naar Taushedens Dør længe har været lukket, da lyder Ordet ikke som en hurtigløbende Tunges Goddag og Farvel; naar man med eet Ord skal sætte Alt ind, naar man i Aar og Dag kun har villet Eet, og nu skal sige det, ikke til en Ven, men til Den, i hvis Haand Opfyldelsen er lagt, da er Stemmen ikke uinteresseret som en Vægters, der raaber hvad Klokkeren er, og anderledes interesseret end Eens, der tæller Tørv. Hvorfor frygter jeg da, hvorfor er jeg urolig, hvorfor vil allerede Reflexionen til at saare mig, som var der noget Underfundigt i at tie saa længe, noget Dæmonisk i at kunne det, noget Listigt i at benytte Øieblikket, noget Uforsvarligt i at bruge det simpleste Middel og den redeligste Fremgangsmaade, fordi denne maaskee er den stærkest virkende.

d. 12. Januar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Det er afgjort. Man gjorde mig altsaa ikke Prøvens Tid lang; nu det behøvede jeg ogsaa, thi jeg er meget anstrænget. Du senestærke, smidige Athlet, o Mulighed, Dig søger man forgjæves at løfte fra Jorden, at man kan tage Magten fra Dig, thi Du lader Dig trække ud saa lang som en Evighed og beholder dog Fodfæste; Dig søger man forgjæves at fjerne fra sig, thi Du er Een selv. Ja jeg veed det, Du bliver dog Den, der engang tager Livet af mig, men denne Gang ikke. Slip mig, Du visne Hex, hvis Favnetag er mig modbydeligt, som Hexens i Skoven var det for Rolands Svende, skrump sammen til det Intet Du er, lig saa der som en vindtørret Snog, indtil der atter kommer Liv i Dig, og Du atter bliver seig og elastisk og livsfortærende for min Sjel! I dette Øieblik er din Magt brudt. Prøvens Tid er forbi, blot den dog ikke har været for kort, blot dog Ingen har tilskyndet hende til at fatte en Beslutning, blot man har gjort hende Sagen vanskelig nok.

Vær da glad, min Sjel! Hun er min. Gud i Himlene, jeg takker Dig! Nu en lille Rastdag, at jeg ret kan fryde mig ved hende, thi det veed jeg vel, jeg kan dog Intet, slet Intet foretage mig uden at see og tænke paa hende.

Det første Kys hvilken Salighed! En Pige glad i Hu, lykkelig i Ungdom! Og hun er min. Hvor er alle mørke Tanker og Indbildninger kun et Spindelvæv, og Tungsindet kun en Taage, der flygter for denne Virkelighed, en Sygdom, der er helbredet og helbredes ved Synet af denne Sundhed, denne Sundhed, der jo er min, da den er hendes, mit Liv og min Fremtid. Rigdom har hun ikke, det veed jeg, jeg veed det nok, behøves ei heller, men hun kan sige som en Apostel har sagt det til den Værkbrudne: Sølv og Guld haver jeg ikke, men hvad jeg haver, det giver jeg Dig, stat op, vær karsk!

Blev jeg igaar som 10 Aar ældre, idag er jeg bleven 10 Aar yngre, nei yngre end jeg nogensinde har været. Er dette en Krisis? Er det Afgjørelsens Svæven? Estne adhuc sub iudice lis? Skal jeg være bleven 10 Aar ældre, jeg som næsten var en Olding - den stakkels Pige, der skal pusle om en Afdød; eller er jeg bleven ung, som jeg aldrig har været det - misundelsesværdige Lod at kunne være saa meget for et Menneske.

d. 12. Januar. *Midnat.*

Alt sover; kun de Døde stige nu frem af Graven og leve om igjen. Og end ikke det gjør jeg, thi da jeg ikke er død, kan jeg jo ikke leve om, og dersom jeg var død, kunde jeg jo heller ikke leve om, thi jeg har jo aldrig levet.

For at holde min natlige Syssel saa skjult som mulig, bruger jeg den Forsigtighed at gaae i Seng Kl. 9. Kl. 12 staaer jeg op igjen. Det tænker Ingen paa, end ikke de Deeltagende, der have Deeltagelse nok til at opholde sig over, at jeg gaaer saa tidligt i Seng.

Var det et Tilfælde, der bragte os saa nær sammen, eller hvilken Magt forfølger mig med hende, hvem jeg flyer og dog ikke vil undflye. At see hende er mig en Rædsel, som det maa være for Synderen at høre Dødsdommen oplæses, og dog tør jeg ikke undgaae dette Syn, saa lidet som jeg tør søge det, hvilket ligesaa godt kunde virke forstyrrende paa hende. Dersom jeg vidste med mig selv, at jeg var gaaet et Skridt af min sædvanlige Vei for at undgaae hende, var bleven borte fra noget Sted, hvor jeg pleier at komme, for at undgaae hende, jeg troer jeg tabte Forstanden. Kun ved at taale og lide, ved at bøie mig under ethvert Argument mod min sønderrevne Sjel, holder jeg Mening i min Existent. Hvis jeg gik en Gade for at søge hende, et Skridt, jeg troer jeg tabte Forstanden af Bekymring for at skulle have forhindret hende i, at hjælpe sig selv. Jeg tør Intet foretage mig, Intet lade, min Tilstand er som den Fordømtes evige Qval.

Og idag var det vor Forlovelsesdag! Hun vilde skraae ind paa Fortouget fra Gaden, jeg gik paa Fliserne og havde Fortougsret. Hun kunde ikke komme til at sætte sin Fod paa Rendesteensbrættet førend jeg var passeret, en Vogn, der kjørte forbi, gjorde hende det umuligt at tye ud paa Gaden. Havde jeg villet tale med hende, Situationen var saa gunstig som mulig. Men nei, ikke et Ord, ikke en Lyd, ikke en Bevægelse af Læben, ikke en tvivlsom Antydning i Øiet, Intet, Intet fra min Side. Store Gud, hvis hun var en Feberpatient, hvis dette Ord af mig var det Glas kolde Vand, hun ønskede, jeg skulde negte det? Saa er jeg altsaa et Umenneske! Nei, min lille Jomfru, nei! vi have talet nok sammen! O at jeg kan tale saaledes om hende i min

Tanke, hende, for hvis Skyld jeg vil vove Alt, naar jeg blot kan forstaae, at det er hende tjenligt. Men hvorfor følger hun mig? Jeg har Uret, sandt, vist, himmelraabende Uret. Men er jeg ikke straffet, har jeg ikke et Mord paa min Samvittighed? Har jeg da slet ingen Rettigheder? Skal hun slet ikke kunne forstaae hvad jeg lider? Er det en elskende Pige, der handler saaledes? Og hvorfor seer hun saaledes paa mig? Fordi hun troer, at inderst inde gjør det et Indtryk paa mig. Altsaa troer hun noget Godt om mig. Og da at ville saare den Martrede!

Jeg gjorde Øieblikket saa langt som muligt. Ved et saadant Sammenstød bliver der altid en Standsning, fordi den Ene maa vente til den Anden er passeret. Saa benyttede jeg mig af Fordelen for at bedømme hendes Udseende og om muligt hendes Sjelstilstand. Jeg havde taget mit Lommetørklæde op, og som man i al Beqvemmelighed holder det ud for at see, hvilken Deel man vil bruge, saaledes stod jeg pflugmatisk, som kjendte jeg hende ikke, skjøndt jeg saae paa hende og med Fortvivlelsens Nøiagtighed. Men intet Ord, enhver min Mine saa betydningsløs som et Intet. Ja brus kun derinde, thi ogsaa jeg har varmt Blod, maaskee kun for varmt; spræng Hjertet, saa jeg styrter død om, det lader sig høre, det finder man sig i; bank zittrende i Fingerspidserne, om det saa skal være, bank indvendig med Forfærdelsens Slag paa Hjernen, men ikke synligt i Tindingerne, ikke i Læberne, ikke i Øiet, det vil jeg ikke, jeg vil det ikke. Hvorfor blev jeg hidset, hvorfor blev jeg nødsaget til at opdage, hvilken Magt jeg har i Forstillelse, naar det gjælder en god Sag!

Hun var mindre bleg, men maaskee var den friske Luft Skyld deri, maaskee havde hun gaaet længere. Hendes Blik gjorde et Forsøg paa at dømme mig, men da slog hun Øiet ned, hun saae næsten bedende ud. En Qvindes Bønner! Hvo gav hende uforsvarligt dette Vaaben i Hænde, hvo giver den Rasende et Sværd, og hvor afmægtig er dog ikke han i Sammenligning med den Afmægtiges Bøn!

Da jeg svingede om Hjørnet, maatte jeg holde mig ved Husene. Dersom der nu var en Fortrolig, til hvem jeg vilde sige: saaledes er det, jeg kan see ganske rolig og lidenskabsløs ud, men naar jeg dreier om Hjørnet, da er jeg nærvæd at besvime, og dersom denne Fortrolige var en Nysgjerrig, der vilde belure mig, hvad saa? Saa vilde jeg blive opmærksom derpaa, thi som Kaspar Hauser kunde føle Metal gennem utallige Lag Tøi, saa føler jeg Bedrag og List gennem ethvert Hylster, hvad saa, saa vilde jeg ikke blive svimmel, idet jeg dreiede om Hjørnet, men naar jeg da var gaaet igjennem den Gade, og den Nysgjerrige Intet havde seet, da vilde jeg søge den nærmeste Tvergade for at synke om.

Sov nu vel, sov vel, min Elskede! Give Gud hun maatte sove al sin Smerte ud og sove sig glad og rødmende til imorgen! Have Linie-Dandsere, der ere Forældre, ingen Fader- og Moderkjærlighed, have de ingen, naar de sætte Barnet op paa den smale Linie, og gaae i Dødsens Angst nedenunder? Har man ikke afsagt min Dom, at jeg er en Morder, hvad kan altsaa skee værre end at hun dør, og dog er der nu ingen Sandsynlighed derfor. Enten er hun den Sjeldne blandt Pigerne, saa vil netop min Fremgangsmaade bidrage Sit til, at hun ikke forstyrres i at blive det Udmærkede, en Pige, hvis Apotheose ikke begyndte med Døden, men med Sorgen, – eller hun er, ja jeg gider ikke sige det, hun har indbildt sig o. s. v., og derpaa bliver hun forstandig o. s. v. ∴ indbilder sig at være bleven forstandig o. s. v. – holdt! jeg eier ingen faktisk Oplysning, der berettiger mig til nogen Conclusion. Altsaa bliver jeg i min Elendighed, og holder hende i Ære. Men min Forstand, min Forstand, den siger mig det, jo den siger mig det for at krænke mig, thi det var jo ikke mit Ønske, at hun skulde vise sig at være mindre end hvad hun syntes, og jeg kunde dog hverken for hendes eller for min Skyld ønske saaledes at frelses ∴ saaledes at blive til Nar.

Men Intet, Intet er der, som kan hjælpe mig med en lille Oplysning. Forgjæves kaster jeg mig utaalmodig nu paa den ene Side, nu paa den anden; naar man ligger paa en Pinebænk nager det overalt. Hun kan foragte – store Gud! det er det jeg vil, det jeg arbejder for, og dog gyser det i mig ved Tanken om et saadant Martyrium paa Livstid. Om jeg vil kunne udholde det, om jeg ikke aldeles fortvivler, jeg veed det ikke, men det veed jeg, og det veed den Magt, der ifølge sit Væsen er Medvider i de skjulteste Tanker, den veed, at jeg har trukket i Snoren til Styrtebadet. Om det skal knuse mig, veed jeg ikke. – Hun kan beskikke sin Sjel til Taalmodighed, kan med uskadt Samvittighed tage Sorgens Slør, hvad kan jeg? Hvor skjuler jeg mig for mig selv, hvor er det Hvilested, at den Mødige kan samle nye Kræfter, hvor redes det Natteleie, paa hvilket jeg kan slumre stille og qvægsomt. I Graven? Nei, thi det er usandt hvad Skriften siger, at der i Graven er ingen Erindring, jeg vil erindre hende. I Evigheden? Er der Tid til at sove? I Evigheden! Hvorledes vil jeg see hende igjen? Skal hun der træde anklagende og dømmende frem? Forfærdelse! Eller skal hun maaskee have transpireret det Hele ud som en Barnestreg? Modbydeligt! Og dog ikke modbydeligt, men noget Værre, thi var maaskee ikke min Taushed Skyld i, at hun blev en Saadan. Og jeg, som netop har frygtet, at et Ord af mig skulde gjøre hende pjattet og berolige hende i Passiar!

d. 15. Januar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Er det saaledes at være forlovet? Thi hvad det er at være forelsket, det vidste jeg, men dette Nye, at vide sig Forelskelsens Gjenstand sikkert, at hun er min, min for evig.

Er det saaledes at være Moder, klagede Rachel, da Tvillingernes Strid begyndte i Modersliv, og saaledes har vel Mangen sagt til sig selv, naar det var opnaaet hvad han higede efter: er det saaledes?

Og strider det ikke i mig som var der tvende Væsener: er jeg bleven 10 Aar ældre eller er jeg bleven 10 Aar yngre?

Hvor det dog maa være besynderligt at være en ung Pige, at leve saaledes frisk væk ind i Livet. Jeg troede jeg skulde være sluppen, at jeg skulde være forvandlet, at jeg havde seet mig forelsket og ved at see forelsket paa hende skulde see mig frelst, saa jeg var bleven som hun en Fugl paa Qvisten, en Frydesang i Ungdommen, at vi skulde være opvoxede sammen, at vort Liv skulde være lykkeligt for os i Foreningen, forstaaeligt i sin Lykke for Andre, som den Glades Hilsen, naar han iler os forbi og kaster et Kys til os.

Meget forstaaer jeg, enhver Reflexion, som jeg hører eller læser, er jeg saa fortrolig med som tilhørte den mig. Men dette Liv forstaaer jeg ikke. At tænke paa ingen Ting, og dog være saa elskelig, at leve Viisdom og Daarskab mellem hinanden, uden ret at vide, hvilket der er hvilket. Dersom en Juveleer, der havde udviklet sit Kjendskab til ægte Stene indtil at have sit Liv i denne Distinction, dersom han saae et Barn, der legede med forskellige Stene, ægte og uægte, hvilke Barnet blandede mellem hinanden og havde lige Fryd af begge – jeg tænker det vilde gyse i ham at see den absolute Distinction hævet; men dersom han saae Barnets Lykke, dets fornøielige Sind over Legen, saa vilde han maaskee ydmyge sig derunder og fængsles til dette gysende Syn. Saaledes er der for den Umiddelbare ingen absolut Distinction mellem hvor Ideen bryder sig i Tanken og Sproget som Ædelstenen i Straaleglansen, og hvor dette mangler, der er ingen absolut Distinction, der gjør det Ene til det Kostbareste af Alt, det Andet til Intet, det Ene til Det, der bestemmer Alt, det Andet til hvad der end ikke kan bestemmes i Forhold til dette.

Elskende bør jo intet Mellemværende have. Ak! ak! vi have for kort været forenede til at have noget Mellemværende – vi have Intet imellem os, og da have vi en Verden imellem os, netop en Verden.

I de enkelte Øieblikke er jeg lykkelig, fuldkommen lykkelig, lykkeligere end jeg nogensinde havde drømt om; mig er dette rigeligt Vederlag for min Smerte; blot hun Intet aner, saa er Alt vel.

Hun er taus, stillere idetmindste end hun pleier at være, men kun naar vi ere ene. Om hun tænker? Blot hun ikke begynder at reflektere!

d. 17. Januar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Hvad er dette? Hvad vil det sige, jeg er saa bevæget som Skovens angstfulde Hvirvel mod Uveir. Hvad er det for en Anelse, der sammenknuger mig? Jeg kjender ikke mig selv igjen. Er dette Forelskelse? O! nei! Saa meget forstaaer jeg vel, at det ikke er med hende, ikke med Eros jeg skal stride. Det er religiøse Kriser, der trække sammen over mig. Min Livs-Anskuelse er bleven mig selv tvetydig, hvorledes kan jeg endnu end ikke sige. Og mit Liv tilhører hende, men hun aner Intet.

d. 17. Januar. *Midnat.*

Hvad jeg skriver om Morgenens er fra det Forbigangne, og tilhører det forgangne Aar, hvad jeg nu skriver, disse mine »Nattetanker,« er Journalen for det løbende Aar. Det løbende Aar! Hvilken forfærdelig Spot over mig ligger der ikke i dette Ord. Dersom et Menneske havde opfundet Sproget, vilde jeg troe, han havde opfundet dette Ord for at haane mig. I gamle Dage brugte de Militaire en meget grusom Straf, at ride paa Træhesten. Den Ulykkelige blev ved Vægter tvungen ned paa en Hest, hvis Ryg var ganske skarp. Da den engang exequeredes, og Synderen vaandede sig i Smerte, kom en Bonde gaaende paa Volden, blev staaende for at see ned paa Exerker-Pladsen, hvor Synderen leed sin Straf. Fortvivlet af Smerte, ophidset ved Synet af en saadan Tværdriver, raabte den Ulykkelige til ham: hvad gloer Du paa? Men Bonden svarede: kan Du ikke taale man seer paa Dig, saa kan Du jo ride om ad en anden Gade. Og som hiin ridende Synder var ridende, saaledes er det løbende Aar løbende for mig.

Noget maa der gøres for hende. Mit Hoved spinder lutter Intriguer fra Morgen til Aften. Var min Adfærd før hun blev min i al Oprigtighed, ved den ængsteligste Undgaaen af Alt, hvad der kunde synes List, saa er jeg

nu bleven desto intrigantere. Hvo vilde ikke ansee mig for en Daare, hvis jeg sagde til ham, at hun nu i dette løbende Aar beskæftiger mig mere end nogensinde. Og dog er Vanskeligheden den, at jeg ikke tør foretage mig Noget, thi den fjerneste Anelse om, hvorledes hun beskæftiger mig, vilde være det absolut Farligste, det kunde maaskee lokke hende ud ved et Haab i det Ubestemte, og lade hende frelses 3: omkomme, fortabes i Halvhed.

At ville betale enhver Oplysning, ethvert Ord med Guld, og ikke at turde det, fordi det er livsfarligt, da det kunde vække hendes Mistanke, og forstyrre hende i at hjælpe sig selv! At maatte ad tusinde Krumningers Vei tiltrygle sig en Yttring en passant, naar man kunde have Meddelelse i Overflod, men ikke tør det, ikke tør det for hendes Skyld! Dersom jeg vilde iagttage absolut Taushed mod mine saakaldte Nærmeste, kunde det ogsaa let vække en Mistanke. Derfor har jeg lavet en Formular, jeg siger til dem. Kun siger jeg den ikke som Formular, men afdeclamerer den, saa mærker man det ikke, at det er Formular. Dette kan man lære af en Præst. Han veed godt, at det er en gammel afdanket Prædiken, han holder, men naar han declamerer og aftørrer Sveden, saa troer Tilhøreren, at det er en Tale. Saaledes troe ogsaa de Vedkommende, at jeg taler, uagtet jeg kun fremsiger en Formular, der er saa stereotyp og hvert Ord valgt efter langt Overlæg. Det Modsatte er ogsaa brugeligt, at tale derom ad modum: deres meget ærede af 25de styli novi rigtigt modtaget. Der er Intet, der bedre gjør Lidenskab uigjennemsigtig, end Contoir- og Bogholder- og Forretnings-Stiil. Dette Sidste er det bedste. Jeg har studeret det ved mine Operationer mod en Indesluttet, derfor kjender jeg det. Man skulde aldrig trænge ind paa en Indesluttet, saa taber man; men som en Gigtsvag ængstes af Træk, saaledes kan man berøre ham ved en tilfældig Hentydning, man slet ikke forfølger. Eller man passer ham op, naar han tilfældigt engang har givet sig lidt Luft. Man kan strax bedømme hans Indesluttethed af, hvor vanskeligt det falder ham at bryde af. Han fortryder, han har sagt Noget, han vil fordrive Indtrykket, man tier, nu bliver han mistænkelig mod sig selv, at det ikke er lykkedes ham, han vil gjøre en Conversations-Overgang, det mislykkes, man tier, han ærgrer sig over Pausen, han forraader mere og mere, om ikke ved Andet saa ved sin Iver for at skjule. Men naar man veed det, saa gjør man sine Øvelser itide. Og Kunsten er, at tale lidt derom (thi aldeles Taushed er uklogt) og saa at holde en fortærende Lidenskab smidig paa Conversationens Tømme, saa man, liig en Rytter, kan styre den med en Sytraad, og liig en Kjøresvend, svinge i et Ottetal.

At intriguere er dog en Adspredelse, at afhøre Vidner og modtage Efterretninger, at conferere og controllere, at løbe Verden rundt, at lure paa Øieblikket er dog at foretage sig Noget, om der end Intet vindes, men det er utaaleligt at sidde og føde Vind, at udfinde den ene Plan sindrigere end den anden, og ikke turde bruge den, fordi det er endnu klogere, at lade være, at man ikke skal blive forraadt; at see disse tantaliske lokkende Frugter, der friste Sympathien ved at love Alt! At have Lidenskab som en Spiller, og ikke at turde røre sig af Stedet, og kun være bunden ved sig selv! At have Sjelen fuld af dumdrigtig Mod, og Hjernen af Planer, og Ordet nærværende, og da at have en Pen, der ikke kan skrive eller med stor Møje et Bogstav hver anden Time! At have Lidenskab som en Fisker, at vide hvor det vil bide, og ikke turde kaste ud, eller at see Floddet bevæget og ikke turde trække til, at ikke denne Bevægelse skal forraade Noget! At have Den i sin Magt, der kunde sige Alt, at have Kniven paa hans Strube, hvis han forraadte Noget, og dog ikke turde bruge ham, fordi der dog for mig intet Forhold er imellem Hevnen over ham og den Skade, han kunde volde hende. Istedetfor saadanne Oplysninger at skulle nøies med et tilfældigt Ord af en Pige, en Tjener, en Hyrekudskekarl, en Forbigaaende; og at skulle bringe Noget ud deraf, fordi det er Een en Saligheds-Sag. At skulle koge Suppe paa en Pølsepind - men at skulle koge Kraftsuppe paa en Pølsepind og skulle det, fordi det er Een det Vigtigste af Alt! At skulle sidde her i Natten og tale efter de Forskjellige, at Stemmen ikke har forraadt Noget, at Conversationstonen er holdt! Ikke at turde troe Nogen! Hvad vil det ogsaa sige, om Den vilde troe Nogen, som ikke har turdet troe en Pige, han elskede, og hvem han kunde omspænde med hundrede speidende lagttagelser! Hvis man skulde betroe sig til Nogen, da ene at turde vælge Den, man ikke kan troe 3: i Bedragets Form at betroe sig til ham.

Den Eneste, jeg egentligen faaer Noget at vide af, er saare langt fra at være i min Tjeneste. Dog er der en hemmelig Forstaaelse imellem os. Han veed Alt, maaskee er han den Paalideligste af Alle. Heldigviis hader han mig. Han vil om muligt pine mig, ja jeg forstaaer det. Directe siger han aldrig Noget, han nævner aldrig noget Navn, men han fortæller mig saadanne besynderlige Historier. I Begyndelsen forstod jeg ham slet ikke, men nu veed jeg, at han taler om hende, men under fingerede Navne. Han troer jeg har Phantasi nok til at forstaae enhver Hentydning; det har jeg ogsaa, men ogsaa Forstand nok til at lade som Intet. Dog maa jeg beregne, at han er ondskafuld.

Gid hun var død, gid hun var død strax, gid hun var sjunken død om for mine Øine i det afgjørende Øieblik, gid Familien var styrtet til, gid jeg var bleven arresteret, gid der var bleven en Criminelsag! O, gid dette var skeet! Jeg havde strax ansøgt om at blive henrettet, og at vorde fritagen fra tomme Vidtløftigheder. Den menneskelige Retfærdighed er dog en Narrestreg, og 3 Instantser gjør blot Spasen kjedsommelig. Aktor og Defensor er som Harlekin og Pierrot og Retfærdigheden er som Jeronymus eller Cassander, der tages ved Næsen. Alt er her latterligt, Vægterne inclusive, som paradere ved Executionen. Skarpretteren er den eneste antagelige Figur. Hvis min Ansøgning da ikke afsloges, naar jeg selv vilde betale alle Omkostninger, saa havde jeg med denne min Fortrolige opsøgt en Egn, der svarede til min Sjelstilstand, der havde jeg forlangt af ham, hvad ellers Ridderen fordrer af den troe Riddersvend at løbe ham Sværdet i Brystet, og det gjør jo ingen Forskjel om det er en Riddersvend eller en Skarpretter, tvertimod har denne Sidste den Fordeel, at han

ikke behøver at gjøre sig nogen Samvittighed deraf. – Saa havde der været Mening i det Hele.

Men dette er der ingen Mening i. Jeg er en Skurk. Rigtigt, hvis jeg var den, jeg ansees for at være, men jeg er lige det Modsatte. Hvad er jeg saa? En Nar, en Phantast, en overspændt Ridder, der vil tage sig en ung Piges Ord saa nær. Hvorledes! Er det en theologisk Fremgangsmaade mod mig, som Aristoteles fordrer den? Er der intet Tredie? Var det et løst Ord? Død og Helvede, naar jeg optager en Vidne-Forklaring, saa gjør jeg det tilgavns. Jeg brugte 2 Maaneder, jeg har forsøgt i alle Stemninger, hun har sagt det paa saa afgjørende en Maade, som det er muligt. Er det et løst Ord? Det maa da være, at en Pige ifølge sit Væsen ogsaa i aandelig Forstand fornyes og begynder forfra.

See! nu er jeg vel skikket til at gaae i Seng, oplagt til at sove, jeg den Troløse. Saa vil jeg slet ikke tænke paa Noget, og fremfor Alt afskye Enhver, hvis Livs-Anskuelse ved at ville tage en Pige i Forsvar fornærmer hende dybere end jeg har gjort. Saa vil jeg til Slutning tænke paa Dig udødelige Shakspeare, Du kan tale lidenskabeligt, jeg vil tænke paa den elskelige Imogen i *Cymbeline*, naar hun siger i 3die Akt 4de Scene:

Falsch seinem Bett? Was heißt das falsch ihm seyn?

Wachend d'rinn liegen und an ihn nur denken?

Weinend von Stund zu Stund? Erliegt Natur

Dem Schlaf, auffahren mit furchtbarem Traum

Von ihm; erwachen gleich in Schreckensthänen?

Her vilde selv en Digter af Rang bryde af, men Shakspeare veed at tale Lidenskabens Sprog flydende, et Sprog, der da sensu eminenti har den Egenskab, at kan man ikke tale det flydende, kan man slet ikke tale det : det existerer slet ikke for Een. Imogen siger derfor:

Heißt das nun falsch seyn seinem Bette? heißt es?

Lad Imogen have ret i, at der Männer Schwüre sind der Frauen Verräther, men forbandet være den lumpne Trøst, at en Qvindes Eder kan ikke bedrage Nogen, fordi hun ikke kan aflægge Ed eller sværge.

d. 20. Januar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Jeg kan ikke holde min Sjel paa Forelskelsens Umiddelbarhed. Jeg seer vel, at hun er yndig, i mine Øine ubeskrivelig, men jeg nænner ikke at kaste min Sjels Lidenskab i denne Retning. Ak! Yndighed er forgængelig, det er Synd strax at gribe til. Hun skal ikke klage paa, at jeg i denne Henseende leder hende erotisk vild. Ogsaa af en anden Grund er jeg saa tilbageholdende; thi naar hun er skjønnest er jeg ulykkeligst. Da synes det mig, at hun har en saa ubeskrivelig Fordring til Livet; som jeg da kan fatte, at ethvert Menneske har en Fordring til Livet, kun jeg ikke. Jeg kunde ønske hun var styg, saa gik Alt bedre. Mon Socrates vilde forstaae denne Forklaring af at elske de Stygge? Og dog er det saaledes, det Lige elsker dog kun det Lige. Var hun ulykkelig, det vilde hjælpe. Men denne barnlige Lykke, denne Lethed i Verden, som jeg ikke kan forstaae og ikke dybt og ikke væsentligt sympathisere med (fordi min Sympathi derfor er igjennem Veemod, hvilket netop viser Modsigelsen) – og min Kæmpen, mit Mod, for at nævne noget Godt hos mig, min Lethed i at dandse over Afgrunde, hvorom hun slet ingen Forestilling har, og hvormed hun kun uvæsentligen kan sympathisere, som med en angstfuld Fortælling, man læser, hvis Virkelighed man ikke tænker, : gennem Phantasien – hvad skal dette blive?

Saa har jeg valgt det Religieuse. Det ligger mig nærmest, min Tro er til det. Lad saa Deiligheden staae hen, Himlen bevare hende den. Vinder jeg et fælleds Udgangspunkt ad denne Vei, saa kom Du smilende Sorgløshed, jeg vil glæde mig med Dig, saa oprigtigt jeg kan, saa flet unge Roser i Dit Haar, jeg vil tage saa let paa Dig som det er mig muligt, som det er Den muligt, der er vant til med Tankens Lidenskab med Livsfare at gribe efter det Afgjørende.

Igaar læste jeg en Prædiken høit for hende. Hvilken Bevægelse, aldrig har min Sjel saaledes været rystet, Taarer trænge sig frem i mine Øine, en anet Forfærdelse er over mig, dybere og dybere synker Bekymringens mørke Sky over mig, jeg kan neppe see hende, skjøndt hun sidder hos mig. Hvad mon hun tænker, stakkels Pige! Og dog lad der ad denne Vei komme hvad der komme vil. Hvad mon hun tænker? Hun er taus, stille, men ganske rolig. Mon hun skulde tilskrive Forelskelsen denne Virkning, at jeg følte mig saaledes overvældet af hende? Det er umueligt, det var i mine Øine det Uskjønneste, jeg kan tænke mig. Naar jeg ydmyger mig under Gud, da at troe, at det var under hende! Nei saaledes virker hun ikke paa mig.

Jeg har kunnet, jeg kan endnu bære at leve uden hende, naar jeg blot beholder det Religieuse. Men jeg aner, at det er det Religieuses Krise for at bringe det ind i hvad jeg her har begyndt.

Skulde det være muligt, skulde hele min Livs-Anskuelse være forfeilet, skulde jeg her være stødt paa Noget, hvor Hemmelighedsfuldheden er forbuden? Jeg forstaaer det ikke. Jeg som var bleven Mester i min Kunst, jeg som, ak ja jeg tilstaaer det, stolt stillede mig ind i Rækken af de Helte, jeg fandt i Digteres Beskrivelser, fordi jeg vidste, jeg kunde gjøre, hvad der sagdes om hine, jeg som for hendes og dette Forholds Skyld netop havde bragt det til Fuldkommenhed! Hvis en Pillegrim, der i 10 Aar havde vandret frem og gjort 2 Skridt frem 1 tilbage, hvis han nu endeligen saae den hellige Stad i det Fjerne, og der blev sagt til ham: det er ikke den hellige Stad, nu vel saa gik han videre, men hvis der blev sagt til ham: det er den hellige Stad, men Din Fremgangsmaade er aldeles forkeert, Du maa vænne Dig af med at gaee saaledes, om Du vil, at Din Reise skal være Himlen velbehagelig! Han som i 10 Aar havde gaet saaledes i yderste Anstrængelse!

d. 20. Januar. *Midnat.*

Her er dog ingen Trediemand? Nei. Alt er mørkt, overalt Lysene slukkede. Det forstaaer sig, dersom Nogen havde Mistanke til mig og var nysgjerrig, var det jo rigtigst selv at staae i et mørkt Værelse. Hvor det lønner sig at være indesluttet, sandeligen jeg kan ikke sige, at jeg har Lønnen borte.

Hvis en Trediemand tænkte over mit Kjærligheds-Forhold; eller hvis en Anden, thi til syvende og sidst er jeg maaske den Eneste, der tænker derover, og end ikke Selv-Anden derom. Nu det er jo hvad jeg ønsker og hvad jeg kæmper for. Dog er det ængsteligt at tænke det saaledes i Nattens Stilhed, hele Tilværelsen faaer derved noget Forkeert, noget Bagvendt og derved noget Spørgelseagtigt. Naar skal det Øieblik komme, da jeg faaer Lov til nøiere at eftersee, hvorledes det staaer sig med mig, hvad jeg har lidt? – Altsaa hvis der var en Trediemand, der tænkte over mit Forhold, saaledes vil jeg begynde, og jeg kan da begynde, hvor det skal være, det Eneste jeg ikke kan, er at blive færdig. Der er en Modsigelse i hele min fortvivlede Anstrængethed, jeg forekommer mig selv som et Menneske, der vilde underkaste sig examen artium og havde læst udenom for syv Andre, men havde ikke læst det Befalede, og derfor gik reject. En Trediemand, det være nu en Theater-Friseur, en Silke- Ulden- og Lærreds-Handler, en lille Pige i et Institut, for ikke at tale om DHrr. Novelle- og Roman-Forfattere, en Trediemand vilde strax vide Beskeed. Sagen staaer da saaledes. Jeg er et fordærvet Menneske, der i nye Synders Ruus snart har glemt Pigen og Forholdet. Det er vist, er blot Alt saa vist, saa finde vi nok ud af det. Og vist er det, det er netop min Trøst. Vel er jeg ikke kjendt af Mange, men om Pigen vilde gaee til hvilkensomhelst af dem, der kjender mig, der er ikke en Eneste, uden at han jo siger det. Om det er Urtekræmmerens – Svend derovre, naar han er pyntet og forlovet om Søndagen, han tænker med Afsky paa et saadant Menneske, om det er en af Østergadens simplere Amateurer han føler sig som Ridder, naar han betænker en saadan Nederdrægtighed, om det er en Ægteemand, der plager Livet af sin Kone med ægteskabelig Trofasthed, han oprøres ved Tanken om en saadan Falskhed. Men Pigen, siger den Trediemand, hun sidder og sørger, hun sysler med enhver lille Erindring, hun lytter efter Fodtrinnet. – Men nu er det Første ikke saaledes, følger saa deraf, at det Andet heller ikke er saaledes. Gid kun, at denne Slutning var rigtig, men hvad siger ikke Aristoteles?

Ethvert Ord, hun har sagt, enhver Mine kan jeg huske, saa tydeligt som var det igaar, og ethvert det mest intetsigende Vink om hende bliver strax sat i Circulation mellem de delibarerende Tanker. Det Ubetydeligste bliver Gjenstand for de enormeste Anstrængelser. Der var i Oldtiden Nogle, som antog, at Tilværelsens Princip var en Hvirvel. Saaledes er mit Liv. Det, der stundom frembringer Hvirvlens Kog, er et Atom, som ikke kan sees med blotte Øine, et Intet. Min Stolthed forbyder mig at forsmaa det Mindste, min Ære gjør det, og naar man er saa ene om den, som jeg, saa maa man være nøieregnende. Hvad jeg ellers vilde lade gaee ind ad det ene Øre og ud ad det andet skal nu have Betydning, absolut Betydning. Dersom en religieus Sværmer kun havde et eneste tvivlsomt Bibelsted at beraabe sig paa, hvilke Anstrængelser vilde han ikke gjøre for at bevise dets Ægthed, at han kunde faae Systemet opført paa denne sikre Grundvold! Og et Bibelsted er dog immer noget; men et Ord af hende, en Bemærkning om Theevand, som hun ikke vidste hun gjorde, det er Lidet. Dog var det jo muligt, at deri laae en Hemmelighed, det var muligt. Hvo forstaaer dette uden jeg. Men jeg har ogsaa en Hjælp i mig selv, thi hvo vilde falde paa, at jeg kunde være saaledes, som jeg er. Ergo, ja det er rigtigt, absolut rigtigt: det er muligt. Det er muligt, at hun var netop lige saa udlærdt i Reflexion som jeg. Ja skruede min Ære og min Stolthed, mit Tungsind mig ikke ind i disse Tommeskruer, saa følte jeg neppe Syllogismens Kraft. Men jeg vil det ikke anderledes. Hvis det lod sig gjøre om, hvis det var muligt, o! hvis det var det, saa vil jeg vide med mig selv, at jeg har handlet af yderste Evne, har gjort Alt, hvad Forstand, hvad Vanvid kan udgrunde, at Omgjørelsen ikke kom som et nyt Indfald men som Conseqventsens Potensation, jeg vil vide med mig selv, at jeg har gjort Alt for at støde hende fra mig, om dette kunde frelse hende, og Alt for at holde min Sjæl paa Ønskets Spidse, at jeg maatte være den Samme. Det er jeg endnu i dette Øieblik,

Himlen være lovet, mit Haab er at jeg vil holde det ud, saa længe det fordres. Der er dog Intet saa styrkende som Konsequents, og intet saa konsequent som Konsequentsen selv. Endnu har jeg ikke raadført mig med Kjød og Blod, min Sjels Lidenskab strammer aldeles uforandret Seilet for Beslutningens Vind. Som Sømanden siger, at Skibet gaaer uforandret med den samme Fart, saa tør jeg sige, jeg staaer stille uforandret, med den samme Fart. Hun har bedet mig, hendes Bøn er det, der bringer mig til Fortvivlelse.

Min Lidelse er en Straf. Jeg tager den af Guds Haand, jeg har fortjent den. I min Ungdom har jeg ofte i mit stille Sind smilet ad Elskov. Ikke har jeg spottet den eller brugt Haand og Mund til at gjøre den latterlig, dertil beskæftigede den mig for lidet. Kun intellectuelt har jeg levet. Naar jeg læste hos Digterne de Elskendes Taler, da smilte jeg, fordi jeg ikke kunde forstaae, at et saadant Forhold kunde beskæftige dem saa meget. Det Evige, et Guds Forhold, et Forhold til Ideen, dette bevægede min Sjæl, men noget saadant Intermediært kunde jeg ikke fatte. Nu vel, nu lider jeg, jeg gjør Poenitentse, om jeg igjen end ikke lider reent erotisk.

d. 25. Januar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Religieuse Forudsætninger synes hun slet ikke at have. Saa kan der da foregaae en Metamorphose. Og dog hvad skal min Smule Paavirkning være i Sammenligning med en Barndommens Oprindelighed. Blot jeg heller ikke faaer for megen Magt over hende. Blot nu ikke det Uskøjonne, der ad denne Vei kan hænde, indtræder, at jeg bliver Religionslærer istedenfor hendes Elskede, at jeg bliver Selvhersker istedenfor hendes Elskede, at jeg bliver hende overlegen og faaer tilintetgjort det Erotiske, at jeg barbarisk slaar en Streg over hendes qvindelige Elskelighed, og hævder mig selv. At det maatte lykkes mig at løfte hende eller rettere at hun maatte svinge sig selv over i den religieuse Frihed, hvor hun vil føle Aandens Magt og føle sig religieust sikkert og sikker, saa gaaer det vel. At hun ikke uforsvarligen kommer til at skylde mig Noget, at hun ikke meningsløst kommer til at indbilde sig, at hun gjør det. Kan da end mit Tungsind ikke fyldestgjøre hendes Ungdoms skøjonne Fordring til Livet (og Gud veed, om det dog ikke er mit Tungsind der martrer min Sympathi med Overdrivelser) nu vel jeg betragter hendes Kjærlighed som et Offer, hun bringer. Kan Kjærlighed vurderes eller betales høiere! I aandelig Henseende, vil jeg altid kunne være noget for hende. Vi blive da og begge ældre, der kommer jo den Tid, hvor Ungdommen ikke begjerer saaledes, og vor Forelskelse har da i en egen Betydning Aarene for sig. Eller er da en Forelskelse saa misundelsesværdig, hvis skjønneste Tid var da de Elskende kunde feie hen ad Gulvet i en Valts.

Hun er tilbageholdende, stille, ganske rolig; naar der er Nogen tilstede er hun munter som sædvanligt.

d. 26. Januar. *Midnat.*

Ak! hvis det var muligt, hvis det var muligt! Store Gud enhver min Nerve prøver ligesom ud i Tilværelsen, den føler sig for, om det dog ikke skulde kunne vise sig saaledes: at vi dog kom til at passe for hinanden, at jeg indtil da havde beholdt Styrke til at bevare min Sjæl og min Forelskelse paa Ønskets Spidse per tot discrimina, at hun strax havde grebet rigtigt uden at see til Høire eller til Venstre. O store Løn for al min Elendighed; om det saa kun var een Dag det Hele, om Bryllups og Døds-Dagen var den samme, hvilken Overbetaling for al min Møie, for hvad jeg comisk tænkt giver op uden om og hvad jeg tragisk lidende kalder en Fanges Overarbeide! Unævnelige Salighed! Hvad er saa Romeo og Julie mod en Forstaaelse gennem saadanne Anfægtelser, mod en Seier gennem saadanne Farer, mod den lykkeligste Udgang af den dybeste Fortvivlelse! Stort, ja sandeligen det var stort! Om det skete ved Vinterens Tid, mig tykkes, at Blomsterne maatte springe ud af Glæde, om det var i Sommeren, mig tykkes, at Solen maatte dandse af Glæde, og til enhver Tid Slægten være stolt af den Lykke, der gjorde os for salige til at blive stolte af Lykken. – Men hvis, men hvis, hvis jeg blev træt og tabte Kraften, og døde af fra Ønsket; hvis hun, hvis hun omkom, dog nei derom er der ikke Tale, men hvis hun sygnede, og svandt hen, hvis hun sygner, hvis hun svinder hen! Eller hvis hun ikke kunde holde ud med mig i Forventningens Ørken, hvis hun længes efter det tryggere Liv i Ægypten; eller hvis hun giftede sig med en Anden! Guds Velsignelser dertil, det er jo i en vis Forstand det, jeg vil, det, jeg arbejder for. Og dog tænker jeg det nu anderledes. Saa har jeg da mere end een Forstand; er det Tegn paa Klogskab eller paa Galskab? Eller hvis hun var aldeles uforandret, havde Intet lidt hverken paa Sjæl eller paa Legeme, men hun forstod mig ikke, forstod mig ikke absolut, hvis Hjertet i den unge Piges Barm ikke bankede hæftigt som i den Troløses Bryst, hvis Ungdoms-Blodet ikke søgte til hendes Hoved som til mit, hvis det løb roligt i den Uerfarnes og ikke som i den Forstandiges kolde Sjæl, hvis hun ikke fattede min Lidelse, dens Grad, ikke fattede min isnende Rolighed, dens Nødvendighed, hvis det Ord Tilgivelse mellem os skulde være Alvor, Dommens Alvor, ikke en Boldt, vi begge sloge til i Elskovens Spøg, medens Trofastheden jubede over sin Seier, hvis hun ikke fattede absolut, at der gives kun eet Middel til at være Sværmer i vor

Tid og til at bevare Sjælens Romantik i det 19de Aarhundredes lattermilde Forstandighed, og det er at være udvendig ligesaa kold som man er indvendig varm, hvis hun ikke forstod, ikke forstod absolut, at det er nedrigt, at hjælpe halvt, og at det er Trofasthed at negte en skuffende Lindring, hvis hun, naar Vinket kom fra Himlen, Signalet til vor Lykke, hvis hun var ude af Takten og ikke kunde følge den – hvad saa, hvad saa, hvad saa? – Ja jeg kan ikke mere, jeg synker tilbage igjen. Blot hun frelses, jeg finder vel min. Hun gjøre hvad hun vil, naar hun blot er udenfor, virkeligt udenfor mig; er en Andens, er bleven kjed af det Hele, eller aldrig har forstaaet mig; dersom jeg forvisses derom, hvis hun ønskede det eller hvis det blot lod sig gjøre (hvilket jeg da ikke frygter for, thi tør jeg give min Lidenskab Tømmen, den skaffer mig Plads allevegne) hvilken Sophist skulde jeg ikke blive for at bevise hende, at hun havde valgt det Høieste.

Saa ønsker jeg da alt Vel over hende. I dette Secund kan jeg paa eengang tænke 10 Muligheder, ja tyve trods min sørgelige Eensidighed, der kun har Sands for Ulykkens Muligheder, jeg kan tænke en Forklaring til hver især, og da igjen en Forklaring, der skal bevise hende, at hun har gjort det Stolteste. Sæt hun var saaledes stolt, at hun ikke turde vedgaae sin Kjærlighed til mig, hun som dog vilde døe af den, sæt hun værger sig ved at lade haant om mig, – hvis jeg blot tør, jeg skal ikke skamme mig ved hende, jeg vil roligt sige: Meget har jeg tabt, saare meget, eller rettere jeg har maattet negte mig mit kjæreste Ønske. Skulde jeg frygte at tilstaae en ulykkelig Kjærlighed, skulde jeg forandre mig og min Dom om hende, fordi hun forandrede sig mod mig? Hvad er vel et Menneskeliv, det er som Hø, visnet imorgen, maaskee er ogsaa jeg død imorgen! Om en Daare leer ad mig, hvad beviser det Andet end at jeg har handlet viist? Om en Fortabt medlidende trækker paa Skulderen ad mig, hvad beviser det Andet, end at jeg endnu tør haabe min Frelse hisset og for Gud?

Men for mig selv og for os Begge ønsker jeg endnu engang mit saligste Ønske, der er over al Maade, og overgaaer al Forstand. Sov vel Du min Elskede, sov vel; bliv hos mig i min Drøm hos den Eensomme du himmelske Maaskee med din unævnelige Salighed. Og saa til Ro:

Zu Bett, zu Bett wer einen Liebsten hätt

Wer keinen hätt muß auch zu Bett.

d. 1. Februar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Erotisk talt skader jeg hende visseligen ikke; jeg omgaaes hende undseeligt som var hun ikke min Forlovede, men blot betroet min Omsorg. Dette skulde dog ikke virke forstyrrende paa hende, det skulde dog ikke virke som et indirecte Incitament? Troløse Reflexion, Troløse, naar man holder Dig fast med Blikket, da seer Du tilforladelig nok ud og som en prøvet Stridsmand, der indestaaer for Seieren, og blot man vender Hovedet bort, seer man hvad Du er: en Overløber, en Overløber af Profession, en Overløber, hvem det er en Umulighed at være Nogen tro. At hun er omsluttet af en saadan Reflexion mærker hun neppe.

Hun er stille og tilbageholdende i Forhold til ethvert religieust Indtryk; vil jeg berøre hende lidt digterisk og i en lettere Converseren, synes hun at finde Behag deri.

Blot hun ikke er stolt; i saa Fald maa hun aldeles misforstaae mig. Jeg negter ikke, at i enkelte Øieblikke er der Noget, der synes at tyde derpaa, i Andres Nærværelse har jeg endog selv været Gjenstand for Ytringer, der vel lode sig forklare saaledes.

d. 2. Februar. *Midnat.*

Gud skabte Mennesket i sit Billede, til Gjengjæld danner Mennesket Gud i sit, siger Lichtenberg, sandt er det, at det har en væsentlig Indflydelse paa et Menneskes Forestilling om Gud, hvorledes han selv er. Saaledes tænker jeg mig Gud ogsaa som Den, der billiger en Omsorgens Beregning, naar man ikke betænker sit Eget, men et andet Menneskes Vel, jeg troer, han billiger Intriguer, og hvad jeg har læst i de hellige Bøger af det gamle Testamente synes ikke at mistrøste mig. Jeg kan ikke tænke mig Gud uden denne digteriske Vaagen over en bekymret Lidenskabs redelige Paafund. Var det anderledes, maatte jeg blive angest og bange for mig selv. *Bibelen* ligger altid paa mit Bord, og er den Bog, jeg læser mest i; et strængt Opbyggelsesskrift fra den ældre Lutherdom er min anden Veiledning – og desuagtet har jeg slet Intet fundet til Hinder for at handle saa klogt mod hende, som det er mig muligt, at oplægge et Raad saa klogt som det

er mig muligt, naar jeg betænker ikke mit eget men hendes Vel. Denne Collision mellem Klogskab og abstrakt forstaaede reent ethisk-religieuse Forpligtelser er vanskelig nok. Hos store Speculanter, og beundrede Digtere, hvis Yttringer ved et Smørrebrødsgilde man opfanger og udgiver, en Tilbedelsens Gjenstand som Dalai Lamas Udtømmelser, faaer man Beskeed om, at Djævelen aldrig aabenbarer sig heelt, at Indesluttethed altsaa er det Dæmoniske. Man overseer saa Modsætningen, at hele det gamle Testamente viser Exempler nok paa en Klogskab, som dog ansees Gud velbehagelig; at Christus i en sildigere Tid siger til sine Disciple: dette sagde jeg Eder ikke fra Begyndelsen af; at han har Mere at sige dem, men de kunne endnu ikke bære det, (altsaa en teleologisk Suspension af det ethiske Forhold at sige Sandheden heelt ud). Træffer det sig da saaledes, at der som Gjenstand for digterisk Behandling tilbyder sig en Individualitet, der var stor ved sin Indesluttethed, eller møder en saadan i Verdenshistoriens Gang, hvilken jo Speculationen skal reconstruere, saa lusker man sig til at beundre, tryk ved Udfaldet kan man godt forstaae ham. Hvilken Trøst for den, der i sin Nød søger Veiledning! Indesluttethed, Taushed (den teleologiske Suspension af den Pligt at tale Sandhed) er en reen formel Bestemmelse, og kan derfor ligesaa godt være Form for det Gode som for det Onde. At løse Collisionen ved at annullere Klogskaben er egentligen ikke engang at tænke Collisionen, thi der er jo ogsaa en Pligt, som byder at bruge sin Klogskab. Men i samme Øieblik man erkjender dette, har man eo ipso vundet Gud for Intriguen (i god Forstand). Derved er igjen Subjektiviteten gjort gjeldende i sin Ret, saaledes som enhver Individualitet, der har handlet og ikke indskrænket sig til at snakke om Andre, digte eller speculere ved Hjælp af Udfaldet, maa opfatte den. De fleste Mennesker komme slet ikke ud i disse Sphærer, thi der er altid kun Faa, der handle i eminent Forstand. Vil man nu ved en Benævnelse, som udsondrer disse, der opleve, hvad der er tilladt ethvert Menneske at opleve: at handle, vil man udsondre disse, saa kan man bruge det Dæmoniske som Over-Afdeling og dele saaledes: Dæmonisk er enhver Individualitet, der ene gennem sig selv uden nogen Mellembestemmelse (her er Taushed mod alle Andre) staaer i Forhold til Ideen; er nu Ideen Gud, saa er Individualiteten religieus, er Ideen det Onde, saa er han i strængere Forstand Dæmonisk. Saaledes har jeg forstaaet det, og fundet mig hjulpen. Sagen er i Grunden let nok undtagen for Den, der engang har været hjulpen til Systemets Kaper-Riigdom, og derved igjen til Bettelstaven. Kun naar man er saa forsigtig at ville konstruere et System uden at tage Ethiken ind deri, saa gaaer det, saa faaer man et System, hvor man har Alt, alt det Øvrige, og har udeladt det ene Fornødne.

Maaskee har jeg slet ikke elsket hende, maaskee er jeg for reflekteret til overhovedet at kunne elske? Nu vil jeg begynde saaledes. Jeg skulde slet ikke have elsket hende? Men min Gud, hvorfra da alle disse Lidelser, er det ikke Kjærlighed, at jeg tænker paa hende Nat og Dag, at jeg tærer paa mit Liv blot for at frelse hende, at det aldeles ikke falder mig ind, om det ikke vil vorde forfærdeligt med mig selv, fordi jeg blot tænker paa hende? Og dog har jeg Sproget, har hende, har Menneskeslægten, har ethvert udvortes Vidnesbyrd imod mig, har Intet at beraabe mig paa, Intet at støtte mig ved. Elsker jeg hende ikke? Er det at elske, svarer hun og Sproget og Slægten: at forlade hende? See! denne Samtale har jeg ikke kunnet, den kan jeg ikke holde ud. Derfor søger jeg til Dig, Du Alvidende, er jeg saaledes skyldig, saa knus mig, ak! nei, hvo turde bede saaledes, saa oplys min Forstand, at jeg maa see min Vildfarelse, og min Fordærvethed! Tro ikke, at jeg ønsker at slippe for Lidelser, det er ikke min Bøn, tilintetgjør mig, udslet mig af de Levendes Tal, tilbagekald mig som en mislykket Tanke, som et vanartet Forsøg, men lad mig aldrig blive saaledes helbredet, at jeg i Utide holdt op at sørge, afmat ikke min Fyrighed, udsluk ikke Ilden derinde, den er dog noget Godt, om den end maa luttres, lad mig aldrig lære at prutte, jeg maa dog seire, om end Maaden er uendelig forskjellig fra hvad jeg kan tænke.

Hvilken Trøst at have Sproget paa sin Side, at kunne sige, som hun: jeg har elsket ham! Er derimod min første Sætning urigtig, saa bliver der ingen Conclusion af. Men her er ikke Tale om et Par lumpne Sætninger, man vil bringe sammen i en Conclusion, men om det Rædsomste af Alt, en evig Qual: en personlig Existents, der ikke kan slutte sig selv sammen i en Conclusion.

Nu vil jeg sove. En Elskende kan det vel hænde, at han ikke kan sove for Elskovens Uro, jeg bliver maaskee søvnløs, fordi jeg ikke kan faae at vide, om jeg elsker eller ikke.

d. 5te Februar. *Midnat.*

En Spedalsks Selvbetragtning

(Scenen er mellem Gravene ved Daggrø, Simon leprosus sidder paa en Steen, er slumret ind, vaagner op og raaber:)

Simon! – ja – Simon! – ja, hvo kalder? – Hvor er Du, Simon? – Her; med hvem taler Du? – med mig selv. Er

det med Dig, hvor er Du væmmelig med Dit Udslet, en Pest for alt Levende, viig bort fra mig Vederstyggelige, flygt ud mellem Gravene. – Hvorfor blev jeg den Eneste, der ikke kan tale saaledes, ikke gjøre derefter; enhver Anden, hvis jeg ikke flygter for ham, saa flygter han for mig, og lader mig ene. Skjuler ikke en Kunstner sig for lønligt at være Vidne til, hvorledes hans Kunstværk beundres, hvorfor kan jeg ikke skille denne væmmelige Skikkelse fra mig, og dog kun skjult være Vidne til Menneskenes Afsky? Hvorfor skal jeg være fordømt til at bære den omkring og vise den frem, som var jeg en forfængelig Kunstner, der i egen Person maatte høre Beundringen? Hvorfor skal jeg fylde Ørkenen med mit Skrig og gjøre de vilde Dyr Selskab, og forkorte dem Tiden med min Hylen? Dette er intet Udraab, det er et Spørgsmaal; jeg spørger Den, som selv har sagt, at det er ikke et Menneske godt at være uden Selskab. Er dette da mit Selskab, er dette det Lige, som jeg skal søge: de hungrige Uhyrer, eller de Døde, som ikke frygte for at blive smittede?

(Sætter sig ned igjen, seer sig om og siger som ved sig selv.)

Hvor er Manasse bleven af? (med opløftet Røst) Manasse! – (tier et Øieblik). Saa er han dog vandret til Staden. Ja jeg veed det. En Salve har jeg opfundet, ved hvis Brug alt Udslettet vender sig ind efter, saa Ingen kan see det, og Præsten maa erklære os sunde. Jeg lærte ham at bruge den, jeg sagde ham, at Sygdommen derfor ikke hørte op, at den blev indvendig, og at Eens Aandedræt kunde smitte en Anden, saa han blev spedalsk i det Synlige. Da jublede han, han hader Tilværelsen, han forbander Menneskene, han vil hævne sig, han løber til Staden, han aander Gift paa dem alle. Manasse, Manasse, hvorfor gav Du Djævelen Plads i Din Sjæl, var det ikke nok, at Dit Legeme var spedalsk?

Jeg vil kaste den øvrige Salve bort, at jeg aldrig maa fristes; Fader Abrahams Gud lad mig glemme, hvorledes den tilberedes! Fader Abraham, naar jeg er død, da vaagner jeg i Dit Skjød, da spiser jeg med den Reneste, Du er jo ikke bange for den Spedalske; Isaak og Jakob I frygte ikke at sidde tilbords med Den, der var spedalsk og afskyet af Mennesker, I Døde, som sove her omkring mig, vaagner op, blot et Øieblik, hører et Ord, kun et Ord: hilser Abraham fra mig, at han har Pladsen beredt blandt de Salige for Den, som ikke maatte have Plads mellem Mennesker.

Hvad er dog menneskelig Medlidenhed! Hvem tilkommer den med Rette uden den Ulykkelige og hvorledes betales den ham? den Forarmede falder i Aagrersens Haand, der tilsidst hjælper ham i Fangenskab som Træl: saaledes drive og de Lykkelige Aager og betragte den Ulykkelige som et Offer og mene at kjøbe Herrens Venskab for godt Kjøb ja paa ulovlig Maade. En Gave, en Skjærv, naar de selv have Overflod, et Besøg, naar der ingen Fare er, lidt Deeltagelse, der ved sin Modsætning kan kryddre deres Ødselhed, see! det er Medlidenhedens Offer. Men er der Fare, saa jage de den Ulykkelige ud i Ørkenen, for ikke at høre hans Skrig, der kunde forstyrre Strengeligen og Dandsen og Yppigheden, og dømme Medlidenheden – den menneskelige Medlidenhed, der vil bedrage Gud og den Ulykkelige.

Saa søg da forgjeves Medlidenheden i Staden og hos de Lykkelige, søg den her ude i Ørkenen. Jeg takker Dig Abrahams Gud, at Du lod mig opfinde denne Salve, jeg takker Dig, at Du stod mig bi til at forsage Brugen af den, jeg forstaaer dog Din Barmhjertighed, at jeg frivillig bærer min Skjebne, frit lider det Nødvendige. Har ingen havt Medlidenhed med mig, hvad Under da, at Medlidenheden er flygtet som jeg ud mellem Gravene, hvor jeg sidder trøstet som Den, der offerer sit Liv for at frelse Andre, som Den, der vælger frivillig Landflygtighed for at frelse Andre, trøstet som Den, der har Medlidenhed med den Lykkelige. Fader Abrahams Gud giv dem Most og Korn i Overflod og lykkelige Tider, byg Laderne større og giv Overflod større end Laderne, giv Fædrene Viisdom og Mødrene Frugtbarhed og Børnene Velsignelse, giv Seier i Strid, at det maa være Dit Eiendoms Folk. Hør dens Bøn, hvis Legeme er besmittet og ureent, Præster en Vederstyggelighed, Folket en Rædsel, den Lykkelige en Snare, hør ham, dersom hans Hjerte dog ikke var besmittet.

* *
*

Simon leprosus var en Jøde; havde han levet i Christendommen havde han fundet en ganske anden Sympathi. Hver Gang der i Aarets Løb prædiktes om de 10 Spedalske, forsikkrer Præsten, at han har ogsaa følt sig som en Spedalsk, – men naar der er Typhus

d. 7. Februar. Morgen.

Idag for et Aar siden. Hun har seet mig overvældet under det Religieuses Magt, men hun har ikke Øie for det Religieuse; hun har kjendt mig længe før vor Forlovelse, hun er ofte nok Vidne til min sædvanlige Optræden som et koldt Forstands-Menneske, næsten som en Spotter; hun troer, jeg spotter over Alle, kun ikke over hende – hvis hun nu var stolt; det gyser i mig, det var jo en forførerisk Føde for Stolthed, at være tilbudet (og saaledes kunde hun maaskee misforstaae den religieuse Sindsbevægelse) af Den, der spotter alt Andet.

I Andres Nærværelse træder hendes Stolthed tydeligere frem; maaskee har den været der fra først af, men jeg har ikke haft Tid at opdage den. Det gaaer endogsaa ud over mig, forleden Dag skete det paa saa uskjøn en Maade, at de Tilstedeværende studsede derved. I sig selv er det en Ubetydelighed. En ung Pige kan have Lov til meget, Sligt er maaskee kun en Kaadhed. Var jeg blot beroliget i mig selv, men der frygter jeg værre Kampe. Og er det noget Andet end Kaadhed, saa aner jeg en svælgende Misforstaaelse. Blot hun dog ikke troer, at hine i hendes Øine vist besynderlige Symptomer ere blot erotiske Indtryk, at det er en tilbedende Elsker, der dyrker en Gudinde. Saa skulde hun altsaa tage min Religiositet erotisk forfængelig. Sandeligen man ydmyger sig under Gud og det ethiske Forhold, men ikke under et Menneske. Det er sandt, mit udvortes Menneske er et ganske andet end mit indvortes, men jeg har aldrig religieust spottet over Nogen. Det Religieuse er mit Ligeligheds-Princip, og min Sjæl er just ikke oplagt til erotiske Kævlerier om, hvo af os der var noget Overordentligt.

Det er langt fra at jeg begjærer nogen overdreven Forelskelsens Ømhed, men jeg vilde nok have hende til at yttre sig noget Mere, for at see, hvad der foregaaer i hende. Trods alle mine Bestræbelser, troer jeg egentligen, hun anseer mig for en meget skarp Kriticus, og dette qvæler hendes Yttringsfrihed.

d. 7. Februar. *Midnat.*

Naar Hvalen er saaret, søger den ned paa Havets Bund og udsprøiter Blodstraaler, døende er den forfærdeligst; Silden dør strax og naar den er død, er den saa død som en Sild. Men stundom ligger Hvalen ganske stille, uagtet den dog ikke er død. Sprøiter jeg stundom Blod i Lidenskabens Øieblik, er det mig som brast et Blodkar, idet Ordet bryder frem, saa kan jeg ogsaa være ganske stille, men derfor er jeg ikke død. Hvor Pathos dog er en gaadefuld Magt! Man kan i en vis Forstand pakke det Hele sammen og have det i en Vestelomme, men naar Lidenskabens tænder Fyr, da sees, at denne lille Ubetydelighed er et Ildhav.

Nu vil jeg begynde paa en anden Maade, jeg vil tænke over Forholdet saaledes som var jeg blot en lagttager, der havde at indgive sin Rapport. Jeg veed det vel, mig hjælper denne Objektivitet ikke, den skal det heller ikke; jeg føler kun en Trang til at udtømme det næsten Komiske, som er i Sagen. Naar jeg har gjort det, har rystet Narrestregen af mig, da er jeg atter vel stemt til at trække tragisk og til at løfte tragisk paa det Samme som en Byrde.

Her er Rapporten. Det er en ung Pige, som ellers lykkeligt begavet med qvindelig Elskværdighed mangler eet: religieuse Forudsætninger. I religieus Henseende staaer hun omtrent paa følgende Punkt (et Punkt som vel sjeldent findes angivet af Præsten i Embedsprotokollen, thi hun kan meget godt »læse«) for hende er Gud saa noget nær hvad man tænker sig ved en ældre godmodig Onkel, der for gode Ord gjør Alt, som Barnet vil have det. Derfor holder man uendeligt meget af denne Onkel. Man har tillige en vis uforklarlig Ærefrygt for Gud, som ikke bliver til mere. Naar man sidder andægtig i Kirken, saa er dette, reent æsthetisk seet, et elskeligt Syn. Men Resignation, uendelig Resignation, Aands Forhold, absolut Aands Forhold til Aand, er der ikke Tanke om. Denne Pige lægger Beslag paa det Religieuse, og taler ud deraf frisk væk. Og som det ungdommelige Sind ellers overmodigt siger det Første det Bedste, hvilket netop er qvindeligt elskværdigt, saa gjør hun det ogsaa religieust. Hun elsker et Menneske høiere end hun elsker Gud, hun sværger ved Gud, hun besværger ved Gud, og dog er hun i religieus Henseende kun romantisk i den lille Tabel, og valore intrinseco i religieus Henseende kun en slet Daler.

Dersom nu Modspilleren, med hvem hun gjør Partiet, var et reent Forstands-Menneske, saa vilde han formodentligen svare paa denne Tiltale ved at erindre om Skolebørnene, der sige til hinanden: »tør Du sige ved Gud?« Men han er lige det Modsatte, han er religieus construeret, hans Romantik er Uendelighedens Størrelse, hvor Gud er en vældig Gud, og 70 Aar et Pennestrøg, og en heel jordisk Tilværelse en Prøvetid, og Fortabelsen af sit eneste Ønske noget, man maa være forberedt paa, hvis man vil indlade sig med ham, fordi han som den Evige har en rund Forestilling om Tiden og siger til Den, der søger ham: »ja endnu er det ikke Øieblikket, vent blot lidt« »hvor længe?« »aah! en halvfjerdssindstive Aar« »Du gode Gud saa kan jo Mennesket døe ti Gange imedens« »Det maa vel være overladt til mig, uden hvis Villie ikke en Spurv falder til Jorden, altsaa imorgen, imorgen ganske tidligt;« det vil sige om 70 Aar, thi da 1000 Aar er for ham som een Dag, saa er 70 Aar netop 1 Time 56 Minutter og 3 Secunder. Saaledes er Modspilleren construeret, han

mener i Forhold hertil Opgaven at være, ikke at fortørnes paa Gud, fordi han er stor, men betænke, at han selv er ringe, ikke kævles med Gud, fordi han er evig, thi dette blev dog aldrig nogen Feil, men vel en Elendighed hos den Timelige, at han er Intet, at Opgaven er at holde ud, ikke at ville forstyrre sig selv den eneste Kjærlighed, der er lykkelig, ikke forspilde den eneste Beundring, der er salig, ikke at ville gaae glip af den eneste Forventning, der holder ud, som jo Opgaven er at holde ud. Naar han nu er saaledes construeret, saa følger deraf, at hvis et Menneske formaaer at bringe sit Forhold til ham hen under et Guds Forhold, saa bliver Skolebarnets: ved Gud absolut, han er bunden baade i Tid og i Evighed. Han har nu Omsigt nok til ikke at respectere dette Ord i enhver Forbigaaendes Mund, men til hiin Pige er han bunden, og hun gjør sig ingen Betænkelighed ved at bruge Besværgelsen. At Replikken i hendes Mund er en Interjection, som hun slet ikke vil føle sig bunden ved religieust, fordi hun overhovedet blot ligger i Ønskets og det Behageliges og det Ubehageliges Dialektik, at han veed dette hjælper ham slet ikke, han maa i Kraft af sit Guds Forhold honorere Fordringen indtil den sidste Hviid.

Der ligger noget dybt Komisk i dette Misforhold. Ethvert Menneske har jo Lov til at sværge ved Gud. Man pleier nu i Almindelighed at bruge ethiske Kategorier for at bedømme den Sværgendes Adfærd, at han enten er af Sandhed, eller han er en Hykler. Men denne Fremgangsmaade strækker slet ikke til, og kan gjøre megen Uret, thi en saadan Individualitet kunde jo ogsaa blot være comisk. Anderledes kan jeg ikke hitte ud deraf. Selv naar jeg tager et større Exempel kan det strække til. Naar Pharisæeren i Evangeliet skildres som en Hykler, er dette kun forsaavidt sandt, som han føler sig bedre end andre Mennesker, hvad han derimod forøvrigt siger er comisk, saasomt man vil tænke sig det. Man tænke sig en Individualitet, der taler med Gud i Bønnen, og nu falder paa at tale saaledes: jeg faster 3 Gange om Ugen, betaler Tiende af Mynte og Kommen. Det er aldeles ligesaa comisk som den Mand, der laae i Grøften og troede han reed. Pharisæeren troer nemlig, at han taler med Gud, medens det af hvad han siger, er klart og tydeligt nok, at han taler med sig selv eller med en anden Pharisæer. Dersom saaledes en Vertshuusholder vilde staae i en Kirke og tale med Gud i Bønnen sigende: jeg er ikke som de andre Vertshuusholdere, der kun give den befalede Vægt, jeg giver rigelig Vægt og desuden Nytaar, saa er han derfor ikke nogen Hykler, men han er comisk, da det er tydeligt, at han ikke taler med Gud, men med sig selv qua Vertshuusholder eller med en af de andre Vertshuusholdere. Derfor skulde man aldrig kalde Gud til Hjælp for et Ønske, thi man binder sig selv absolut derved. Om nemlig Ønsket ikke bliver opfyldt, derfor er Gud og jeg slet ikke quit, thi det maa jo dog overlades til ham, men jeg maa staae ved mit Ord, jeg maa til ethvert Øieblik holde det fast, at det var og er mit eneste Ønske, saa alvorligt saa evigt mit eneste Ønske, at jeg vovede at give det et religieust Udtryk. Kommer jeg nemlig efter nogen Tids Forløb med et nyt Ønske, og sender strax Bud efter Gud igjen, ligesom flebile Forældre sende Bud efter Doctoren for Ingenting, hvad saa? saa har jeg gjort Nar af Gud, og tillige viist, at jeg er en comisk Individualitet, der langt fra at være en Hykler, antog, at det at *bede* til *Gud* var det Samme som at klappe Papa paa Kinden og sige: bitte, bitte.

Her ender Rapporten; min Forstand har modtaget sin Tribut, nu skylder jeg den Intet. Kom nu og bliv hos mig, Du min elskede Smerte! Udvortes kan hun nu ikke være min (eller var det muligt, o! dersom det var muligt!), men at hun i aandelig Forstand ikke skulde være hvor jeg er, den Tanke forvirrer mig Alt. Kan det ene Menneske da ikke forstaae det andet, er der da ingen Ligelighed i det Religieuse? – Hvorfor rev jeg hende med ud paa Strømmen, hvorfor forskyldte jeg, at der blev anlagt en Maalestok for en Piges Existents, som kun forstyrrer os Begge! Ja nu, nu er det bag efter. Selv om Alt gaaer lykkeligt af, at hun virkelig hjælper sig selv ud af Elendigheden eller aldrig havde været saa dybt i den, for mig er dog det Religieuse saaledes den sande Mening i Tilværelsen, at det forfærder mig, hvis hun blot helbrededes i Timelighedens Bestemmelser. Naar man ikke har en saadan Bekymring, er det nemt nok, at træde af i meningsløst glimrende Herlighed: som en Udvalgt; men har min, om det saa skal være, store Maalestok forstyrret hendes Liv, saa holder hun mig igjen med sin, om det saa skal være lille Maalestok, hun er mig med sin lille Maalestok en uhyre Magthaver, fordi jeg uden hende ikke kan afslutte nogen Livsanskuelse, da jeg gennem hende sympathiserer med ethvert Menneske. Uden synderligt Kjendskab til Mennesker, har dette været min Trøst og ligesom min Seier over Livet, min Hvile fra Forskjellighederne i Livet, at det Religieuse turde man fordre af enhver Individualitet. Og dog er jeg her stødt paa en Individualitet, som jeg ikke veed, om jeg tør fordre det af, om jeg ikke gjør Uret derved. Men paa den anden Side, hvis der eksisterer en eneste saadan Individualitet, hvis altsaa Religieusitet skal gaae i Spand med Geni og Talent, saa er jeg afmægtig, thi denne Tanke er egentlig mit Livs Tanke, der giver mig selv Frimodighed til ikke at misunde den Udmærkede og Begunstigede, Sindets Rolighed til ikke at ængstes til Raadvildhed over dens Elendighed, der udvortes er mere elendig end jeg.

Videre. Sæt hun da til syvende og sidst maaskee mere beundrede end elskede mig, sæt hun nærer den sørgelige Idee, at jeg var noget Stort. Hvor vanskeligt bliver det da ikke for hende, maaskee engang beruset i en Indbildningens Drøm at jeg tilbad hende, nu at forvinde et saadant Indtryk? Og jeg er atter Skyld i, at hun ydmyges saaledes! Naar man ikke har en saadan Bekymring, saa kan jeg vel forstaae, at det frister, at være blandt de Udmærkedes Tal, paa hvem Manges Øine vogte, mig frister det ikke, jeg ønskede at være som Soldaten i Rækken ikke til at skjælnes fra de Andre.

End ikke et egentligt religieust Udtryk tør jeg give min ydre Existents, af Frygt for, at hun skulde misforstaae dette og ville vove sig ud i Uendeligheden. Hun kan det ikke, endnu ikke. Det, der skal frelse hende, saaledes var min første Tanke, saaledes er den endnu, er en vis Timelighedens Sundhed. Jeg er

overbeviist om, at selv i det mest afgjørende Øieblik, da jeg satte Skilsmissen mellem os, fattede hun ikke Resignationen. Enten troede hun: nu dør jeg og saa er det forbi; men det er ikke Resignation; eller hun haabede aldeles umiddelbart, men det er ikke Resignation, eller hun reiste sig i sig selv i Kraft af sin naturlige Sundhed og opflammedes til netop nu at ville gribe Timeligheden an, men dette er ikke Resignation.

Altsaa stille. Det gjelder om at være saa intetsigende som mulig. Ethvert Vink fra mig vilde blot forstyrre og hvad der er det Farligste af Alt maaskee hjælpe et Øieblik. Hidses maa hun dog, at den lidende Tilstand ikke bliver habituel. Den lidende Tilstand, jeg veed jo end ikke med Bestemthed, om hun er lidende.

Reflexion er dog aldeles uudtømmelig. Den bærer sig egentlig ad ligesom Tordenskjold: det er de samme Tropper, den bruger, men naar de ere marcherede forbi, bøie de om ad en Tvergade, faae en anden Mondering paa, og saa fortsættes Paraden – af den talløse Besætning.

d. 12. Februar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Hun hører ikke uden Opmærksomhed, naar jeg læser i et eller andet religieust Skrift for hende; jeg selv udvikles stærkere og stærkere i Retning af det Religieuse. Endnu kan jeg ikke vinde Sorgløshed nok til at udtrykke Forelskelsen mere erotisk, jeg nænner det heller ikke. Først det Anstrængende, Forelskelsens Nydelse kommer vel senere.

Blot jeg dog ikke har lagt det Hele for stort an, blot det Hele ikke er hende for alvorligt, om end al religieus Tværhed og Haardhed er mit Væsen fremmed og da især i Forhold til hende, hvis Nærværelse gjør mig saa mild som muligt.

Saa taler jeg ogsaa lidt lettere med hende, jeg samtaler. Sandeligen denne Samtalen har for mig et Trylleri, som jeg aldrig havde anet. Hvilken Lyst, naar jeg tænker paa Fremtiden, thi denne Samtale vil i mine Øine vedblive at have noget saa Indbydende, for min Sjæl noget saa Vederqvægende, at jeg ingen anden Lise begjærer end denne. Hun er saa godt som aldeles uden Reflexion, men hun snakker heller ikke, hun siger Et og Andet, som det falder hende ind. Øieblikkeligt griber min Reflexion det Sagte, en lille Modification, og jeg har det sat over i min Sphære, og saaledes alternerer Samtalen. Nu ytrer hun Noget paa sin umiddelbare Maade, en lille Modification, stundom blot en Modulations Forandring, og jeg tilfredsstilles ved og morer mig over Bemærkningen. Hun kan nu ikke begribe, hvor saadant et Ord af hende kan more mig saa meget, imidlertid seer hun ret fornøiet ud af Glæde over den anede Oprømthed, der hersker i Samtalen. Hende tilfredsstiller det at yttre sig, derpaa forundrer hun sig over at see sine Yttringer som Gjenstand for en saa stor Opmærksomhed, saa forstaaer jeg lidt Reflexion under, føier den til, glæder mig over hende – og saa ere vi Begge fornøiede. Jeg synes dog virkelig at opdage, at jeg har nogle Egenskaber, der kunde gjøre mig til en ganske god Ægtemand, jeg har Sands for Ubetydeligheder, jeg har Hukommelse for Smaating, jeg har nogen Evne til at lægge lidt Betydning ind, hvilket Alt er meget godt i Tidens Længde. Vidste jeg blot, hvorledes jeg skulde blive et Pragt-Exemplar af en Ægtemand, jeg skulde hverken spare Tid eller Flid. Men Ulykken er, at jeg har en Grundskade i min Indesluttethed, og at være noget halvt, er mig en bitter Drik.

d. 13de Februar. *Midnat.*

Blot der dog maatte skee Noget. At holde sin Sjæl i Extase fra Uge til Uge, at holde de utallige Reflexioner alle paa Springet, at have Alt færdigt, og hvert Øieblik færdigt, fordi man ikke kan vide, om det skal bruges, eller naar det skal bruges, eller hvad der skal bruges!

Idag har jeg seet hende. Hun var bleg. O! naar man har en Sjæl fuld af Angest, naar man ved denne har Sands for Varsler, da kan en saadan Bleghed faae Betydning. Machbet bliver rasende blot fordi et Bud, der kommer med en ubehagelig Efterretning, er bleg; men her er jo Blegheden Efterretningen. Og dog tyder Læge-Efterretningen paa, at hun i det Hele befinder sig vel, idetmindste hørte jeg disse Ord hos Hansens, hvor Lægen var, og hvor der blev talt om hende, thi da jeg paa Grund af Familiernes Forhold og Lægens Tilstedeværelse, havde en Mistanke, og derfor spørgende gjentog de Ord: hvo er det, som befinder sig saa vel (disse Ord havde Lægen sagt idet jeg traadte ind), bleve de forlegne, og da jeg ikke uden en vis Spydighed sagde: at det ikke forundrede mig, om en Læge selv overraskedes ved at have sagt hvad han saa

sjældent siger: hun befinder sig vel, men hvo er det da? fattede Lægen sig og svarede: aah! det var Fru Fredriksen. Herre Gud, svarede jeg, Fru Fredriksen, har hun været syg, det var hende, hvis Mand var Byfoged i Skanderborg, og som senere blev forflyttet her til Sjælland, ih! det er mærkværdigt, o. s. v. Derpaa converserede jeg den ærede Familie og Lægen med i et stivt Qvarteer om bemeldte Dame. Det var tydeligt, at Situationen var dem saa piinlig som mulig. Derpaa gik Lægen, og jeg begyndte Samtalen om Lægen, og om de mange Familier, hvis Husdokter han var, men at jeg aldrig havde vidst, at han var Læge hos Fru Fredriksen. Dette turde jeg ikke sige saa længe han var tilstede, thi det var meget muligt, at han havde sagt sandt, men Familien vidste det maaskee ikke, og vidste derimod, at det var en Udflugt, han havde hittet paa. Paa den Maade mangler man aldrig Stof til Samtale. Men hende var det de talte om, det er jeg vis paa, thi det vidste jeg, at for ikke en halv Time siden havde Lægen været i hendes Huus, og kom upaatvivlelig lige derfra. Altsaa dette er Læge-Efterretningen. Derimod saae jeg hende bleg. Hvilken Qval, at skulle iagttage et Phænomen, naar Phænomenet selv forandrer sig i Forhold til iagttageren.

Hun havde jo engang Lyst til at være noget Overordentligt, Kunstnerinde, Forfatterinde, Virtuosinde, kort at glimre i Verden. Det var jo muligt, idetmindste er det psykologisk rigtigt, at en ulykkelig Begivenhed kan være en afgjørende Impuls i denne Retning. Sandt nok, jeg har aldrig fattet, hvor det er faldet hende ind, hvor hun saaledes kunde misforstaae sig selv: saa elskelig som hun var, saa lidet havde hun noget særligt Talent. Havde det været der, havde jeg nok opdaget det, thi mit Tungsind havde deri strax seet en Lidelse mere, fordi jeg havde forstaaet, at hun maatte have uhyre Fordringer til Livet. Men en Katastrophe kan jo skabe et Menneske om, og den var dog maaskee en gyldig Anelse i hendes Sjel, dette Ønske, denne Higen. Hvad Under, at jeg ikke forstod det, jeg, som fra min tidligste Ungdom har levet i den bestandige Modsigelse mellem i mit Forhold til den Enkelte at synes begavet og i mit stille Sind være overbeviist om, at jeg ikke duede til Noget.

Jeg er frank og fri, ledig, ingen Mands, ingen anden Qvindes, intet Livsforholds Tjener; jeg ligger ved Kanten i min Baad, om der dog vilde vise sig et Phænomen derude. Kunde hun saaledes komme frem som en Beundringens Gjenstand, det var noget for mig, det var den lykkeligste Existents, jeg kunde tænke mig: skjult at see hende beundret, skjult at vove den sidste Tanke og den sidste Hvid, for at Beundringen kunde være jublende. Hvor Utaalmodigheden allerede koger i mig! Jeg kan besnakke Folk, jeg kan lyve, bevise Alt, smigre, trykke en Journalist i Haanden, selv skrive Artikler Dag og Nat – og Beundring er jo dog tilkjøbs for Penge og for Klogskab. Jeg opgiver Alt, mit lykkelige Lod blev det da skjult at turde arbeide for hende. Og naar det saa er naaet, naar Smerten har potenseret hendes Sjel, naar Lykke og Gunst og Smiger kappes om at smykke den Udmærkede, naar hendes Sjel svulmer indtil Overmod – og hun da triumpherende drager mig forbi, da tør jeg roligt see paa hende, mit Blik kan ikke forstyrre hende, thi Tilværelsen har jo netop hævdet hende imod mig.

Men lidt at holde sig til maa man dog have. Efter anonyme Noveller løber jeg ikke saa snart igjen, den sidste lod mig ret føle det Latterlige i min Indbildning. Har jeg ikke lært Andet deraf, saa har jeg faaet en Forestilling om, hvorledes det gaaer til med Recensioner. Jeg har aldrig kunnet blive alvorlig ved Tanken om en Recensents Gjerning, men blot paa den løseste Mistanke om, at hun kunde være Forfatterinden (thi Rygtet sagde, at det var af en Dame), og jeg satte Alt i Bevægelse for at overbevise Menneskene om, at det var noget Overmaade.

d. 20. Februar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Nei jeg kan dog ikke forstaae Andet, end at jeg gjør hende ulykkelig. Der er og bliver et svælgende Misforhold mellem os, hun forstaaer ikke mig, og jeg forstaaer ikke hende, hun kan ikke glæde sig ved, hvad der glæder mig, og ikke sørge over, hvad jeg sørger over. Dog har jeg begyndt derpaa, saa holder jeg ud, men ærlig vil jeg være. Jeg tilstaaer hende, at jeg betragter hendes Forbindelse med mig som et Offer fra hendes Side, jeg har bedet hende om Tilgivelse, at jeg har revet hende med ud paa Strømmen. Mere kan jeg ikke gjøre. Sandeligen jeg havde aldrig drømt, at jeg nogensinde skulde ydmyge mig saaledes for et Menneske. Nu det forstaaer sig, det er vel ikke hende, jeg ydmyger mig for, det er Forholdet og den ethiske Opgave, dog maa jeg overvinde mig at sige det til et Menneske, og siger jeg det, da er min Stemning just ikke til at sige det for Spøg. I Grunden hjælper det ikke stort, thi da hun ikke faaer et Ord at vide, saa kan hun ikke forklare sig det, men her er jo igjen Misforholdet.

d. 20. Februar. *Midnat.*

Jeg saae hende idag paa Hauserpladsen. Alt som sædvanligt. Det er da en Lykke, at hun seer mig saa ofte. Jeg veed med mig selv, at jeg aldrig gaaer af min Vei, ikke et Fodbred, for at see hende, det tør jeg ikke, min Existents skal udtrykke den absolute Ligegyldighed. Hvis jeg turde det, og hvis jeg ikke havde min hypochondre Skarpsindighed til at belure mig og til at ane Muligheden, saa havde jeg forlængst opslaaet min Bopæl i Nærheden af hende, blot for at tvinge hende til at see mig. Der er intet Farligere for en Pige i hendes Tilstand end at undgaae Synet, og derved give Phantasien Beleilighed til at drømme.

Hun maa hides, at hun ikke gaaer hen og bliver mat, og hverken bliver det Ene eller det Andet, hverken sørger eller seirer. Nu vil det vel og lykkes. En Brev-Correspondance med en Ven paa Landet, det vil sige et Menneske, som jeg ikke troer, er meddeelt i Copie til min Indviende, der plager mig. Det er naturligviis fra Vennens Side skeet under den dybeste Tausheds Løfte, og med den dybeste Tausheds Affordring betroer han den igjen skriftligt til sin Elskede i Holbek, og saa gaaer det nok, og i største Hast. Man klager stundom over Postvæsenets Langsomhed – naar man er saa heldig at have en Vens Veninde til at bære Brevene, saa gaaer det i største Hast, jeg tænker hun løber paa sin Fod til Hovedstaden blot for at faae krammet sin Hemmelighed ud til hendes Kundskab, for hvem den er bestemt. Der er dog intet Tilforladeligere i Verden end en Ven, om hvem man med Sikkerhed veed, at han forraader Alt hvad man betroer ham, intet Tilforladeligere, naar man blot passer paa hvad man betroer ham. Det er upaalideligt, naar man vilde bede en Ven om at sige det eller det, men naar man betroer ham det, man vil have ud, under Tausheds Løfte, saa er man ganske sikkert, thi saa maa det ud. Det er tillige en sjelden Lykke, naar en saadan Ven igjen har en Ven og denne Ven igjen en Veninde – saa gaaer det med Lynets Fart. Saaledes bliver min Correspondance besørget ved Venskab.

Jo mere man lider, desto mere Sands, troer jeg, faaer man for det Comiske. Først ved den dybeste Lidelse faaer man den sande Myndighed i det Comiske, der med eet Ord forvandler den fornuftige Skabning, man kalder Mennesket, ved et Trylleslag til en Fratze. Denne Myndighed er ligesom en Politibetjents Sikkerhed, naar han udendvidere griber til Stokken, og ikke taaler nogen Sladder eller Spærren af Passagen. Den Slagne tager til Gjenmæle, han gjør Indsigelse, han vil respecteres som Borger, han fordrer Sag; i samme Nu følger det næste Rap af Stokken og det hedder: væsartig og passeer, ikke staae stille. At ville staae stille, at protestere, at fordre Sag er nemlig Udtrykket for den pathetiske Stymperes Forsøg paa at gjælde Noget for Alvor, men det Comiske vender en anden Side ud paa Fyren, ligesom Betjenten, der i en Fart faaer ham vendt og ved at betragte ham bagfra, ved Hjælp af Stokken gjør ham comisk.

Dog maa dette Comiske være saa smerteligt erhvervet, at man ikke just kan ønske sig det. Men det Comiske paanøder sig mig isærdeleshed, hver Gang min Lidelse bringer mig i Forhold til andre Mennesker.

Correspondancen indeholder en confidentiel Meddelelse angaaende min Kjærlighedshistorie. Alt er rigtigt, især Navne og Aarstal og Dage, det Øvrige er for største Delen Fiction. Jeg er aldeles overbeviist om, at hun umuligen selv kan have en paalidelig Opfattelse af mig og vort Forhold; dertil har jeg forvirret hende Sagen altfor meget og forvandet den til et Hexebrev, der kan betyde lige hvad det skal være. Alt maatte overlades til hende selv og fra mig maatte hun for ingen Priis eie en autentisk Fortolkning, thi da bliver hun aldrig helbredet. At hun ganske maatte kunne faae sig selv igjen, er mit høieste Ønske for hende, og jeg vil vove Alt derfor. Blot en eneste tilforladelig Veiledning var nok, til at hun i Stilhed kunde beholde et Indtryk af mig, som hun ikke maa.

Min Peroration i de to Maaneder, min vistnok ikke glimrende men dog karaktertro Bortgang var beregnet paa at synes et fordærvet Menneske. Dette er Hovedopfattelsen. En saadan virker nemlig til, at hendes Lidelse i samme Øieblik bliver aldeles autopathisk, fri for al Sympathi, bevirker, at hendes Lidelse aldeles ikke bliver hende dialektisk, som havde hun nogensomhelst Uret, Noget at bebreide sig. Ad den samme Vei maatte der nu gaaes frem. Hvad virker da dernæst mest Inciterende? Jeg tænker, naar en saadan Slyngel ikke er uden en vis Deeltagelse for den stakkels Pige. En Skurk staaer dog aldeles udenfor det Gode, men bliver han fræk nok til at ville communicere med dette gennem en vis næsten chevaleresk Deeltagelse – jeg kjender intet mere Oprørende. Hiint confidentielle Falskmaal bærer netop Præget af denne Deeltagelse. Den er uden Lidenskab, men i Høflighedens Form. For at holde Stemningen rigtig, har jeg bestandigt, medens jeg skrev, tænkt mig En, der havde havt eller har Tandpine, om hvis Befindende man ikke uden Deeltagelse bekymrer sig.

Forøvrigt har det været mig modbydeligt at skrive det Hele, ikke for hendes Skyld, thi mit Haab er, at det vil være hende gavnligt, men for deres Skyld, gennem hvis Hænder det gaaer, og igjen af en ganske egen Grund. Jeg er overbeviist om, jeg vedder hundrede mod een: alle Tre sige efter at have læst det: »aah! han er dog ikke saa slem som jeg troede, han er dog ikke uden Deeltagelse«. Det er utroligt, hvor Menneskene ere slagne med Dumhed i Henseende til det Ethiske. Ved at være fræk nok til at ville være allerforagteligst, bliver man et ganske skikkeligt Menneske, næsten ligesaa god som Folk er flest; thi Herre Gud, en Kjærlighedshistorie har da saa Mangen havt, og ladet en Pige sidde og vente, men naar man dog har lidt Deeltagelse, saa er man ret brav. Og dog er det at være en Skurk ikke saa haabløst, der er Frelse mulig; men paa den Maade at kunne vise Deeltagelse, vidner utvivlsomt, at man har taget Skade paa sin Sjæl.

Og nu til Hvile, jeg drager hver min Tanke ud af Intriguens Anstrængelse, jeg samler den kun paa hende, paa min Bekymring og paa mit Ønske. Jeg vil ikke forstyrres af Noget, men jeg vil ogsaa gjøre hvad jeg anseer for min Pligt. Kan det være rigtigt for en god Sags Skyld at være en Daare i Verden, saa kan det vel ogsaa forsvares, at være intrigant, eller rettere, jeg frygter en sildig Ængstelse og Fortrydelse, hvis jeg havde ladet Noget uforsøgt. Stort troer jeg ikke paa Intriguer, ikke fordi jeg ikke beregner Alt af yderste Evne, men fordi Sagen er mig saa vigtig.

O! blandede Smerte! vi skilles mere og mere ad, der ligger et Liv imellem os, og det er mig som maatte der nu ligge en Evighed imellem os, hvis hun ret river sig løs fra mig. Det er som tjente jeg to Herrer: jeg gjør Alt for at arbejde hende løs, for at tilintetgjøre Alt imellem os, og da tugter jeg tillige min Sjel op, at den maa holde sig paa Ønskets Spidse, at mit Ønske, hvis dets Opfyldelse nogensinde var mulig, maatte være ligesaa brændende i det Øieblik, hun for stedse er tabt for mig, som det var da Alt begunstigede vor Forbindelse, som det var allerstærkest, da hun bad ved min Fod. At ønske medens man er ung, er ikke vanskeligt, men at holde Sjelen paa Ønsket, naar lønligt Nag, naar Døds-Angest fortærer Kraften, er ikke let. At gjøre Kaprioler naar Hesten er ung og vælig og har Pustet i Næsen, er ikke vanskeligt, snarere vanskeligt at lade det være, men naar den er træt, naar den vaklende støtter sig frem, naar den med hvert Skridt vil til at falde – da at gjøre Kaprioler, det kan Hesten ikke. Men Aanden levendegjør, og som en gammel Konge har sagt: en Konge kan døe, men han kan ikke blive syg, saa er det min Trøst, at jeg kan døe, men jeg kan ikke blive træt. Thi hvad er det at have Aand uden at have Villie, og det at have Villie uden at have den over al Maade, da Den, som ikke har den over al Maade, men kun til en vis Grad, slet ikke har den.

d. 28de Februar. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Blot Mod og Udholdenhed. Jeg vil naae det Religieuse med hende, det er en Sikkerhed som assurerer Livet, ak! eller er det kun en Forsigtighed, som det at sætte i Enkekassen. For Øvrigt kan jeg gjøre Alt med og udvikler mere og mere Færdighed. Hendes Ungdom fordrer enhver Anstrengelse fra min Side; og jeg er saa ungdommelig, som det er mig muligt. Jeg troer det lykkes. For et Par Dage siden var der en Mand, der sagde om os, at vi var ret et Par unge Forlovede. Det forstaaer sig, vi er det jo ogsaa: hun i Kraft af de 17 Aar, og jeg i Kraft af det kunstige Been, jeg bruger. Bedraget lykkes, som dette da altid lykkes for mig. Thi at udtrykke mig ligefrem, lykkes sjeldent, men indirecte og svigagtigt lykkes over al Maade. Det er som en Natur-Disposition hos mig, en Reflekterethed, jeg er født med. Men jeg lærer tillige noget Andet, jeg lærer det Komiske fra Grunden af: en ung Forlovet paa et konstigt Been! Jeg forekommer mig selv ligesom Capitain Gribskopf. Dog er denne Komik, min Hemmelighed, ikke til at spørge med. Anstrengelsen frygter jeg ikke, thi jeg glæder mig over hende, men Misforstaaelsen frygter jeg.

d. 28de Februar. *Midnat.*

Det manglede blot: hun søger mig, det er aabenbart. Saa har jeg da fægtet i Luften, hun maa have en resterende Sympathi, en Nerve, hvori jeg endnu sympathetisk smerter hende. Den confidentielle Meddelelse kan hun endnu ikke have faaet, det var da en Lykke, at jeg var betænkt paa at sende den. I min Mine skal hun Intet finde. Mit Ansigt er ingen Avertissementstidende, eller, hvis saa skal være, er det for blandede Bekjendtgjørelser, der ere saa blandede, at Ingen kan hitte ud deraf.

Allerede sidste Onsdag var det mig paafaldende, at det var anden Gang og en Onsdag, jeg havde seet hende paa Hauserpladsen. Hun veed fra tidligere Tid, at jeg hver Onsdag præcise Kl. 4 passerer denne Vei, hun veed, at jeg har Forretninger med en Mand, som boer der. Søger hun mig, saa tør jeg vidne med mig selv, at jeg ikke har gaaet en Fodbred af min Vei for at søge hende. Det er næsten til Afsindighed, saa ængstelig jeg er, for at gjøre Noget, hvoraf hun kunde fatte Mistanke, og min Ængstelighed lader mig da antage, at hun er ligesaa modtagelig for det Mindste, som jeg er.

Det maatte undersøges. 5 Minuter før 4 var jeg paa Hauserpladsen og gik ind i Guldsmedens Boutique. Rigtigt, 2 Minuter efter kom hun. Hun gik langsomt, saae sig om og vendte sig i Retning af Tornebuske-Gaden, fra hvilken jeg pleiede at komme. Det er i og for sig en ypperlig Idee, at sees paa Gaden, hvor Tilfældet altid er til Rede med en Forklaring. Men siden jeg skiltes fra hende har jeg aabnet en uafbrudt Krig med den Magt, man kalder Tilfældet, for om muligt at afskaffe den, hvortil ikke behøves Vaabenmagt, men isærdeleshed Hukommelse, en Hukommelse, der er ligesaa smaalig som Tilfældet selv. Hurtigt sprang jeg ud

af Boutiquen, løb om af Suhms-Gaden og kom fra Tornebuskegaden præcise Kl. 4, ganske som sædvanligt.

Vi mødtes, gik hinanden forbi; hun blev lidt forlegen, maaskee ogsaa fordi hun var lidt ængstet ved, saa godt som at gaae paa forbudne Veie, eller lidt anstrænget af at udspeide Terrainet; hurtigt trak hun Øinene til sig og undgik mit Blik.

Saa meget er da klart, at mine Machinationer ere temmelig frugtesløse; men saa meget er ogsaa klart, at hun dog har Kræfter.

For mig er der Intet at gjøre. Jeg kommer hver Onsdag præcise Kl. 4 paa Hauserpladsen. At blive borte var aldeles uforsigtigt. Jeg troer aldrig jeg har været saa nøieregnende med Tiden, som jeg er med dette Klokkeslet, at ikke det, at jeg kom for tidlig eller udeblev skulde vække hendes Mistanke, om at jeg ventede hende, eller undgik hende, hvad der paa forskjellig Maade vilde bevise det Samme, at jeg bekymrede mig om hende.

d. 5te Marts. Morgen.

Idag for et Aar siden. Intet nyt Symptom. Naar saa en lysere Udsigt viser sig for mig, naar det forekommer mig, at Alt maa lykkes, naar en glad Tanke gjester min Sjæl, da iler jeg til hende, jeg er virkelig ung, ung, som man maa være det i Ungdommens Dage. I saadanne Øieblikke søger jeg ikke nogen Omvei, jeg styrter med Længselens Ilsomhed for at kunne fryde mig med hende. Var det saaledes altid, formaaede jeg at være saaledes, hvad det end skulde koste mig, saa kunde man sagtens gifte sig.

Hvorledes det i dybere Forstand staaer sig med hende, veed jeg ikke, jeg vil ei heller vide det. Jeg vil heller ikke forcere eller overrumple hende, men hendes forsigtige Tilbageholdenhed forundrer mig, og den er noget ufri, det er som var hun bange for min Kritik, at hendes Yttring ikke skulde være aandrig nok. Saa vanskelig har mit udvortes Væsen gjort mig vor Forstaaelse.

d. 5te Marts. Midnat.

Salomos Drøm

Salomos Dom er bekjendt nok, den har formaaet at adskille Sandhed fra Bedrag, og at gjøre den Dømmende navnkundig, som den vise Fyrste, hans Drøm er mindre bekjendt.

Er der nogen Sympathiens Qval, da er det at maatte skamme sig ved sin Fader, ved Den, man elsker høiest og skylder mest, at maatte nærme sig ham baglænds, med bortvendt Ansigt, for ikke at see hans Skjendsel. Men hvilken større Sympathiens Salighed er der, end at turde elske som det er Sønnens Ønske, og at da den Lykke føies til, at turde være stolt af ham, fordi han er den ene Udvalgte, den ene Udmærkede, et Folks Styrke, et Lands Stolthed, Guds Ven, Fremtidens Forjættelse, priset i Livet, høilovlig ved sin Ihukommelse! Lykkelige Salomo, dette var dit Lod! I det udvalgte Folk (herligt allerede at tilhøre dette!) var han Kongens Søn (misundelsesværdige Lod), den Konges Søn, der blandt Konger var den Udvalgte!

Saaledes levede Salomo lykkelig hos Propheten Nathan. Faderens Kraft og Faderens Bedrift begeistrede ham ikke til Daad, thi der levedes jo ingen Leilighed dertil, men den begeistrede ham til Beundring, og Beundring gjorde ham til Digter. Men var Digteren næsten misundelig paa sin Helt, saa var Sønnen salig i sin Hengivenhed for Faderen.

Da besøgte Ynglingen engang sin kongelige Fader. I Natten vaagner han ved at høre Bevægelse, hvor Faderen sov. Rædsel griber ham, han frygter, det er en Nidding, der vil myrde David. Han lister sig nærmere - han seer David i Hjertets Sønderknuselse, han hører Fortvivlelsens Skrig fra den Angrendes Sjæl.

Afmægtig søger han atter sit Leie, han slumrer ind, men han hviler ikke, han drømmer, han drømmer, at David er en Ugudelig, forkastet af Gud, at den kongelige Majestæt er Guds Vrede over ham, at han maa bære Purpur til Straf, at han er fordømt til at herske, fordømt til at høre Folkets Velsignelse, medens Herrens

Retfærdighed skjult og forborgent holder Dom over den Skyldige; og Drømmen aner, at Gud ikke er de Frommes Gud, men de Ugudeliges, og at man maa være en Ugudelig for at blive Guds Udvalgte, og Drømmens Rædsel er denne Modsigelse.

Som David laae paa Jorden med sønderknuset Hjerter, saa stod Salomo op fra Leiet, men hans Forstand var sønderknuset. Rædsel greb ham, naar han tænkte, hvad det er at være Guds Udvalgte. Han anede, at den Helliges Fortrolighed med Gud, den Renes Oprigtighed for Herren ikke var Forklaringen, men at lønlig Skyld var den Hemmelighed, der forklarede Alt.

Og Salomo blev viis, men han blev ikke Helt; og han blev Tænkter, men han blev ikke en Beder; og han blev Prædiker, men han blev ikke en Troende; og han kunde hjælpe Mange, men han kunde ikke hjælpe sig selv; og han blev vellystig, men ikke angrende; og han blev sønderknuset, men ikke opreist, thi Villiens Kraft havde forløftet sig paa hvad der var over Ynglingens Kræfter. Og han tumlede gennem Livet, omtumlet af Livet, stærk, overnaturlig stærk, det er qvindelig svag i Indbildningens dristige Bedaarelser og vidunderlige Opfindelser, sindrig i Tankens Forklaring. Men der var sat Splid i hans Væsen, og Salomo var som den Svækkede, der ikke kan bære sit eget Legeme. I sit Harem sad han som en afkræftet Olding, indtil Lysten vaagnede og han raabte: Slaaer paa Tambourinerne, dandser for mig, I Qvinder. Men naar Østens Dronning kom for at besøge ham, lokket af hans Viisdom, da var hans Sjæl riig, og de vise Svar flød fra hans Læbe som den kostelige Myrrha, der flyder ned ad Træerne i Arabien.

d. 7de Marts. *Midnat.*

I Onsdags saae jeg hende ikke. Hun har formodentlig nu faaet den confidentielle Meddelelse; confidentiel var den rigtignok, den var betroet til Svaghed og Uredelighed. Eller maaskee er hun kommen lidt tidligere eller lidt sildigere, jeg veed det ikke, thi jeg kommer som altid præcise, ikke et Minut før, ikke et Minut senere, ikke et Tempo hurtigere den ene Gang end den anden, jeg tør det ikke. Kun Den, der har Begreb om Klogskab og om List i at benytte det Ubetydeligste, vil fatte, hvad en saadan asketisk Forsagelse af det Ubetydeligste vil sige.

Mit Hoved er træet; o! at jeg turde hengive mig til Hvilen og synge mig ind i Veemodets Erindring. O! at jeg turde som en Afdød tage Smerten bort og erindre, hvad der var skjønt. Men jeg tør det ikke, i samme Øieblik bedrager jeg hende; jeg tør det ikke, thi jeg lever, jeg er jo endnu midt i Handlingen, Stykket er langt fra ikke forbi. Er Stykket ikke forbi? For mig er det sandeligen ikke forbi, thi det Senere er saa langt fra at være et Efterspil, at snarere Forlovelsen var et Forspil, og Stykket begyndte med at den afbrødes. Og dog er der ingen Handling, der skeer Intet, i det Synlige og Udvortes skeer der Intet, og al min Anstrængelse er for at afholde mig fra at handle, og dog bevare mig selv handlende $\kappa\alpha\tau\alpha\ \delta\upsilon\nu\alpha\mu\iota\nu$. Hvortil da alt Dette? Hvorfor gjør jeg det? Fordi jeg ikke kan det anderledes; jeg gjør det for Ideens Skyld, for Meningens Skyld, thi jeg kan ikke leve uden Idee, jeg kan ikke holde ud, at mit Liv slet ingen Mening skulde have. Det Intet, jeg gjør, giver dog lidt Mening, ethvert andet Forsøg, at glemme, at begynde paa en Frisk, at klinke med en Ven og drikke Duus med en Ligesindet, er mig umuligt, uagtet jeg vel forstaaer, at man saa vilde finde mit Liv at have en dyb Mening. Maaskee ligger Feilen i mit Øie, men jeg har aldrig seet et Venskab, hvor den Ene opflammede den Anden til at vove det Yderste for en Idee, der angaaer den personlige Existents; men vel har jeg seet, fordi den Anden ($\acute{o}\ \epsilon\tau\epsilon\rho\varsigma$) ikke har den Undseelse, som Enhver i sit Inderste dog en tidlang har for sig selv, saa har jeg seet, at deres Omgang lærte dem begge at prutte og ikke at tage sig Verden saa nær. Kun et Gudsforhold er det sande idealiserende Venskab, thi Guds Tanke trænger igjennem til at adskille Sinde og Tanker, og slutter ikke Overenskomst i Snak. – Jeg gjør dette Intet og dette Alt, fordi det er min Friheds høieste Lidenskab og mit Væsens dybeste Nødvendighed. Dersom Simon Stylita paa nogen Maade har kunnet bringe det i Forhold til Tanken om Gud at staae paa en høi Støtte og bøie sig i de sværeste Stillinger og bortskrække Søvn og i Ligevægtens Kriser søge efter Forfærdelsen: saa har han i mine Tanker gjort vel i at gjøre det. Hans Feil var, at han gjorde det for Menneskenes Øine, at han dog var en Dandserinde, at han dog som hun bøiet i den sværeste Stilling paa Gulvet, søger efter et Publikums Bifald. Det har jeg aldrig gjort, men vel gjør jeg som han, jeg skrækker Søvn bort og vrider min Sjæl.

Det er ikke Reflexionssyge hos mig, thi min Hovedtanke under det Hele er mig klar som Dagen: at gjøre Alt for at arbeide hende løs og at holde mig selv paa Ønskets Spidse. Jeg hitter ikke paa nye Forsæt hver Dag, men vel kan min Reflexion hitte paa noget Nyt i Forhold til Forsættet. Mon den Mand, der vil være riig i Verden, er reflexionssyg, naar han urokkeligt holder dette fast, men i Calculens Form beregner Alt, uden at forandre sin første Plan, mon han er reflexionssyg, dersom han holder sin Beslutning fast, men naar han seer, det ikke vil lykkes paa een Maade, da vælger en anden? Havde jeg været reflexionssyg, da havde jeg forlængst handlet i det Udvortes og brudt mit Forsæt: at holde mig ganske stille og dog absolut aarvaagen. Ja skulde jeg blot være vaagen som een af Brudejomfruerne, blot holde Lampen tændt, og forøvrigt kunne

lade min Sjæl uden Lidenskab, da var det lettere, men det tør jeg ikke, thi da vilde jeg ubemærkeligt forandres og ikke bevare mig ganske uforandret paa Ønskets Spidse, med Lidenskabens Elasticitet. Det er dette jeg ogsaa vil; forandres jeg, da er det mod min Villie; Gud skee Lov og Priis, indtil Dato er det ikke skeet.

d. 9. Marts. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Intet nyt Symptom. Hvor vi ere, veed jeg ikke, jeg vil ikke forhaste mig med nogen Exploration.

d. 15. Marts. *Midnat.*

Igaar saae jeg hende heller ikke. Maaskee var hiint Sammentræf paa Hauserpladsen dog et Tilfælde, eller det var maaskee et Forsøg, hun vilde vove af Omsorg for mig. Maaskee har hun modtaget min confidentielle Meddelelse, maaskee har den slet ikke virket hidsende, men blot deprimerende; maaskee vælger hun tilsidst at sygne, at bedøves i stille Sorgs smertestillende Lindring. Sæt hun tog ud paa Landet, sæt hun ikke vilde leve i de gamle Omgivelser; ikke kunde holde det ud, men hellere vilde have et energisk, et afgjørende Udtryk for, at hun var krænket, sæt hun blev Selskabsdame hos en adelig Familie, eller Gouvernante. Store Gud! at have en saadan Creditor, der har Hals og Haand over mit Liv! Og ikke at turde indfri Fordringen, og at det netop maa være Eens Ydmygelse, at man ikke tør det! Hun drømmer formodentlig ikke om, hvilken uhyre Magt hun er for mig, at hun bestemmer Coursen for mit Liv, at hun ved et saadant Skridt, som det befrygtede, kan styrte mig i den dybeste Fortvivlelse. Saaledes staaer altsaa Sagen: faaer jeg hende arbeidet løs, eller arbejder hun sig selv løs, kort bliver hun sig selv igjen, saa er jeg netop kommen saavidt, at jeg kan arbeide for min egen Sag, bekymret om min egen Smerte. Mit Liv, før jeg forenedes med hende, var som et piinligt Forhør over mig selv, da blev jeg afbrudt og kaldt ud i de forfærdeligste Afgjørelser, og naar jeg saa er færdig, hvis jeg bliver det, da kan jeg igjen begynde med mig selv, hvor jeg slap. Det forstaaer sig, jeg har lært, hvad der er end piinagtigere. Og skeer dette ikke, sidder hun hen, saa er jeg en Betler, en Stodder, ja en Slave, der ligger i det yderste Mørke.

Og dog lod hun jo et Ord falde om, at hun saaledes kunde ønske sig anbragt paa Landet. Og et saadant Ord, et Ord af hende, et Indfald, en Bemærkning, som hun maaskee ikke veed mere af end man veed af, hvad man siger i Søvn, et saadant Ord er nok for mig. Jeg forekommer mig selv som et Barn i Poge-Alderen, der forsøger sig i de første Opgaver til Øvelse i Modersmaalet: af et opgivet Ord at danne en Mening.

Idag hørte jeg tilfældigt hos en Hyrekudsk, at hendes Fader havde bestilt Vogn en halv Snees Miil ud i Landet til en Herregaard. Hvad skal han der, han som ellers næsten aldrig kommer uden for Hovedstadens Volde, uden ridende og i det Høieste en Miils Vei, han som aldeles ingen Forbindelse har paa Landet. Sæt nu, - Ordet rinder mig ihu og Stileøvelsen begynder. Stileøvelsen! Sæt hun virkelig har besluttet sig, sæt hun vil være krænket, vil være det aabenlyst, vil desperere og have en karakteristisk Form for Desperationen.

Store Gud! blot dette ikke, alt Andet, blot dette ikke! Forbandet være Rigdom og jordisk Glimmer, og at være eller synes noget Stort i Verdens Øine! Gid jeg var et Ladegaardslem, et elendigt Menneske, saa var Misforholdet et andet. Vel sandt, jeg er i Verdens Øine en Slyngel. I Verdens Øine, hvad er Verdens Øine Andet end Blindhed, og hvad er Verdens Dom? Ikke ti Mennesker har jeg fundet, der have Kraft til at dømme strengt. Eller er jeg ikke agtet og æret som før, nyder jeg ikke Anerkjendelse, mere end før, og er dette ikke i Verdens Øine Habiliteten, der fordres, Berettigelsen, at man er en Slyngel, eller idetmindste har et ualmindeligt ingenium til at blive det? Giv den Valget mellem en forladt Pige, der bøier sit uskyldige Hoved i Sorg og søger et Skjul paa Landet, at hun kan græmme sig, og en Skuespiller ved Livets Theater, en Fræk, der løfter sit Hoved og trodser Alle med sine stolte Øine; dens Valg er snart gjort. For Vaade dømmes en Mand i livsvarig Mulkt, men jeg, jeg har ingen Dom over mig. Fordømt! Jeg hidser Menneskene mod mig, og man raaber bravo; jeg venter, at man vil slaae mig ihjel, og man bærer mig i Triumph; jeg skjælver, jeg mistvivler, om jeg har Mod og Styrke til at bære Verdens Dom, om jeg ikke skylder mig selv at sætte mig i et mildere Lys, men jeg vakler ikke, jeg trækker i Snoren til Styrtet - og Verdens Dom er yderst gunstig.

Men lad det ikke skee, barmhjertige Gud! lad det ikke skee. Jeg fortvivler, jeg bryder med Dig, jeg styrter derud, jeg vinder hende endnu engang, jeg giver Alt hen for med Guld at trodse Herresædets Herlighed, jeg

holder Bryllup og jeg skyder mig paa Bryllupsdagen.

Dog derud maa jeg, jeg maa see, hvad han vil derude. Ak! jeg tør ikke spørge et Menneske om Noget, ikke for aldrig det. Let nok at aflægge Tausheds Løfte, naar man ikke gider have mere med Verden at gjøre, men at skulle være taus naar man er saaledes bekymret!

d. 17. Marts. *Midnat.*

Blind Allarm. Nu har jeg kjørt 20 Miil i 16 Timer, jeg har været Døden nær af Angest og Utaalmodighed og for Intet. Mit Liv har paa en latterlig Maade været i Fare og – for Intet. En Klodrian af en Postillon falder i Søvn, og Hestene med. Rasende springer jeg ud af Vognen, og slaaer til Karlen, uden at betænke, at han var en Kæmpe i Forhold til mig. Men hvad gjør man ikke i en saadan Stemning! Og saa priser man Postvæsenet, og Extra-Poster! Det er Elendighed. Vilde Richard den III. give sit Kongerige for en Hest, jeg troer, jeg havde givet min halve Formue for et Par Hurtigløbere. Postillonen kaster mig til Jorden. At gaae kunde ikke hjælpe, jeg maatte give gode Ord, og uhyre Drikkepenge – og vi kjørte.

Det Hele er en privat Sag. Der er en Forpagtning ledig, og en Mand i Jylland har en Søn, som ønsker den. Faderen er en gammel Ven af hendes Fader, og nu er han derude for at erkyndige sig om Vilkaarene.

At en Hjerne kan holde det ud! Det er en Bølgegang, som den ikke er paa Atlanter-Havet, thi Bølgegangen er mellem Intet og det Rædsomste af Alt.

d. 20. Marts. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Intet nyt Symptom. Om denne Tryghed og Stilhed er et godt Tegn, veed jeg ikke, om der aandelig forstaaet er Grøde i Luften, og den skønne Blomstring spirer forborgent, eller om det er Storme, den er svanger med, veed jeg ikke, jeg tør endnu ikke efterforske, for ikke at gjøre det for tidligt og derved forstyrre.

d. 20. Marts. *Midnat.*

Mig selv bliver der da slet ikke Tid til at tænke paa, og dog er min inderste Existents en saadan, at den kan give nok at betænke. Jeg er egentlig ingen religieus Individualitet, jeg er kun en ordentlig og fuldstændig construeret Mulighed til en saadan. Med Sværdet over Hovedet, i Livsfare opdager jeg de religieuse Kriser med en saadan Primitivitet, som havde jeg slet ikke kjendt dem iforveien, med en saadan Primitivitet, at, hvis de ikke vare opdagede, maatte jeg opdage dem. Dette behøves nu ikke, jeg kan i den Henseende ydmyge og tugte mig selv, som jeg engang trøstede en noget indskrænket Mand, hvem en Anden spottende sagde om: han har ikke opfundet Krudtet, jeg svarede, det behøves jo heller ikke, da det er opfundet. Men eet er at lære af Lærebogen og udenads Lectier, eet at kunne læse for Præsten ja selv for Biskoppen, naar han visiterer, eet at kunne præke som en Præst – et Andet er Oprindeligheden i Tilegnelsen. Godt er det, at jeg ikke skal lære Andre. Jeg betaler med Glæde baade Tavle-Penge og Præste-Penge, Held Den, der er saa sikker paa sig selv, at han tør tage Penge for Underviisningen.

Som Mulighed er jeg god nok, men idet jeg i Katastrophen vil tilegne mig de religieuse Forbilleder, møder en philosophisk Tvivl, som jeg ikke vil udtale som saadan ikke til et eneste Menneske. Det, det kommer an paa, er Tilegnelses Momentet. Disponeret som jeg er i den religieuse Katastrophe, griber jeg efter Paradigmet, men see! Paradigmet kan jeg slet ikke forstaae, om jeg end venerer det med en Barndommens Pietet, der ikke vil slippe det. Det ene Paradigma beraaber sig paa Syner, det andet paa Aabenbarelsen, det tredie paa Drømme. At tale derom, at gennemgløde Foredraget med Phantasi og dog beholde Forudsætningen, Forudsætningen, der netop angaaer Tilegnelses-Momentet for den Senere, er nemt nok, men at forstaae det!

Naar man kan fatte det Religieuses Trang saa dybt, at man vel endog kunde ringe for Præsten, og man da har en aldeles tilsvarende philosophisk Skepsis, saa er Udsigterne just ikke de bedste. Dog blot jeg bliver færdig med hiint Sørgeaar, da jeg skal sørge over hende (og mit Sørgeaar bestemmes ikke astronomisk, det kan blive fem og ti Aar og hele min Levetid men bestemmes ved hende) da kan jeg styrte mig ind i disse Kampe, saa gaaer det vel. Holde ud det vil jeg, til det Yderste, jeg vil ikke løbe fra det, jeg vil ikke være snild i Vendinger, hvorved man bedrager Andre som Drengene i Skolen, naar de skrive foran i Bogen see midt i Bogen, og midt i Bogen see bag i Bogen, og bag i Bogen gjøre Nar af den Bedragne. Det er min Overbeviisning, at Villien er Hovedsagen selv i Henseende til at tænke, at ti Gange saa gode Evner uden en energisk Villie ikke constituere saa god en Tænkner, som ti Gange saa ringe Evne med en energisk Villie: de ypperlige Evner ville hjælpe til at forstaae det Meget, den energiske Villie til at forstaae det Ene. Men fordi man vil og vil holde ud, deraf følger ikke, at man bliver en jodlende Hellig, der naar han betragter Livets og Tilværelsens og Verdenshistoriens Gang seer og see!: det er saa vidunderligt. Lad ham kun see paa Tilværelsen og Verdenshistorien, og see, at det er saa vidunderligt, naar jeg seer paa ham, seer jeg nok, at det er et Fæ, ligesom Den, der slaaer Entrecht paa Prædikestolen til Ære for Christendommen, eller bliver saa alvorlig, at han mører Een ligesom Præsten i Snuustobaksdaasen. Saa lidet som Dumhed eller Det at svede og blive rød i Hovedet er Alvor, fordi den Transpirerende er dum nok til ikke engang at kunne lee, saa lidet er en fæisk Gloen Religieusitet. Om jeg ikke veed Andet, saa veed jeg, at man skulde bruge det Komiske til at holde Justits paa det Religieuses Gebeet. Man skal ikke betegne Misvisningen som Hyklari, men som Dumhed. Den, man kalder en Hykler, hjælper man forsaavidt, at man anerkjender, at han har et Guds Forhold. En pathetisk Indignations Vrede over Speculationens Underslæb, over systematisk Svigagtighed, der ligesom de romerske Proconsuler udsuger Provindserne og beriger sig selv: gjør Systemet riigt og Livet tomt; en god komisk Tegning af en Opvakt er vistnok i høi Grad, hvad der behøves. En Skipper kan gaae hele Dagen og bande uden at tænke det Mindste derved, og saaledes kan en Opvakt være høitidelig hele Dagen igjennem uden at have en sund eller en heel Tanke i sin Sjel. Hiin gothiske Konge vilde ikke døbes, da han hørte, at han i Himmerig ikke skulde samles med sine Fædre, de Indfødte i Amerika frygtede Himmerig mere end Helvede og ønskede at forblive Hedninger, for ikke i Himmerig at skulle samles med de rettroende Spanier: og saaledes gjør mangen Opvakt, gjør han ikke Andet, saa gjør han Een ækel ved det Religieuse.

Om denne Strid i mig selv tør jeg endnu ikke sige: »idag,« men jeg føler, at jeg skylder hende meget i Henseende til at vove. Den, som har gjort et andet Menneske ulykkeligt, kan være brugelig til at holde ud i saadanne Kampe: Den, som er dømt paa Livet, lader man raspe, hvilket er livsfarligt, men han er jo ogsaa dømt.

Det indseer jeg ogsaa, at den Ugifte kan vove mere i Aandens Verden end den Gifte, kan sætte Alt ind, kun bekymret om Ideen, er ganske anderledes skikket til at være paa Afgjørelsens discrimen, hvor man neppe kan staae end sige sætte Bo. Men sandeligen det var ikke derfor jeg ikke vilde gifte mig. Ogsaa jeg ønskede jo lidt stillere Glæde i Livet, og hendes Bøn gjorde mit eget Ønske til mit eneste Ønske; og havde jeg end ikke ønsket det, jeg havde dog gjort det, fordi jeg altid troer, at Lydighed er Gud kjærere end kosmopolitiske, philanthropiske, patriotiske Offere paa Menneskeslægtens Alter, at Stilhed i en beskeden Pligts Opfyldelse er uendeligt værdifuldere og anstaaer ethvert Menneske bedre end Luxus i Aandens Verden, og Ødselhed i at bekymre sig om hele Slægten, som var man Gud i Himlene. Lad der tales glødende om Guds Vrede og den fortærende Ild, der er ogsaa Noget, jeg frygter, og frygter nok saa meget, og det er, at jeg skulde nødsage Gud til at blive fornem imod mig, til at forsvinde som en Usandhed for hans fornemme Majestæt. En Opvakt vilde vel finde, at dette Udtryk ikke har Alvor nok, han vilde vel, at jeg skulde bande gudeligt, ligesom Skipperen bander ugudeligt. For mig har det Alvor nok, og mere Forfærdelse end en ophidset Phantasies sandelige Forestillinger. Saasntart jeg forsmaaer Pligten bliver Gud fornem, thi kun i Pligten er jeg i underdanig Forstaaelse med hans Ophøiethed, og derfor er hans Majestæt ikke Fornemhed. Det er derfor ikke Gud, der gjør sig fornem, det gjør han aldrig (det er Hedenskab), men det er mig, der gjør ham fornem, og dette er en Straf. Det er den dybe Conseqvents, at Den, der ved at forsmaa det Simple, vil komme Gud nærmere, at han netop fjerner Gud fra sig i hans Fornemhed, i en Fornemhed, som ikke det ussleste Menneske skal prøve. Jeg er ogsaa i denne Henseende lydhør nok, og hører end mangen Philosophus, der raaber ud i Verden: $\delta\sigma\ \mu\omicron\iota\ \rho\omicron\upsilon\ \sigma\tau\omega$, det ikke, saa hører jeg en Røst, der siger, jeg skal give Eder $\Delta\sigma\mu\omicron\iota\ I$ Dosmere!

Nei! hvis jeg ikke havde troet at have en guddommelig Contra-Ordre, jeg havde aldrig draget mig tilbage, og saasntart denne tilbagekaldes, jeg vælger atter mit Ønske. Gud forbyde, at Anstrængelsen og Spændingen skulde svække mit Ønske før det er tilladt! Min Contra-Ordre kan jeg forstaa, thi den gaaer gjennem Angeren. En angrende Individualitet, der kan bruge hele Livet til en Recantation, han kan ikke gaae frem. Det er en ganske simpel Protest mod et Ægteskab. Jeg har hverken Syner eller Drømme til at vejlede mig, min Collision er ganske simpel Angerens med Tilværelsen, en Suspensions Collision med en nærværende Virkelighed. Indtil den løses, er jeg in suspensio; saasntart den løses, er jeg fri igjen. Derfor er det jeg med al Arbeiden holder mig paa Forelskelsens Spidse. Saasntart hun er fri, er de religieuse Kriser min Opgave.

Sæt, for at tænke aldeles hypothetisk, sæt at hun havde sig selv igjen; sæt det havde været en Overdrivelse med Døden, ikke saaledes meent som pathetisk Replik men som naar man i Talens Løb siger: jeg er færdig at døe af Hede i disse smaa Værelser; sæt hun havde meent det, men ikke forstaaet sig selv,

eller sæt hun havde lidt indtil Døden men seiret, sæt jeg havde bidraget Lidet til denne Seier eller slet Intet, sæt, hun greb til det Forsvar, at hun aldrig havde brydt sig Noget om mig – hvad saa? Saa har jeg brydt mig desto mere om hende. Store Gud! hvis dette var muligt! Hvor griber min Sjel efter enhver Forklaring fra denne Kant! Om det end i nogle af Tilfældene vilde gjøre mig ondt for hendes Skyld, jeg forlanger ikke mere, saa havde jeg altsaa lidt mest, mere forlanger jeg ikke, jeg havde taget Pigens partes, havde været flinkere til Sorgens Gjerning, eller dog ligesaa flink, jeg forlanger ikke mere. Jeg har ikke forladt hende for at blive For-Dandser paa en Dandsebod, eller første Elsker i et bestandigt Venskabeligt. Hvad der for hende ingen Betydning har havt, eller maaskee som Afgjørelse i det Timelige, har for mig havt evig Betydning. Jeg fortryder Intet, ikke en Taare, ikke en eneste, som jeg har udgydt for hendes Skyld; jeg skammer mig ikke derved, thi det er ikke umandigt at kunne græde, men qvindagtigt ikke at kunne skjule det for Enhver. Ja om der var en Spotter, der havde talt hver en Taare (o! foragtelige Gjerning o! stakkels Bedragne, der tæller Taaren, som lindrer min Sjel) sæt Tallet var stort, sæt han vilde nævne Tallet for at haane mig: en Mand, der græder – jeg skal ikke fortryde dem. Om jeg dør imorgen, min Existents var dog et Epigram, der gjør enhver Gravskrift overflødig. Jeg fortryder det ikke; hun har dog gavnet mig, gavnet mig uendeligt, netop ved et uoverlagt Ord og en overdreven Ytring.

See! hvis det var saaledes, da bliver min Stilling paa en egen Maade vanskelig. Et Menneskeliv maatte jeg have paa min Samvittighed for at vækkes og rives ud af Tungsinds Døs. Jeg ydmyger mig under denne Tankes Alvor. Men saa kommer min Forstand og siger: nei det er ikke sandt, Du saae jo nok, at der ikke var Tale om et Menneskeliv, det er Din Phantasi, der dannede denne Indbildning og viste Dit Tungsind den, og begge enedes om, at det jo var muligt. Men altsaa var det ikke et Menneskeliv, det var et Ord, som Du i mangel Andens Mund maaskee endogsaa vilde have leet ad. Ja det er i en vis Forstand saaledes. Og dog fortryder jeg Intet, ikke at jeg har lidt al denne Smerte, der dog endnu ikke har lammet mig, om den end vilde gjøre det, hvis jeg skulde tale om den. I Eensomhed, i Søvnløshed har jeg fornummet den, naar man i eet Secund paa eengang kan tænke mere sammen end man kan skrive i Maaneder, naar Phantasien maner Angester frem, som ingen Pen tør indlade sig med, naar Samvittigheden farer ængstet sammen og skrækker med optiske Bedrag.

Men ak! alt Dette er jo kun en Hypothese.

d. 25. Marts. *Morgen.*

Idag for et Aar siden.

Hvilken er den lykkeligste Existents? Det er en ung Piges paa 16 Aar, naar hun, reen og uskyldig, Intet eier, ikke en Komode eller en Piedestal, men afbenytter den nederste Skuffe i Moderens Chatol til at gjemme hele Herligheden: Confirmationskjolen og en Psalmebog. Lykkelig det Menneske, der ikke eiede Mere, end at han kunde nøies med den næste Skuffe.

Hvilken Existents er den lykkeligste? Det er en ung Piges paa 16 Aar, naar hun, reen og uskyldig, vel kan dandse, men kun kommer paa Bal to Gange om Aaret.

Hvilken er den lykkeligste Existents? Det er en ung Piges, naar hun 16 Sommere gammel, reen og uskyldig, sidder flittig ved sit Arbeide, og dog faaer Tid til at skotte efter ham, Ham, der Intet eier, ikke en Komode eller Piedestal, men kun er Medinteressent i det fælleds Klædeskab, og dog har en ganske anden Forklaring, da han i hende eier hele Verden, uagtet hun slet Intet eier.

Og hvo er saa den Ulykkelige? Det er hiin rige Yngling, 25 Vintere gammel, der boer ligeoverfor.

Naar Een er 16 Sommere, en Anden 16 Vintere gammel, ere de saa ikke lige gamle? Ak! nei! Hvoraf kommer det; er da Tiden ikke eens naar den er eens? Ak! nei! Tiden er ikke eens.

Ak! hvorfor var 9 Maaneder i Moders-Liv nok til at gjøre mig til et gammelt Menneske, ak! hvorfor svøbtes jeg ikke i Glæde, hvorfor blev jeg født ikke blot med Smerte men til Smerte, hvorfor aabnedes mit Øie ikke for det Lykkelige, men kun til at skue ind i hiint Sukkenes Rige, og til ikke at kunne løsrive mig derfra!

d. 27. Marts. *Midnat.*

At gribe en Hypothese er dog ligesom at omfavne Skyen istedenfor Juno; og det er tillige Utroskab mod hende. Men at bruge Hypotesen som et Øvelses-Middel, at afspænde Sjelen i den, for at give Energi en Elasticitet, det er tilladeligt, ja det er hvad man bør gjøre. Efter en saadan Styrkelse er jeg atter ganske hendes, ganske. Holder jeg hende end ikke længere i min Favn, saa omfavner jeg hende dog, thi Erindringens Gjerning i Morgentimerne og Redningsforsøget i Midnatstimen danne jo som et Favnetag, hvori hun er indesluttet. Redningsforsøget, kan det ogsaa kaldes saaledes? Om jeg ogsaa havde alt i Beredskab, hvad hjælper det, naar jeg ikke tør bruge det, om jeg var nok saa redebon, hvad hjælper det, naar jeg er bunden, og det at holde mig selv bunden er det Eneste, der muligen kan hjælpe hende lidet? Turde jeg kun gjøre mig selv flot, jeg skulde snart være der i min Baad, dersom dette ellers kunde gavne hende Noget, thi det er jo ogsaa muligt, at hvad der engang vilde have frelst, nu slet ingen Betydning har for hende. Det er utroligt saa mange Udveie Muligheden veed især for Den, som ikke tør betræde en eneste, thi saa var der dog een, ja maaskee flere mindre. Og dog er det et Redningsforsøg.

Hvilken underlig Magt har ikke et enkelt Ord, naar det saaledes ikke føier sig ind i en Tales og Sætnings Sammenhæng, saa man kun agter paa det i Forbigaaende, men naar det uden sproglig Forbindelse stirrer paa Een med Gaadens Incitament og med Angestens Applikation! Jeg er saa deprimeret, som var der en anden Art af virkelig Sandhed i dette Ord; som var det ved hiin sivkrandsede Sø jeg laae, en stille Aften, som hørte jeg hendes Skrig, og nu Aareslaget: og jeg frelste hendes Liv, men hun blev aldrig Menneske mere. Saa havde da Angest og Smerte og Raadløshed langsom dirket ved Bevidsthedens Slutte, indtil Fortvivlelsen fik adsplittet denne elskelige Qvindeligheds yndige Væsen. Forfærdeligt! Tør jeg ikke byde denne Tanke at flygte tilbage, tør jeg ikke bede, at denne Tanke maatte tages fra mig? Nei! Det er jo en Mulighed. Og dog naar jeg blot sad hos hende, blot dette, at jeg turde være nærværende, at jeg turde gjøre Alt, om det end er Intet, det var dog en Lindring, en Lindring, som den Ulmen, der er en uafbrudt dump Smerte, men ikke saa megen Lidelse. Hun vilde da nu forvexle Alt, hun vilde troe vi sad som fordum i Baaden paa hiin Sø, vi seilede sammen; og da vilde vi vexle om ikke de bevingede Ord saa Vanvidets Udtryk og forstaae hinanden i Afsindighed, og tale om vor Forelskelse som Lear vil tale med Cordelia om Hoffet og spørge Nyt derfra. – Men at være adskilt fra hende; og hvis hun døde, at altsaa den, der var den Nærmeste, den Eneste maaskee, der havde et heelt Liv, det være nu kort eller langt, til at sørge over hende, at han var den Eneste, der ikke saaes Sørgende, eller rettere at han var forhindret i at kjøre i Karreet, naar Sørgetoget fulgte hende til Graven, om han dog trods Nogen veed, at en Afdød er den Mægtigste af Alle!

O! hvilketsomhelst, selv det smerteligste Udtryk for Sorg er dog en Lindring i Sammenligning med slet intet at have. At leve, som var jeg stum, og dog have Qualerne i Sjelen og Sproget derinde, ikke som dette læres af en Parleur, men som Hjertet opfinder det; at være som stum, ja som lemlæstet og dog have Lidelser, der kræve en Mimikers Veltalenhed! At maatte mistænke Stemmen, at den ikke skjælver, hvis man vilde tale om hende, hvad der kunde være til hendes Fordærvelse, at maatte mistænke Foden, at den ikke gaar af sin sædvanlige Vei og sætter et forræderisk Spor, at maatte mistænke Haanden, at den ikke pludselig søger sin Plads paa Brystet og antyder det Skjulte, Favnen, at den ikke udbreder sig efter hende! At sidde hjemme i Sæk og Aske eller snarere nøgen i al sin Elendighed, og naar man vil klæde sig paa, ikke at have andre Klæder end Glædens og Munterhedens, for at skjule sig!

»Hvor lider De egentligen?« siger Lægen til den Syge. »Ak! overalt kjære Doctor,« svarer han. »Men hvorledes lider De« vedbliver Lægen »at jeg kan opspore Sygdommen.« Mig spørger der Ingen til, jeg behøver det heller ikke. Jeg veed vel, hvorledes jeg lider, jeg lider sympathetisk. Netop denne Lidelse kan ret ryste mig. Om jeg end tungsindigt er inderligt overbeviist om, at jeg duer til slet Intet, saasart Faren kommer har jeg i Grunden Kræfter som en Løve. Naar jeg lider autopathisk, da kan jeg sætte hele min Villie ind, og tungsindigt som jeg er, og tungsindigt opdragen, som jeg er, finder det Forfærdelige mig snarest forberedt paa det endnu Forfærdeligere. Men naar jeg lider sympathetisk, da har jeg at bruge hele min Kraft, hele min Opfindsomhed i Forfærdelsens Tjeneste til at danne den Andens Smerte, og derved bliver jeg afmægtig. Naar jeg selv lider, da hiter min Forstand paa Trøstegrunde, men jeg tør ikke troe en eneste, naar jeg lider sympathetisk, thi jeg kan jo ikke kjende den Anden saa nøie, at jeg kan vide, om de Forudsætninger ere tilstede, der betinge, at den virker. Naar jeg lider autopathisk, veed jeg, hvor jeg er, jeg sætter Mærker ud paa Lidelsens Vei, at jeg kan have Noget at holde mig til, men naar jeg lider sympathetisk, da farer jeg vild, thi jeg kan jo ikke vide, hvor dog egentligen den Anden er, og jeg maa hvert Øieblik begynde forfra, forberedt paa i næste Øieblik at kunne tænke en endnu forfærdeligere Mulighed, hvis Rædsel jeg maa udholde, for ikke at skulke fra Noget.

Er hun først fri, da er jeg vel ikke uden Sorg, men da er jeg først paa det Punkt, hvor hun formodentlig troede jeg var, da hun bad mig, stundom at mindes hende. Ja da skal jeg mindes hende, men da har jeg ogsaa fundet Lindring, er veemodig og siger med Ossian: sød er Tungsinds Sorg; da har jeg Fred, thi den tungsindigt Erindrende er ogsaa velsignet og formildet og lykkelig som Taarepilen, naar den bevæges af Aftenvinden. Men nu ikke. Jeg frygter ikke hele Verden, idetmindste troer jeg det ikke, men denne Pige frygter jeg. Et Syn af hende i Forbigaaende, og hun afgjør min Skjebne indtil næste Gang. Saaledes er hun væsentligen Alt, Alt, absolut Alt; er hun fri, er hun væsentligen slet Intet. Hun er den Elskelige, det er sandt, men dette betyder ikke væsentligen Noget. Om hun blev yndigere end en Engel, det vedkom ikke mig, en Piges Deilighed vedkommer mig ikke væsentligen. Forelsket har jeg været, men min Sjæl er for evigt anlagt til at fortvivle over en ulykkelig Kjærlighed, men derimod kan jeg vel fortvivle over et ulykkeligt Ansvar, en

ulykkelig Forstaaelse med den evige Mening i Livet. Hvor dialektisk-vanskelig min Stilling er, fatter kun Den, som selv er forsøgt. Naar en uerfarende Mand læser et juridisk Document igjennem, saa forstaaer han det vel, men kun den øvede Jurist kan reconstruere dets Tilblivelse, kun han kan læse de overvundne Vanskeligheders usynlige Skrift, kun han veed Beskeed om de forsvundne Generationers Bidrag til Documentets Udfærdigelse, han kjender denne Grændsestrid mellem Snildhed og Snildhed i Retfærdighedens og i Bedrageriets Tjeneste, for ham har derfor det enkelte Udtryk ikke Betydning til en vis Grad, men absolut Betydning, og for ham er et saadant Document ogsaa Bidrag til Menneskeslægtens Historie. Den Uerfarne kan vel forstaae det, men kan ikke sætte det op, ja knap med Sikkerhed skrive det nøiagtigt af.

d. 2. April. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Det var enten den 1ste eller den 2den i denne Maaned, at jeg da skulde til at eftersee, hvor vi var. Jeg lagde en Anledning og en Situations Spørgsmaal tilrette for at give hendes Følelse Leilighed til at yttre sig. Hvad skeer? Paa den uforbeholdneste Maade af Verden, ja med en uskjøn Heftighed, der næsten grændsede til Arrighed, erklærer hun: »at hun brød sig aldeles ikke om mig, hun havde taget mig af Medlidenskab, og kunde overhovedet ikke begribe hvad jeg vilde hende.« Kort en lille Improvisation ad modum Beatrice i viel Lärmen um Nichts.

O! Tungsind hvor Du dog har den Tungsindige til Bedste! Sandt hvad Digteren siger: quem deus perdere vult primum dementat. Nu har jeg vandret gjennem Bekymringens Skyggedale for at søge at gjøre Alt saa godt som det er mig muligt, jeg har ydmyget mig, saa jeg ikke turde tilstaae det for noget Menneske, jeg har siddet i Dødens Mørke dybt saaret af den Tanke, at jeg kunde ikke gjøre hende lykkelig – og det er ikke faldet mig ind, hvad der laae allernærmest, hvad jeg nu, da hun siger det, ypperligt kan forstaae, at hun slet ikke bryder sig om mig.

Dog var det maaskee kun en uoverlagt Yttring, et heftigt Udbrud, maaskee er hun irriteret, skjøndt jeg ikke fatter, hvorved. Lade mig ophidse vil jeg ikke. Var jeg blot ganske sikker i min Livs-Anskuelse, saa jeg turde bruge Magten, saa var det Hele en Narrestreg. Men paa den anden Side, hun aabner mig jo en lys Udsigt. Saa meget er vist, et Giftermaal er og bliver mig den vanskeligste Opgave; jeg har forstaaet nu saa meget, at hvis jeg havde forstaaet mig selv saaledes før, havde jeg ikke begyndt derpaa. Og nu synes hun jo i Forhold til mig at have langt flere Kræfter end jeg i Forhold til hende.

Explorationen blev en Explosion, og jeg fik Sublimatet lige i Ansigtet. Som Den, der har siddet længe i Mørke, naar et skarpt Lys falder ind, ikke strax kan see, saaledes gik det mig: uagtet hun sad ved min Side, kunde jeg neppe see hende. Denne ideale Skikkelse, som jeg omfavnede med en evig Forpligtelses bekymrede Ansvar, hun blev jo rigtignok noget mindre, saa uanseelig, at jeg knap kunde opdage hende. Mit Tungsind er som blæst bort, jeg seer hvad jeg har for mig: Død und Pestilence saadan en lille Jomfrue!

Forsøget bør jeg dog gjentage, for at see, om det er Alvor eller ikke. Jeg savner nemlig en Handlingens Consequents: at hun gjør det Hele af, og jeg bliver rejiceret. Men det synes hun slet ikke at have i Tanken; hvad skal saa Saadant betyde? Vi vil see.

d. 2. April. *Midnat.*

Men hvis hun dog virkelig blev vanvittig! Dødsfare har der vel aldrig været Tale om, nu synes den da at være undgaaet, (om der end for mig altid bliver en ængstende Consequents, der forvexlede et cum hoc med et propter hoc), men Vanvid. Lad see, hvorledes Sagen gik til.

Først og fremmest vil min Aftræden som en Slyngel gjøre en væsentlig Forandring, da den vil sætte hende i en ganske anden Art pathologisk Bevægelse, vil reise hendes Vrede, Forbittrelse, Trods mod mig, og netop hendes Stolthed vil fremfor Alt indskærpe hende at vove det Yderste, for at holde sig oppe. Havde jeg været hende tro, saa tilfredsstillende det Kjærligheden, desuden alle andre Sider af Sjelen, at have Alt i den Elskede og derfor at tabe Alt i den Elskede, men da jeg ikke viste mig som en hendes Elskov værdig Gjenstand, saa vilde der høre en sjelden Heroisme til at forsmaa den Trøst, der tilbyder sig lettest: at gjøre den Uværdige saa ubetydelig som mulig. I denne Henseende har jeg understøttet hende af yderste Evne, og troer jeg, at jeg, hvis jeg ikke havde brugt denne Forsigtighed, i hvilken jeg tillige respekterede det Almenes Dom over mig, havde ligefrem forskyldt, om hun blev afsindig, thi at ville være en værdig Gjenstand for hendes

Kjærlighed og da at ville bære sig saaledes ad, det er at stille hende en dialektisk Opgave, som er saaledes beregnet paa en enkelt Individualitets Guds-Forhold, at kun han med Gud kan fastholde Problemet. Derfor er det hans Pligt, at finde sig i, ja at gjøre Sit til at ansees for et fordærvet Menneske i Enhvers Øine, der har med den Sag at gjøre, fremfor Alt da i hendes Øine; i Forhold til Uvedkommende kan han jo tie stille. Dette har jeg gjort.

En qvindelig Sjel vil paa to Maader, psykologisk talt, kunne blive afsindig. Den ene er ved det Pludseliges Overgang, naar Forstanden kommer til kort. Man kan blive blind ved den pludselige Forandring af Lys og Mørke; Hjertet kan ophøre at slaae ved en pludselig Forandring af Temperatur, fordi Udaandingen hindres ved den sig indtrængende Luft. Saaledes er det ogsaa med Forstanden i Forhold til det Pludseliges Overgang, Reflexionen kan ikke komme til at aande ud og Forstanden staaer stille. Saaledes er Vanvidet forstenende. Der er intet Forhold eller rettere et absolut Misforhold mellem hvad Forstanden formaaer og den Opgave, her bydes. Dette Misforhold udtrykker Vanvidet. Et Øieblik afgjør det Hele; blot endnu et Øieblik, saa var dette ikke skeet.

Den anden Maade er, naar en skjult Lidenskab ved Reflexion matter Villien ud, og den Lidende langsomt synker hen i Vanvid. Den Lidende bliver ikke forstenet, men afsindig i et Indbegreb af Forestillinger, der med Naturnødvendighed afløse hinanden, men ikke staae i Forhold til Friheden, der engang frit fremkaldte Forestillingerne, indtil disse nu ufrit fremkalde sig selv.

Det Første kunde umuligt blive Tilfældet med hende, Overgangen var saa fortonet som muligt; desuden maatte det jo ogsaa have viist sig, at det var skeet. Det Andet, der næsten er det Farligste, kunde snarere synes at indtræde. I en vis Forstand er nemlig Forholdet gjort hende saa dialektisk som det var min Reflexion muligt; jeg veed ikke, at jeg har forsømt at bringe nogen Mulighed frem, og altid at kaste den saa hypothetisk til Side, at det overlodes hende selv at finde en Forklaring. Det har jeg gjort med Flid; jeg troer, menneskeligt talt, at det er det ene Rigtige. Ak! Arbeidet var tungt, og det var næsten snarere at befrygte, at jeg selv havde tabt Forstanden. Meget reflekteret var hun ikke af Naturen, eller rettere saa godt som slet ikke, men man kan dog aldrig vide, hvilken Virkning en Begivenhed kan have. Blot en tiende Deel af de Reflexions-Muligheder, jeg har sat i Bevægelse, hvis hun selv havde udfundet dem, vilde være nok til at forstyrre en qvindelig Hjerne. Men Reflexions-Mulighederne maae i hendes Øine have tabt det Fristende. Det var det jeg vilde, og menneskeligt talt er det rigtigt. Den skjulte Sorg maa selv opfinde og producere Reflexions-Muligheden, saa er det forførerisk for Sorgen, at fastholde den; og dette er Vanvidets Fæstepenge. Hendes Tilfælde er ikke saaledes. Hun kan fremkalde hvilken Reflexions-Mulighed, hun vil, den faaer ikke Nyhedens forfriskende Kølighed, ikke Overraskelsens vinkende Tilløkkelse, den har ingen skjult bestikkende Kraft, thi hun kjender den. Dernæst har jeg bragt enhver Reflexions-Mulighed frem saa fuldstændigt idetmindste, som det var mig muligt. Jeg har villet give hende Indtrykket af en overlegen Reflexion. Man gjør det, saa godt man kan. I det Øieblik, hun da vil begynde at reflektere, vil det falde hende ind: aah! hvad kan det hjælpe med min Reflekteren, naar jeg kunde reflektere som han, og hvad hjalp det ham? Reflexion er for en qvindelig Sjel ligesom Slikkeri for Barnet. Lidt deraf frister, men en masse taber Slikkeriet sin Forførelse.

Fremdeles, hvis hun stundom tænker paa mig, hvis hun haaber paa en Mulighed af at Forholdet gjenoprettes, da kunde en ny Art Reflexion snige sig ind, som hun selv blev Opfinder af. I denne Henseende har jeg arbeidet og arbeider jeg af yderste Evne ved at holde min Existents aldeles uforandret. Imidlertid vil hun dog maaskee slutte af Noget, hun hører om mig, eller af Noget i mit Ydre, hun troer at see. Ganske rigtigt, men i samme Øieblik vil hun betænke, at min Reflexion har viist hende saa meget Muligt, at hun umuligen kan følge med. Dette kan ikke ydmyge eller krænke hende; thi at en reflekterende Individualitet har mere og meget mere Reflexion end en Pige, er i Naturens Orden. Havde hun nu ikke, som jeg haaber, endog indtil Væmmelse faaet en concret Forestilling om, hvad Reflexion formaaer, saa havde det dog maaskee fristet hende. Nu troer jeg det ikke. Jeg har gjort Alt for at gjøre hende Reflexion modbydelig (thi Reflexionens Almagt, naar den hviler paa een Tanke, bliver naturligviis Almagt i dialektisk Vrøvl, naar man tager den ene Tanke bort) og for at ethvert Reflexions-Forsøg, inden hun endnu begyndte derpaa, maatte forekomme hende frugtesløst. Selv leed jeg nok derunder, og lider efter det; man kan suge Gift ud af et andet Menneske og selv døe: man kan for at fravriste et andet Menneske Reflexion blive kun altfor reflekteret. Men er Reflexionen hende modbydelig, saa vil hun være nærved en Beslutning og slet ikke betræde den slibrige Vej, der kan føre til Vanvid. Bliver hun fri, da bliver hun fri ved sin egen Beslutning, og ikke fri i en eller anden Betragtning og Opfattelse, som jeg har stukket til hende.

Vanvittig kunde hun da, efter menneskelig Sandsynlighed, ikke blive af Kjærlighed. Netop fordi hun var lidet reflekteret, vilde det Pludseliges Overgang været det Farligste for hende. Den er forhindret, og for at forebygge Reflexionens Vildelse har jeg gjort efter bedste Evne det Bedste, jeg kunde. Skulde da Vanvidet indtræde, da maatte det være en krænket qvindelig Stolthed over at være vraget, der fortvivlende om at faae Hævn, sluttede sig inde med sig selv, indtil den foer vild. Ak! jeg kjender vel Verdens Dom, jeg har maaskee følt Smerten qualfuldere end hun; det gyser i mig, naar jeg tænker paa, at Nogen skulde vove med et stolt eller, hvad der er ligesaa forfærdeligt, med et medynksfuldt Blik at lade hende forstaae, at hun var fornærmet, og altsaa fortsætte Fornærmelsen. Det var stundom Skik, saa fortæller man, i gamle Dage, at naar en Prinds opdroges, opdroges der med ham en Dreng af simple Herkomst, der maatte lide Straffen

hver Gang Prindsen havde fortjent den. Man har talt om det Grusomme mod den stakkels Dreng, der maatte tage Pryglene; mig forekommer det at være en langt større Grusomhed mod den stakkels Prinds, der, hvis han har havt Æresfølelse, har fornummet Slagene langt eftertrykkeligere, langt smerteligere, langt mere tiltetgjørende, end de sandseligen fornemmes. Jeg veed det ogsaa, hvorledes det piinte mig, at udsætte hende for denne Smerte, jeg veed, jeg var villig til at gjøre Alt for at hindre det ved at give Adskillelsen et falsk Udtryk, saa jeg i Verdens Øine blev den Lidende, thi naar det blot er mig selv, saa veed jeg, hvorvidt det smerter og hvad jeg har at gjøre derimod: det skulde imidlertid ikke lade sig kunne gjøre. Jeg lod nogle Gange i vore Samtaler et Par Vink i en spøgende og converserende Tone indflyde, for at gjøre hende opmærksom, forgjæves. Blot et Ord af hende, og det var skeet, om jeg end havde havt Forsigtighed nok til i en spøgende og converserende Tone at entrere paa, hvad der for mig var en ubeskrivelig Lindring. Mere turde jeg ikke gjøre. O! hvis jeg af al min Lidenskab skulde have talt derom, da vilde hun eo ipso have af min Iver seet, hvor meget hun beskæftigede mig, og da var Alt igjen blevet draget i Langdrag, og hun havde igjen tilladt sig ethvert Middel for at bevæge mig, det vil sige for at martre mig, thi bevæges maatte jeg ikke. Det er en comisk Modsigelse, at tale pathetisk eller systematisk afgjørende om hvad man ikke selv er overbeviist om eller selv forstaaer, men det er en tragisk, en dyb tragisk Modsigelse, at skulle tale i svævende Udtryk, i spøgende Hentydninger, i converserende Talemaader om hvad der beskæftiger og ængster En indtil Døden. Det er en comisk Modsigelse, at ville sætte 4 ß ind, naar der er uendeligt meget at vinde, men det er en tragisk, en dyb tragisk Modsigelse, at maatte gjøre Indsatsens Form som var det om Regnepenge der spiltes, naar man dog selv kun altfor vel veed, hvor meget der spilles om. Jeg antager det vilde være en af de forfærdeligste Collisioner, maaskee den forfærdeligste, hvis man vilde tænke, at Omsorg for et Menneske gjorde det nødvendigt for en Apostel at tale i tvetydige Udtryk i en let converserende Tone om Christendommens Sandhed. – Men til Sagen. At Vanvidet ad denne Vei skulde trænge frem, vilde jeg nødigt tænke mig, ikke fordi det er forfærdeligt, thi det Forfærdelige fordrer min Ære at jeg skal tænke mig, men fordi der vilde falde et mindre skjønt Lys over hendes Adfærd imod mig. Ethvert Lidenskabens Udbrud, hvorved hun lagde et Mord paa min Samvittighed, ethvert saadant lidenskabeligt Udbrud, hvilket min Ære, indtil nogen anden Oplysning haves, byder mig at ansee for Sandhed trods al Forstandens Protest; ethvert saadant Udbrud, der, hvis Overdrivelsen oplyses, dog let lader sig forene med qvindelig Reenhed og qvindelig Elskværdighed, ethvert saadant Udbrud vil, under Forudsætning af at Stolthed var Drivefjederen, være et uskjønt Selvkjærlighedens Falsum imod mig. Vel sandt, jeg har tilladt mig mangt et Falsum mod hende, men sandeligen, det var for at frelse hende, og det var sympathetisk meent. Derfor vil jeg saa nødigt tænke mig denne Forfærdelse. Forøvrigt har jeg igjen her gjort Alt hvad jeg formaaede og gjør det ufortrødent. Udtrykte min Existents noget Positivt, da var det jo tænkeligt, at dette kunde hidse hendes Stolthed. Kunde jeg soutenere en mandlig Existents, der netop er en saadan ved sit Forhold til det andet Kjøen, altsaa ved Skjønhed, Holdning, et indtagende Væsen, Belevenhed o. s. v., da vilde jo mit Præjudicat virkeligen kunne være hende til Præjudice, det vilde kunne hidse hende, at Den, hvem Kjønnen indrømmede Competence til at dømme, dømte saaledes om hende. Men dette er jeg da heldigviis saa langt fra som noget Menneske. Var jeg en Kunstner, der altsaa har Forstand paa det Skjønne og det Qvindelige, var jeg en Digter, der jo er Kjønnets Yndling, da kunde det muligen opflamme Stoltheden, at Den, hvem Kjønnen vedkjendte sig, dømte saaledes om hende. Var jeg en Tænkner, en Lærd, da blev det allerede vanskeligere at tænke, hvorledes en saadan Existents kunde yderligere friste den krænkede qvindelige Stolthed. Men en saadan Existents var dog endnu Noget. Det Noget derimod, som jeg er, er netop Intet. Med hende in mente tilfredsstiller det mig og min Genius at holde hele min Existents paa det kritiske Nulpunkt mellem Kulde og Varme, paa det kritiske Nulpunkt mellem at være Noget og at være Intet, mellem at være maaskee, maaskee viis og saa maaskee, maaskee fjottet. En saadan Existents er aldeles ueensartet med en qvindelig Existents, den kan end ikke beskæftige en Qvinde, langt mindre da hidse hende. Jeg er ikke saaledes sindssvag, at hun kunde have Deeltagelse dermed, men jeg er netop halvgal nok til at hun uinteresseret kan sige: aah! han er jo gal; og hvis en krænket Stolthed er interesseret imod mig, vil den med Lethed kunne hæve sig over en saadan Sonderling. Der hører allerede adskillig Dialektik til for at fatte Nulpunkts-Existentsen og for at soutenere den; men for igjen at fatte en saadan Existents som Polemik mod sig selv, vilde der fordres en ualmindelig Dialektiker. En Qvinde har sjældent megen Dialektik, hun havde det ikke, er hun senere bleven en saa ualmindelig Dialektiker, saa kan hun sagtens, og er hun ikke bleven det, saa er min Fremgangsmaade rigtig og vel beregnet.

Dette er mit Læge-Skjøn. For mig har det destoværre kun liden Trøst, om det end altid er mig nødvendigt at gjøre mig Alt tydeligt. Var jeg bleven consuleret og jeg turde om den Lidendes Tilstand sige, at den var denne, da vilde jeg være beroliget i Henseende til en Vildelses Indtræden. Da jeg ikke er Lægen, men den Skyldige, hjælper dette mig ikke. Giften virker paa mig selv: Reflexions-Giften, som jeg har udviklet i mig, for om muligt at suge al Reflexion ud af hende. Jeg husker, at hun engang sagde til mig, »at det maatte være rædsomt saaledes at kunne forklare Alt«. Hun kunde her have faaet en Forestilling om, hvor lidet hun forstod min Reflexion, thi hun fattede neppe, hvor kjærkommen denne Yttring var mig, eller hvorledes kjærkommen.

Imidlertid har jeg dog forstaaet og oplevet, at det kunde være muligt; mit Tungsind har indprentet mig ogsaa denne Mulighed. Om den Ulykkelige, hvem Vanvidet hilder i sin Bedaarelse, Intet lider, sympathetisk at skulle opleve Vanvidet hos en Anden, uafbrudt stirrende paa et evigt Ansvars tvivlsomme Læsemaade – ak! Tanken derom er nok til at gjøre Has paa et Menneske. Og dog hvis det skete, da turde jeg jo søge hende op, og det vilde være mig en Lindring, men sæt saa hun frelstes, og mit Problem kom igjen, saa kom vel

Touren til mig. Vaage hos hende baade Nat og Dag, det kan jeg, men jeg kan ikke sove, og min Quide forvindes ikke ved »hver Nat at hvile ved min Hustrues Side« naar det ikke er afgjort, om hun kan være min Hustru.

Nu vil jeg slukke Lysene, naar Alt er mørkt omkring mig og jeg selv taus, befinder jeg mig bedst. Hvad hjalp det at tale, Enhver vilde jo sige, det var Løgn. Det faaer saa være. Min Paastand er det ikke min Agt at forfægte mod Opponenten, neque thesin meam publico colloquio defendere conabor. Og hvad er saa Sagen, hvorom jeg disputerer med Gud? Hvis det var om Keiserens Skæg, hvis hun havde forandret sine Tanker, hvis hun med Fornøielse vilde tilbagekalde hvert Ord, der arbejder med mit Tungsind til at danne Forfærdelsen, hvad saa? Saa vilde deraf kun følge, at hun bragte en Nemesis over sit eget Hoved: at det viste sig, at hun havde forvexlet sin Person med et Pligt-Ansvars evige Forhold til Gud, og at hun derved kom til at vise sig i hele sin Ubetydelighed. Sagen er gaaet ind for en høiere Ret; jeg har givet hende al mulig Idealitet, jeg kunde hverken for hendes eller for min Skyld ønske igjen her at faae mig det Comiske saa nær paa Livet.

d. 5. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Jo ganske rigtigt, jeg fik idag Erklæringen og den sidste Villie til Vitterlighed confirmeret af – min lille Confirmantinde; thi netop dette Indtryk gjør hun paa mig, saadan en lille Jomfru. Og dog vil hun ikke handle, hun synes snarere at ville hidse mig, at jeg maatte blive en Tilbeder. Hos enhver Anden vilde jeg sige, at det er Begyndelsen til lidt Coquetteri, om hende tør og vil jeg ikke sige, ikke engang tænke det. Men det er noget af det Latterligste, jeg har oplevet. Jeg er, det har jeg kun altfor dybt følt, meget for gammel i Forhold til hende, men ved en saadan Adfærd gjør hun mig rigtignok saa uforholdsmæssigt ældre, at jeg uvilkaarligt kommer til at tænke paa en gammel Skolemand, der ex cathedra holdt følgende Tale til en Discipel: »kommer Du saaledes næste Gang, faaer Du virkelig En under Øret, og jeg troer virkeligen Du faaer den strax.«

Det er da Følgen af min ideale Forestilling om Pligt. Kunde det blive mig klart, at jeg i strengere Forstand havde Pligt mod alle Mennesker, saa var jeg den mest plagede Mand i hele Landet. Jeg har en ideal Forestilling om ethvert Pligtforhold, og da min uafhængige Stilling har gjort, at jeg ikke er indtraadt i noget, saa har denne Forestilling endnu en Barndommens Oprindelighed, en Ungdommens Begeistring, en Tungsindets Bekymring, der gjør Forestillingen selv maaskee til det Bedste jeg har, men ogsaa forpligter mig til den mest hensynsløse Anstrengelse.

Hvorfor skulde hun da bringe mig Latteren ind i dette Forhold? Brød hun sig virkelig ikke om mig, nu vel, jeg er reiseferdig, jeg har været religieust sønderknuset og bliver det maaskee igjen, saasnart jeg overtager Ansvaret, men erotisk knuses jeg ikke. Er det hendes Alvor, saa siger man Sligt lige ud, man siger det sømmeligt, man ærer sig selv i Alt, hvad man i denne Henseende gjør; men man vripper ikke og slaar bag ud, thi saa gjør man kun Alt latterligt. Selv i hendes Adfærd er der maaskee mod hendes Villie en Anerkjendelse af mig, thi den er som en Art Opsætsighed. Hun maa jo vide, at hun har ligesaa megen Magt som jeg, og Den, der har Magten, bærer sig ikke saaledes ad.

d. 5. April Midnat.

En Mulighed

Langebro har sit Navn af Længden; som Bro er den nemlig lang, men Broens Længde som Vei er ikke betydelig, hvad man let overbeviser sig om ved at tilbagelægge den. Naar man saa staaer paa den anden Side: paa Christianshavn, saa synes det igjen, at Broen dog maa være lang, thi man er som langt, meget langt borte fra Kjøbenhavn. Man mærker strax, at man ikke er i en Hoved- og Residentsstad; man savner i en vis Forstand Støien og Færdselen paa Gaderne, man er som udenfor sit Element ved at være udenfor den Mødes og Skillen, den Hasten, hvori det Forskjelligste gjør sig lige gjeldende, udenfor det støiende Fælledsskab, hvori Enhver bidrager Sit til det almindelige Spektakel. Paa Christianshavn derimod hersker der en stille Rolighed. Man synes der ikke at kjende de Formaal og Hensigter, som sætte Hovedstadens Beboere

i saa støiende og saa travl Virksomhed, ikke at kjende de Forskjelligheder, som ligge til Grund for Hovedstadens larmende Bevægelser. Det er ikke her som bevægedes, ja som rystede Jorden under Een, man staaer saa sikkert som nogen Stjerne- eller Vandkiger for lagttagelsens Skyld kunde ønske det. Man seer sig forgyeves om efter hiint Hovedstadens sociale Poscimur, hvor det gaaer saa let til at gaae med, hvor man hvert Øieblik kan blive af med sig selv, hver Time finde Plads i en Omnibus, overalt omgiven af Afledere; her føler man sig forladt og fangen i den Stilhed, der isolerer Een, hvor man ikke kan blive af med sig selv, hvor man overalt omgives af Ikke-Ledere. I enkelte Qvarterer ere Gaderne saa tomme, at man hører sine egne Fodtrin. De store Pakhuse gjemme Intet og indbringe Intet; thi vel er Eccho en meget stille Beboer, men hvad Næringsveien og Betalingen angaaer, da er ingen Eier tjent med det. I de egentligen befolkede Qvarterer er Livet langt fra at være uddød, men dog langt fra at være hørøstet er det som en stille Larmen af Mennesker, hvilken paa mig idetmindste gjør et lignende Indtryk, som den Sommersummen, der ved sin Summen antyder Stilheden derude paa Landet.

Veemodig bliver man, saasnart man betræder Christianshavn, thi Erindringen derude er veemodig imellem de tomme Forraadskamre, og Synet i de overbefolkede Gader er veemodigt, hvor Øiet kun opdager en Armodens og Elendighedens Idyl. Man har sat over de salte Vande for at komme herud, nu er man langt, langt borte, afsides i en anden Verden, hvor der boer en Slagter, som handler med Hestekjød, hvor der paa det eneste Torv kun staaer en Ruin siden hiin Ildebrand, der ikke, som from Overtro ellers stundom fortæller det, fortærede Alt og lod Kirken frelst, men fortærede Kirken og lod Straffe-Anstalten staae tilbage. Man er i en fattig Kjøbstad, hvor kun de mistænkelige Personers Tilhold og Politiets specielle Opsyn erindrer om Hovedstadens Nærhed, det Øvrige er ganske som i en Kjøbstad: den stille Larmen af Mennesker, at Alle kjende hinanden, at der er en sølle Stakkel, som idetmindste hver anden Dag gjør Tjeneste som fuld Mand, og at der er en Sindssvag, som, kjendt af Alle, skjætter sig selv.

For nogle Aar siden saae man saaledes i den søndre Deel af Overgaden over Vandet, til en bestemt Tid af Dagen, en mager høi Mand gaae med afmaalte Skridt frem og tilbage paa Fliserne. Det Paafaldende i hans Spadseren undgik neppe Nogen, thi Veien, han tilbagelagde, var saa kort, at ogsaa den Uindviiede maatte blive opmærksom paa ham, at han ikke gik i Forretninger, ei heller spadserede som andre Mennesker. Den, som oftere betragtede ham, kunde i hans Gang see et Billede paa Vanens Magt. En Skipper, der fra Skibet er vant til at spadserere Dækkets Længde, udseer sig paa Landjorden en Strækning af samme Længde, og gaaer nu mekanisk frem og tilbage: saaledes ogsaa denne Vandrer eller Bogholderen, som man kaldte ham. Naar han kom til Enden af Gaden, da bemærkede man, det Omvendte af et elektrisk Stød, Vanens Ryk i ham: han gjorde Holdt, næsten i et militairisk Tempo, stod, løftede Hovedet i Veiret, svingede sig om, vendte atter Øiet mod Jorden, og spadserede derpaa tilbage o. s. f.

Han var naturligviis kjendt i hele Qvarteret; men skjøndt sindssvag, var han dog aldrig udsat for nogen Fornærmelse, tværtimod behandledes han af de Omkringboende med en vis Ærbødighed. Dertil bidrog saavel hans Formue som hans Godgjørenhed og hans fordeelagtige Udvortes. Vel havde hans Ansigt dette eensformige Udtryk, der er saa karakteristisk for en vis Art af Sindssvaghed, men Trækkene vare skjønne, hans Skabning rank og velformet, hans Paaklædning yderst omhyggelig, endog elegant. Tydeligst yttrede hans Sindssvaghed sig ogsaa kun i Formiddagstimen mellem 11 og 12, da han gik udenfor paa Fliserne mellem Børnehusbroen og den søndre Ende af Gaden. Den øvrige Deel af Dagen hang han vel efter sin usalige Bekymring, men det yttrede sig ikke saaledes. Han talte med Mennesker, gik længere Toure, indlod sig om mange Ting, men mellem 11 og 12 fik man ham for ingen Priis til at lade være at gaae, til at gaae længere, til at svare Een, naar man spurgte, eller vel endog blot til at hilse; han som ellers var Høfligheden selv. Om denne Time havde nogen særlig Betydning for ham, eller Grunden var et legemligt Befindende, der regelmæssigt gjentog sig, hvilket ikke er uden Exempel, fik jeg aldrig at vide, da han levede, og efter hans Død var der Ingen, hos hvem jeg kunde søge nærmere Oplysning.

Medens nu Beboerne i Nærheden ved deres Opførsel mod ham næsten erindrede om Indernes Adfærd mod en Sindssvag, hvem disse venerere som en Viis, havde de muligen i Stilhed mange Gisninger om Grunden til hans Ulykke. Det hænder ikke sjældent, at de saakaldte Kloge ved saadanne Gisninger røbe fuld saa megen Disposition til Galskab eller maaskee mere Fjantethed end nogen Sindssvag har. De saakaldte Kloge ere ikke sjældent dumme nok til at troe Alt, hvad en gal Mand siger, og ikke sjældent dumme nok til at troe, at Alt, hvad han siger, er Galskab, uagtet mangan Gang Ingen er listigere til at skjule, hvad han vil skjule, end en Sindssvag er det, og uagtet mangt et Ord af en Afsindig indeholder en Viisdom, som den Viseste ikke skulde skamme sig ved. Deraf kommer det vel, at den samme Betragtning, som i Tilværelsens Styrelse mener, at et Sandskorn og et Tilfælde gjør Udslaget, kan gjøre sig gjeldende i Psychologien; thi det er den samme Betragtning, naar man i Vanvidet ikke seer nogen dybere Grund, men betragter Vanvid som let forklaret af Intet, ligesom maadelige Skuespillere mene, at det, at spille en fuld Mand, er den letteste Opgave, hvilket kun er sandt, naar det er vist, at man har et maadeligt Publikum at spille for. Bogholderen forskaanede man dog, fordi han var elsket, og man beholdt Gisningerne saa vel forvarede i Stilhed, at jeg egentligen aldrig har hørt mere end een. Maaskee have de i Stilhed heller ikke havt flere, det kan jeg ogsaa antage, og er ikke utilbøielig dertil, at ikke min stivsindede Mistanke om, at man i Stilhed havde mange Gisninger, skulde hos mig røbe en Disposition til Fjantethed. Gisningen var, at han havde været forelsket i en Dronning af Spanien, og denne Gisning var et mislykket Forsøg, der end ikke havde agtet paa et meget mærkeligt Indicium hos ham: en afgjort Forkjærlighed for Børn. Han gjorde i denne Retning meget Godt,

brugte egentligen sin Formue hertil, hvorfor han af Fattigfolk var oprigtigt elsket; og manges fattig Kone indskærpede blandt Andet sit Barn at hilse ærbødigt for Bogholderen. Men om Formiddagen mellem 11 og 12 hilste han aldrig igjen. Jeg har oftere selv været Vidne, hvorledes manges fattig Kone gik ham forbi med sine Børn og hilste saa venligt og saa ærbødigt og Børnene ligesaa; men han saae ikke op. Og naar saa den fattige Kone var gaaet ham forbi, saa rystede hun paa Hovedet. Situationen var rørende, thi hans Godgjørenhed var paa en egen Maade i besynderlig Forstand gratis. Assistancehuset tager 6 Procent for Udlaanet, og manges Riig og manges Lykkelig og manges Mægtig og manges Mellemand mellem disse og den Fattige tager stundom Ager af Gaven, men i Forhold til Bogholderen fristedes den fattige Kone ikke let til at blive misundelig paa ham eller mismodig ved sin Elendighed, eller forknyttet ved den Fattigskat, som den Fattige ikke betaler i Penge, men afsoner med bøiet Ryg og krænket Sjel; thi hun følte vel, at denne hendes velbyrdige og ædle Velgjører (dette er jo Fattigmands-Udtrykket) var mere ulykkelig end hun – hun som jo fik af Bogholderen de Penge, hun trængte til.

Dog var det ikke blot for at have en Leilighed til at gjøre Godt, at Børn beskæftigede ham, nei det var Børnene selv og paa en ganske egen Maade. Saasart han, udenfor Timen mellem 11 og 12, saae et Barn, da blev det eensformige Udtryk i hans Ansigt bevægeligt og allehaande Stemninger speilede sig deri. Han indlod sig med Barnet, talte med det, og under alt dette betragtede han Barnet med en Opmærksomhed som var han en Maler, der blot malede Børneansigter.

Dette saae man paa Gaden; men Den, der saae hans Værelse, maatte endnu mere forundres. Det er ikke sjældent, at man faaer et ganske andet Indtryk af et Menneske, naar man seer ham i hans Hjem eller paa hans Værelse, end naar man ellers seer ham i Livet, og det er langt fra blot Tilfældet med Guldmagere og Andre, der sysle med de forborgne Kunster og Videnskaber, eller med Astrologer, der som Dapsul von Zabelthau, medens han i Dagligstuen seer ud som andre Mennesker, naar han sidder paa Observatoriet, har en høi spids Hue paa Hovedet, en Kappe af graat Kalemank, et langt hvidt Skæg og taler med en fingeret Stemme, saa hans egen Datter ikke kan kjende ham, men troer han er en Julebuk. Ak! man opdager ikke sjældent en ganske anden Art Forandringer, naar man seer et Menneske i hans Hjem eller paa hans Værelse, og nu sammenligner hvad her viser sig med, hvorledes det samme Menneske viser sig i Livet. Med Hensyn til Bogholderen var dette ikke Tilfældet, og man saae kun med Forundring, hvor meget det dog var hans Alvor med at bekymre sig om Børn. Han havde samlet et ikke ubetydeligt Bibliothek, men alle Bøger vare af physiologisk Indhold. Man fandt hos ham de kostbareste Kobberværker, og desuden hele Suiten af egne Haandtegninger. Her fandt man Ansigter, udførte med Portraitlighed, og da en Række af Ansigter knyttede til det enkelte, gennem hvilke Ligheden successive forsvandt, om der dog altid blev en Rest af den tilbage; man fandt Ansigter, udførte efter matematiske Proportioner, og den ved et Forholds Forandring betingede Forandring i det Hele anskueliggjort i tydelige Omrids; man fandt Ansigter, construerede efter physiologiske lagttagelser, og disse igjen controlerede ved andre Ansigter, der vare skizzerede i Kraft af Hypotheser. Isærdeleshed var det Familielighed og Generations-Forholdets Conseqventser, der beskæftigede ham physiologisk, physiognomisk og pathologisk. Det er maaskee at beklage, at hans Skrifter ikke kom for Dagens Lys; thi vel var han sindssvag, som jeg nærmere erfarede, men en Sindssvag er ikke den daarligste lagttager, naar hans fixe Idee bliver et opdagende Instinkt. En nysgjerrigt interesseret lagttager seer Meget; en videnskabeligt interesseret lagttager er Ære værd; en bekymret interesseret lagttager seer, hvad Andre ikke see, men en sindssvag lagttager seer maaskee mest, hans lagttagelser ere skarpere og mere udholdende, ligesom visse Dyrs Sandser ere skarpere end Menneskenes. Kun følger det af sig selv, at hans lagttagelser maae verificeres.

Saasart han syslede med sin lidenskabelige Forsken, som overhovedet til enhver anden Tid end mellem 11 og 12, var han i Manges Øine ikke sindssvag, uagtet hans Sindssvaghed netop da gennemtrængte ham mest. Og som der til Grund for al videnskabelig Forsken ligger et x, som søges, eller fra en anden Side seet, som det, der begejstrer den videnskabelige Forsken, er en evig Forudsætning, hvis Vished søger sin Bekræftelse i lagttagelsen: saaledes havde hans bekymrede Lidenskab ogsaa et x, den søgte, en Lov der nøiagtigt angav Ligheds-Forholdet i Slægt-Afstamningen, for ved dens Hjælp at slutte nærmere; og saaledes havde den en Forudsætning, hvilken hans Indbildning gav en for ham sørgelig Vished, at denne Opdagelse vilde bekræfte ham noget Sørgeligt, ham selv betræffende.

Han var en Søn af en underordnet Embedsmand, der levede i tarvelige Kaar. Tidlig blev han anbragt ved Handelen hos en af de rigeste Kjøbmænd. Stille, tilbageholden, noget forlegen passede han sine Forretninger med en Indsigt og en Punktighed, der snart lod Husets Chef i ham opdage et meget brugbart Menneske. Hans Fritid anvendtes til Læsning, til Øvelse i fremmede Sprog, til at udvikle et afgjort Talent for Tegning og til det daglige Besøg i Forældrenes Huus, hvor han var eneste Barn. Saaledes levede han hen ukjendt med Verden. Hans Vilkaar som Contoirbetjent var favorabelt, og snart oppebar han en betydelig aarlig Gage. Er det sandt, hvad Engelskmanden siger, at Penge gjør Dyd, saa er det ogsaa vist, at Penge gjør Last. Ynglingen fristedes imidlertid ikke, men alt som et Aar gik hen efter det andet, blev han mere og mere fremmed for Verden. Selv mærkede han det mindre, thi hans Tid var stedse udfyldt. Kun en enkelt Gang gik der en Anelse op i hans Sjel, han blev sig selv fremmed, eller han var sig selv som Den, der pludselig standser og besinder sig paa Noget, som han maa have glemt, uden engang at kunne begribe, hvad det er – men Noget maa det være. Og Noget var det ogsaa han havde glemt, thi han havde glemt at være ung og at lade sit Hjerte være fornøiet paa Ungdommens Viis, medens Dagene ere der.

Da lærte han et Par andre Handelsbetjente at kjende, som vare Folk af Verden. De opdagede snart hans Ubehjælpelighed, men havde dog paa den anden Side saa megen Agtelse for hans Dygtighed og Kundskaber, at de egentligen aldrig lod ham mærke hans Mangel. Stundom indbøde de ham ogsaa at deeltage med dem i en lille Lystighed, i smaa Udflugter, i Comedie-Besøg; han gjorde det, og det behagede ham. Paa den anden Side havde upaatvivleligt de Andre ikke Skade af hans Selskab, thi hans Forlegenhed lagde et gavnligt Baand paa de Andres Lystighed, at den ikke blev for vild; og hans Reenhed gav Forlystelsen selv et ædlere Anstrøg end de maaskee ellers vare vante til. Men Forlegenhed er ingen Magt, der kan hævde sig og gjøre sig gjeldende; og hvad enten det nu var hiint Veemod, som stundom greb den med Verden Ubekjendte, der revolterede mod ham, eller hvad Grund der forøvrigt var; men en Skovtour endte med et ualmindeligt glimrende Aftensmaaltid. Kaade som de Tvende allerede vare, blev hans Forlegenhed dem kun et Incitament, og den piinlige Følelse heraf blev ham igjen et Incitament, der virkede stærkere eftersom de bleve ophidsede af Vinen. Nu førte de Andre ham med sig, og i Exaltationen var han bleven et ganske andet Menneske – og han var i slet Selskab. De besøgte da ogsaa et af de Steder, hvor man, besynderligt nok, giver Penge for en Qvindes Foragtelighed. Hvad her forefaldt, vidste han end ikke selv.

Den følgende Dag var han forstemt og misfornøiet med sig selv; Indtrykkene havde Søvnens udslettet, men han erindrede dog saa meget, at han aldrig mere søgte disse Venners sømmelige, end mindre deres slette Selskab. Havde han været flittig før, saa blev han det nu desto mere, og Smerten over, at hans Venner saaledes havde forledt ham, eller over, at han havde havt saadanne Venner, gjorde ham end mere tilbageholdende, hvortil Forældrenes Død ogsaa bidrog.

Hos Chefen for Handelshuset derimod steg hans Anseelse som hans Dygtighed tiltog. Han var den meget Betroede, og man var allerede betænkt paa at give ham Part i Handelen, da han blev syg og syg indtil Døden. I det Øieblik han var Døden nærmest og allerede ifærd med at betræde »Evighedens alvorlige Bro«, vaagnede pludselig en Erindring, en Erindring om hiin Begivenhed, der hidtil egentligen ikke havde eksisteret for ham. I Erindringen antog Begivenheden en bestemt Skikkelse, der afsluttede ham hans Liv med Tabet af hans Reenhed. Han helbrededes, men da han sund reiste sig fra Leiets, tog han en *Mulighed* med sig, og denne Mulighed forfulgte ham, og han forfulgte denne Mulighed i sin lidenskabelige Forsken, og denne Mulighed rugede i hans Taushed, og denne Mulighed satte Ansigtets Træk i mangfoldig Bevægelse, naar han saae et Barn – og denne Mulighed var, at et andet Væsen skyldte ham Livet. Og det han søgte i sin Bekymring, og det der gjorde ham til en Olding, skjönt neppe Mand i Aar, det var den Ulykkelige, eller om der var en saadan; og det der gjorde ham sindssvag var, at enhver nærmere Vei til en Opdagelse var ham afskaaren, da hine Tvende, hvis Selskab blev ham til Fordærvelse, for længst vare reiste til America og forsvundne; og hvad der gjorde Sindssvagheden saa dialektisk var, at han ikke engang vidste, om det var en Efterfølge af Sygdommen, en Feber-Indbildning, eller om Døden virkelig var kommen hans Hukommelse til Hjælp med en Virkeligheds-Erindring. See! derfor endte det med, at han vandrede taus med bøiet Hoved mellem 11 og 12 den korte Vei, og at han den øvrige Tid af Dagen vandrede den uhyre Omvei ad alle Muligheders fortvivlede Snoninger, for om muligt at finde en Vished, og da det Søgte.

Imidlertid kunde han i Begyndelsen godt passe Contoirets Forretninger. Han var nøiagtig og punktlig som altid. Han slog op i Hoved- og Copi-Bøger, men glimtviis tyktes ham det Hele en unyttig Møie, og at det var noget ganske Andet han skulde slaae op efter; han sluttede Regnskabet for Aaret, men glimtviis forekom det ham en Spøg, naar han tænkte paa sit uhyre Regnskab.

Da døde Handelshusets Chef, og efterlod sig megen Riigdom; og som han havde elsket Bogholderen liig en Søn, da han selv var barnløs, saa indsatte han ham ogsaa til Arving af en Formue, som havde han været en Søn. Og derpaa sluttede Bogholderen Regnskabet af; og saa blev han Videnskabsmand.

Nu havde han otium. Hans bekymrede Erindring var maaskee endnu ikke bleven ham en fix Idee, hvis Livet ikke havde bragt en Biomstændighed til, der stundom gjør Udslaget. Den eneste Slægting, han havde tilbage, var en gammel Mand, hans afdøde Moders Fætter, som han kaldtes $\alpha\tau'$ $\epsilon\lambda\lambda\omicron\chi\eta\nu$ Fætteren, en Pebersvend, hos hvem han var flyttet hen efter Forældrenes Død, og i hvis Huus han spiste hver Dag, hvormed han vedblev ogsaa efterat Handelshuset var ophørt. Fætteren behagede sig selv i en vis Art af tvetydige Vittigheder, som man, hvad der er psykologisk let at forklare, oftere hører hos Ældre end hos Yngre. Er det vist, at det simple eenfoldige Ord, der bliver tilbage, naar Alt er hørt og det Meste glemt, i den gamle Mands Mund kan faae en Vægt, som det ellers aldrig har, saa er det ogsaa vist, at en Tvetydighed, et letfærdigt Ord i den Alderstegnes Mund let kan virke forstyrrende, end sige da, naar man er saaledes disponeret som Bogholderen var det. Blandt andre Vittigheder, som Fætteren idelig kom tilbage paa, var ogsaa den en staaende, at ingen Mand, ikke engang den gifte, med Bestemthed kunde vide, hvor mange Børn han havde. Saaledes var nu Fætteren engang; han var ellers godt lidt, hvad man kalder en god Selskabsbroder, en Ven af et muntert Lag, men Tvetydigheder og Snustobak var ham en Nødvendighed. Det er derfor uden al Tvivl, at Bogholderen mange Gange har gjennemgaaet Fætterens Repertoire, og deriblandt ogsaa hiin Tvetydighed, men han har ikke fattet den og egentlig ikke hørt den. Nu derimod sigtede den bestandigt efter hans ømme Side, var som beregnet paa at saare der, hvor hans Svaghed og hans Lidelse var. Han gik i sine Grublerier, og naar da Fætterens Ord skulde krydre Samtalen, da udviklede denne tilfældige Berøring hans fixe Idees Elasticitet, saa den satte sig fastere og fastere. I Forening arbejdede da den Indesluttedes Taushed og den Aabenmundredes Vittighed saa længe paa den Ulykkelige, at Forstanden

tilsidst gjorde Alvor af med at skifte, fordi den ikke kunde udholde at tjene i en saadan Husholdning; og Bogholderen omskiftede Forstanden med Sindssvagheden.

I Hovedstaden er der Færdsel og Tummel, paa Christianshavn derimod hersker en stille Rolighed; man synes ikke der at kjende de Formaal og Hensigter, der sætte Hovedstadens Beboere i en saa travl og saa støiende Bevægelse, ikke de Forskjelligheder, der ligge til Grund for Hovedstadens larmende Bevægelse. Paa Christianshavn boede den stakkels Bogholder; der havde han, i Virkelighedens Sprog, sit Hjem, der havde han digterisk forstaaet hjemme. Men hvad enten han af specielle historiske Efterforsknings Vei søgte at trænge hen til hiin Erindrings Udspring, eller han af almindelige menneskelige lagttagelsers uhyre Omveie mødig og kun støttende sig til svigefulde Hypotheser søgte at forvandle hiint ubekjendte X til en benævnet Størrelse: han fandt ikke hvad han søgte. Stundom forekom det ham, at det Søgte maatte være langt borte, stundom, at det var ham saa nær, at han kun fornam sin egen Sønderknuselse, naar den Fattige takkede ham paa Børnenes Vegne for de rige Gaver. Han syntes det var som løskjøbte han sig fra den helligste Pligt, det forekom ham den dybeste Rædsel, om en Fader gav sit eget Barn en Almisse. Derfor vilde han ingen Tak have, at ikke denne Tak skulde være en Forbandelse, men han kunde heller ei lade være at give. Og fattige Folk fandt sjældent en saadan velbyrdig og ædel Velgjører, en Hjælp paa saa gunstige Vilkaar.

En forstandig Læge vilde naturligviis have kunnet gjøre Meget for ved en almindeligere Betragtning at fjerne den første Mulighed, der betingede Alt, og selv om han accomodationsviis for at vove Forsøget paa en anden Maade havde indrømmet denne som en sørgelig Vished, da vilde han atter ved sin Viden som Læge have været istand til at fjerne Consequentsen af denne Vished gennem saa mange Muligheder og saa langt bort, at Ingen vilde kunne øine den – undtagen den Sindssvage, hvem en saadan Behandling maaskee blot vilde forstyrre. Saaledes virker Muligheden forskjelligt. Man bruger den som en Fiil: er Legemet haardt, saa filer man den skarpe Kant af, men er Legemet blødt som en Saug, saa bliver Saugens Tænder kun skarpere. Enhver ny Mulighed, den stakkels Bogholder opdagede, skærpede den Bekymringens Saug, han var ene om at drage, og under hvis Bid han selv leed. Det havde ikke hjulpet ham, om Nogen havde villet hjælpe ham.

Ofte saae jeg ham derude, naar han vandrede i Overgaden over Vandet, jeg saae ham ogsaa ellers; men engang traf jeg ham hos en Conditor dersteds. Snart erfarede jeg, at han kom der hver 14de Dag om Aftenen. Han læste Bladene, drak et Glas Punsch og talte med en gammel Skibscapitain, der kom regelmæssig hver Aften. Capitainen var oppe i Halvfjerdserne, hvidhaaret, sund af Udseende, usvækket, hans hele Skikkelse viste intet Spor af, hvad der vistnok heller ikke var Tilfældet, at han paa anden Maade end som Sømand havde været meget omtumlet i Livet. Hvorledes disse Tvende havde lært hinanden at kjende veed jeg ikke, men det var et Conditorbekjendtskab, og de saaes kun der, og talte snart Engelsk, snart Dansk med hinanden, stundom begge Sprog blandet. Bogholderen var et ganske andet Menneske, han kom ind ad Døren, hilste paa Engelsk, hvad der oplivede den gamle Sømand, han saae saa skalkagtig ud, at man neppe kunde kjende ham. Capitainens Øine vare ikke de bedste, med Aarene havde han tabt Evne til at bedømme Folks Ydre. Deraf lod det sig forklare, at Bogholderen, der kun var en 40 Aar gammel, og netop her saae meget yngre ud end ellers, kunde bilde Capitainen ind, at han var 60 Aar gammel, en Fiction, han vedligeholdte. Capitainen havde, som en Sømand kan have været det, i al Sømmelighed været en lystig Broder i sin Ungdom, men vistnok i al Sømmelighed, thi hans Mine var saa værdig og hans hele Væsen saa elskeligt, at man nok turde indestaae for hans Liv og for hans Sømands-Raskhed. Han var nu utrættelig i at fortælle lystige Historier om Dandseboderne i London, og det Commerce med Tøsene og saa om Indien. Derpaa klinkede de i Samtalens Løb, og Capitainen sagde, »ja det var i vor Ungdom, nu er vi gamle, ja jeg skulde da ikke sige: vi, thi hvor gammel er det De er?« 60 Aar svarede Bogholderen, og derpaa klinkede de igjen. – Stakkels Bogholder, det var det eneste Vederlag for en tabt Ungdom, og selv dette Vederlag var som en Modsætnings-Følge af Sindssvaghedens altfor tungt rugende Alvor. Den hele Situation var saa godt-humoristisk anlagt, Bedraget med de 60 Aar understøttet af det engelske Sprog saa dybtsindigt netop som Forudsætning for det Humoristiske, at det indskærpede mig, hvor meget man kan lære af en Sindssvag.

Endeligen døde Bogholderen. Han var syg nogle Dage; og da Døden for Alvor kom, og da det blev Alvor med at han skulde betræde Evighedens forfærdelige Bro, svandt Muligheden hen, det havde dog været en Vildelse, men hans Gjæringer fulgte ham og den Fattiges Velsignelse med dem, og Mindet blev tilbage ogsaa i Børnenes Sjæl om, hvor meget han havde gjort for dem. Jeg fulgte ham til Jorden. Fra Graven kom jeg til at kjøre med Fætteren. Jeg vidste vel, at han havde gjort Testamente, og Fætteren var ogsaa langt fra at være pengebegjerlig, jeg tillod mig derfor at yttre, at der laae noget Veemodigt i, at han ingen Familie havde der kunde arve, hvad Formue han kunde efterlade sig, at han ikke havde været gift og efterlod sig Børn. Skjøndt virkelig bevæget ved Dødsfaldet, mere end jeg havde ventet, og i det Hele frembringende et bedre Indtryk, end jeg havde formodet, kunde han dog ikke afholde sig fra at sige: ja min gode Ven, ingen Mand, ikke engang den gifte kan med Bestemthed vide, hvor mange Børn han efterlader sig. Det Forsonende var for mig, at det var et Mundheld, han maaskee slet ikke vidste af, det Sørgelige var at have et saadant Mundheld. Jeg har kjendt Forbrydere i en Straffeanstalt, som virkeligen vare forbedrede, virkeligen havde faaet Indtryk af noget Høiere, og hvis Liv vidnede derom, og hvem det dog hændte, at der midt i deres alvorlige Tale om det Religiøse blandede sig de afskyeligste Reminiscentser, og saaledes at de selv slet ikke mærkede det.

Langebro har sit Navn af Længden; som Bro er den nemlig lang, men Broens Længde som Vei er ikke

betydelig, hvad man let overbeviser sig om ved at tilbagelægge den. Naar man saa staaer paa den anden Side: paa Christianshavn, saa synes det igjen at Broen dog maa være lang som Vei, thi man er langt, meget langt borte fra Kjøbenhavn.

d. 6. April. *Midnat.*

Hvor trøstesløst er det ikke, naar man kun bekymrer sig om en eneste Ting, at der da slet ikke skeer Noget, som har Hensyn til den. Paa Gaden er der Liv nok, i Husene Begivenhed og Tummel og Støi; men om min Sag høres ikke et eneste Ord. Saaledes sidder en Traadhandler i sin lille Bod i den afsides Gade og venter paa Kjøbere, og hører neppe et Fodtrin: paa Østergade ere Boutiquerne fulde af Mennesker. Men saa betaler Traadhandleren heller ei saa stor en Husleie som den rige Kræmmer paa Østergade. Det er sandt, men jeg derimod, jeg sidder visselig for nok saa svære Skatter og Afgifter som nogen Ægtemand, og dog skeer der Intet mig angaaende.

Hvis Skuespilleren kunde sin Rolle, havde memoreret den ypperlig, fornam Beaandelsen i Ordet og i sin Skikkelse blot ventende paa Stikordet; men Souffleuren var falden i Søvn og han kunde ikke komme til at kalde paa ham!

Hvis man saae, at Telegraphen blev sat op paa den anden Side Bæltet, blev tændt, og det første Ord blev læseligt, men saa faldt der en Taage paa, og man kunde ikke faae Noget at vide uden ved Hjælp af Telegraphen, og det man ønskede at vide var vigtigt for Een som Sjelens Frelse!

Hvis den ædle Ganger forstod, hvorfor den blev sadlet, at hun nu vilde komme Ryttersken, den kongelige Frøken: Gangerens Stolthed, og derfor pustede, stønnede, stamped med Foden trodsende paa sin Kraft, at det maatte behage hende med en vellystig Gysen at tvinge denne Fyrighed; men Staldkarlen gik, og han kom ikke igjen, og saa kom han endeligen, men Ryttersken var ikke med, og dog blev Ridetøiet ikke taget af, men den Vælige blev bekymret for at tabe Pustet i Næsen, og Fyrigheden og Glæden ved Springet, og Tilfredsstillelsen ved at lyde Vinket af den kongelige Rytterske!

Hvis Schehersad havde opfundet en ny Historie, mere underholdende end nogen tidligere, hvis hun havde sat al sin Lid til denne Fortælling, at den maatte frelse hendes Liv og ikke blot holde Dødsdommen borte, dersom det da lykkedes hende at fortælle den saa gribende som hun kunde i dette Øieblik, men hun blev ikke afhentet Kl. 12 og Klokkeren gik stærk til Eet, og hun frygtede for, at have glemt den eller glemt at kunne fortælle den!

* *
*

Igaarftes havde jeg den Lykke at conversere et Par aandrige Damer. Det gik meget aandrigt til, og uden Overdrivelse tør jeg næsten troe, at min Nærværelse begejstrede de Aandrige. Det var Damer af Tone, og jeg, jeg er jo en Mand af Verden det vil sige: et godt Hoved men et fordærvet Menneske. Hvad Under da at saadanne aandrige Mennesker sympathisere! Det er saa vellystigt at forsøge sig i den Hoveren, der dannes af Bløddagtighed og vittig Forstand; det er saa gunstige Auspicier at have Den med paa Expeditionen, i Forhold til hvem man i Nødsfald tør trække sig tilbage og sige: »ja Gud bevares vi billige langt fra hans lumpne Adfærd, men han er dog aandrig.« Saa lærte jeg da meget, om hvad der egentligen fordres til en lykkelig erotisk Forstaaelse, at naar en Mand ikke har Aand nok til at følge det emanciperede Hoved i hendes høie Flugt, eller rettere i hendes Bissen, saa er det et Kors og yderst penibelt at være bunden, ja egentligen er Forbindelsen ugyldig. Mere blev der ikke sagt, dog tvivler jeg ikke paa, at mine Heltinder, som vare saa sikkre paa Aand, ogsaa vare villige til at vende Sætningen om og bevidne Den deres Deeltagelse, der er bunden til en saadan Pige, eller rettere fordre af ham, at han gjør kort Proces og søger sig en aandrige. Der faldt endogsaa en Hentydning, som vistnok var mig meent og forbindtlig meent. O! Taushed, Taushed hvor kan Du bringe et Menneske i Modsigelse med sig selv! Det var altsaa en Indulgents, der forkyndtes mig, et Vurderingsforsøg af min Adfærd. At en Kvinde over saaledes at krænke en anden Kvinde, og her en Pige, hvis Skotvinge de ikke vare værdige at løse! Havde jeg været Keiser, vare de uden videre blevne forviste til en øde Ø. Det er nu ogsaa en Nemesis over mig, at min ydre Existents, om den end ikke er kjendt af Mange, bidrager Sit til at bestyrke Nogen i denne afskyelige fornemme Aandrigthed. Hvis jeg blot var fri, og ikke havde dette Hensyn, at en autentisk Opfattelse af mit Forhold kan for hende blive et farligt Præcedens, sandeligen hvis den Pige, der sørger, eller volder mig min Sorg, hvis hun ønsker at stille en Mand i Marken

som sit Contingent for Forelskelsens gode Sag, hun gjøre mig fri, jeg skal pro virili holde Banneret oppe. Kom saa til mig I Aandrige med Eders vragede Vittigheder, en god Sag spænder Buen stærkest og rammer sikkrest. At en Forelskelse ikke anderledes skal holdes i Ære! Ja jeg føler det vel, jeg kunde bruge en ulykkelig Kjærlighedshistorie, den passer i min Existents. Blot jeg var fri i mit Udtryk om min Forelskelse, at jeg var rejiceret men ogsaa lhændeher af min Forelskelse, blot jeg ikke frygtede, at jeg ved at vedgaae dens Betydning for mig pludselig forstyrrede hende, der netop maa understøttes ved det Modsatte. Da vilde jeg sige: ja jeg er den qvindagtige Mandsperson (thi en Mand tør jeg da ikke kaldes), den stakkels Pusling, der ikke kunde drive det til at elske mere end eengang, den bornerede Stymper, der var indskrænket nok til at tage det for Alvor med hiint skjønne Ord om den første Kjærlighed, og ikke kunde betragte det som en koket Devise, hvilken erfarne eller dog halvbefarne Jomfruer tilkaste hinanden gjækkende ved Aftens-Bordet. Man have dog lidt Medlidenhed med mig, jeg føler det selv, hvor ynkelig en Figur jeg gjør især i disse Tider, hvor selv Pigerne døde lige saa pathetisk af Elskov, som Falstaff falder pathetisk i Slaget mod Percy, og staae og igjen livskraftige og mandbare nok til at drikke paa en Frisk. *Peteheia!* – Og ved denne Tale eller rettere ved et Liv, der berettiger til at tale saaledes, vilde jeg troe, hvis der overhovedet kan være Tale om, at det ene Menneske gavner det andet, vilde jeg troe at have gavnet mine høistærede Samtidige mere end ved at skrive en Paragraph i Systemet. Det, det kommer an paa, er, at Livets patologiske Momenter sættes absolut, tydeligt, læseligt og gevaltigt, at Livet ikke bliver som Systemet en Marchandiser Boutique, hvor man har lidt af Alt, saa man gjør Alt til en vis Grad undtagen det Taabeligste af Alt, at troe til en vis Grad; at man ikke lyver, men skammer sig, ikke lyver, saa man erotisk talt, dører romantisk af Elskov og er Helt, men ikke bliver staaende eller liggende derved, men staaer op igjen og gaaer videre og bliver Helt i Hverdagshistorier, og gaaer videre og bliver letfærdig, vittig, og Helt hos Scribe. Man tænke Evigheden ind i en saadan Forvirring, man tænke et saadant Menneske paa Dommens-Dag, man høre Guds Røst: »har Du troet?« – man høre Svaret: »Troen er det Umiddelbare, det Umiddelbare bør man ikke blive staaende ved, det gjorde man i Middelalderen, men siden Hegel gaaer man videre, dog indrømmer man, at den er det Umiddelbare og det Umiddelbare er, men imødeser et nyt Skrift.« Min gamle Skolemester var en Heros, et Jern-Menneske, vee, vee vee! den Dreng, der ikke kunde svare ja eller nei paa et ligefrem Spørgsmaal. Og er et Menneske end paa Dommensdag ikke mere en Dreng, saa kan Gud i Himlene dog nok gjelde for en Skolemester. Man tænke sig, at dette Paragraph-Vanvid, denne Cursus-Afsindighed og systematiske Rutschen har taget saaledes overhaand, at man tilsidst vil i al Korthed sætte vor Herre ind i den nyeste Philosophi. – Vil Gud det ikke, saa tænker jeg Basun-Engelen tager Basunen og slaer en saadan Privat-Docent paa Panden, saa han aldrig bliver Menneske mere.

Men Den, der jasker i Eet, han jasker i Alt, og den, som synder i Eet, han synder i Alt. Vidste I blot, I Aandrige, hvor comisk den Aandrigthed er, I beundre. Vidste I blot, ikke hvor slet en Forfører er, men hvor comisk en Personage. Vidste I, hvor afskyeligt men ogsaa hvor latterligt det er, at Forelskelsen, det Høieste i Jordlivet, skulde være blot en Sandselighedens Opfindelse, en Brynde som Fæet har den, eller et Spil for Vittighed og et Compagniskab af Aandrige! Men I veed ikke, at alt Dette er lutter Motiver for Vaudevillen, at Eders Selskab er Pryssings og Klatterups. Sæt en Qvinde skjøn som Gudens Frille og aandrig som Dronningen af Saba vilde ødsle summa summarum af sine skjulte og aabenbare Ynder paa min uværdige Aandrigthed; sæt en Jævnaldrende samme Aften indbød mig at drikke Viin med ham og klinke og ryge Tobak studenticos og frydes ved de gamle Classikere: jeg skulde ikke betænke mig længe. Hvilken Bornerethed raaber man. Borneret? Jeg skjønner ikke, at det er saa. Jeg antager, at med Forelskelsen og med det Evige i denne er al denne Skjønhed er ogsaa Aandens Gave uendeligt meget værd, men uden denne er et Forhold mellem Mand og Qvinde, der dog væsentligen vil udtrykke dette, ikke en Pibe-Tobak værd. Jeg antager, at naar man skiller Forelskelsen derfra, og vel at mærke fra Forelskelsen det Evige, da kan man kun tale rigtigt om hvad der bliver tilovers, der dog vil være det Samme, naar man taler som en Jordemoder, der taler uden Omsvøb, eller som en Afdød, der »udbrændt til Aand« ikke fatter Tilskyndelsen. Det er comisk, at Handlingen i Vaudevillen dreier sig om 4 Mk. og 8 Sk., og saaledes er det ogsaa her. Naar Forelskelsen ∴ det Evige i Forelskelsen er borte, saa dreier det Erotiske trods al Aandrigthed sig om mindre end om 4 Mk. og 8 Sk., og om hvad der bliver væmmeligt ved, at Aand qua Aand vil beskæftige sig tvetydigt dermed. Det er comisk, at en gal Mand tager enhver Graasteen op og bærer den, fordi han troer, det er Penge, og saaledes er det ogsaa comisk, at Don Juan har 1003 Elskerinder, thi Tallet viser netop, at de intet Værd have. Derfor skulde man holde til Raade med det Ord at elske. Sproget har kun det ene, og intet helligere. Man skulde ikke være sky for at bruge de betegnende Udtryk, som baade *Bibelen* og Holberg bruger, naar fornødent gjøres, men heller ikke saa overspændt aandrig, at man troer, at Aandrigtheden er det Constituerende, thi denne constituerer intet Mindre end et erotisk Forhold.

Men at holde en ulykkelig Kjærlighedshistorie i Hævd, at blive lykkelig i høieste Forstand ved dens Hjælp, at gjøre det betydningsfuldt hvad der forekom mig meningsløst, da man i Preussen oprettede en Orden for dem, der havde deeltaget i Frihedskrigen, og tillige en Orden for dem, der bleve hjemme, at gjøre dette rigt paa skjøn Mening, at Den, der blev hjemme var lykkelig ved sin Orden, lykkelig ved sin Forelskelse, om man end i Stjernen paa hans Bryst tydeligere saae Korset end i den Lykkeliges, om han end bar Ordenen, som den anden hedder i Preussen, for den gode Villie: det indseer jeg vel var en begeistrende Opgave for Den, der veed at nøies med Ideen, sig selv, og Himlens Medviden. Lad dem saa falde ved hans høire Side de Enkelte, der segnede under Kampen for en ulykkelig Kjærlighed, de hvile med Æren, de ere en Gravskrift værd og et Mindesmærke, men han maa ikke ville begrave de Døde for ikke selv at forstyrres. Lad dem saa

staae op igjen de Skindøde, der komme tillive ved Anvendelsen af de sædvanlige Midler, lad dem forlyste sig ved igjen og atter igjen at stikke til Ringen, lad dem have forvundet Alt nu de ere trivelige Madmødre, lad dem ganz völlig hergestellte finde sig lykkelige ved at optages paa bedste Pleie i et tredie Ægteskab, lad dem i Forening gumle paa Stumperne af en Forelskelse og savle Livet hen i ægteskabelig Omgængelse; men han maa ikke ville give sig Tid til at see derpaa, at han ikke sinkes.

Mit Tausheds Løfte gjør mig stærk i Monologer; men selv en Udflugt, som denne, fører mig bestandigt blot bestemtere tilbage til hende. Naar Fødelandet er i Krigsnød, og da en Qvinde har Raad til at udruste et Fartøi, mig synes det maa være herligt. Mit Lod bliver det aldrig, men hun, hun kan lade et Krigsfartøi stikke i Søen, der vil kæmpe for en god Sag.

d. 7. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Hun er ikke til at styre; hun slaaer op, og slaaer op, og dog slaaer hun ikke op. Død og Helvede skal Partiet staae saaledes, skal vi slaaes; nu vel saa begynde vi imorgen.

d. 7. April. Midnat.

Hvorledes staaer det sig med Ønsket? Jeg skulde dog vel ikke ønske en Anden, ønske Skadeserstatning i en ny Forelskelse? Ja var Den, der holder en Stok i sin Haand, saa vis paa, at han virkelig holder den i sin Haand, som jeg er vis paa, at der ikke er Tanke derom i min Sjæl, saa var han sikker nok. Men Ønskets Lidenskab er denne ganske uforandret? Det er vanskeligt at prøve sig selv i Muligheden; det er ligesom, hvis Een, uden at turde bruge Stemmen, skulde prøve, om han havde en stærk Stemme. Hidtil forgjeves har jeg mange Gange speculeret paa at finde et Middel til at kunne controlere sig selv i Muligheden.

Imidlertid troer jeg dog, at Lidenskabens er den samme, og skulde den være forandret, da er jeg vis paa, at et Vink, det mindste Vink af en nærmere Mulighed vil være nok til at gjøre Ønsket mere brændende end nogensinde; thi egentligen er det dog først ved Ophævelsen at jeg baade i den ene og i den anden Forstand, paa den ene og paa den anden Side kan sige om mig selv, hvad der siges om Phædria: amare coepit perditte.

Paa en Maade er Alt færdigt, kun mangler Ideens Bifald og Tanke-Contextens Samtykke, uagtet jeg har og i al Stilhed forsøger enhver Vending. Neppe kan nogen Regisseur vide tilforladeligere, at Scene-Changementet er i sin Orden, naar han ringer med Klokken, end jeg veed det. Hos en Marchandiser har jeg staaende for min Regning det completteste Indbo, mine Værelser ere bragte i Orden, Alt beregnet paa et Bryllup – blot Øieblikket kommer; jeg ringer, Scene-Changementet er gjort i en Haandevending.

Mistænkelig mod mig selv har jeg indrettet min personlige Existents aldeles som en Ægtemands. Punktlighed og Orden hersker overalt. Darius eller Xerxes, ligegyldigt hvo, havde en Slave, der mindede ham om at føre Krig mod Grækerne. Da jeg ikke tør betroe mig til noget Menneske, maa jeg nøies med at have i mig selv min Paaminder. I min hele Existents frembringer jeg en Halvhed, der er et Memento. Alt hvad jeg kjøber, kjøbes dobbelt, mit Bord dækkes til To, Kaffe serveres til To, naar jeg rider, rider jeg altid som havde jeg en Dame ved min Side. Forsaavidt jeg i disse Nattetimer lever noget anderledes, da er det just ikke, fordi dette Liv behager mig saa meget.

Og dersom nu dog det Hele bliver til ingen Ting, jeg fortryder Intet. Jeg vilde ikke undlade det Mindste, det er en Redelighed, der for mig har den høieste Alvor, at, hvis det nogensinde lod sig gjøre, mit Regnskab da maatte stemme indtil den sidste Hviid.

d. 8. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Krigen er erklæret. Naar man skal strides, er det af Vigtighed at holde igjen, og

fremfor Alt ingen Hidsighed. Et Menageri koster først 3 Mk. i Entree, tilsidst koster det 1 Mk. Et Pragtværk koster 6 Rbdlr.; naar man ikke er hidsig, saa kommer Godtkjøbs-Udgaven, og Bogen er dog den samme. Naar man skal stride, maa man passe paa at benytte Leiligheden og vide, hvor Leiligheden er. Hos en Antiquar og under Haanden kjøber man for Halv-Priis. Naar en Dandserinde stiger ud af en Karreet, skjuler hun omhyggeligen Fødderne i Kaaben, at Ingen skal beundre disse nydelige Fødder. Ikke for 10 Rbdlr. gjorde hun det anderledes, og dog veed jo Enhver, at det kun koster 3 Mk. eller for Standspersoner 8 Mk., saa dandser hun for Een med Silkeskoe o. s. v.

Min Stemning er mig selv modbydelig; min hele riimfrostige Forstandighed har hun tvunget ind i dette Forhold, hvorfra jeg for evigt havde banlyst den. Længe skal det ikke vare.

Med et Hop traadte jeg idag ind til hende, omhyggeligt paaklædt, blev staaende med Hatten i Haanden, i en let, converserende Stilling, kyssede med tjenstvillig og høflig Fornemhed hendes Haand i Forbigaaende og ilede ind i Salen, hvor jeg vidste der var Besøg, da det var en Familie-Fest. Det traf sig ret heldigt. Spydigheder, Satire og Kulde tager sig slet ikke ud under fire Øine, der maa lidt Selskab til, hvis det skal virke.

En Frue af Selskabet var saa god at indbyde os til den følgende Aften. Jeg pleier ellers at overlade alt Sligt til hende, men her ilede jeg med i de forbindtligste Udtryk at takke for Invitationen paa begges Vegne. Det var hurtigt afgjort, og mit Udtryk havde været saa smigrende, at hvis min Confirmantinde vilde have sagt et Ord derimod, havde hun prostitueret sig. Hun gjorde det heller ikke.

Idet jeg forlod hende og havde sagt Farvel og allerede var halvt ude af Døren, vendte jeg pludseligen om og sagde til hende: hør det er sandt, veed Du hvad, skulle vi ikke slaae op. Derpaa svingede jeg omkring og hilste til Afskeed med Haanden.

d. 10. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Jeg ennuerede mig over al Maade igaarftes; men hvad gjør man ikke for sin Forlovede, at hun kan komme i Selskab – og man selv faae hende en lille Smule maneerlig.

Hun forstaaer mig meget godt, det kan jeg vel see. Dersom det nu hang rigtigt sammen med Opslaget, saa havde jeg det in optima forma.

Idag skal vi paa Udstillingen og promenere og gjøre Visitter. Alt gaaer ypperligt, med den yderste Høflighed fjerner jeg hende fra mig, skjøndt vi sees mere end sædvanligt. Man benytter Fordelen af at ansees for ondskafuld: jeg kan være temmelig sikker paa, at jeg ikke bliver overhørt, naar vi er ude sammen, hun kommer let til at blive tilovers. Hvorfor har hun hidset mig! Det forstaaer sig, ingen Trediemand mærker hendes forlegne Stilling, thi jeg indfører hende bestandigt talende: det er som min Kjæreste siger, det sagde hun netop igaar. Blot en Mine, saa hedder det: men Gud min søde Pige, kan Du ikke huske, det var jo igaar, nei bi nu lidt, at jeg dog ikke er altfor paastaaelig, det er 4 Dage siden, netop 4 Dage siden, kan Du ikke huske o. s. v. Hvorfor der nævnes 4 Dage forstaaer hun meget godt.

Men min Stemning er borte, der er noget Omineust i det Hele. En gammel Mand har sagt, at det var aldrig godt, at Det, der skal være helligt, kom til at vise sig i en latterlig Skikkelse. Nu er det vel sandt, at en ung Pige ikke er det Hellige, men dog var hun noget Saadant for mig. Jeg plagede hende sandeligen ikke med Fordringer paa, at hun skulde gebærde sig som et Ideal; jeg ønskede blot, at hun vilde sidde stille, medens jeg kun altfor alvorligt bekymrede mig om Forholdet.

Dog haaber jeg, at denne Børnesygdom er hurtigt overstaaet, og der er endnu saa megen Forstaaelse mellem os, at jeg fortrøster mig til at læse høit i et Opbyggelsesskrift for hende. Dette gjør hele Sagen endnu besynderligere. En Trediemand vilde maaskee finde det betænkeligt, at jeg, der kan være saaledes, tillige vil være en religieus Individualitet. Det er nemt nok at lade haant om Klogskab og alt Andet end det pure pære høitidelige Alvor, naar man ikke har Andet. Men saadanne Domme hjælpe mig kun lidet. Det gaaer i aandelig Forstand med Individualiteten som det gaaer i grammatikalsk Forstand med Sætningen: en Sætning, der blot bestaaer af Subjekt og Prædikat, er lettere at construere end en Periode med Bi- og Mellemsætninger. At der var Den, som ikke kunde bære sig saaledes ad med den Elskede, forklarer derfor Intet, men vel om der var Den, der kunde det og under lige Vilkaar med mine ikke vilde det, og af gyldige Grunde. Jeg holder paa Ideen, hun er comisk, det er egentligen det, jeg udtrykker. Og jeg troer hun vederfares mere Ret, end om jeg i et erotisk Forhold formastelig vilde være den Formanende. Den frelsende Ligelighed maa jeg bestandigt have; her er det den æsthetiske Idee, der dømmes os imellem.

Men hvis det udviklede en Trods i hende; det kunde blive mig selv dyrt nok. Jeg veed imidlertid ikke at handle anderledes.

d. 10. April. *Midnat.*

Der var engang et Menneske, som sagde til mig: »jeg har lidt, hvad der er saa forfærdeligt, at jeg aldrig har turdet tale derom til noget Menneske«. Maaskee ville de Fleste lidt for hurtigt være færdige med en saadan Yttring: at den var en Overdrivelse. Og dog havde de Ret i, at det var en Overdrivelse, men Mennesket havde paa en anden Maade Ret. Da det nemlig kom til Forklaringen, viste det sig, at Forfærdelsens Gjenstand var en reen Ubetydelighed; men det, at den havde grebet ham saaledes, at han ikke turde betroe sig til Nogen, kan vel have bevirket, at han leed forfærdeligt.

Idag læste jeg i Avisen om »en Pige af anseeligere Herkomst«, der havde endt sit Liv ved et Selvmord. Dersom den Pige blot havde betænkt, hvilken Dødsangst hun kan volde et andet Menneske, saa troer jeg, hun havde ladet det være. Men hvo kunde falde paa, at bruge forsigtig Omsorg mod mig! Og nu ikke at turde spørge noget Menneske, men kun i Conversationens skjødesløse Sprog ved utallige Begyndelser, Spring, Vendinger at skulle fiske efter en Oplysning! Er min Vei i det Hele strøet med Torne, saa er disse tilfældige Berøringer som en Tjørnehæk, jeg løber fast i. Bestandigt seer jeg Spøgelser: i tilfældige Ytringer, i Vers, i Mystificationer. Det er en Nemesis over mig, at jeg selv er saa øvet.

Hun har nu i over 14 Dage havt min confidentielle Meddelelse. Paa Hauserpladsen har jeg ikke siden seet hende. – Om Havet end er nok saa oprørt og hvor i al Verden man saa er paa Havet: Compasset viser dog mod Nord. Men paa Mulighedens Hav er Compasset selv dialektisk, og Magnetens Misviisning ikke til at adskille fra den tilforladelige Pegen.

d. 12. April. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Hun er noget fastende, ikke uden Forfippelse, det kan jeg vel mærke. Hun var ikke ganske uvillig til at give lidt Kjøb, men hun kan ikke overvinde sig selv. Ja saaledes gaaer det, hun har trumfet for tidlig ud og paa aldeles urette Sted. Hvad der efter en saadan Adfærd som min i disse sidste Dage vilde have været en nogenlunde forsvarlig Tiltale, det kom som en aldeles umotiveret Regnskyl. – Vel fører jeg Krig for Fredens Skyld, og dog piner det mig at tænke paa Krigens Endemaal, Krisen, naar hun giver tabt. Det vil smerte mig, thi jeg ønsker ingen Seier over hende. Saalænge vi stride, er det jo uafgjort, hvo der er den Stærkeste, men naar hun vil overgive sig som den Svagere, da ønskede jeg ikke at være tilstede. Jeg er selv stolt, og i mit Forhold til hende er jeg mere stolt paa hendes end paa mine Vegne.

d. 13. April. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Det gik jo ypperligt; det kan jeg da takke hendes gode Genius for, jeg har ogsaa gjort det i al Stilhed. Igaar Eftermiddags i min Fægtetime falder Masken af, idet jeg vil gjøre et Udfald; Den, der hugger contra, kan ikke standse sit Hug og jeg faaer det i Hovedet. Det Hele var en Ubetydelighed, der flød lidt Blod, der lagdes en Stump Plaster paa, og jeg gik hjem. Men hvad skeer, igaaraftes temmeligt silde faaer hun en overdreven Fortælling desangaaende at høre, og da jeg udeblev, skjøndt jeg havde lovet at komme, blev hun angest. Blods-Udgydelsen, Spændingen imellem os eller vor Huggen-Contra og saa maaskee lidt Kjærlighed forenede sig om at holde hende søvnløs. Det er, hvad jeg altid har sagt, i een søvnløs Nat kan man forandres utroligt. Idag kom hun ilsomt med Faderen op til mig. Hun var i en Vaande, der maatte røre den Haardeste. – Saa gik da Alt vel. Vi slap for, at jeg seirede, og Dødsfaren hjalp til at forstaae hinanden.

Saa megen Elskelighed, en saadan Pige, og saa en saadan lille Jomfru! Men jeg giver med Glæde hundrede Rigsbankdaler til de Fattige, at vi kom Capitulationens Mislighed saa lykkeligt forbi. Hun saae nok saaledes paa mig af og til, at jeg forstod, hun havde Noget paa Hjertet, men saa talte jeg om det farlige Saar, og om det Besynderlige i, at det var en Maske, der var falden af. Saa leer hun, om der end er en Taare i Øiet; saa siger jeg: »ja det maa Du nok lee ad, at jeg saaledes blev demaskeret«. Saa siger hun: »aah! det er noget

flaut Noget, Du veed meget godt hvad jeg mener«. »Ja, at jeg skulde fordre ham ud igjen og sige: det Hele gjælder ikke, naar Masken falder af«. Og saa tale vi om andre Ting.

Derpaa gaaer hun hjem, og jeg seer efter hende, som da hun gik fra Sang, og dog gaaer hun anderledes; der er en Dumdristighedens Lykke i hendes Gang.

O Død, jeg troer man gjør Dig Uret; hvilken Betydning kan Du ikke give Livet, naar selv en saadan lille Paamindelse frembringer en saadan Virkning.

d. 14. April. *Midnat.*

Methoden maa forandres. Naar en Inqvisor vil examinere skarpt, saa danner han Omgivelsen saa inqvirerende for den Anklagede som muligt. Morderen sætter han hen ved den Myrdedes Side, Den, der er angest i Natten, vækker han ved Hanegal. For mig er der en Omgivelse, hvor min Inqvisor kan bringe mig ganske nær til en Tilstaaelse, saa nær som jeg troer det er muligt at bringe mig: det er i en Kirke. Idag var jeg mod Sædvane kommen i Trinitatis Kirke. Langsynet er hun som en Fugl og har destoværre en stor Forestilling om min lagttagelses-Evne. Hun fik fat paa mig med Øinene og kunde meget godt see, at jeg saae. Jeg stod i den smale Gang til Høire; hun kom fra Kirkedøren, gik tversover forbi Choret og skulde lukkes ind i en Stol paa den modsatte Side. Hun saae, derpaa nikkede hun med Hovedet. Hurtigt trak jeg mit Blik tilbage, slog om i min Psalmebog som havde jeg slaaet fra Psalmen, og frembragte ved denne Bevægelse tillige en Rysten med Hovedet. Ak! jeg frygtede for, at der i denne Hilsen skjulte sig et Haab. Idet jeg saae op, vexledes der igjen et Øiekast, hun syntes at have forstaaet Mening af min Hovedbevægelse, og derpaa nikkede hun igjen. Ak! Udtrykket var et ganske andet, det var mig som fordrede hun blot en Indrømmelse, opgivende Haabet. Jeg havde jo fundet Psalmen og fulgte nu ivrigt med i Sangen, og som en Kirkesanger stundom gjør det, løftede jeg Hovedet med Stemmen, og lod det atter synke ned, en Bevægelse, der ogsaa ligner Dens, som byder paa en Auction og siger: ja. Saa kom Præsten og skilte os ad; jeg saae ikke efter hende, og gik den Vei, jeg var kommen, ikke en Fodsbred af Veien. En Pythagoræer kunde ikke træde ængsteligere paa Jorden, end jeg af Frygt for at gjøre, som man siger, noget Skridt.

Saa har jeg da talet! Nei talet har jeg ikke; jeg har end Intet gjort uden at jeg kunde fragaae det. Det skulde ikke have været i en Kirke, hun skulde ikke have bevæget mig fra hvad jeg dog engang maa ansee for min Pligt. Men i en Kirke fristes jeg saa let til at betragte Sagen evigt, og evigt seet kan jeg jo gjerne sige det Sande, men i Tiden ikke, eller endnu ikke. Hun kan maaskee frelses for Livet, hun skal ikke sige det Farvel, fordi jeg gjør det. Jeg troer ikke, hun er religieus nok udviklet til ret at fatte, hvad det vil sige saaledes at bryde med Tilværelsen, hvilket for en Qvinde er endnu mere afgjørende end for en Mand. I Forening at ville gaae frem ad denne Vei er at bringe hiint forfærdelige Misforhold, som jeg allerede i de 2 Maaneders Rædselsperiode frygtede, frem igjen: at *vi* i Forening skulle sørge over en ulykkelig Kjærlighedshistorie. Det gaaer ikke an. Hvad Lighed er der mellem hendes Sorg og min, hvad Fællesskab mellem Brøde og Skyldfrihed, hvad Slægtskab mellem Anger og en æsthetisk Sorg over Tilværelsen, naar det, der vækker Angeren, er det, der vækker hendes Sorg? Jeg kan sørge paa min Viis; skal hun sørge, maa hun ogsaa gjøre det for egen Regning. En Pige kan underordne sig en Mand i Meget, men ikke i det Ethiske; og det er uethisk, at hun og jeg saaledes sørge i Forening. Hvorledes skal hun overhovedet ad denne Vei komme til at sørge religieust, naar hun skal lade et saadant ethisk Problem uafgjort som det om min Adfærd mod hende, naar det dog er over dens Følge, hun vil sørge. Blot jeg i et halvt Aar maatte være en Qvinde for at lære, hvorledes hun er dannet forskjelligt fra Manden. Jeg veed meget godt, at der gives Exempler paa, at en Qvinde har baaret sig saaledes ad, jeg har dem psykologisk prompte, men de er alle i mine Øine forfeilede Individualiteter. Jeg faaer ingen Mening i min Livs-Anskuelse, naar jeg selv skal opleve, at der ødsles et Individ paa et andet, og ødslet er hun, hvis det gaaer saaledes.

Er hun først begyndt at vove sig ad den snevre Vei til en religieus Bevægelse, saa er hun tabt for mig. En Qvinde kan have Lidenskab nok saa stærk eller maaskee stærkere end en Mand, men Modsigelse i Lidenskab er ikke Opgave for hende, som den Opgave: paa eengang at opgive og bevare Ønsket. Arbejder hun reent religieust paa at opgive Ønsket, saa forvandles hun; kom da nogensinde Øieblikket til dets Opfyldelse, da vilde hun ikke forstaae det mere.

Og dog taler jeg maaskee aldeles ufornuftigt; maaskee er min Opfattelse af hende lagt altfor stor an. Den religieuse Uendeligheds-Bevægelse ligger maaskee slet ikke for hendes Individualitet. Hendes Stolthed var ikke energisk nok til at frelse hende i en Timelighedens Potensation. Havde hun været absolut stolt, var dette skeet, menneskeligt talt. Maaskee derfor det Religieuse heller ikke virker med Uendelighedens Omsving. Den religieuse Evighed bliver muligen ikke den evige Afgjørelse, men en spatieret Timelighed. Evigheden har da dvælet hos hende, trøstet hende, som naar hos Homer Guden eller Gudinden iler sin Helt

til Hjælp. Hun troede det var Evighedens Afgjørelse, hun troede det var hendes Død, hun troede Alt tabt, men see! idet hun ikke saa meget vaagnede op til denne evige Afgjørelse, som træet af frugtesløs Ønsken og træet af Forsagelsens frugtesløse Gjerning blideligen slumrede hen i Evigheden, da var Tiden gaaet, og hun vaagnede, og hun tilhørte atter Livet. Saa blev der vel endogsaa Tale om en ny Forbindelse, en ny Forelskelse.

Det var jo dette, jeg vilde; saa er hun jo fri. Jeg har tænkt mig 3 Muligheder: at hun gennem Stolthed naaede en Potensation i timelig Existents, at hun gennem en illusorisk Resignation naaede en ny Forelskelse, at hun blev min. Enhver uskjøn Mulighed, hvorved hun vel blev fri, men saaledes, at hun tabte i mine Øine, har jeg ikke villet tænke. Den første Mulighed maa opgives, er hun endnu, er hun efter at have modtaget min confidentielle Meddelelse ikke videre, saa er hun ikke saaledes stolt som det behøvedes for at construere det Ualmindelige paa denne Grundvold. Den sidste Mulighed er kun et Ønske, som ogsaa har den Vanskelighed ved sig, at hun kun vilde være forbleven paa det rette Punkt i Forhold hertil, naar hun slet ikke havde begyndt paa det Religieuse, men holdt sig hen i qvindelig Naivetet. Har hun først begyndt at sørge religieust, da forsvinder Ønsket som Aftensolen, naar Maanens Glands begynder at lyse, eller som Maanens Skin før Dagens Frembrud. Dobbelt Belysning og Dobbeltreflexion kan en Qvinde ikke indlade sig med, hendes Reflexion er kun enkelt. Vil hun opgive Ønsket, da er Reflexionen Konflikten mellem Ønskets Liv og Resignationens Døden, men paa eengang at ville begge Dele er hende umuligt ja maaskee endog blot at forstaae.

Det Mellemsste staaer altsaa tilbage: en illusorisk Resignations Henslumren i en Evighed, en Udhvilen, medens Tiden gaaer, indtil hun atter slaaer Øiet op og er vaagnet til nyt Liv. Skeer dette, saa er der intet Menneskeliv ødslet paa mig. Pigen, der maaskee eengang i Sorgens Illusion følte sig ak! som en overflødig Blomst i Livet, følte sig ak! liig den fattige Fugl, der ikke kunde komme i Betragtning, naar det gjaldt en Større, synes paa denne Maade virkelig at komme i Betragtning. Lad saa Naturforskerne lære os, at Tilværelsen ødsler i det Store, lad hvo der vil tale om en Elskov, der kræver Offere, dersom Status bliver, som jeg her tænker den, da bliver Pigen Capitalist i mine Øine, og Forsynet gjør en høist oeconomic Conversion. Man har sagt om Danmark, at det var den eneste Stat, der eiede privat Formue, fordi den har Øresunds Told; mig forekommer det, at hun i Individualitets-Verdenens mindre Forhold paa en lignende Maade bliver en Undtagelse blandt Hustruer. Ægteskabet bliver ligesom Statsindkomsterne, men saa eier hun tillige den Fordring, hvilken mit Liv forrenter til hende. Men godt er det, at hun dog alligevel ikke har gjort det for min Skyld eller fordi jeg har bedet hende derom. – Mig synes dette seer ret indbydende ud. Hendes Existents faaer mere Betydning end min. Stor Betydning kan jeg ikke have havt for hende, thi saa var et af de en gros anlagte Tilfælde indtraadt, og det var kommet mig dyrt at staae.

Dog selv naar jeg tænker det saaledes reent hypothetisk er en Mislighed tilbage. Hvad er det nemlig hun skal gjøre, hvad er det, der skal skee? Ja jeg veed det nok hun skal gjøre hvad der prædiktes om maaskee mere end i een Kirke. Uendelighedens Religieusitet forkyndes maaskee ikke altid, naar man ellers er nøieregnende med Kategorierne. Man prædiker heller ikke altid Christendom, fordi man uden Spor af Hykleri bruger de hellige Navne og de bibelske Udtryk, thi Tankebevægelserne kunne stundom være aldeles hedenske. Det, hvori hun skal finde Trøst, er ikke den egentlige Religieusitet. Seet fra den vilde jeg forsvinde som et Atom i hendes Øine, som en Anledning, liig Josephs Salg, til at hun vandt det Evige; men en ny Forelskelse vilde der heller ikke være Tale om. Nei det hun skal helbredes ved er en af en vis Religieusitet gennemvirket Leveviisdom, en ikke just uskjøn Composition af noget Æsthetisk, noget Religieust og noget Livsphilosophisk. Min Livs-Anskuelse er en anden, og jeg tvinger mig selv af yderste Evne til at holde mit Liv paa Kategorien. Man kan døe, det veed jeg, man kan seigpines, det veed jeg, men man kan holde sig til Kategorien og holde den fast. Det er det, jeg vil, det, jeg fordrer af Enhver, jeg skal beundre, af Enhver, jeg egentligen skal anerkjende, at han om Dagen kun tænker paa sit Livs Kategori og drømmer om den i Natten. Jeg dømmes Ingen; den, der har travlt med at dømmes Andre in concreto, bliver sjelden Kategorien tro; det er ligesom med Den, der i Andres Vidnesbyrd skal søge at Beviis for, at han er alvorlig, han er eo ipso ikke alvorlig, thi Alvor er først og sidst Sikkerhed paa sig selv. Men enhver Existents, der vil Noget, er derved indirecte dømmende, og Den, der vil Kategorien, indirecte dømmende over den, der ikke vil. Jeg veed ogsaa, at selv om man kun har eet Skridt tilbage, kan man snuble og slippe sin Kategori, men jeg troer derfor ikke, at jeg slap fra den og blev frelst i Passiar, jeg troer, den vilde holde paa mig og dømmes mig, og i denne Dom var jo atter Kategorien.

Hvilken Magt hun dog har over mig? At føie hvert hendes Ønske, at anvende Dagen til Glæde for hende, hvis dette var blevet mig tilladt, ja det er en Lyst, men min Tanke, hvilken er mig mit Liv og hvis Tab er min aandelige Død, at den skal tages fra mig! Differentserne har jeg forlængst slaaet en Streg over, men det, der holder Livet, er mig, at der er en Ligelighed for alle Mennesker i at ville; at man her tør fordre det Samme af Alle. Og dog hvorledes har hun ikke blot ved en anet Antydning faaet mig til, som vel en Trediemand vilde sige, at være maneerlig i Forhold til hiin tvetydige Resignation. Og hvorfor, fordi jeg igjen ikke kan existere aandeligt, uden at hun maa kunne existere i det Samme. Man seer deraf, hvor farligt det er for en Tænker, at være forelsket, end sige at være gift og have daglige Argumenter af en Qvinde. Burde han maaskee hverken være det Ene eller det Andet, eller burde han maaskee være begge Dele? – Ja! det skulde være et Mandfolk, der kom med en saadan Livs-Anskuelse, der giver Afkald til en vis Grad, og saa igjen trøster sig til en vis Grad. Dog nei! bliv i Stilhed Du Lidenskab, der vil bringe mit Sind i Oprør, om den end kan have sin Grund, thi

hvad jeg indtil Fortvivlelse fordrer af mig selv, ikke som noget Overordentligt, men som det Rette, det kan jeg ikke taale at see forvexlet med noget Andet, jeg kan ikke prutte.

Men har jeg ikke selv givet Anledning til, at noget saadant kunde skee? Jeg arbejder jo for, at hun kan blive fri. Rigtigt; men jeg har henstillet Sagen saa dialektisk til hendes Afgjørelse, at hun kan gjøre hvad hun vil. Det troede jeg at skyldte mig selv, at jeg paadrog mig ethvert Ansvar. Maaskee var det dog lykkedes i Rædselsperioden at tilveiebringe en mindeligere Afgjørelse, men da havde jeg tænkt paa mit eget ikke paa hendes Vel, hvis jeg havde gjort noget i den Retning. Hun havde maaskee ikke selv fattet, hvorledes hun derved blev afhængig af mig og langt fra at respekteres blev ødslet. Sagen blev da stillet saaledes, at hun havde Kraft og Magtfuldkommenhed til at handle i den religieuse Uendeligheds Potents. Derved var jeg bleven bunden for stedse, og havde aldrig ganske faaet mig selv igjen. Vælger hun det Andet, jeg har ikke raadet.

Hvad, der trøster mig, er, at den uendelige Reflexion ikke er væsentlig for Qvinden. Derfor kan hiin tvivlsommere Art af Resignation bevare en Qvinde lige skjøn. Kan hun forelske sig, saa er jeg hjulpen, som jeg kan blive det, men hvad hun end gjør, jeg kan dog ikke lade være at faae det Skjønne ud deraf. O! bittre Trøst for mig, hvis jeg blev hjulpen og hun ogsaa, men jeg i mit stille Sind maatte sige om hende: denne Existents har renonceret paa Ideen.

Og hvortil saa alle mine Bekymringer, og Planer og Anstrængelser? Hvad udretter jeg? Intet. Men derfor vil jeg ikke aflade, netop derfor vil jeg det ikke, thi naar man gjør Alt og det kan Intet hjælpe, saa kan man være sikker paa, at man handler i Begeistring. Derfor forsmaaer jeg ikke dette Intet, ligesom Enken ikke forsmaaede at lægge 3 Penninge i Tempelkisten, dette Intet i Forhold til at udrette, som i Forhold til Lidelse er saare meget, hvad en Eensom vil forstaae. Thi naar Qvalen ryster Indvoldene og Legemet skjælver, hvis den Lidende er en Mand, da er der dog en venlig Haand, som understøtter hans Hoved, indtil hiin Rasen har lagt sig; eller naar Sukket bænger og Smerten sammenknuger Hjertet, som vil briste, hvis den Lidende er en Qvinde, da er der dog en medlidende Qvinde, som løsner Snørelivet, indtil hun atter aander, men den Eensomme tør end ikke hengive sig til den sandselige Lindring som Qvalmen er det for Lidenskab.

Men endnu er der ingen Tid til at sørge paa egne Vegne, thi ogsaa dette viser min Stillings dialektiske Vanskelighed, at det betyder to ganske forskellige Ting, om jeg vilde sørge paa egne og paa Familiens Vegne. Dog vil jeg see at udfinde den i mine Øine skønneste Form for en ny Forbindelse. Det skønneste vilde da være, at hun førend hun forbandt sig med mig, havde været forelsket i en Anden, at denne Forelskelse nu kunde vaagne igjen, maaskee understøttet af den Bebreidelse, hun maatte gjøre sig selv, at hun havde givet mig Fortrinnet. Saa blev hendes Forhold til mig en Episode, hun kom ikke til at elske paa ny, men kun til at vende tilbage til sin første Kjærlighed, og Forholdet til mig havde maaskee lært hende at finde den skønnere end nogensinde. Bravo, bravo, det gaaer an! Dersom min Pen var et levende Væsen, men den er jo kun en Staalpen; men dersom det var en Fugl, der kom med dette Blad i sit Næb, hvis den kunde have nogen Glæde af min Taknemlighed, hvor skulde jeg takke den! – Men Ulykken er, at alt Dette veed jeg ikke noget om. Og dog kan der jo ikke tænkes en mere Indviet, til hvem jeg kunde henvende mig. Men hvorfor fortie det; og hvorfor saa ivrig i at holde mig fast? Svaret herpaa vilde udvise hende et Ansvar mod hiin Ubekjendte og mod mig. Har jeg da overrumplet hende? Langtfra, den Sag har jeg engang gjort mig selv tydelig. Har jeg overrumplet hende, saa maa det være skeet netop ved den Forsigtighed, hvormed jeg søgte at undgaae det. Antager jeg det, saa gaaer det igjen. Saa har hun dog frygtet mig mere end elsket mig. Da nu Adskillelsens Debatter begyndte, har hun igjen faaet det Glemte frem, og denne Pinlighed har været hendes Fortvivlelses Spore. – Saaledes. Skeer dette, er hun hjulpen : hun har hjulpet sig selv, jeg er hjulpen, da hun er fri, og hjulpen, da hun ikke er bleven mindre skjøn. Hun skylder ikke mig Noget, thi hun har ikke fulgt noget Raad af mig, da jeg intet har givet, og i denne Retning intet kunde give; skylder hun mig Noget, et lille Vederlag for al Lidelsen, da er det dette, at jeg ikke har befattet mig med at ville raade hende. Jeg skylder hende ikke Noget directe, thi jeg har ikke bedet hende om at gjøre Noget for min Skyld, og hun kan jo heller ikke antages at gjøre det for min Skyld; indirecte skylder jeg hende Meget, dog er denne Gjeld væsentligen grundet i min Personlighed, der netop under den antagne Forudsætning ønsker at anerkjende den.

Alt dette er ypperligt – naar det blot ikke var en Hypothese; det er en ypperlig Hypothese, naar den blot ikke som Hypothese betragtet var saa skrøbelig.

Klokken mangler 5 Minutter i To, min Arbeidstid er forbi. Med al Lidenskab skal jeg tænke paa hende fra Midnattens Begyndelse, men ikke et Minut længere end til dette Klokkeslet. Det gjelder at holde ud, og efter Klokken To er enhver Tanke om hende en Anfægtelse, et Bedrag mod hende, thi nogen Søvn maa der til, for at holde Lidensskaben i Længden, hvad jeg vil. – Forskjellen mellem Tyndtøl og det stærkeste Øl, Engeland brygger, er ikke den, at det sidste skummer, thi ogsaa det tyndeste Øl kan skumme og skumme ligesaa stærkt, men dets Skummen er forbi i samme Øieblik; det stærke Øls Skummen holder sig derimod.

d. 15. April Morgen.

Idag for et Aar siden. Det blev altsaa godt ja høit Veir. Tager man ud i den tidlige Morgenstund at søge Frihed og Skjønhed, men Veirligt er ubestemt; sidder man i Vognen som en Projectmager, om det Foranderlige muligen lod sig afvinde en smukkere Side, saa man kunde tage til Takke dermed: og nu Solen selv bliver kjed af Drivskyers lunefulde Paafund, af Ilingers Ustadighed, bryder frem i hele sin Glands; og det nu er afgjort, at det bliver høit Veir – hvorledes paaskjønner jeg det da ikke, at det nu er afgjort af hende, min Sol, at Ilingernes Tid er forbi!

Den qvindelige Umodenhed, hvis Yttringer vare lidt febrile, er nu som glemt. Jeg tør troe, at jeg er elsket. Det er vel ikke faldet mig ind, at hun skulde elske en Anden, men hun syntes mig at mangle den Consolidation, der forskjønner og ved sin Skjønhed gennemtrænger Sjelen. Synet deraf er et Glædens Øieblik ligesom det forfærdelige, naar man seer Den, der har taget Gift: at Giften nu virker.

Og Smerten over, at hun kunde bære sig saa forkeert ad, giver hende en Blidhed, som jeg ikke havde anet; og det at hun fornemmer denne Smerte, hvad beviser det ikke! Hvilken Lykke, at Døden kom os imellem! Havde vi stridt længere, var der kommen en Afgjørelse imellem os ved os selv, hvor mindelig den end havde været, det var dog altid betænkeligt. Kun frygter jeg, at hun tager sig den hele Sag for nær. Ganske at slaae den hen i Glemsel, kunde bevirke, at hun i Stilhed smertedes, og gjør jeg en Hentydning dertil, bliver hun strax bevæget, uagtet jeg gjør den saa godmodigt og saa spørgende, som muligt; er det maaskee netop derfor?

d. 17. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Ulykken er: hun har slet ikke religieuse Forudsætninger. I den Henseende har jeg fægtet i Luften. Hun har dog villet stride med mig, hun er just ikke bleven overvunden af mig, men Angesten i hiin Nat har lært hende at forstaae sig selv. Hun betragter det som et Nederlag, om hun end finder sig lykkeligere end før. Her gjaldt det om Uendelighedens Frihed over for mig. I dette Øieblik har hun faaet mig ideal, og bruger nu hiin lille Misviisning mod sig selv. Blot deraf ikke følger en Svaghed, en Hengivelse ligeoverfor mig, som jeg ikke kan og ikke vil forstaae; jeg vil ikke tilbedes, jeg troer ikke hendes Utroskab kunde saare mig saa ømt som Synet af denne i mine Øine Tilintetgjorthed. Jeg er selv stolt, og det skal ethvert Menneske være i sit Forhold til andre Mennesker, mod Gud være han ydmyg, og ydmyg under ethvert Forhold, men ikke ydmyget under en Andens Personlighed. Visseligen, hvor forfærdeligt det end er, der er en Art Hengivenhed, som netop, naar den holder mig fast, vil tvinge mig til at støde fra. Er det uskjønt, at Elskende kævles, saa er der en Hengivenhed, som i religieus Forstand er et forfærdeligt Ansvar.

d. 18. April. Midnat.

Jeg har altsaa slet intet at gjøre, men blot at forholde mig rolig, thi at udrette Noget i Henseende til en tidligere Forelskelse, som jeg ikke engang er vidende om, er umuligt. Mit Foregaaende er altsaa forgyæves, som ogsaa en Deel af min sympathetiske Forventning for hende og Skjælven for mig selv.

Hvad nytter saa Klogskab? Men jeg er heller ikke klog. Er jeg i en vis Forstand den Klogeste iblandt Mine, saa er jeg ogsaa i en anden Forstand den Dummeste maaskee af Alle. I Alt, hvad jeg har hørt og læst, har Intet saaledes truffet og slaaget mig som et Ord, der siges om Periander. Om ham siges der, at han taledes som en Viis og handlede som en Afsindig. At Ordet passer netop paa mig bevises deraf, at jeg annammer det med den lidenskabeligste Sympathi, og at det dog ikke har den mindste Indflydelse paa at forandre mig. Denne Maade at tilegne mig det paa, er ganske à la Periander. Inden min Forudsætning er jeg klog, men min Handlens Forudsætning er saa ideel, at denne Forudsætning gjør al min Klogskab til Daarskab. Naar jeg kunde lære at slaae af i min Forudsætning, saa vilde min Klogskab tage sig ud. Kunde jeg saaledes handle klogt, havde jeg været gift for længe siden. At faae sit Ønske opfyldt, at faae Tak til som for en Velgjerning, dernæst at indrette sig som man væsentligen havde sin Frihed, det havde været klogt, og jeg havde været et agtværdigt Menneske, der ikke bryder givent Ord, en seeværdig Ægtemand, der er sin Kone tro, og ærer en Pige; thi min ideelle Forudsætning ærer hende formodentligen ikke, og det at jeg hellere vilde sætte Alt til

og Himmel og Jord i Bevægelse, end at skulke mig ind i den Gud velbehagelige Stand og skulke mig gennem Livet, beviser formodentligen, at jeg ingen Ære har.

Mit Ønske, der er højere end det at see hende fri, mit Ønske, der er det guddommelige Raseries Culmination i min Sjæl, maa vel nu opgives. Dog vil jeg det ikke. Naar først jeg er frigiven og tør handle, da var det jo dog muligt, at mit Væsen kunde flamme Ønsket op i hende. Lad denne Mulighed indenfor en fjern Mulighed, lad den være uendeligt fjern, dog vil jeg ikke slippe det og ikke aflade fra det. Kun en officiel Vished, at hun er fri og en Andens, da er Ønsket død, men indtil da skal det ikke kummerligt besøge mig som et Indfald nu og da, men holdes høit i Ære, som min Syntheses højeste Lidenskab.

Sandt nok Veemod er Sorgens Gratie, som Fortvivlelse er dens Furie, men først skrider man i Smerten, inden man tør være veemodig. At blive veemodig strax, er stundom Tegn paa en lav Sjæl.

Saa sov da vel, min Pige, han, der lovede Dig Troskab, han kan ikke gjøre mere end han gjør, sov da vel, jeg kunde næsten sige mit kjære Barn, thi min Bekymring er jo næsten som en Faders, der begjærer at see Datteren forelsket. See dette er Veemod, men jeg vil ikke, jeg holder ud med Dig, holder ud, om jeg saa blev en Olding, hvis Intet skeer forinden, jeg kalder ikke Nattevagten tilbage, som staaer paa Udkig efter Forventningen.

d. 20. April. Morgen.

Idag for et Aar siden. Naar en Inquisitor længe maaskee har siddet og læst i Akter, afhørt Vidner, sammenholdt Indicier, udforsket Localiteterne: saa seer han pludseligen, som han sidder der paa sit Værelse, han seer Noget. Det er ikke et Menneske, et nyt Vidne, det er ikke corpus delicti, det er et Noget, og han kalder det: Gangen i Sagen. Saasart han har seet Gangen i Sagen, saa er *han*, *o*: en Inquisitor, hjulpen.

Jeg har mærket paa mig selv, at der var Uro i hele mit Væsen, at der var noget Forfærdeligt igære, jeg har ikke sovet hele Natten, og nu seer jeg Gangen, ak! jeg seer Gangen ikke i Sagen, men til Tilintetgjørelsen. Hun giver sig hen efter en Maalestok, som ængster hele mit Væsen, og dog er hun elskelig i mine Øine, og bevæger mig dybt, men denne Hengivelse og min Bevægethed piner mig. Selv om jeg var en Anden, end jeg er, kan jeg ikke forstaae denne Hengivelse, og kan ikke give mig saaledes hen. Og jeg som er indesluttet: hun kjender meget Lidet til mig, hvilket Misforhold! Jeg faaer al Magt over hende, hun slet ingen over mig. Er et saadant Forhold et Ægteskab? Det er jo som en Forførelses-Historie. Vil jeg da forføre hende? Afskyeligt. Og gives der dog ikke en højere Art Forførelse, værre end Lystens? Hun siger, hun har aldrig følt sig lykkeligere end nu; hun bryder sig om Intet uden om sin Extase. Er det fra min Side at elske, at see et saadant Misforhold? Og jeg veed med mig selv, at jeg er indesluttet. Ja jeg har rigtignok faaet at see, at min Øvelse kan føre til, at jeg faaer Lov til at skjule min Indesluttethed. Men hendes Hengivelse bliver Fordringen, der vender op og ned paa mit Væsen. Sandt nok, det fatter hun egentligen slet ikke; men jeg veed det, og hvad gjør jeg?

Hiin Misforstaaelse har skadet ubodeligt. Hun har maaskee dog i sit Inderste villet stride alvorligen. Og Hengivelsens Udtryk er der ingen Grændse for, naar den først begynder at udtrykke sig directe. Det er som naar et Menneske først begynder at klage over sine Lidelser: snart strækker det sande Udtryk ikke mere til for at bevæge den Hørende, og saa lister, ham ubevidst, Usandheden sig ind deri. Hiin Misforstaaelse skader ubodeligt. Seer jeg alvorlig ud, saa troer hun det er derover. Og naar det saa slet ikke er Tilfældet, men min Indesluttethed, der nu gjør mig mørk! O det er til at tabe Forstanden over!

Idag bad hun mig sætte mig hen paa en Stol. Jeg gjorde det uden at ane Noget. Da gik hun et Par Skridt tilbage, nærmede sig og kastede sig paa Knæ. Vistnok var der lidt Skjelmeri deri, men væsentligen var der Veemod, og saa da en Lyksalighed, ja jeg maa kalde det, en vanvittig Lyksalighed over at have fundet et rigtigt Udtryk for sin Lidenskab. I samme Secund greb jeg hende og reiste hende op. Den, der har begaaet en Misgjerning, lader sit Blik styrte om i Værelset, mistænkende enhver Krog, han kaster det ud af Vinduet for at see hos Gjenboerne, og Samvittighedens Angest gjør ham skarpsynet: jeg veed ikke, hvor dyrt jeg havde betalt en Vished for, at Ingen havde seet det, eller hvor dyrt jeg havde kjøbt ikke selv at see det! Har jeg forlangt dette! Sandeligen hun har aldrig forstaaet mig. Selv har jeg aldrig bøiet Knæ for noget Menneske, maaskee kunde jeg gjøre det for hende, hvis Forholdet krævede det, men for hendes og for min Personlighed bør det aldrig skee. Sligt er for mig ingen Narrestreg, ingen overdreven Gestus, har jeg gjort det, da er min Mening derom denne: at jeg ingen Fornærmelse vilde taale som den, at det betragtedes saaledes. Her har jeg min Stolthed igjen.

Vel veed jeg, at en Pige er anderledes end en Mand, men dog glemmer jeg det aldrig, det har bragt en

Rasen i mit Blod, en Forvirring i min Hjerne, en Angst i min Indesluttethed, en Fortvivlelse i min Beslutning, og frem for Alt en Susen for Anelsens Øre, der for mig er Forbud og Ilibud om det Yderste.

d. 22. April. *Midnat.*

Som Den, der er sygelig og vant til en vis Medicin, maa, hvor han tager hen, have de smertestillende Draaber med sig, ak! saaledes maa jeg overalt have et kort Indbegreb af min Lidelses-Historie med mig, at jeg strax kan orientere mig i det Hele - orientere mig i hvad jeg har gennemtærsket med mig selv, ganske anderledes end nogen Discipel med Læreren sin Lectie. Hænder det mig, at jeg pludseligen kommer til at tænke paa den, pludseligen vil her sige, at der ligger en halv Dag mellem den sidste Gang jeg repeterede Lectien, saa indtræder den forfærdeligste Krise. Den har en Lighed med en apoplektisk Mindelse i Forhold til den legemlige Constitution. I Nuet bliver jeg svimmel, min Tanke kan ikke hurtigt nok faae fat paa noget Fast i det Forviklede, og det er mig som var jeg en Morder. Da er der Intet at gjøre, uden med den yderste Anstrængelse at forsage Tanken derom som en religieus Anfægtelse, saa er Øieblikket forbi, og jeg forstaaer atter, hvad jeg da hundrede og hundrede Gange har repeteret. - Eller jeg kommer pludselig til at tænke paa, hvor meget jeg har lidt, og Tanken kommer saa pludselig, at Reflexions Opsynsmænd ikke hurtigt nok kunne ile til, og jeg er aldeles overvældet. Det hændte mig igaar. Jeg sad hos en Conditor og læste et Blad, pludselig vaagner hiin Forestilling i min Sjæl, saa pludselig, at jeg brast i Graad. Heldigviis var der Ingen tilstede; men jeg lærte ny Forsigtighed.

d. 24. April. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. En Vildfarende er jeg, jeg er liig Den, som er kommen til et fremmed Land, hvor man taler et andet Tungemaal og har andre Skikke. Var det nu min Lidelse, at de Fremmede behandlede mig med Nationalstolthed, saa gik det vel. Men det er ikke mit Tilfælde. Hun er meget langt fra at gjøre nogen Fordring til mig, hun seer blot i sin Illusion sin Illusion, fortabt i denne. Hun er lykkelig, siger hun, jeg troer hende i en vis Forstand lykkelig. Hun er elskelig og sysler med sin Forelskelse som et Barn, der skjætter sig selv, men er glad og lykkeligt i sin Tidsfordriv. Man kunde sidde og see paa hende og ældes og blive ved at see, der er kun een Mislighed, og det er, at jeg er Forelskelsens Gjenstand. Alt Foregaaende før hiin lille altercatio, hvad der i mine Øine havde saa meget at betyde: Ideeindtrykket, som jeg, bøiede mig selv under Ideen, søgte at vinde hendes Opmærksomhed for, har slet ikke berørt hende. I denne Retning er hun ligesom uimodtagelig. Men Striden, min forandrede Adfærd, Dødens Indgriben forvandler hendes Væsen, hun udfolder en Elskværdighed, jeg veemodigt beundrer, og som gjør mig til en Sværmer for hende. Og hvad vil saa dette sige? Det vil sige, at hun slet ikke har Modtagelighed for de Motiver, som jeg anseer for de høieste. Der er en Sprogforskjellighed imellem os, en Verden imellem os, hvis Afstand nu viser sig i hele sin Smerte.

d. 25. April. *Midnat.*

Taalmodighed!

d. 26. April. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Altsaa paa dette Skær skulde jeg strande! Jeg har aldrig ydmyget mig for noget Menneske, jeg har just heller ikke ønsket at hovmode mig. Min Mening om Forholdet til Mennesker var at lade Enhver vederfares Ret og saa Punktum. Jeg har overhovedet ikke havt stort med Mennesker at gjøre i

nærmere Forstand. Min Aandsexistents har beskæftiget mig for meget. Her er jeg bleven ydmyget. Og hvo er det, der ydmyger mig? Det er en ung Pige, og det er ikke ved sin Stolthed, saa kom vi vel ud af det, men det er ved sin Hengivenhed.

Lykkelig med mig bliver hun aldrig, nei! aldrig. Det er muligt, hun kan bilde sig det ind, men jeg forstaaer det ikke, og det hører jo dog ogsaa med til hendes Lykke. Og forenes vi, da vil det jo tilsidst komme saa vidt, at hun engang i Forfærdelse aner, hvad jeg burde have forebygget.

At bevare min Indesluttethed ligeoverfor hende er let nok, maaskee er det derfor, at jeg netop nu føler Ydmygelsen.

Hvad der er mig Livskraften i min Aands-Existent: Ligeligheden i det Humane, tilintetgjør hun. Hun bryder sig slet ikke om denne Frihedens uendelige Lidenskab; hun har faaet reist en Illusion, og hun har nok. Jeg mener ogsaa, at man kan elske, at man kan offre Alt for sin Kjærlighed, men hvad enten jeg skal see gode Dage eller vove Livet, min Aands-Existent's dybeste Aandedræt kan jeg ikke undvære, kan jeg ikke offre, fordi det er en Modsigelse, da jeg jo ikke er uden det. Og dette Aandedræt føler hun ingen Trang til.

Dog føler jeg netop nu, at jeg elsker hende, elsker hende høiere end nogensinde, og dog tør jeg det ikke, jeg hendes Forlovede, der vel at mærke ogsaa *skal* elske hende.

d. 27. April. *Midnat.*

Intet har jeg Lyst at optegne, der er da heller Intet. Dog er jeg lige aarvaagen. Her i Byen vise Nattevægterne, at de ere paa Post ved at raabe; hvortil denne Raaben? I Engelland gaee de i al Stilhed hen og lægge en Kugle i en Kasse, og Inspekturen seer om Morgenen, at de have været paa Post, og ikke sovet.

d. 28. April. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Blot hun kunde gjøre mig Modstand. Naar jeg strider, er jeg let; og selv om jeg skal leve i Fred, ønsker jeg, at den, jeg holder Freden med, er ligesaa stærk eller stærkere end jeg. Jo mere hun hengiver sig: jo mere Ansvar faaer jeg. Og Ansvaret frygter jeg; og hvorfor? Fordi jeg da har med mig selv at gjøre, og denne Strid frygter jeg altid. Dersom Gud selv var, hvad man saadan kalder: en Mand, som man kunde have udenfor sig og tale med og sige til: lad os nu høre, hvad Du har at sige, saa skal Du bare see, hvad jeg kan hitte paa, saa kom man nok ud af det. Men derfor er han den Stærkeste af Alle, den ene Stærke, fordi han slet ikke taler saaledes med et Menneske. Det Menneske, han i al Korthed vil indlade sig med, lægger han selv Beslag paa saaledes, at han taler til ham gjennem Mennesket selv. Deres Samtale er ikke et pro og contra udenfor hinanden, men idet Gud taler, bruger han det Menneske selv, til hvem han taler, han taler til Mennesket ved Mennesket selv. Derfor har han Magten og kan hvad Øieblik han vil knuse et Menneske. Naar det derimod var saaledes, at Gud f. Ex. eengang for alle havde talet, i Skriften f. Ex., saa var Gud, langt fra at være den Mægtigste, Den, der var mest i Knibe, thi Sligt kan man sagtens disputere med, naar man har Lov at bruge sig selv mod det. Men en saadan Antagelse er en luftig Indbildning, som intetsteds har hjemme, thi saaledes taler Gud ikke. Han taler til enhver Individualitet, og i det Øieblik han taler til den, bruger han Individet selv for ved ham at sige ham, hvad han vil sige ham. Derfor er det det Svagere ved Anlæget i Hjøb, at Gud viser sig i Skyerne og tillige ved sin Tale som den dygtigste Dialektiker; thi det, der gjør Gud til hiin frygtelige Dialektiker, er netop, at man har ham ganske anderledes paa Livet af sig, og her er den sagteste Hvidsken saligere og den sagteste Hvidsken forfærdeligere end at see ham paa Thronen i Skyerne eller høre ham i Tordenen over Jorderige. Derfor kan man ikke dialektisere med ham, thi den dialektiske Kraft i det paagjeldende Menneskes Sjel bruger Gud netop mod dette Menneske selv.

Naar et Individ frygter Gud, frygter han, hvad der er mere end sig selv, og næst denne Frygt, kommer Frygten for sig selv; og denne Frygts angustia er Ansvaret.

Jo mere hun giver sig hen, jo ulykkeligere bliver jeg. Er dette en lykkelig Forbindelse? Og hvilken er vel hendes Lykke? Fra mit Standpunkt seet en Forblindets, Illusionens. Men Socrates siger, at den største Ulykke er at være i en Illusion.

Spørgsmaalet bliver, om jeg ikke kunde bibringe hende en mildere Forestilling om mig. Hvis hun overhovedet stundom tænker paa mig, hvilket der jo er en sørgelig Sandsynlighed for, saa seer jeg vel, hvad hun nu efter menneskelig Sandsynlighed kunde behøve. Forklaringen var vel omtrent denne: »jeg var til en vis Grad et fordærvet Menneske, men dog ikke ganske slet, jeg havde ogsaa gode Sider; jeg har vel elsket hende, men manglede Alvor, saa kom min Ustadighed, der ikke kan holde en Beslutning fast; jeg har vel anseet hende for en elskværdig Pige, men dog ikke fundet den Aand hos hende, ved hvilken jeg kunde blive lykkelig; det er derfor smukt af hende at finde sig i sin Skjebne, det er høimodigt af hende at være forligt med den Pige, der engang skal fængsle mig med en større Magt, thi saa meget er vist, at fandt han end en aandrighere Pige, han finder ingen, der vilde elske ham saaledes. Det maa han vist selv indrømme, og forsaavidt har han vel ogsaa angret sin Adfærd, om han end er for stolt til at ville gjøre Noget om.« – En angrende Individualitet, der angrer, men er for stolt til at gjøre Noget om, han har gjort galt, naar det dog lader sig gjøre om: Gud veed, hvad saa Anger er!

At skulle hjælpe med en saadan Forklaring, hvori hver Sætning er meningsløs og tillige usand i Henseende til mig! Jeg er enten meget fordærvet, ja en Hykler, eller dog indtil Væmmelighed hildet i Selvbedrag, eller ogsaa er jeg en ridderlig Sjel trods Nogen. Jeg mangler heller ikke Stadighed i at holde en Beslutning fast, det skulde da være naar Maalestokken var en ung Pige, der ikke ret veed hvad Beslutning er. Jeg har altid anseet hende for elskværdig, jeg har ikke forandret en Tøddel i min Dom. Jeg har ikke *fundet* nogen aandrighere, da jeg ingen søger og betakker mig for qvindelig Aandrighed. Hendes Høimodighed er en aldeles udenvelts Trumf, jeg agter ikke at opføre en Hverdagshistorie og drive Tuskhandel. At jeg angrer er sandt, men ligesaa vist er det, at det er mit Ønske at gjøre Alt om.

Ved Hjælp af denne Forklaring avancerer jeg. Jeg træder ud af alle Uendelighedens Bestemmelser – og bliver comisk. Vistnok ikke i Alles Øine, i adskillige Digteres bliver jeg endog Helt. Sandeligen man skulde ikke troe, at en evig og retfærdig Gud havde opfundet det Ethiske, men at en theatrisk Lappeskrædder havde kluddret Noget sammen. Og denne Maalestok bruges endog af Digtere til Helte – for at det kan vise sig, at de ere Helte; men Scribe er den flinkeste af Alle. Man læser og hører af ham Replikker, der confundere hele Tilværelsen, som spillet der Comedie ikke for Mennesker, ikke for Afsindige men for »fortumlede Oldenborrer,« og dog falde disse Replikker saa converserende og saa let, at man seer, det er en smal Sag. En gift Kone fremstilles og af Forfatteren baade som forstandig og brav, ja som kæmpende for den gode Sag: en sand Forelskelse mellem en ung Pige, der staaer under hendes Indflydelse, og en ung Mand, der i den Anledning henvender sig til hende. Hvad Damen hedder kan jeg ikke huske, altsaa lad hende hedde Madame Scribe. Hun siger da til den beilende Ungersvend: »men har De betænkt, at Pigen ingen Formue har?« »det har jeg betænkt« »Hun har kun 20,000 Frs. i Capital« »Det veed jeg.« »Og dog staaer De ved Deres Ord?« »Ja« »I Sandhed dette Heltemod indtager mig ganske for dem.« Hvilken Satyricus er ikke Scribe uden at vide det; jeg troede, jeg var hos Mester Jackel. Ungersvenden er bragt i en brillant Belysning: han faaer Pigen, 20,000 Frs., – og bliver Helt. Men en saadan Helt er ligesaa comisk som et Skrædderbarn, der hedder Cæsar, Alexander, Bonaparte Æbeltofte; og en Digter, der udnævner saadanne Helte, forekommer mig ligesaa daarlig som de Skrædderforældre, der lade deres Børn døbe saaledes.

Imidlertid er det min Pligt at gjøre Alt, hvad enten det nu i faktisk Forstand kommer til at gavne hende eller ikke, Alt, hvad der kan synes tjenligt. Det hidtil Forsøgte var forgjeves. Var hun bleven en religieus Individualitet i ordentlig Forstand, det var blevet Forfærdeligt over mig. Dog har jeg ikke raadspurgt Kjød og Blod.

Min Forstand har raset, idet den gyser for Narredragten ☺: for at blive Helt hos Scribe. Lad det nu fare. Jeg tænker paa hende, jeg seer hende i Reconvalentsen, jeg seer en lykkelig Udgang mulig. Vel, jeg bøier mig under Optugtelsen. I Sandhed denne Pige er sat mig til Ydmygelse. Om Ingen mærker det, om Faa kun forstode det, hvis jeg vilde tale, jeg forstaaer det, forstaaer det ypperligt.

Da Perikles havde sine ægte Børn levende, gav han en Lov, at Ingen maatte ansees for atheniensisk Borger, der ikke var født af atheniensiske Forældre. Mange lede ved denne Lov. Da kom Pesten, og alle Perikles's Børn døde, hans Bekymring var saa stor, at da han traadte frem og vilde bekrandse det sidstes Hoved, brast han i Graad for Alles Øine, hvilket aldrig før var seet. Han havde kun uægte Børn tilbage; da androg Perikles paa, at hiin Lov skulde afskaffes. Det er Rystende: Perikles græder, – og Perikles gjør den ene Dag Eet, den anden Dag det Modsatte. Men det er rørende at læse Plutarch, han siger, at Athenienserne føiede ham; de troede, at Guderne havde hævnnet sig paa ham, og at Menneskene derfor maatte skaane ham.

Perikles var en stor Mand, han kunde holde en Beslutning fast; han gik aldrig i Selskab mere, da han havde besluttet at offere sig til Statens Tjeneste. Let for mig her at føle min Ringhed; men gid dog jeg maatte

fornemme den Skaansel, der skaaner mig, ved at lade mig fatte, at jeg bør forvanske min Existents! Men jeg har jo bestandigt forvansket den? Sandt, men denne Forvanskning var en saadan, at jeg haabede, den, hvis hun saae paa den, vilde frembringe i hende noget Stort; denne Forvanskning, hvis den bidrager Noget, vil ikke hjælpe til det Store. Og den første Methode ærede hende ganske anderledes end denne.

d. 30. April. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Hun skummer ikke mere over i Hengivelsens Udtryk. Maaskee var det Hele en Overgang. Men jeg har seet hiint ængstende Tableau, jeg glemmer det aldrig.

Mit Tungsind har dog seiret.

d. 1ste Mai. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Er det muligt! Hun blev fortørnet over en Uopmærksomhed af mig. Ja jeg negter det ikke, det var en Uopmærksomhed. Hun byder mig næsten Spidsen. Nu eller aldrig. Godt, at det Ord Adskillelse har været bragt frem imellem os i hiin lille altercatio. Det gjør det altid lettere, at faae Ordet frem igjen.

Løbe fra Sagen vil jeg ikke; det er ikke for at have gode Dage, jeg vil skilles fra hende, men fordi jeg kan det ikke anderledes. Volder jeg hende Smerte, jeg skal, jeg tør ikke fritage mig for Synet. Jeg ønsker at gjøre Tilstanden saa kort som muligt, jeg troer, at det er hende tjenligt. Imidlertid er jeg ogsaa villig paa anden Maade og skal respectere ethvert Argument.

I dette Øieblik er hun stærkere. Altsaa nu bringes Sagen paa Bane.

Min Dom om hende er kort: jeg elsker hende, har aldrig elsket nogen Anden, vil det heller ikke. Jeg ønsker at blive staaende ved dette, og ikke gaae videre: saa jeg vel tør sige dette, men dog har Styrke til at faae mig en ny Forelskelse. Min Feil er, at jeg har vovet mig ind, hvor jeg ikke hører hjemme. Hvad jeg har dannet mig til af al min Lidenskab, viser sig for mig som en Vildfarelse; men nu kan jeg ikke dannes om. Hun forstaaer ikke mig, jeg ikke hende. Fra det Første jeg har seet hende, i al den Tid hun i Haabets Form var min Gjenstand, har jeg kunnet tænke mig hende død, uden at tabe min Fatning. Jeg vilde have følt Smerte, maaskee hele mit Liv, men det Evige havde strax været hos og det Evige er mig det Høieste. Kun saaledes kan jeg forstaae, at man elsker hinanden. I Evighedens Bevidsthed, i Uendeligheden er hver af Parterne fri, og denne Frihed have de begge, medens de elske hinanden. Denne høiere Existents beskæftiger hende slet ikke. Er da vort Forhold et Anlæg til et Ægteskab? Er da en Ægtemand en Pascha af tre Hestehaler? Ved en saadan Forbindelse bliver jeg ulykkelig, jeg føler mig ængstet i Forhold til min dybeste Existents. Hvis jeg nu kunde, hvis jeg skulde udholde dette, nu vel, hvad saa videre, hvilken er hendes Lykke, hvorfor jeg skal vove alt Dette? Skal jeg da sætte Alt paa Spil for en Indbildning? Dersom Nogen kunde borge mig for, at hun blev lykkelig; men er det at være i en Indbildning, er det at være lykkelig? Men har hun engang givet sig saaledes hen, saa har jeg Ansvaret.

At dette er Præmisser til en Dom paa Livstid, indsees. Om det er To eller Een, den gjelder, tør jeg ikke sige, Dommen over mig er den sikkre. Men er det da ikke urimeligt at gjøre To ulykkelige, naar man kan nøies med Een? Jo det er vist, naar jeg blot kunde indsee, hvorledes det er at forstaae, at jeg kan gjøre hende lykkelig.

d. 2. Mai. *Midnat.*

Men skjuler dog ikke min Sjæl en hemmelig Vrede mod hende? Jeg negter det ikke, jeg ynder ikke disse direkte Udtryk for Følelser; man tie og handle i sig selv. Jeg ynder ikke at tale om at døe af Elskov, og hvis

den Talende uden al qvindelig Resignation tillige ikke tager i Betænkning at lægge sit Liv som et Mord paa en Tungsindigs Samvittighed, som var dette Troskab, den ægte Troskab, og en Charlotte Stieglitz overspændt, ikke fordi hun tog sig selv af Dage, thi det er sandt, men fordi hun følte sig som en Byrde og forstod qvindeligt Situationen, jeg negter ikke, hvis det var en anden, da vilde jeg fordre af Tilværelsen, at den lod os faae Syn for Sagen, at det var blind Allarm. Det vilde tilfredsstillende min Vrede, hvis det var en Anden, at see det vitterligt, at disse stærke Ord og edelige Besværgelser hverken vare mere eller mindre end, reverenter sagt, nogle slemme Opstød, lidt Hikke, foranlediget maaskee ved formegen Romanlæsning; at disse Dødstanker vare Drømme, ikke som Julie faaer dem hos Shakspeare, efterat have taget Giften, men som Grete faaer dem hos Wessel, efter at have spiist Ærter. Jeg vilde fordre det af Tilværelsen, fordi hvad jeg selv evigt respekterer, ikke skal gjøres latterligt, og Den, der i Sandhed og Alvor respekterer det, ikke skal blive latterlig, fordi en Pige vrænger med de samme Ord.

Mig binder ingen Eed, jeg er tvertimod løsladt og paa usædvanligt Vilkaar, ved at blive en Skurk, thi ellers sættes jo saadanne fast; jeg har ikke mælet et Ord om Døden, da Dødsangesten gik gennem min Sjel, endnu tænker jeg som saa, dør jeg virkeligen, saa behøver jeg jo ikke at sige det; jeg har ikke indbudet Nogen til i mig at see en Bravour-Helt. Dog dette gjør Lidet til Sagen, blot jeg i mig selv maatte befindes tro; thi hvad enten et Menneske har Skinnet for sig eller Skinnet imod sig, Tiden er og bliver en farlig Fjende. Ydre Impulser kunne hjælpe en liden Stund, men det er dog Skuffelse; skal et Menneske holde ud, da maa det være ved sig selv, og end ikke dette er muligt, hvis hans Religieusitet ikke Dag fra Dag suger ham Evigheden ind i Timelighedens Beslutning. Ethvert Menneske, der i Sandhed blev tro, kan derfor takke Gud for det. Denne er den skarpeste, den vanskeligste maaskee, men ogsaa den mest begeistrende Udsondring: hvad det egentligen er, hvorom et Menneske maa sige, at han takker Gud derfor og ikke nogen Anden. At have Skinnet imod sig, hjælper altid til at belyse denne Distinction; men Enhver gjør den, som jo ogsaa Sproget gjør den, Spørgsmaalet er kun hvorledes. Det er dette hvorledes, ingenlunde nye Vendinger, Udtryk og Termini, der gjør Sagen klar. – Igaar saae jeg en fuld Kone paa Gaden; hun faldt om, Drengene loe ad hende, da reiste hun sig op uden Nogens Hjælp, og sagde: jeg er nok Kone for at reise mig selv op, men det takker jeg alene Gud for, ingen Anden, nei! ingen Anden. Naar denne Distinction beskæftiger et Menneske absolut, er det jo noget Ydmygende for ham, at han er saa langt fra at have gjort nye Opdagelser, at en fuld Kone siger det Samme. Og dog har det noget ubeskriveligt Glædeligt og Rørende og Begeistrende, at endogsaa en fuld Kone siger det Samme. Hvorledes det siges, forsvare Enhver, men jeg ønsker kun at have mit Liv der, hvor Enhver kan have det – naar han vil det.

Et Liv, der vil arbeide for Ideen, kan jeg forstaae, udenfor den er det mig umuligt væsentligen at sympathisere med Nogen, han være lykkelig eller ulykkelig.

I Forhold til hende gjælder dette ikke. Der er endnu ikke indtraadt nogen Ideens Forsagelse, og derfor afskyer jeg enhver Tanke derom i Forhold til hende, som en Fornærmelse mod hende. Indtræder den, da begjerer jeg kun den Skaansel, at jeg maa kunne lade være at tænke derpaa. Hvad er Døden? En lille Standsning kun paa den engang betraadte Vei, hvis man blev Ideen tro. Men et Brud med Ideen er, at man faaer en forfeilet Retning.

d. 4. Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Det er skeet. I to Dage har jeg allerede faaet hiint forfærdelige Ord anbragt i Samtalens Løb. Der er stor Forskjel paa, naar et Orlogsskib og en Nøddeskal stikker i Søen, og Forskjellen er synlig i det Udvotes. Med Ordet er det anderledes. Det samme Ord kan angive en endnu større Forskjellighed, og dog er Ordet det samme. Pathetisk har Ordet endnu ikke lydt mellem os, men det forekommer atter og atter, indblandet i det Forskjelligste, for at udforske Stemning. – Af hvad jeg hidtil har bemærket, kunde jeg næsten være fristet til at troe, at det vil gaae mildere af end jeg turde haabe.

Mig selv betræffende, da har jeg jo overtaget Ansvaret for dette Skridt. I min Opfattelse betyder dette, at jeg gjør et Menneske ulykkelig. For billigere Kjøb faaer jeg det ikke, naar jeg handler med mig selv. Det, Virkeligheden vil kunne vise mig, er, at jeg muligen har gjort Ansvarets Anslag for høit. Saaledes er jeg besluttet til at handle; jeg har tænkt mig det Værste, Virkeligheden kan ikke forfærde mig. Hvad jeg lider i mig selv, hvor Alt er forvirret og rystet, hvad jeg lider ved Tanken om hendes Smerte, ved Tanken om, at jeg vel aldrig forvinder dette Indtryk, fordi min hele Bygning er bragt til at vakle, min Anskuelse af Livet, af mig selv, af mit Forhold til Ideen rejiceret, og jeg aldrig vil kunne opføre nogen ny Bygning uden at mindes hende og mit Ansvar: det er min Deel. En Broderpart er dette, eller rettere, Sorgen er saa stor, at der bliver rigelig nok til os begge.

Indenads-Lectien

Periander

Periander var en Søn af Cypselus, af Heraklidernes Slægt, og blev selv efter Faderen Tyran i Korinth. Om ham siges der: han taledes altid som en Viis og handlede stedse som en Afsindig. Det er meget besynderligt og ligesom en Fortsættelse af Perianders Afsindighed, at Den, der har mærket ham med det sindrige Ord, selv ikke har vidst, hvor betegnende det var. Dets noget indskrænkede Ophavsmand indleder i sin Eenfoldighed den vise Bemærkning paa følgende Maade: det er meget paafaldende, at Grækerne blandt de Vise have kunnet tælle en saadan Nar, som Periander var. Men en Nar, un fat, saa er det Moralists Ord, var Periander ikke. Anderledes vilde det være, om han havde sagt, at der var en anden Periander, Periander fra Ambracia, med hvem han muligen forvexledes, eller at der kun var 5 Vise, eller at Historieskriverne ere noget forskellige i deres Opfattelse o. s. v. Da have Guderne bedre forstaaet Ordet om Periander, thi i deres Vrede ledte de ham saaledes gennem Livet, at de bragte de vise Ord som en Spot over Tyrannens Hoved, der ved sin Gjerning gjorde sine vise Ord til Skamme.

Da han blev Tyran udmærkede han sig ved Mildhed, ved Retfærdighed mod de Ringe, ved Viisdom blandt de Forstandige. Sit Ord stod han ved og gav Guderne den Billedsøile, han havde lovet, men den var betalt med Qvindernes Smykker. Dristige vare hans Foretagender; og dette var hans Ord: Flid gjør Alt. Hans Forklaring var som Ordet at ville gennemgrave Isthmen; thi Flid gjør Alt.

Men under Mildheden ulmede Lidenskabens Brand, og Viisdommens Ord skjulte, indtil Øieblikket kom, over Handlingens Afsindighed; og det dristige Foretagende viste Kraften, der blev den samme ogsaa i den Forvandlede. Thi Periander blev forvandlet. Han blev ikke et andet Menneske, men han blev Tvende, der ikke kunde rummes i eet Menneske: den Vise og Tyrannen, hvilket vil sige, han blev et Umenneske. Anledningen fortælles forskjelligt. Men dette er vist, at det kun var en Anledning, hvis det ellers ikke skulde blive uforklarligt, at han saaledes kunde forandres. Dog fortælles der, at han havde levet i strafværdig Omgang med sin Moder, Cratia, da han vel endnu ikke havde hørt det skjønne Ord af sig selv: gjør ikke det, som bør ties.

Og dette er Perianders Ord: det er bedre at være frygtet end at være beklaget. Efter Ordet gjorde han. Han var den Første, som holdt Landseknegte, og omformede Regjeringen som Tyranniet krævede det, og herskede som Tyran over Ufrie, selv bunden ved den Vælde, han ikke kunde blive quit, thi som han selv sagde: det er ligesaa farligt for en Tyran at nedlægge Herredømmet, som at blive dette berøvet. Han undgik ogsaa Vanskeligheden paa en sindrig Maade, som siden skal fortælles, og end ikke Døden fik nogen Hævn over ham: Indskriften staaer over den tomme Gravhvælving. At dette maatte skee forstod Periander selv bedst, thi han sagde: af slem Vinding fødes »ond Vinding«. »Tyranner«, sagde han, »som ville være sikkre, maae have til Livvagt Velvillighed og ikke Vaabendragere.« Derfor var Tyrannen Periander aldrig sikker, og det eneste Tilflugtssted, han selv i Døden fandt sikkert nok, var en tom Grav, hvori han ikke var. Dette kunde ogsaa være udtrykt iøinefaldende, som hvis man over den tomme Gravhvælving havde sat følgende Indskrift: her **hviler** en Tyran. Dog saaledes gjorde Grækerne det ikke; mere forsonlige lode de ham, død, finde Fred i sit Fødelands Moderskjød, og skreve over den tomme Grav, hvad der lyder skjønnere i Verset, men hvis Mening omtrent er denne: her gemmer Korinth, hans Fødeland, skjult i dets Skjød, Periander den Rige, den Vise. Men dette er forsaavidt usandt, som han ikke ligger der. En græsk Forfatter satte ham en anden Indskrift, nærmest bestemt for Betragteren, at Indskriften maatte minde ham om »ikke at græmmes, fordi man ei naaer sit Ønske, men være glad ved Gudernes Tilskikkelse«, idet man betænker, »at den vise Perianders Aand sluktes i Mismod, fordi han ikke var istand til at udføre hvad han vilde.«

Dette maa nu være nok angaaende hans Endeligt, der lærer Efterkommeren om Gudernes Vrede, hvad Periander ikke lærte af den. Fortællingen vender atter tilbage til at berette Anledningen, som bragte Perianders Afsindighed til at bryde frem, der fra den Stund tiltog saaledes med Aarene, at han med Sandhed kunde have sagt et Ord om sig selv, hvilket, saa siges der, Aartusinder derefter en Fortvivlet satte i sit Vaaben: »mere tilintetgjort, mindre angrende«.

Om Anledningen ville vi lade det uafgjort, hvorvidt den var, at det rygtedes om hans strafværdige Forhold til Moderen, saa det krænkede ham, at man vidste, han »havde gjort, hvad der ikke tør nævnes«; eller om Anledningen var et gaadefuldt Svar af hans Ven, Thrasybolus, Tyran i Milet, der betegnende, skjøndt taust, ikke blev forstaaet af Budet, men vel af Periander paa samme Maade, som det samme Svar blev forstaaet af Tarquinius Superbus's Søn: som et veiledende Vink for en Tyran; eller endeligen om Anledningen var Fortvivlelse over i Jalousi ved et Spark at have dræbt sin elskede Hustru Lyside, som han selv havde givet Navnet Melissa: dette kunne vi ikke afgjøre. Hver Begivenhed for sig kunde vel være tilstrækkelig: Vanærens

Forsmædelse for den stolte Fyrste; det betydningsfulde Gaadeords Fristelse for den Herskesyge; Skyldens Qval for den ulykkelige Elsker. Forenede skulde de lidt efter lidt bevirke, at Ondskab omskiftede den Vises Forstand, og Forbittrelse bedrog Herskerens Sjæl.

Men som Periander omskiftedes, saa vexlede nu ogsaa hans Skjebne. Det stolte Ord, at det var bedre at være frygtet end beklaget, kom over ham, over hans fortvivlede Liv, og kom over ham i Døden. Thi han blev beklaget, beklaget endog at han havde sagt dette Ord, beklaget, at Guderne, som ere de Stærkere, arbejdede ham imod, medens han, mere og mere tilintetgjort mindre og mindre i Anger forstod deres Vrede.

Melissa var en Datter af Prokles, Tyran i Epidaurus. Da Moderen var dræbt, flygtede hendes tvende Sønner, Cypselus og Lycophon, den ene 17, den anden 18 Aar gammel, til Morfaderen i Epidaurus. Her opholdt de sig i nogen Tid, og da de vendte tilbage, tog Prokles denne Afsked med dem, han sagde: veed I og Børn, hvo det er, der har dræbt Eders Moder? Paa Cypselus gjorde Ordet intet Indtryk, men Lycophon blev taus. Ved Hjemkomsten, i det fædrene Huus, værdigede han aldrig Faderen et Svar. Da blev Periander forbittret, jog ham bort fra sig, og erfarede nu, idet det endeligen lykkedes ham ved mange Spørgsmaal at komme Cypselus's Hukommelse til Hjælp, hvad det var Lycophon gjemte i sin Taushed. Hans Vrede forfulgte nu den Bortjagne: at Ingen maatte antage sig ham; den forfulgte Flygtningen, som gik fra Huus til Huus, indtil endeligen nogle Venner toge ham til sig. Da lod Periander bekendtgjøre, at hvo som husede Lycophon, eller blot talte et Ord med ham, skulde døe. Nu turde Ingen indlade sig med ham, saa han maatte omkomme af Hunger og Elendighed. Periander selv rystedes og gik nu til ham, da han i 4 Dage og Nætter ikke havde faaet hverken Mad eller Drikke. Han tilbød ham at blive Hersker i Korinth og Herre over alle hans Skatte, da han dog vel nu havde lært, hvad det er at trodse sin Fader. Men Lycophon svarede Intet, endeligen sagde han: »Du har jo selv fortjent Døden, thi Du har jo overtraadt Din Befaling og talt med mig.« Forbittret herover forviste Periander ham til Corcyra, og hans Vrede vendte sig mod Prokles, hvem han overvandt, fangede og fratog Epidaurus.

Periander var nu bleven en Olding; træt af Herredømmet vilde han nedlægge det. »Men det er lige farligt at nedlægge Tyranniet og at blive det berøvet«, det har den Vise sagt, og man lærer af Tyrannen, at det endogsaa er vanskeligt at blive det qvit. Cypselus var ikke skikket til Regjeringen, paa ham havde end ikke Prokles's Ord gjort noget Indtryk. Lycophon skulde altsaa følge ham i Regjeringen. Og han sendte Bud til ham, men nei; og endeligen sendte han sin Datter, at den Lydige maatte overtale den Trodsige og lede ved sit Sindelag den Forvildede tilbage til Ærbødighed for Faderen; men han forblev i Corcyra. Saa besluttede de endeligen at skifte og dele med hinanden, ikke som Fader og Søn skifte i Kjærlighed, men som Dødsfjender skifte: de besluttede at bytte Opholdssted. Periander vilde boe i Corcyra og Lycophon skulde være Hersker i Korinth. Periander var allerede færdig til Afreisen, men Corcyræerne havde en saadan Rædsel for ham, og havde saa vel forstaaet Faderens og Sønnens Ufordragelighed, at de besluttede at myrde Lycophon, thi saa blev vel Periander borte. De gjorde ogsaa saaledes. Dog frelstes de derfor ikke for Periander; han lod 300 af deres Børn bortføre for at skjendes. Men Guderne forhindrede det, hvilket Periander tog sig saa nær: at han ikke kunde faae sin Søn hævnnet, at han besluttede, at tage sig selv af Dage.

For sidste Gang enedes den Vise og Tyrannen. Hans fortvivlede Beslutning og Frygt for i Døden at blive indhentet af Vanære, lod hans Viisdom finde en sindrig Udvei af Livet. Han lod to unge Mennesker komme til sig og viste dem en skjult Gang. Derpaa befalede han dem at møde der den næste Nat og dræbe det første Menneske, de mødte, og strax begrave den Dræbte. Da disse vare borte, lod han fire Andre komme og befalede dem det Samme: at vente i Gangen, og naar de mødte to unge Mennesker, da at myrde dem og strax begrave de Dræbte. Derpaa lod han et dobbelt saa stort Antal komme og befalede dem paa lignende Maade det Samme, at dræbe de Fire, som de vilde møde, og strax begrave dem paa det Sted, hvor de huggede dem ned. Saa kom Periander selv til det aftalte Klokkeslet og blev myrdet.

d. 6. Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Det gaaer bedre og bedre. Ordet faaer mere og mere pathetisk Betydning imellem os. Hun synes rolig. Give Gud, det var saa! Havde jeg blot lidt tidligere forstaaet mig som jeg nu gjør det. Da hiin lille altercatio udbrød, havde Øieblikket været der. Ved at hidse hende, havde hun dog maaskee selv brudt af, og hun havde slet Intet lidt.

Min Sjæl er betyngtet, min Tanke besværet, mit Livs Haab som en Rednings-Jolle paa det oprørte Hav, naar der er for Mange i den.

Dog Den, der har en Anden at være bekymret for, faaer ikke Tid til ret at føle den egne Smerte; og Indbildningens rædsomme Forfærdelser give en stor Overvægt over Virkelighedens. Misforholdet imellem os beviser sig atter her og gjør ligesom en ny Uret mod hende. Hendes virkelige Smerte, om den tog nok saa

stærkt paa, hendes Klageskrig, om det var nok saa hæftigt, er dog kun svagt mod min Phantasies Opfindsomhed, uden at have seet Noget.

d. 7. Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Pludseligen kommer Afgjørelsen ikke paa hende. Og det Pludselige var maaskee det Farligste for hende. Øvelsen er kommen saavidt, at det næsten var som en General-Prøve. Skulde det i Virkeligheden gaae ligesaa godt af, saa forlanger jeg Intet mere, om det end i en anden Forstand vil blive mig lidt uforklarligt.

Hvad mig angaaer, da føler jeg en Hjemvee efter mig selv, efter atturde være hos mig selv. Det er sønderlidende at have en Indbildning og en Virkelighed saaledes mod hinanden. Min bekymrede Indbildning er forfærdelig, skulde jeg nu paa en ligesaa tragisk som comisk Maade atter finde Virkeligheden lettere. O! at jeg maatte faae Lov at beholde mine Indbildninger, dem er jeg vant at tumles med.

Dog trøster det mig at være Øienvidne til Alt; selv om hun døde, vil jeg være Øienvidne til det. Virkeligheden er dog ikke den Plager, som Muligheden.

d. 8. Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Situationen gjentagen, Afgjørelsen saa nær, som det er en Prøve mulig, dog ikke uden Lidenskab fra hendes Side. Hun synes dog at forstaae, at hvad der var for grovt som Spøg, at det maa blive Alvor. Ikke uden Heftighed er hun, det er det Gode. Endnu idag maa det skee.

Naar Kjøbmanden staaer paa den yderste Spidse i Havnen og seer sit Skib og sin rige Ladning i Havsnød, og han samler sin Sjel paa Tabet, og gaaer derfra, sigende til sig selv: det er Din egen Skyld, at Du ikke forsikkrede det – mon han da egentligen bliver glad, hvis der kom en Matros løbende efter ham og sagde: man seer Skibet igjen, det er ikke gaaet under, og han vendte om, og Matrosen tog Kikkerten for at see derud, og siger: ja nu er det igjen borte!

Sandt, hun betyder noget Andet end et Kjøbmandsskib og en rig Ladning. At den hele Begivenhed maa betyde hende saa lidet som muligt, er mit Ønske, mit inderligste; men selv om hun modtog det Brev, hun idag vil modtage, leende, selv om hun betragtede det som et Glædesbudskab, at hun nu var fri fra en Byrde, gid det var saa, men selv om det var saa, mig hjalp det ikke. Hvad jeg har oplevet i mit Inderste, at jeg har staaet paa Mulighedens yderste Spidse og seet den yderligste Forfærdelse, Følgen af at have staaet der og af Synet er det, som vil forfølge mig. Saare hende, hvis jeg betyder noget Saadant for hende, at jeg kan det, vil jeg ikke; jeg ydmyger mig under Forholdet og under min Skyld, og saaledes vil jeg tage Afsked med hende. Af Prøverne troer jeg at have seet nok til at vide, at Virkelighedens Forfærdelse ikke vil blive saaledes, at jeg undflyer Noget ved ikke at see den.

Jeg skrev et Brev til hende, saaledes: For ikke oftere at gjøre Prøve paa, hvad der dog maa skee, hvad der, naar det er skeet, vel vil give Kræfter, som disse behøves: saa lad det være skeet. Glem fremfor Alt Den, der skriver dette; tilgiv et Menneske, der, om han end formaaede Noget, dog ikke formaaede at gjøre en Pige lykkelig.

At sende en Silkesnor er i Østen Dødsstraf for Modtageren; at sende en Ring bliver nok her Dødsstraf for Den, som sender den.

Nu er det skeet, som en Beruset tumler jeg omkring, jeg kan neppe gaae, Intet samle. Der er jo heller intet at samle. Disse Øieblikke ere jo som Hyphen eller Bindetegnet mellem to Ord.

Hvad skeer? Store Gud, hun har været paa mit Værelse, medens jeg var ude. Jeg finder en Billet, affattet med en fortvivlet Lidenskab, hun kan ikke leve uden mig, det bliver hendes Død, hvis jeg forlader hende, hun besværger mig for Guds, for min Saligheds Skyld, ved ethvert Minde, der binder mig, ved det hellige Navn, som jeg kun sjældent nævner, fordi min Tvivl har forhindret mig fra at tilegne mig det, om end netop derfor min Veneration er for det som for intet andet.

Saa er jeg altsaa viet til hende! Hvad vil en Vielse sige Andet end at man giver en Forelskelse et religiøst Udtryk og en religiøs Forpligtelse. Det er skeet. Der er to Magter, som binde mig, og binde mig uopløseligt: det er Guds og en Afdøds, dem kan man ikke disputere med, der er et Navn, som vil forpligte mig for evigt, om al min Tænken end kun fjernt øiner det, ogsaa det er lagt under hendes Beslag. Udslettes disse Magter, er jeg ikke til, og er jeg til, er jeg bunden, og uafbrudt vil jeg i disse Tanker komme til at tænke paa Den, der har lagt Beslag derpaa.

Erotisk har hun Uret, det er vist. En Pige har ikke Lov til at bruge saadanne Midler. At hun bruger dem viser i Grunden, hvor liden Forstand hun har paa dem. Jeg turde sandeligen ikke bruge saadanne Midler. Den, der bruger dem mod en Anden, binder sig selv ligesaa fast som Den, han vil binde: at det ikke nogensinde skal vise sig, at han har taget de hellige Midler forfængelige. Men min Capital-Uret giver hende den frieste Conto.

Men hvilken Letsindighed at gaae op paa mit Værelse! Nogen kan faae at vide, at hun den Dag har været paa mit Værelse, at jeg ikke var hjemme, veed han maaskee ikke. Altsaa er hendes Ære nu maaskee ogsaa misliggjort. Og jeg, som har vaaget saa omhyggeligt, at ingen Krænkelser af den Art skulde vove at nærme sig! Haardt nok, at det skal see ud, som vragede jeg hende. Jeg saa kun altfor gjerne, at det var virkeligen hende, der vragede mig. Et Ansvars Forfærdelse trykker betydeligen Prisen ned paa de ligefrem erotiske Lidelser.

Og hvor er hun saa gaaet hen, da hun gik herfra? Maaskee er hun løben bort i Vildelse, fortvivlet over, at hun ikke er god nok. God nok, det er det Eneste, troer jeg, der ikke er Tale om. O Død, hvo gav Dig Lov at drive Aager? Eller aagrer Du ikke værre end den blodtørstigste Jøde, værre end den blodløseste Puger hver Gang Du blot truer og blot piner En i Døds-Angesten!

Adskillelsens Terminus er altsaa udsat, om ikke af andre Grunde, saa for hendes Æres Skyld, og fordi den hele Sag har antaget en forfærdelig Skikkelse: jeg har faaet et Menneskeliv paa min Samvittighed og et evigt Ansvar. Men hvilket Forhold skal jeg nu indtage til hende? Et religiøst Eenhedspunkt er Nonsens; at vi To i Forening ville sørge, er Afsindighed, naar jeg er den Skyldige og hun den Lidende. Hvilken Meningsløshed at skulle være Skriftefader og Morder paa eengang, at skulle være Den, der skyldig knuser, og Den, der deeltagende opreiser!

Nei! Hun skal faae mig at see, jeg agter ikke at løbe fra Noget; har hun letsindigen fæstet mig paa Livstid til dette Forhold, fæstet mig ved Baand, som hun vel kan binde, men ikke løse, saa kan det blive slemt for hende; jeg skal nok holde ud. Deraf følger dog ikke, at hun bliver min, eller jeg hendes, men hvis hun troer at kunne gjøre noget Indtryk paa mig, hvis hun har et Argument, som jeg maaskee ikke har betænkt, vel, jeg skulker ikke fra Noget.

Adskilte ere vi, men jeg skal gjøre, hvad et Menneske formaaer, for at hjælpe hende. Saa grib mig da med al Din Magt, Du vældige Lidenskab, Du Falskner, der er Sandhedens Skifting, men i Bedraget ikke til at skille fra denne. Styrk mig 2 Maaneder, det er Tiden, ikke en Dag mere; men saa længe punktligt og samvittighedsfuldt. Forvandl al Qval i mit Bryst til Fjas paa Læberne, al Pathos derinde til Vrøvl, naar det gives ud. Tag bort, tag det bort, skjul hvert Træk, hver Mine, hver Følelse, hvert Vink om en Følelse, der kunde behage hende, saa sikkert, at ingen Sandhed glimter gjennem Bedraget. Skab mig om, lad mig sidde, naar jeg sidder hos hende, som en nikkende Pagode, med et tankeløst Smiil om Læben, omdunstet af Vaas.

Jeg var hos hende. Hun var forholdsviis roligere end jeg havde ventet. – Et Par hemmeligt Elskende have Forsigtighed behov, for at skjule deres Forstaaelse. Vi ere jo aabenlyst Elskende, og dog gjøres ogsaa her Forsigtighed behov, for at skjule vor Forstaaelse.

Fra imorgen begynder altsaa den sidste Strid, Rædselsperioden. Et Indtryk af hende har jeg slet ikke. Det Religiøse, der altid har beskæftiget mig, beskæftiget min Tanke indtil Fortvivlelse, og vel vil beskæftige, saa længe jeg kan tænke, har hun bragt over paa sin Side. Maaskee er det en vild Fægtning, at hun ikke har vidst, hvad hun skulde hitte paa at bruge mod mig, og saa har hun brugt det. Det faaer saa være, jeg maa respektere det. Det, jeg nu vil vove, er om muligt at fravriste hende mig selv, forvirre Billedet af mig i lutter Nonsens, og confundere hende fra Grunden af. Ethvert Contra-Argument skal blive respekteret. Jeg veed nok, hvilke disse ville blive. Al Sympathi for mig maa tilintetgjøres, og hun maa tillige løbes træt i Reflexion. Efter menneskelig Sandsynlighed vil hun da overstaae den værste Lidelse med mig, og menneskelig talt, vil hun ikke være disponeret til at begynde forfra i det Øieblik, jeg forlader hende. – Man bliver næsten rolig, naar det kommer an paa at handle, om det saa er det Desperateste man vil gjøre, og i den vanskeligste Form, nemlig i Tidens og Længdens Form. Men kan jeg ikke være rolig, saa kunde jeg ligesaa gjerne lade være at begynde paa dette Arbeide.

Nu er det altsaa stille, ikke i den Forstand, hvor det gjælder, at Stilheden erhverves ved en Lidenskab, der er stærkere end det mest larmende Udbrud. Nei, det er stille i den Forstand, hvori Kjøbmanden siger: det er i denne Tid stille i Kornvarer, de spørges ikke; stille i den Forstand, hvori man siger om en Landsby, at der er stille, fordi der ingen Begivenhed er og ingen i Vente, medens dog det Sædvanlige skeer: Hanen galer paa Møddingen, og Anden pladsker i Vandet, og Middagsrøgen stiger op af Skorstenen, og Morten Frandsen kjører hjem, og Alt er i Bevægelse, indtil Bondemanden lukker sin Dør og seer ud i den stille Aften, thi før var det ikke stille. Stille, ikke i phantastisk Forstand, som man siger det om et Huus, hvis Indesluttethed gjemmer det Anede, men som man siger det i borgerlig Forstand om et Huus, hvor de rolige Familier passe hver Sit, og Alt skeer som det pleier at skee; stille, som man siger det om de »Stille i Folket«, der Ugen igjennem passe Næringsveien, gjøre Regnskabet op, lukke Boden, og om Søndagen gaae i Kirke.

Jo mere jeg tænker paa denne Stilhed, desto mere forvandles mit Væsen. Haabet om enhver lidenskabelig Afgjørelse er opgivet, det Hele vil vel gaae stille af. Men denne Stilhed, denne Tryghed forekommer mig at være Tilværelsens underfundigste Svigagtighed. Ja naar Stilheden er et uendeligt Intet og netop derved Mulighedens rummelige Form for et uendeligt Indhold, ja da elsker jeg den, thi da er den Aandens Element, og righoldigere end Kongeskifter og Verdensbegivenheder. Derfor elsker jeg Dig, Du Stilhed mellem Gravene, thi de Døde de sove, og dog er denne Stilhed Formen for Evighedens Bevidsthed om deres Gjerninger! Derfor elsker jeg Dig, Du Nattens Stilhed, naar Naturens Inderste forraader sig tydeligere i Anelse, end naar den høirøstet forkynder sig i Alts Liv og Bevægelse! Derfor elsker jeg Dig, Du Aande-Timens Stilhed her paa mit Værelse, hvor ingen Lyd og ingen menneskelig Stemme begrænder Tankens og Tankernes Uendelighed, hvor Petrarcas Ord passe: ikke har Havet saa mange Dyr i sine Bølger, ikke saae nogensinde Natten saa mange Stjerner paa Himlens Hvælving, ikke boer der saa mange Fugle i Skoven, ikke saa mange Straa har Mark og Eng, som mit Hjerte har Tanker hver Aften! Derfor elsker jeg Dig, Du høitidelige Stilhed før Slaget, lad det være Bønnens, der ikke udsiges, lad det være Feldtraabets, der hviskes, Din Stilhed betyder mere end Slagets Tummel! Derfor elsker jeg med Gysen Dig, Du Stilhed i Ørkenen, Du er forfærdeligere end Alt, hvad der skeer eller er skeet! Derfor elsker jeg Dig, Du Eensomhedens Stilhed, fremfor Alt hvad der er mangfoldigt, fordi Du er uendelig!

Men denne vegeterende Stilhed, hvori Menneskelivet er fortryllet, hvor Tiden kommer og Tiden gaaer, og fyldes med Noget, saa der intet Savn er, thi alle Floder rinde i Havet og kunne dog ikke fylde det uendelige Hav, men Dit og Dat kan fylde Menneskene deres Tid, – den er min Sjel fremmed. Og dog er det det, jeg nu maa see at blive fortrolig med. Dernede i Landsbyen der boer jo den kjønne Marie. Hun havde ogsaa en Kjærlighedshistorie; nu er Smerten forbi, nu gnider Musikanten Violen, og Marie træder i Dandsen med en ny Elsker. Nei! Nei! det forstyrrer hele mit Væsen! Lad Uendeligheden skille os ad, mit Haab var, at Evigheden ogsaa vilde forene os. Kom Død, og bevar hende for Evigheden; kom Vanvid, og sæt Alt i Bero, indtil Evigheden tager Skifterettens Segl fra; kom Had, med Din uendelige Lidenskab; kom stolte Udmærkelse, med Din visnelige Æreskrands; kom Guds frygt, med Din uforkrænkelige Salighed; kom Een af Eder, og tag hende, hvem jeg ikke selv kan tage: men ikke Dette, ikke Endelighedens Fuskerier. – Skeer dette, o! da bedrager jeg hende, da maa jeg bedrage hende. Jeg stjæler hendes Billede, som min Indbildning elsker det, jeg skal beskue det, men det skal ikke minde mig om hende, som det hidtil har gjort, da jeg forsagede Erindringens bedøvende Lindring, thi da er det kun en Erindring.

Ak! da vi skiltes ad, da lærte min Forstand mig, at jeg maatte være forberedt, ja at jeg turde vente dette. Nu, nu synes det mig saa vanskeligt, om det skete.

Imidlertid vil det vel skee; jeg veed det ikke. Men det veed jeg, at jeg skylder hende at føie mig i Alt, hvad der er mig muligt. Og det er mig muligt, at give eller at forsøge at tilstille hende en mildere Forklaring (og for mig er det, om jeg efter menneskelig Sandsynlighed udretter Noget, ikke det Bestemmende) af min Adfærd, en Forklaring, der er mig selv modbydelig, modbydeligere end den dumdristigste Løgn, jeg har brugt, naar jeg haabede, at det i uendelig Forstand vilde være hende gavnligt.

d. 12. Mai. *Midnat.*

Idag har jeg seet hende. Det var i Middagsstunden lige udenfor Kongenshave. Hun kom ud fra denne, jeg gik paa den anden Side af Gaden hen derimod. Det var virkelig min Agt, da jeg gik hjemme fra, at gaae derind; havde det ikke været min Agt, var jeg ikke gaaet et Skridt af min Vei. Dog er denne Strengthed jo snart kun en Reminiscent fra en forsvunden Methode, i hvilken jeg ved asketisk Afholdenhed fra enhver endog den fjerneste Indblanding ved selvplagersk Grusomhed anerkjendte Uendeligheden i hende. Jeg havde forsaavidt ikke engang behøvet den Begunstigelse. Saa mødtes vi. Hun havde seet mig lidt iforveien

og var saaledes forberedt, men muligen ogsaa i nogen Bevægelse. Hvilken Opgave for lagttagelse. At have en halv Minut til at see, til at see, hvad der bliver Gjenstand for mange Timers Betragtning! Og da at skulle passe paa sig selv, og agte, at man i Beregningen bringer det i Anslag, hvad Indtryk Synet af mig kan gjøre. Der foregik en Bevægelse i hendes Ansigt, var det en Antydning af en undertrykt Smerte eller var det Overgangen til et Smil. Jeg har aldrig kjendt en Pige eller noget Menneske, hvor Præliminairene til Graad og Latter yttrede sig saa eens som hos hende. Og saa stærke vare Modsætningerne end ikke her opgivne; thi en qualt Latter vil man kunne iagttage ved Halsens Muskelbevægelse, en qualt Graad ved Barmens Udvidelse, men her var Forholdets Tvivlsomhed mellem mindre Modsætninger, og saa ingen Tid til at see. Bevægelsen kunde ogsaa være fremkommen derved, at hun tog efter Veiret, saaledes nemlig, at jeg har seet ikke det Øieblik, da hun aabnede Munden, men da hun lukkede den. – Man kunde tabe Forstanden ved at ville pine noget Bestemt ud af et saadant Indtryk, og dog vil jeg det. Naar man hører et Kirkeuhrs Slag, tæller dem, følger deraf ikke, at man veed, hvad Klokken er, thi Lydens Forplantelse i Forhold til Afstand i Rum kan bevirke, at man først hører de sidste Slag, og nu feiler, hvis man begynder at tælle.

Hun saae endogsaa frisk ud, noget bleg, men denne Bleghed tør jeg aldrig give væsentlig Betydning, thi Synet af mig kan fremkalde den. Men Friskheden tør jeg glæde mig over; eller skulde det være en Skuffelse, at Luften har givet hende Sundhedens Udseende. Hvad skal en Hastværksdoktor kunne sige! En Hastværksdoktor er jeg egentligen ikke, thi det er ikke mig, der flygtigt haster gennem Patientens Værelse, det er Patienten, der løber mig saa hurtigt forbi; og Doktor er jeg vel heller ikke, snarere selv Patient.

d. 15. Mai. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Ofte nok har jeg leet ad en Forlovet, om hvem man har fortalt mig, at han hos den Elskede havde hængende en anden Kjole, som han tog paa for ikke at slide paa den nye Kjole. Nu leer jeg ikke deraf; jeg har ogsaa en anden Kjole, vel ikke hængende hos hende, men udenfor paa Gangen. Der tager jeg den paa, og forsager hver Ytring af min Kjærlighed, hver Antydning af min Deeltagelse, hvert fristende lille Ønske, som, hvis vort Forhold var betrygget, vilde begjere at glæde hende ved det Ubetydelige. Naar jeg saa har Kjolen paa, saa begynder den evindelige Væven op og ned ad Stolperne, bestandigt sammenblandende det Physiske og det Moralske, vrøvlende Alt mellem hverandre, bestandigt passierende om vor Forelskelse, og vor Forelskelse, og andet Saadant.

Det er en kvalfuld Straf over mig, saa kvalfuld som var Scenen i Tartarus: at skulle sidde saaledes og vrænge ad mig selv. Men det maa saaledes være. Ved denne Fremgangsmaade haaber jeg, at hele vort Forhold, naar Afbrydelsens Øieblik kommer igjen, slet intet Tiltrækkende skal have for hendes Tanke, end ikke Forfærdelsens Fristelse, men at hun er leed og kjed og væmmelig derved, som Den er kjed af Apelsiner, der har spiist dem, fordi han tog Pulver. Skulde hun da senere ved sig selv kunne give Forholdet Idealitet, saa er hun en ganske anden Individualitet, end jeg har troet, og behøver langt fra mig.

d. 16. Mai. *Midnat.*

Som sagt, det Hele vil dog formodentligen gaae stille af. Igaar og iforgaars har jeg talt med min Ven, der er meget vidende, og ogsaa med sandt Venskab har martret, om end tillige tjent mig med allehaande Oplysninger under fingerede Navne. Han blev ved med sine Historier og de fingerede Navne. Og hans Venskab er uforandret. Først vilde han ængste mig med det Livsfarlige, nu har Piben faaet en anden Lyd, han vil hidse ved om muligen at pirre lidt Jalousi frem hos mig – men altsaa maa hun være i betydeligt Velgaaende. Det er en uberegnelig Fordeel, jeg har af det Menneske. Ham er det, jeg nu skal bruge, idag begyndte Comedien. Som han sad midt i sin Fortælling, reiste jeg mig op, omfavnede ham hjerteligt og sagde pathetisk: »nu forstaaer jeg Dem, o! jeg Daare, at jeg ikke i Dem har seet en Ven! negt det ikke, De taler om hende, ak! om hende, som jeg har gjort ulykkelig, og som jeg dog har elsket, som jeg har ønsket mange Gange at vende tilbage til, men jeg kan det ikke, nei jeg kan det ikke, oprigtigt tilstaaet, min Stolthed har for megen Magt over mig.« Min Ven blev noget betuttet; det maa ogsaa være flaut nok, naar man sidder venskabeligst og med jævn christelig Ondskab vil plage et Menneske, da at blive sluttet i Venskabets Favnetag. Dersom en Røver, der mødte en Vandrer paa den afsides Vei, i det Øieblik, han alt var ifærd med at styrte sig over sit Bytte, følte sig ømt omsluttet og hørte disse rørte Ord: o! blide Skjebne, at Du sender mig en Veileder, jeg som er faren vild, og Du, min Velgjører, Menneskehedens dyrebare Repræsentant paa disse eensomme Steder o. s. v. Det var dog vel muligt, at Røveren vilde geraade i Forlegenhed. Min Ven gjorde det idetmindste. Jeg veed meget godt, at hun leilighedsviis maa erkyndige sig om mig. Det veed jeg ikke fra ham, men det veed jeg, fordi der er en Anden, som har været vims nok for at faae Noget at rende

med fra mig; og min Ven staaer hende langt nærmere.

Han blev nu paa en Maade min Ven. Det følger imidlertid af sig selv, at jeg ikke troer ham over en Dørtærskel. Derimod passer det godt i hans Kram, at han troer at have mig i sin Magt, og at jeg endnu bekymrer mig saa meget om hende, at han kan have sin Glæde af at pine mig. Først vilde jeg ved hans Hjælp aabne en Correspondance med hende. Yderst declamatorisk forsikkrede jeg, at jeg ikke turde see hende, og derfor maatte jeg skrive. At jeg har seet hende, veed Ingen, og hende falder det dog vel neppe ind at sige det. Denne Plan blev dog forkastet. Nu lovede han at skaffe hende nogle Breve tilhænde, som jeg skriver til en tredie Mand. For en Sikkerheds Skyld har jeg brugt 3 Sorter Blæk, at der kan være lidt Forskjel i Farven, da Datoerne ere forskjellige.

Det gaaer altsaa nu med forenede Kræfter. Han har ikke noget imod, at hun blev forelsket igjen, fordi han troer det vil pirre mig, og han indseer, at jeg dog muligen kan hjælpe Noget i denne Retning.

En Forfatter, jeg husker ikke hvem, har sagt, at Ærlighed varer længst, kun ikke i Henseende til at behage Qvinder. Jeg troer virkelig ogsaa, at Sandhed ikke gjør en Qvinde lykkelig, langt fra heller ikke Løgn, men saadan en lille Dosis Usandhed.

Den projekterede Jalousi bliver neppe min Sorg. Non enim est in carendo difficultas, nisi quum est in habendo cupiditas, siger Augustin Nu er det vel sandt, at jeg har ønsket hende, ja at jeg ønsker hende; men det, at jeg ingen udvortes Hindring havde, viser, at der var noget Høiere, der binder mit Ønske. Det Høiere er Ideen. Med den ønsker jeg hende, uendeligt, uden den holder jeg mig til hvad der er Høiere end baade hun og jeg. Min Bekymring er derfor en anden, at jeg væsentligt seet (thi i Virkeligheden og tilfældigt seet kan det jo gjerne være jeg Intet udretter) ved disse Breve skriver et Skilsmissebrev, der sætter Uendeligheden imellem os, at jeg ved disse Breve væsentligt seet har bidraget Mit til, (sandeligen ikke mit sympatiske Ønske), at jeg faaer en Lethed i Livet, der bedrøver mig.

d. 19. Mai. *Midnat.*

Mine Breve har hun nu vel faaet. Opfattelsen af Forholdet er ikke uden Anger og Ruelse. Denne Accomodation bedrøver mig mest. Ved ethvert andet Bedrag har jeg dog været brændende i Aanden, fordi til Grund for det og som Impulsen i det var det Haab, at hun vilde samle sig selv i uendelig Forstand. Denne Gang er jeg forstemt, og dog vil jeg maaskee denne Gang have en ganske anden Indflydelse paa hende end ved Alt, hvad jeg arbeidede, da jeg var bunden og hvad jeg arbeidede, da jeg ved at løsrive mig blev endnu mere bunden til hende. Min Anger og Ruelse gjør naturligviis mange Ord, og Enden paa de mange Ord bliver naturligviis, at nu lader det sig ikke gjøre om; jeg fortryder det Forbigangne, jeg ønsker at gjøre det om, men jeg kan det ikke, nei jeg kan det ikke, men jeg vil det, naar jeg bare kunde det for min Stolthed, ellers vilde jeg det o. s. v. Angeren pleier at kjendes paa een Ting, at den handler. I vor Tid er den maaskee mindre udsat for at blive saaledes miskjendt. Jeg troer hverken Young eller Talleyrand eller en senere Forfatter have Ret i, hvad de have sagt om Sproget, hvorfor det er til, thi jeg troer, det er til, for at bestyrke Folk i og forhjælpe dem til at lade være at handle. Hvad der i mine Øine er Nonsens vil maaskee frembringe stor Virkning, og maaskee vilde de fleste af mine Bekjendtere, hvis de læse disse Breve sige: ja nu have vi forstaaet ham.

Det er tungt nok, man vil dog gjerne nyde den borgerlige Agtelse ikke at ansees for et Daarekistelem. Det opnaaer jeg ogsaa; jeg troer virkelig, at hvad jeg saa end vilde sige, naar jeg blot ikke sagde det Sande eller min inderste Mening, vilde jeg maaskee endogsaa blive anseet for klog; ved at gjøre det Sidste vilde jeg ubetinget foranledige min Deportation. Vilde jeg saaledes sige: jeg gjorde hiint afgjørende Skridt, fordi jeg følte mig bunden, fordi jeg maa have min Frihed, da min Begjerligheds Lyst omfatter en Verden og ikke kan nøies med een Pige, saa svarer Chorus: det er der Mening i, Held Dig Du oplyste Mand. Vilde jeg derimod sige: »hun var den Eneste, jeg har elsket; havde jeg ikke været sikker derpaa, da jeg forlod hende, havde jeg aldrig turdet forlade hende« saa svares der: afsted med ham i Daarekisten. Vilde jeg sige: jeg var kjed af hende, da svarer Chorus: »det lader sig høre og lader sig forstaae.« Men vilde jeg sige: »da kan jeg ikke forstaae det, thi et Pligtforhold tør man dog vel ikke bryde, fordi man er kjed af det,« saa hedder det: han er gal. Vilde jeg sige, som den seneste Opfattelse lyder paa: »jeg angrer det, jeg vilde gjerne gjøre det om, men jeg kan det ikke, nei jeg kan det ikke, min Stolthed tillader mig det ikke, nei jeg kan det ikke« saa dømmes der: »han er ganske som de Fleste og som Heltene i den franske Poesi.« Vilde jeg derimod sige: at Intet, Intet saaledes vilde tilfredsstille min Stolthed som at turde gjøre det om, at Intet, Intet saaledes vilde lindre Hevnens kolde Brand, der kræver Opreisning, saa hedder det: »han delirerer, hør ikke paa ham, afsted med ham i Daarekisten.«

Mundus vult decipi; dette kan neppe udtrykke sig bestemtere i Henseende til mit Forhold til den

Omgivelse, som jeg maa kalde min Verden. Jeg troer ogsaa, at det i større Forstand er det Bedste, der er sagt om Verden. Speculanterne skulle derfor ikke bryde deres Hoveder med at udgrunde, hvad det er Tiden fordrer, thi dette har fra Arilds Tid væsentligen altid været det Samme: at blive taget ved Næsen. Naar man blot siger noget Galimathias, og drikker Duus med Menneskeheden en masse, saa bliver man, som Peer Degn, elsket og agtet af den hele Menighed. Anderledes er det nu engang ikke, og Enhver, der med bekymrede Gebærder stiller sig grublende hen for Alles Øine, at han dog kunde udfinde, hvad det er Tiden fordrer, han har i Grunden allerede fundet det. I den Henseende kan Enhver tjene Tiden, hvad enten der nu herved skal forstaaes et heelt Folk, Menneskeslægten overhovedet, alle de kommende Slægter, eller en mindre Kreds af Samtidige. Jeg tjener de Deeltagende ved at være en Slyngel. Der er ingen Tvivl om, at jeg tilfredsstiller deres Fordring. Selv har jeg ogsaa Fordeel deraf, og finder i en vis Forstand denne ydre Ansættelse ret ønskelig. At være et Dyds-Mynster, et opvakt Normal-Menneske er deels meget generende og – deels meget betænkeligt. Men paa den anden Side: forfulgt bliver jeg heller ikke. Ogsaa dette er ønskeligt, at jeg ikke skulde slutte fejl, og troe Godt om mig selv, fordi jeg blev forfulgt i Verden.

Med Hensyn til Menneskene har jeg aldrig taget i Betænkning at følge min Genius at give efter for en vis oprindelig Undseelse ved det Gode og en noget tungsindig Mistillid til mig selv, det vil sige, at bedrage saaledes, at jeg maaskee dog altid er lidt bedre end jeg synes. Jeg har aldrig kunnet forstaae det anderledes end, at ethvert Menneske væsentligen er anviist sig selv, og at uden herfor enten ligger en Bemyndigelse som en Apostels, hvis dialektiske Bestemmelse jeg ikke kan fatte, medens jeg i Ærbødighed for hvad der er mig overleveret som Helligt afholder mig fra enhver Slutning fra min Ikke-Forstaaen; eller Snakkevorrenhed. Det er vel sandt, at Den, der ikke kan barbere sig selv, meget godt kan sætte sig ned og betjene Andre ved Accommodation med Barbering, men i Aandens Verden er dette meningsløst. Imidlertid ansees det dog som Medhørende til Alvor at ville være strax ved Haanden for at virke paa Andre, uden dog derfor at ville være en Apostel (hvor ydmygt!) – og uden dog at kunne bestemme sin Lighed og sin Forskjellighed fra en saadan (hvor meningsløst!). Enhver vil virke for Andre. Dette er en Vedtægt i det borgerlige Foredrag, hvor det endda er lettere at forstaae, men det er ogsaa en Vedtægt i den retoriske Form af det religieuse Foredrag. Jeg tvivler ikke paa, at man finder det i de trykte Dispositioner, og man hører det noksom, undtagen forsaavidt man hører en Enkelt, der selv forsøgt, veed at tale, og veed hvorom han taler. Skal der prædikes om at berede Herren Vei, saa er det første Moment, at Enhver gjør Sit for at udbrede Christendommen, ikke blot vi Præster, men ogsaa Enhver o. s. v. Det gaaer jo charmant! Ikke blot vi Præster. Her mangler strax de dialektiske Mellembestemmelser, om da en Præst er en Apostel, og hvis ikke, hvorledes da forskjellig fra en Saadan og ham dog liig. De kirkelige Differentpunkter om Ordinationen forøge Vanskelighederne, og den hovedsagelige Mellembestemmelse skubbes tilbage ved Afgjørelser indenfor det Uafgjorte. Altsaa ikke blot vi Præster. Denne Passus tegner meget haabfuldt i Begyndelsen. Det, om hvilket der siges, ikke blot, er slet ikke givet, og nu følger Apodosis med Formaningens Alvor: I, mine kjære Tilhørere, agter paa min Tale, det er ikke blot mig og os Præster, der saaledes skulle virke, men I skulle ogsaa virke saaledes! Hvorledes? Ja det er det Eneste, der ikke bliver klart i denne alvorlige Tale, hvis Alvor ikke just ligger i Tanke-Indholdet. Nu er det første Moment færdigt; Præsten aftørrer Sveden, og Tilhørerne gjøre ligesaa blot ved Tanken om, at de saaledes ere blevne Missionairer. Taleren begynder atter. Man haaber, at faae lidt nærmere Oplysning, men see! det næste Moment er: at Enhver i sig selv bereder Herren Vei. Det er naturligviis, som der skal tales, og paa dette Punkt lader der sig lægge en Livs-Anskuelse an. Man forstaaer, at den Enkelte har med sig selv at gjøre væsentligen, at det at udrette er det Tilfældige, hvilket man ikke skal foregribe sig, og ikke væsentligen tør tilregne sig, og som man først i Evighedens Tilbageskuen vil faae at see som det er, væsentligen Guds Tilgift og tilfældigen den Enkeltes Gjerning. Tilværelsen og i den Styrelsen er nemlig noget mere end en ligefrem Sum af alle de enkelte Menneskers Gjerninger. Sin absolute Tanke maa man derfor have in mente, hvor man saa færdes. Naar denne udebliver skuffer man paa to Maader, man bedaarer Menneskene i Drømme, og man afstedkommer Uret mod den Lidende. Egentligen fordrer nemlig hiin første Disposition Medgang af ethvert Menneske. Det er nemt nok at tale om Sligt som Uerfarne og dvaske Naturer helst vil høre, det er tankeløst at *fordre* det, fordi Medgang ikke er Frihedens men Styrelsens Tilgift, og sæt saa, at Een havde Modgang. Forstaaes det derimod, at den Enkelte væsentligen har med sig selv at gjøre, saa vil det ogsaa forstaaes, at han existerer saaledes, at hans Liv, hans Ord o. s. v. *muligen* kan faae Betydning for Andre; muligen, thi deels er det Styrelsens Sag, og deels er Exemples og Lærens Magt ikke directe. Her kunde altsaa en Taler begynde, og vende det første Moment om, omtrent saaledes: end ikke jeg, skjøndt det kunde synes saa, kan gjøre mere væsentligen end at agte paa mig selv; »lader Eder ikke fange af et Sandsebedrag.« Men Talen er lagt lige modsat an. Man beraaber sig paa Johannes den Døbers Exempel; men Johannes er intet ligefremt Paradigma, han er $\alpha\omega\rho\sigma\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ i det Særlige, og altsaa kræves der Mellembestemmelser. Desuden maa man altid forsigtigt bruge verdenshistoriske Figurer; disse have nemlig en Afsluttethed, som gjør Betragtningen tryk og Misforstaaelsen da ogsaa. Enhver Figur, der skal bruges, maa blive til for Tanken, klar i sin dialektiske Struktur, ellers er det kun Spøg, at give ham hen som Paradigma.

Dette har jeg grundet meget over, da jeg selv jo er et eksisterende Menneske, og altsaa ethisk skal bruge hvad der siges. Naar man vælger anderledes, vælger at belære, eller at høre, men udelader Realisationens Kriser, saa kan man sagtens have meget at sige, mangen Veiledning at give, og sagtens finde Beroligelse. Ved hvad jeg har tænkt derover, er jeg kommen til det Resultat, at jeg gavner et Menneske mest ved at bedrage ham. Den høieste Sandhed betræffende mit Forhold til ham er den: jeg kan Intet gavne ham

væsentligen (dette er Udtrykket for den dybeste ønskende sympathetiske Smerte, som man kun ved Fjanteri afholder sig fra at opleve, men ogsaa for den høieste Begeistring i Alles Ligelighed); og den adæquateste Form for denne Sandhed er, at jeg bedrager ham, thi ellers var det jo muligt, at han tog Feil, og lærte Sandheden af mig, og var bedragen derved nemlig, at han troede at have lært den af mig. Jeg veed det vel, at Pluraliteten, jeg vilde indvie i min tvivlende Tankegang, vilde smile ad mig, og dadle min Letsindighed, thi det Bedaarende det var Alvor. Mig kan det ikke forstyrre uden at gjøre mig skyldig i en Inconsequents, og det kan da ikke skee, da jeg ikke ønsker at betro mig til Nogen, at jeg ikke selv skulde tage Feil, og mene, at jeg skulde gaae ud for at forkynde denne Paaholdenhed, istedenfor at holde paa mig selv. Thi hvert Menneske være paaholdende, saa bliver Gud den ene rundhaandede.

Bedst men ogsaa tungest har jeg lært dette ved mit Forhold til hende, hvor den ønskende Sympathi bestandigt har villet gjøre Undtagelse, hvor jeg indtil Fortvivlelse har ønsket at kunne være Alt for hende, indtil jeg i Smerten lærte, at det er uendeligt Høiere at være slet Intet for hende. Det trøster mig, at jeg i mit Forhold til hende aldrig har bildet mig ind at være Lærer, eller kaldet til at sige et Par formanende Ord. Om den Viseste anvendte 6 Timer af Dagen paa et Menneske, om han anvendte 6 andre til at betænke, hvorledes han bedst skulde gjøre det, om han vedblev dermed i 6 Aar, han var en Bedrager, hvis han vovede at sige, at han *væsentligen* havde gavnet ham. Og denne Tanke er for mig idetmindste Begeistringens dybeste Væld. Sprog, Kunster, Haandfærdigheder o. s. v. kan det ene Menneske lære det andet, men i ethisk-religøus Forstand kan den Ene ikke gavne væsentligen den Anden. Og derfor er det skjønt og er det begeistringende at udtrykke dette i Bedragets yderste Anstrængelse, thi et Bedrag under ethisk Ansvar er ingen Magelighed, og kan altid hamle op med de formanende Ord. Det trøster mig nu, da alt det Senere er skeet, at hun intet den Lærendes Forhold har til mig, hvilket kunde forstyrre. Hvad jeg har yttret det har jeg yttret som var det til mig selv jeg talte, og jeg har hverken gjort Gestikulationer eller Applikationer. Tilegner hun sig det, saa gjør hun det ved sig selv, ikke stolende paa »hans Ord og Kjole.« Det er nemt nok at springe i en Omnibus og kjøre omkring og sige et Par formanende Ord, der kan ogsaa ligge noget Smukt i at ville gjøre det, men det er dumt, at kunne lære, at et Menneske formaaer slet Intet, og saa at kunne tillægge et Par formanende Ord en saa uhyre Virkning. For Virkningen tilkommer der Gud Forundringens og Beundringens Taksigelse. Thi hvert Menneske see til sig selv i Livet, i Evigheden er der Tid til at see, hvad Gud bragte ud deraf. Og dette forstaaes ikke om det løinefaldende ved enkelte Individier, men om den mindste Brøksdeel af Virkning i Forhold til det ubetydeligste Menneskes Gjerning.

Saaledes har jeg søgt at forstaae Tilværelsen. Den, der har forstaaet den paa samme Maade, vil vel bære sig ad paa samme Maade, og fremfor Alt bestandigen yttre sig saa forsigtigt og i Bedragets Form, at han undgaaer den Fare, som Enhver lige indtil den ubetydeligste Avissskriver i vor Tid maa være opmærksom paa, at der dog var et Par Mennesker, som fik den fortvivlede Idee, at det directe Sagte var Sandheden og deres Opgave at drage ud i Verden o. s. v. Men at drage ud i Verden maa overlades vandrende Riddere, den sande Alvor er opmærksom paa enhver Fare, ogsaa paa den, at Een bona fide blev en tankeløs Discipel, hvad der bedst forhindres ved at bruge Modsætningen som Fremstillingens Form. I mine Tanker har, med Undtagelse af saadanne bemyndigede Individualiteter som Apostlene, hvis dialektiske Stilling jeg ikke fatter, ingen været mere alvorlig end Den, der i Spøgens Form indklædte sin Tanke, og Ingen der saa sympathetisk har elsket sine Medmennesker, og Ingen der saa dybt har beundret Guddommen. Lad saa Krøniken tale om Konger, som have indført Christendommen, jeg tænker som saa, en forbedret Faareavl kan en Konge indføre og Jernbaner o. s. v., men Christendom og Aand ethisk forstaaet skal end ikke en Keiser uleilige sig for at indføre, det vil sige væsentligen forstaaet.

I mit Forhold til hende foregaaer der nu en Forandring. Jeg har hidtil forholdt mig ganske stille og respekteret Uendeligheden i hende. Nu kommer jeg med en Forklaring. Denne anseer jeg for et Bedrag. Tidligere var Formen Bedraget, og Indholdet Interessen for Uendeligheden i hende. Saaledes var min Stilhed, min Taushed, min Tilintetgjorthed Bedragets Form for en uendelig Interesse for hende. Nu er det anderledes. Hvad jeg siger, mener jeg ikke, men jeg mener heller ikke, at det i Bedragets Form er den adæquate Indklædning eller Omklædning for min sande Mening. Om det i Virkeligheden influerer paa hende, gjør her Intet til Sagen. Jeg har kun med det Væsentlige at gjøre, og det Væsentlige er, at det er min Hensigt og Agt. Det jeg forklarer, at jeg angre, men kan ikke gjøre det Forskyldte om, er Nonsens. Dersom jeg nemlig ikke kan angive Grunden, hvorfor jeg ikke kan gjøre det om, skal jeg aldrig tale om, at jeg angre, men mindst angive Stoltheden (∴: at jeg ikke vil), thi det er egentligen at gjøre Nar af hende. Derfor har jeg heller aldrig fremstillet mig som angrende før nu, uagtet jeg dog angre og har angret, at jeg indgik i hiint Forhold, og finder min Ydmygelse i ikke at kunne gjøre det om, hvad netop min Stolthed ønsker, da den nu er knækket ved at jeg, som har haft en næsten dumdrøst Forestilling om det at ville, her maa krympe mig ved, at der er Noget, jeg vil, vil med hele min Lidenskab, men kan ikke. Hvorfor jeg ikke kan (hvad der ligger i mit Forhold til Ideen, indtil enten denne eller jeg forandres), kan jeg ikke sige hende, saaledes at hun kan forstaae det, men netop derfor har jeg heller aldrig sagt, at jeg angrede. Saaledes var der Mening i min Adfærd. Men at angre og at angive Stoltheden som Hindring for Angerens Yttring, da den jo tvertimod skulde være Angerens Gjenstand, det er en Majestæts-Forbrydelse mod Gud. Hvorledes Nogen kan forstaae det og finde det plausibelt, begriber jeg ikke, men til Gjengjæld sige vel de Fleste det Samme om min Betragtning.

For første Gang i mit Liv maaskee gjør jeg Noget, som jeg selv anseer for meningsløst. Jeg har gjort Meget, som Pluraliteten maaskee vilde ansee derfor, det har ikke forstyrret mig, da det jo ogsaa kunde være, fordi

den ikke har Forstand til at tænke sig ud og ikke Mod til at vove sig ud i de Yderligheder, hvor jeg har mit Liv. Jeg har ogsaa gjort Meget, som jeg selv bag efter har indseet at være taabeligt, og om end Angeren, naar den efterseer, ikke respekterer Undskyldningen, saa er det dog en Slags Trøst, at jeg, da jeg gjorde det, ikke ansaae det for meningsløst. Uduelig til at fatte saadanne Opgaver som hele Menneskehedens Fremtid eller hvad det er Tiden fordrer, har jeg absolut samlet mig paa mig selv. Naar det Rette bliver mig tvivlsomt, da har jeg pleiet at nævne mit Navn høit for mig selv med Tilføiende: man kan døe, man kan blive ulykkelig, men Meningen i sit Liv kan man dog bevare og Troskaben mod Ideen. Nu er det forbi. Og hvem er Skyld deri? En Anden vilde maaskee sige: det er hende, under hvis Tøffel Du dog staaer. Dette vilde jeg dog ikke sige, thi jeg afholder mig gjerne fra det Meningsløse som dette, at en Anden er Skyld i, at jeg gjør noget galt. Jeg vil dog heller sige, jeg er selv Skyld i det. Skylden er min, er min Svaghed, og Vanskeligheden er den, at min Forstand indestaaer mig for, at det kan være hende tjenligt i endelig Forstand, medens min Sympathi heller vilde elske hende i uendelig Forstand. Ydmyget mig har dette Forhold, og nu, hvad enten hun læser hine Breve eller ikke, hvad enten de virke paa hende eller ikke, nu triumpherer hun over mig paa en Maade, som gjør mig mismodig.

d. 21. Mai. *Midnat.*

Der er intet Nyt under Solen, siger Salomo. Nu vel, det faaer saa være, værre er det, naar der slet Intet skeer. Alene ved den Betragtning forvisser jeg mig om, hvor absurd det var, om jeg søgte nogen Fortrolig. Ja var min Smerte riig paa Optrin, paa Scene- og Decorations-Forandring, saa vilde den have Interesse. Men min Lidelse er kjedsommelig. Det er sandt, jeg er endnu bestandigt i Expositionen af dette Intet, og Scenen er uforandret den samme.

Hvis jeg reiste for at faae Tiden til at gaae, per mare tristitiam fugiens per saxa per ignes! det lader sig ikke gjøre. Endnu bør jeg forholde mig ganske rolig. En Reise, hvorom hun let blev vidende, kunde muligen forstyrre hende og hjælpe hende ind i en Illusion: at jeg efter en længere Tids Forløb havde forandret mig. Men Tiden maa tilmaales hende saa knap, som muligt; og jeg ønsker kun, at en Styrelse vil føre vore Veie ofte sammen, thi hun har Gavn af at see mig, hvorved hun faaer Leilighed til at forvise sig om, at jeg er og lever her uforandret, og at jeg altsaa ikke sidder i et fremmed Land – og muligen tænker paa hende og muligen faaer Hjemvee. Skulde jeg reise, skulde jeg være reist for længesiden, have udstedt en falsk Tids-Angivelse for Reisen, og pludseligen være kommen tilbage. Maaskee var det faldet hende ind, at denne Pludselighed angik hende, indtil hun saa, at den ikke angik hende, det vilde muligen have været gavnligt. Tiden til Sligt er forbi.

Klokken slog nu 1. Denne trøstesløse Tidsangivelse! Thi 12 er dog mange Slag, man mærker, at det er Tiden, der angives, og 2 tæller dog; men 1 er jo en Angivelse, som var det Evighedsens. Hvis der er en saadan Straffens Evighed, og den Ulykkelige vilde beklage sig for Nogen, hvor vilde man ikke vende sig bort fra ham, thi han er ikke blot ulykkelig, men hans Lidelse er kjedsommelig – var den ikke kjedsommelig, saa kunde man nok vise ham Deeltagelse.

For mit Vedkommende ønsker jeg Ingens. Gud i Himlene væmmes ikke ved det Kjedsommelige. Det skal være Pligt at bede, det skal være gavnligt at bede, der skal være 3 Grunde, maaskee er der endogsaa 4. Jeg agter ikke at fratage Nogen hans Grunde, han maa hellere end gjerne beholde dem, naar jeg blot beholder det at *turde* bede som noget saa Begeistrende, at man i langt dybere Forstand end Plato og Aristoteles kan sige, at Forundring er Erkjendelsens Udgangspunkt. I denne Henseende har jeg ingen Tillid til mange Argumenter og 16 Grunde; det var maaskee bedre, især med Hensyn til de Dannede (thi Fattig-Folk, og Ulykkelige, og Eenfoldige have lettere ved at bede), om man indførte, at det kostede Noget, at faae Lov til at bede, saa blev der maaskee Rift derom. Gjelder det om jordisk Kjærlighed, at den søger Lønlighed, saa gjelder det end mere om Bønnen, at den helst ønsker Eensomhed og at være saa skjult som muligt, for hverken at forstyrres eller genere Andre ved sin Bevægethed; man behøver jo ei heller, og det hjælper kun lidet, at have Vidner derpaa. En Fyrste, der reiser incognito, kan hvert Øieblik nedlægge sit Incognito, saaledes forekommer det mig ogsaa, at den Bedendes Ydre er et Incognito, han vel ikke kan nedlægge for at blive en verdslig Beundring Gjenstand, men som han kan aflægge, naar han uendeliggjøres i Bønnen til ny Forundring over, at Gud i Himlene er den Eneste, der ikke bliver træt af at høre paa et Menneske. Og denne hellige Forundring vil igjen forhindre den Bedende i at betænke, om han nu ogsaa faaer, hvad han beder om. Det er ingen skjøn Forelskelse, hvor man seer efter, om det betaler sig, og selv om man seer det betaler sig ypperligt, er det ingen lykkelig Forelskelse. Bønnen er dog vel heller ikke opfundet for at gaae i Rette med Gud, men en Begunstigelse, der naadigt er forundt ethvert Menneske, og som gjør ham til mere end Adelsmand. Men forstaaer man indtil Beundring ja indtil for Beundring at gjøre Skibbrud paa sin Forstand, at den er en Begunstigelse, saa skjønnes heller ikke Argumenter at være nødvendige, thi det er kun det Tvivlsomme, man anbefaler ved Argumenter. Enhver udvortes Reflexion hæver eo ipso Bønnen, Reflexionen

være nu skelende paa den timelige Fordeel, eller Reflexionen være paa Individet selv og dets Forhold til Andre, som hvis en Mand var saa alvorlig, at han ikke kunde bede i sig selv og for sig selv, men maatte træde frem og gavne hele Menigheden ved sin Forbøn og sit Exempel som Bedende: saaledes gives der ogsaa Mennesker, som ikke kunne tale uden paa Generalforsamlinger, og Madam Voltisubito kan ikke ride uden at høre Pidsken smelde.

Men hende, hende! Hvis hun dog ikke vil i sig selv forstaae, men hellere søge Endelighedens Trøst. Tungt er det for et Menneske, der ikke har adsplittet sin Sjæl i vidtløftig Bekymring for Kreti og Pleti eller for hele Menneskeheden, kun i Eensomhed at turde udtrykke sin Bekymring for sig selv, som en Fægten i Luften, og ikke turde gjøre alt Det, som vel i en høiere Forstand er et Intet, men som dog sympathetisk lindrer.

d. 22. Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Latteren er og bliver dog det bedste Explorationsmiddel. Hun leer med, men saa kan hun ikke mere, saa brister Latteren for hende. Altsaa har hun dog ingen uendelig Lidenskab, men kun til en vis Grad. Da gyser det i mig, thi jeg veed, hvad der kommer, saa kommer Bønner og Taarer, indtil hun igjen er bleven træt, men mit Vrøvl er ikke blevet træt, det fortsætter sig ufortrødent.

Hvor de fineste Nerver ligge, at blive stukket der, er forfærdeligt, men endnu forfærdeligere er det, ikke engang at turde forandre en Mine, medens det skeer, men at skulle sidde ganske rolig og passiare.

Kun i 10 Minutter var jeg idag alvorlig. Jeg agter at bære mig saaledes ad hver ottende Dag. Med Rolighed sagde jeg til hende: »hold op, bryd af, Du holder det ikke ud med mig i Længden.« Men saa blusser Lidenskabens stærkest, hun erklærer, hun vil hellere alt dette, end ikke at see mig. Dette er kun et lidenskabeligt Udbrud, og dets Heftighed viser mig netop, at min Fremgangsmaade vil bidrage til at arbeide hende flot.

d. 25. Mai Midnat.

Erindre hende tør jeg ikke. Havde Døden skilt os ad, som den skiller Elskende, havde hun brudt med mig, da turde jeg erindre, hvad der var skjønt og elskeligt, ethvert Øieblik, der engang var lykkeligt for os. Naar da Foraaret spirer i Ungdommen, da vilde jeg mindes hende; naar Løvet skygger, da vilde jeg hvile i Erindringen af hende, i Aftenen som Sommertaagen samler sig, da vilde jeg see hendes Billede, ved den stille Sø, naar det hvisler i Sivet, vilde jeg mindes, ved Havets Kyst, naar Skibet kommer, vilde jeg indbilde mig, at jeg skulde møde hende, indtil den eensformige Bølge vuggede mig hen i Erindringen, hos min gamle Konditor vilde jeg søge dens Spor, og ofte, ofte bedrage mig selv, som gik jeg til hende. Men jeg tør det ikke; for mig er der ingen Vexel i Aarstider, som der for mig ingen Vexel er, Erindringen blomstrer ikke i min Haand, den er som en Dom over mit Hoved eller som et gaadefuldt Tegn, jeg ikke veed med Bestemthed om, hvad det skal betyde. Turde Adam vel erindre Eden, turde han, naar han saae Tidsel og Torn for sin Fod, turde han sige til Eva: nei! saaledes var det dog ikke i Eden, i Eden, o! erindr Du, turde Adam gøre dette? End mindre da jeg.

d. 27. Mai Midnat.

Glemme hende? – det er umuligt. Min Bygning er styrtet sammen. Tungsindig var jeg, men i dette Tungsind var jeg en Sværmer, og hiin min Ungdoms trøstesløse Tanke, at jeg duede til Intet, var maaskee kun Sværmeriets Form, fordi jeg fordrede en Idealitet, under hvilken jeg segnede. Denne Hemmelighed vilde jeg gjemme i mig selv og i denne Hemmelighed en Gløden, som vel gjorde mig ulykkelig, men da ogsaa ubeskrivelig lykkelig. Tidlig kun altfor tidlig troede jeg at have seet, at den Begeistring, man finder paa Gader og Stræder, er af en saadan Art, at jeg ikke vilde have Lod og Deel i den. Da vilde jeg danne mit Ydre koldt og hjerteløst, for intet Fælledskab at have med det Sminkede eller det Selvbedragerske. Det var en stolt

Idee, som en Tungsendig kan hitte paa den. Men om man end skreg høit mod mig, at jeg var en Egoist, jeg vilde, at Ingen maatte have Ret imod mig. Alt dette er forstyrret, jeg er afvæbnet. Det Skin, jeg vilde fremkogle, er jeg bleven fanget i. Jeg har jo handlet lumpent mod et Menneske. Og om end jeg forstaaer det anderledes, og om jeg end er vis paa, at som Solen altid staaer op i Østen, saa vil jeg altid have Sværmeriet paa min Side, hvad jeg saa end gjør – jeg kan ikke gjøre mig forstaaelig for noget Menneske.

Styrelsen har fanget mig. Min Existentses Idee var stolt, nu er jeg knuset. Jeg veed det nok, jeg kan skjule det for Andre, men jeg har tabt den egentlige Fynd i min Existents, det sikke Tilhold bag det bedragerske Skin, tabt, hvad jeg aldrig vinder igjen, hvad jeg netop selv maa forhindre mig i at gjenvinde, thi min Stolthed er endnu tilbage, men har maattet referre pedem og har nu blandt Andet sin Opgave i aldrig at tilgive mig selv. Kun religieus kan jeg nu blive mig selv forstaaelig for Gud, i Forhold til Menneskene er Misforstaaelse det udenlandske Sprog, jeg taler. Jeg vilde have det i min Magt, at kunne udtrykke mig i det Almene, hvad Øieblik jeg vilde, nu kan jeg det ikke.

O! salig er Forstaaelsen med Gud, men at Styrelsen eller jeg har sat saaledes Misforstaaelsen om mig, at jeg bestandigt kun nødes tilbage i den eensomme Forstaaelse, har dog ogsaa sin Smerte. Hvo vilde betænke sig paa at vælge Fortroligheden, men mit Valg er ikke frit; Friheden deri fornemmer jeg kun, idet jeg hengiver mig i Nødvendigheden, og i Hengivelsen glemmer den. Jeg kan ikke sige, til hvem skulde jeg gaae uden til Dig, thi jeg kan ikke gaae til Nogen, da man jo ikke kan betroe sig til Misforstaaelsens Fortrolighed, jeg kan ikke gaae til Nogen, thi jeg er en Fange, og Misforstaaelse og atter Misforstaaelse og atter Misforstaaelse er de svære Jernstænger for mit Vindue; og jeg vælger ikke at gaae til Gud, thi jeg er nødsaget. Men saa kommer Forstaaelsens Øieblik, og da er det dog igjen saligt, at der er Jernstænger for Vinduerne, thi det gjør, at Forstaaelsen ikke kan være en Skuffelse, ikke noget Tillært, ikke Udbytte paa anden Haand, og at den ikke kan blive nogen snaksom Udplappren, thi til hvem skulde jeg tale?

Min Idee var det at lægge mit Liv ethisk an i mit Inderste, og skjule denne Inderlighed i Bedragets Form. Nu er jeg trængt end længere tilbage i mig selv, mit Liv er lagt mig religieust an, og saa langt tilbage i Inderligheden, at jeg vanskeligen naaer Virkeligheden.

Hvem skulde det vel falde ind at ville være sig selv vigtig ligeoverfor Gud, men mit Forhold er et saadant, som havde Gud valgt mig, ikke jeg Gud. Der er ikke levnet mig end ikke Skin af det negative Udtryk for at være Noget, at det er mig, som kommer til ham. Vil jeg ikke finde mig i at bære Nødvendighedens Smerte, saa er jeg tilintetgjort, og har intet Sted at være uden hos Menneskene i Misforstaaelse. Udholder jeg Nødvendighedens Smerte, saa skeer Forvandlingen.

Mit Tab forvinder jeg aldrig, længe nok kan det vare, inden jeg lærer at bære det. Som jeg gaaer allerbedst mellem Menneskene, da er det mig som gik min tabte Stolthed mig forbi, som læste jeg i en Andens Mine, at han dømte saaledes. Da kunde jeg styrte som en Fortvivlet ind mellem Menneskene, for at gribe efter min tabte Skygge, for at fordre den igjen, for at hævn mig, for, indtil jeg segnede af Mathed, at trøste mig ved Hevnen. Ja vee! den Qvinde, hvis Blik berørte mig saaledes. En Qvinde kan man dog faae Hævn over. Jeg veed der gives rædsomme Tanker, som kunne besætte Den, der forargedes paa Naturforholdet. Hvorledes gik det til, at Richard d. 3die kunde overvælde den Qvinde, der var hans svorne Fjende, og forvandle hende til Elskerinde. O, hvorfor mon han gjorde det? Var det Regjeringspolitik? Var det ogsaa Regjeringspolitik den Haan, med hvilken han betænker Seirens Lethed; var det Selvprøvelse, hvorved han indsaae sig duelig til at være Konge, da han med Fortvivlelsens Lyst dvæler ved sin egen Vanskabthed? Nei det var et Had mod Tilværelsen, det var ved Aandens Magt han vilde spotte over Naturen, der havde spottet ham, han vilde gjøre den latterlig med samt dens Opfindelse af Elskov og at elske det Skjønne, thi han den Forurettede, han Krøblingen, han den Fortvivlede, han Djævelen vilde bevise, at han tiltrods for Sproget og alle Love for Tilværelsen kunde blive elsket. Da lærte han, da opdagede han, at der er en Magt, som virker sikkert paa Qvinden, og det er Usandhed og Løgn, naar den lyder med vild Begeistrings Flamme, med Lystens usunde Ophidselse, og dog med Forstandens isnende Kulde, som den hedeste Viin bydes afkølet med Is. Selv hadede han, og dog frembragte han Elskov, om Qvinden end ikke elsker en saadan, men har Modbydelighed for ham, og kun svimmel og bedøvet synker i hans Magt. Der er en saadan ond Aand, og den byder store Haandpenge: Forudfølelsen af overmenneskelige Kræfter, og den frister med Blendværk, som var en afsindig Hævn den sande Vei til at redde sin Stolthed og hævde sin Ære. Og tung maa den Gang være, om den end er mulig, Tilbagegangen over det svælgende Dyb, der ogsaa i Tiden adskiller Godt og Ondt, Overgangen fra at være i overnaturlig Størrelse ved det Ondes Magt til at være Intet, slet Intet, mindre end Intet i Angeren.

»Hvad er Æren« siger Falstaff, »kan den sætte et Been paa? Nei. Kan den sætte en Arm paa? Nei. Ergo er den en Indbildning, et Ord, et malet Skildt.« Nei dette Ergo det var galt; thi kan den end Intet af dette gjøre, naar man vinder den, saa kan den, naar den tabes, gjøre det Modsatte, den kan sætte et Been af og en Arm af, ja den kan mishandle et Menneske værre end man gjør det i Rusland, og sende Een til Siberien. Naar den kan det, er den dog ikke nogen Indbildning. Thi gaae hen paa Valpladsen, betragt de Faldne; besøg Invalidernes Hospital, betragt de Saarede: aldrig fandt Du der en Død, aldrig der en Qvæstet, saaledes mishandlet, som Den, hvem Æren gjorde det af med.

Saa kommer Forstaaelsen indenfor Jernstængerne. Hvor er saa Ærens Mark? Den er overalt, hvor en Mand

falder med Ære. Men Den, der foretrak, hellere end at skulke sig gennem Livet med Æren, at tabe Æren og give Gud den, han falder ogsaa paa Ærens Mark. Er der en ny Himmel og en ny Jord at forvente, saa er der ogsaa en ny Ære. Falder jeg da end der, hvor Ingen drømmer om, at Ærens Mark kan være, begravet jeg end paa de Uærliges Kirkegaard, dersom dog en Enkelt, der maaskee i andre Tanker gik min Grav forbi, pludselig standser og holder mig denne Ligtale: »hvorledes er dog dette Menneske kommen til at ligge her, kan man da ligge uden Skjendsel blandt de Uærlige, og han ligger her jo med Æren –«: saa forlanger jeg ikke mere -. Jeg vil tænke mig det tydeligt og mere afgjørende end mit Livs Krise. Sæt Marie Magdalene ingen Medvider havde havt i sin Skam, og hun kunde have lusket sig gennem Livet med Æren, og i Døden lusket sig ud af Verden med Myrthekrandsen om sin Pande: mig synes, hun vandt ved sit Mod en anden Ære, mig synes, hun ligger i Døden uden Myrthekrands mere hædret end med denne.

Saaledes synes det ogsaa mig, at Den dog ikke tabte Æren, der vedgik, at han havde begyndt paa, hvad han ikke kunde fuldkomme, at han bevarede den bedre, end om han havde taget for godt Kjøb, hvad han vilde byde Alt for at turde besidde, om han havde lusket sig gennem Livet som en Piges Velgjører, naar han ikke engang turde vedgaae for sig selv at være det Beskednere, han ene ønskede at være, istedenfor at holde Pigen i Priis, medens hun ungdommeligt overvurderede sig selv, og holde hende i Priis, da hun bekymret langt undervurderede sig selv, og holde hende i høieste Priis som hendes Bedrager, naar han for den laveste Priis kunde være hendes Ægteemand; mig synes, at den Taknemmeliges Velsignelser over ham vare som en Spot, og det ærværdige Navn om hans Forhold til hende en Vederstyggelighed, men Sprogets og Vredens strængeste Dom over hans Færd en Æresopreisning.

d. 30. Mai. Morgen.

Idag for et Aar siden. Skulde det ikke være muligt, at hun kunde seire og faae sit Ønske frem? Lad see. Det, jeg er strandet paa, er, at min hele Livs-Anskuelse, der ikke var greben ud af Luften, men netop væsentlig for min Individualitet, er rejiceret. Jeg kan ikke blive lykkelig, hun kan ikke blive lykkelig, et Ægteskab kan vort Forhold ikke blive. Kan hun ikke blive lykkelig? Hvad vil det sige, naar hun selv saa lidenskabeligt begjærer det. Men hvad kan Lidenskab hjælpe, naar der er Spørgsmaal, om hun forstaaer sig selv? Hendes Lidenskabelighed viser netop, at hun ikke engang har en Forestillings Frihed i Forhold til en anden Opfattelse. Naar vi skilles ad, og jeg bruger Magten for at bryde; saa bliver hun ulykkelig. Men saa er der heller Intet, der skal udtrykke, at hun er lykkelig, og der er Mening i hendes Ulykke og i min Brøde. Men naar hun ved at blive hos mig bliver ulykkelig, saa er dette Nonsens, og naar saa Lidenskabeligheden er forbi, fordi den hidsende Modstand ikke er, hvad saa? – Vort Forhold kan intet Ægteskab blive. Hvorfor ikke? Fordi jeg er indesluttet i mit Tungvind. Det vidste jeg oprindeligen, og troede, at Opgaven var, at skjule det, saaledes havde jeg forstaaet det, men saaledes er Ægteskabet ikke. Men naar hun dog nu vil finde sig i, saa godt som at vies til min venstre Haand? Men jeg vil ikke finde mig deri, fordi det er Fornærmelse mod hende, som jeg nu seer det. Skal man da ogsaa blot spørge, om man kan finde sig i Noget, og ikke om, hvad dette Noget er, om det er Sandt, om det er Skjønt, om det er i Ideens Medfør? Dette spørger hun slet ikke om, hun som dog engang var stolt. Dette beviser, at hun er saa lidenskabelig, at hun slet ingen Dom kan have. – Til et Ægteskab fordres en Vielse. Hvad er en Vielse? Det er en Eeds Aflæggelse, der gjensidigen forpligter. Men til en gjensidig Forpligtelse fordres dog vel gjensidig Forstaaelse. Men hun forstaaer mig slet ikke. Hvad bliver saa min Eed? Nonsens. Er det en Vielse? Nei! det er en Profanation. Om vi ti Gange bleve viede, saa bliver jeg ikke viet til hende, hun derimod til mig. Men naar hun nu slet ikke bryder sig derom? Skal man da blot spørge om at faae sit lidenskabelige Ønske frem, slet ikke om Ideen, skal man da blot troe sin Lidenskabelighed og slet ingen ingen Tro eller Tillid have til, at Den, man elsker, som det siges, kan mene det godt, uagtet han ikke har den samme Mening? Viser dette ikke hendes Lidenskabelighed og dens Modsigelse? Netop i det, der skal binde os inderligst sammen, seer jeg en guddommelig Protestation mod det Hele. I Vielsens Øieblik blive vi ikke forenede, men jeg faaer at vide, hvad jeg da vidste iforveien, at vi ere separerede. Er dette en Vielse? Eller er jeg derfor viet til hende, fordi hun boer i mit Huus, fordi jeg ikke ønsker nogen anden Qvinde, saa er jeg væsentligen viet til hende, thi hun bliver dog hos mig, og jeg skal vel vide at ære mig selv og hende ved ikke at søge nogen ny Elskov, som om jeg havde vraget hende, hvad hun vel indbilder sig, og atter viser, at hun ikke forstaaer mig, og atter viser, at der i hendes Lidenskabelighed ulmer en skjult Stolthed.

En Qvinde er dog et forunderligt Væsen, og Elskov en besynderlig Magt! At elske hende kan jeg ikke lade være, og dog er hendes Troskab af en tvivlsom Art. Er det at elske saaledes, som hun elsker i dette Øieblik, er det en Kunst? Nei det er Svaghed. Er det skjønt? nei, thi det er ufrit. Er det en Kraft? Nei det er en Afmagt. Er det Sympathi? Nei det er Selvkjærlighed. Er det Troskab? Nei det er Naturunderfundighed. Og dog naar det er en Qvinde, der gjør det, saa ... Nei, jeg troer ikke jeg vilde synes om det hos nogen Anden, men naar hun gjør det, saa gjør hun det saaledes, eller jeg seer det saaledes, at hun slet Intet taber i mine Øine. Hun bruger ethvert Middel imod mig, og aldrig falder det hende ind ved et eneste Ord at antyde, at hun kunde

troe mig og derfor vilde give efter, at hun vil resignere og derved give mig min Frihed, at hun vil foragte mig og paa det Vilkaar lade mig fare. Vi have paa en Maade byttet Rolle, thi hun er i en vis Forstand den Stærke og jeg den Svage, forsaavidt jeg bestandigt frygter paa hendes Vegne. Og sandeligen Een mod Een, saa var jeg ikke istand til at holde hende Stangen, men Ulykken er, at jeg er mere end Een, forsaavidt jeg har Kategorien og Ideen paa min Side. Helt duer jeg derfor ikke til at være, thi det er ikke min Seier, jeg søger, det er Ideens, og er villig til at tilintetgjøres. Naar jeg derfor har seiret og det er afgjort, da skal jeg ikke sige som Pyrrhus: endnu saadan een Seier og det er forbi, thi denne Seier er tilstrækkelig.

d. 3. Juni. *Midnat.*

Saa sidder jeg da atter paa Udkig. Hvis jeg vilde sige det til en Trediemand, behøvede det vistnok en Forklaring, thi man forstaaer det let, at Lodsens langs Strandkanten, at Vægteren paa Taarnets Spidse, at Spionen ved Stevnet, at Røveren fra sit Smuthul sidder paa Udkig, da der er Noget at kige efter. Men Den, der sidder eensom paa sit Værelse, hvad kan han kige efter? Og Den, som forventer, at Alt \propto den Ubetydelighed, som ingen Anden maaskee vilde ændse, skal gaae af i Stilhed, han kiger jo efter Intet. Hvad Under da, at det anstrænger hans Sjel og hans Hoved, thi at see efter Noget gjør Øiet godt, men at see efter Intet, anstrænger. Og naar Øiet længe seer efter Intet, seer det tilsidst sig selv eller sin egen Seen: saaledes nøder Tomheden omkring mig atter min Tanke tilbage i mig selv.

Saa begynder jeg atter forfra at gjenemgaae min Forventnings dialektiske Vanskeligheder. Min Existents's Culmination, hiint næsten afsindige Ønske, Begeistringens yderste Anstrængelse og sidste Lyst er: at det Hele lod sig gjøre om. Paa denne Spidse har jeg holdt min Sjel; jeg føler det vel, at jeg nu ved Endelighedens Vægt er dragen ned fra den til enkelte Tider. Altsaa nye Øvelser. Fra dette Ønske dele Veiene sig, Ønsket bliver eet for hende, et andet for mig. Autopathisk maa jeg ønske, at hun blev en Andens, det er for min Personlighed i sin Egoitet den allerletteste Udgang. Sympathetisk ønsker jeg det ikke, forsaavidt det ikke skeer paa den ubegribelige Maade, som en Tilbagevenden til en første Kjærlighed, thi ellers er det en Endelighedens Helbredelse, og ikke det Høieste. En Uendeliggjørelse i religieus Forstand vilde i andet Fald være og er det Høieste, hvad jeg altsaa maatte ønske, om end, autopathisk forstaaet, en saadan Existents vilde blive mig en svær Byrde. For hende var det ikke vanskeligt at finde en religieus Udgang. Hun har Intet at bebreide sig, hun kan leve i saligt Venskab med det Evige, hun kan døe stille og blidt i Gud »wie das Wiegenkind mit seiner Mutter Brust im Munde sterbend.« For mig vilde en saadan Existents blive et Poenitentse-Decret in perpetuum. Næst om en religieus Uendeliggjørelse var mit sympathetiske Ønske dernæst, at hun maatte potenseres i timelig Tilvær, vorde noget Stort og Ualmindeligt. Skete dette, var igjen mit Liv lagt under Beslag. – Forfærdelsens Katastropher behøver jeg neppe mere at føre op, de maae betragtes som tilbagelagte.

Uagtet denne lange Scala, er der dog Mening i min Existents. Hvad jeg hidtil har gjort indtil de sidste Breve er consequent. Jeg har forholdt mig aldeles stille, lydløs, som var der Intet foregaaet. Hvilken Anstrængelse, det har kostet mig, fatter kun Den, som fatter mine Lidenskaber, Andre ikke. Hvor sandt siger ikke Heiberg i en mesterlig Novelle: den farlige Taushed: »Lad os have nok saa stærke Grunde til at ansee et Menneske for ulykkeligt og sønderrevet i sit Inderste; viser han sig fattet, oprømt og munter, saa ere alle vore Grunde jagede paa Flugten, og vi troe hellere det vi see, end det vi vide.« – Man har ofte nok leet ad Bjørnen, der slog sin Herre fordærvet for at jage Fluen bort. Det er ogsaa comisk, men Situationen kan let gjøres dyb tragisk. Sæt Bjørnen var vidende om, hvad Følgen vilde blive, hvis den brugte sine Kræfter, som den kun kan bruge dem, og sæt saa, at den saae sin Herre plaget, og den nu maatte sidde tvingende sig selv for ikke at gjøre Alt farligere. Det maatte være tungt og saare vanskeligt, thi det vidste den jo, at den sagtens kunde slaae Fluen ihjel.

Det er Skuespillerens Kunst, at skulle synes bevæget, medens han er rolig (er han virkelig urolig er det en Feil); det er den Indesluttedes Kunst at synes rolig, skjøndt han er bevæget. Er han ikke bevæget, rystet, saa er hans Kunst = 0, og han er ikke indesluttet.

d. 5. Juni. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Saa kunde jeg jo undgaae Vielsen og lægge en erotisk Forbindelse an, hvorpaa man har Exempler. Hun vil finde sig i Alt. Vil finde sig i Alt – men skal man da slet ikke spørge om, hvad det er

man vil finde sig i? Saa fortvivlet bagvendt er Stillingen, at jeg med Lethed kunde lokke Forførelsen ud af hende. Men om hun nu ogsaa, ak! i sin Smerte, troer, at jeg let vil kunne finde en mere udmærket Pige; eller om hun troer, ak i sin Vildfarelse, at jeg saa let kan glemme hende, og finde ny og ny Glæde paa anden Maade i Verden, bør hun da ogsaa troe, at jeg anslaaer min Ære saa lavt, at jeg for en Indbildnings Skyld vil forspilde, hvad der aldrig lader sig gjenvinde; thi Æren faaer jeg dog ikke igjen, eller sidst af Alt, snarere faaer hun sig en ny Forelskelse igjen. Men at gaae udenom Vielsen, hvad enten hun nu vilde finde sig deri eller ikke, hvad enten hun nu kunde stole paa min Troskab eller ikke, er i Ideen seet en Krænkelser. Og hun kan døe, og hun kan bringe et Mord paa min Samvittighed, og hun kan forbande mig, og hun kan afskye mig, og hun kan skrive et Epigram over mit Tungesind, naar hun er beroliget i en ny Forelskelse og jeg uforandret der, hvor hun indbildte sig at være: men krænkes skal hun ikke, og allermindst saaledes, at jeg bliver en Ridder derved.

Dersom der var et Menneske, jeg kunde henvende mig til, jeg vilde gaae til ham og sige: bitte, bitte, skaf mig lidt Mening i min Forvirring. Den forfærdeligste Mening er mig ikke saa forfærdelig, som Meningsløshed, og denne desto rædsommere, jo mere tankeløst den smiler.

* *
*

Latteren explorerer i alle Retninger, og ved dens Hjælp og under dens falske Flag bringer jeg Alt paa Omtale, for at min Reflexion kan eftersee Tanke-Veiene i hendes Sjel og Kræfterne. Saa meget indseer jeg vel, at hun ikke har den egentlige ideale Forestilling om det at sørge. Hun er i endelig Forstand sund, og det er dog ved Endelighed hun maa frelses. Hun skal bringes til at blive modbydelig ved det Hele, saa skilles vi ad, saa lægger hun sig til at sove, saa sover hun det ud, og saa er hun frelst igjen for Tiden. Det er ikke Idealitetens Kræfter, hun strider med, det er et endeligt Haab, hun holder fast, og min Nærværelse hjælper hende. Det at jeg er tilstede og maa see derpaa giver hende selv en Betydning, som hun ikke vil have, naar jeg er borte.

Var jeg ikke sikker paa mig selv, at jeg lider mere end hun, og vil komme til det, thi det Værste venter mig, naar jeg ene har med mig selv at gjøre, saa vilde jeg ikke holde det ud. Dog gaaer det, og man kan vænne sig til al Lidelse. Hvad jeg gøs for som for at gaae ind i en gloende Ovn, det vænnes jeg til. Vrøvlet og det Savlende lykkes mig saa overordentligt, at jeg hjemme maa gjøre de modsatte Bevægelser, at det ikke ogsaa for mig ender med, at den hele Sag opløser sig i Galimathias. Havde hun Uendeligheden i sin Sjel, saa laae Opgaven let, at være høimodig imod mig (o! misundelsesværdige Vilkaar), at give mig min Frihed, at tage Smerten og faae en religieus Transport paa den, og saa gjøre mig til hendes Debitor, en Debitor i Forhold til Høimodighed. Det Vilkaar er budet, jeg har ikke turdet negte hende det; men sandeligen, det havde været en forfærdelig Straf over mig. Hvad er al hendes Vrede og Foragt i Sammenligning med Høimodighed.

d. 5. Juni. *Midnat.*

Nebucadnezar

(Daniel)

1. Erindringer af mit Liv, da jeg var et Dyr paa Marken, og aad Urter, jeg Nebucadnezar til alle Folkefærd og Tungemaal.
2. Var ikke Babel den store Stad, den største blandt alle Folkenes Stæder, jeg, jeg Nebucadnezar haver bygget den.
3. Ingen Stad var som Babel i Navnkundighed og ingen Konge som jeg ved Babel, min Herligheds Ære.
4. Mit kongelige Huus var synligt indtil al Jordens Ende, og min Viisdom var som en mørk Tale, hvilken ingen af de Vise kunde forklare.
5. Saa de ikke kunde sige mig hvad det var, jeg havde drømt.

6. Og det Ord kom til mig, at jeg skulde forvandles til at blive som et Dyr, der æder Urter paa Marken, medens syv Tider omskiftedes over mig.
7. Da samlede jeg alle mine Høvdinger med deres Hærskarer og havde Iilbud ude, at jeg maatte være forberedt, naar Fjenden kom, som Ordet betydede det.
8. Men Ingen vovede at nærme sig det stolte Babel, og jeg sagde: er dette ikke det stolte Babel, som jeg, jeg Nebucadnezar har bygget.
9. Nu hørtes en Røst pludseligen og jeg blev forvandlet hurtigen som en Kvinde skifter Farve.
10. Urterne vare min Føde, Duggen faldt paa mig, og Ingen kjendte mig, hvo jeg var.
11. Men jeg kjendte Babel, og raabte: er dette ikke Babel, og Ingen fornåm mit Ord, fordi det blev som Dyrets Brølen, da det lød.
12. Mine Tanker forfærdede mig, mine Tanker i mit Sind, thi min Mund var bunden, og Ingen kunde fornemme Andet, end en Røst i Lighed med Dyrets.
13. Og jeg tænkte: hvo er denne Vældige, Herren, Herren, hvis Viisdom er som Nattens Mørke og som Havets Dybde uudgrundelig,
14. ja som en Drøm, for hvilken han ene raader, og hvis Udtydning han ikke haver givet i noget Menneskes Magt, naar den er over Een pludseligen og holder Een med sine stærke Arme.
15. Ingen veed, hvor denne Vældige boer, at man kunde pege, sigende: see, her er hans Throne; saa man kunde reise gennem Landene til der sagdes: see, her er hans Herredømmes Grændse.
16. Thi han boer ikke ved mit Riges Grændse som min Nabo, ei heller fra det yderste Hav indtil mit Riges Grændser som en Omskandsning rundt om.
17. Og i sit Tempel boer han heller ikke, thi jeg, jeg Nebucadnezar haver taget hans Guldkar og hans Sølvkar, og lagt hans Tempel øde.
18. Og Ingen veed Noget om ham, hvo hans Fader var, og hvorledes han fik Magten, eller hvo der lærte ham hans Vældes Hemmelighed.
19. Og han har ingen Raadgivere, at man kunde købe hans Hemmelighed for Guld, Ingen, til hvem han siger: hvad skal jeg gjøre, og Ingen, som siger til ham: hvad gjør Du.
20. Speidere har han ikke til at speide efter Leiligheden, at man kunde fange dem, thi han siger ikke: imorgen, men: idag, siger han.
21. Thi han gjør ingen Forberedelser som et Menneske, og hans Forberedelser give Fjenden ingen Frist, thi han siger: det skee, saa skeer det.
22. Han sidder stille og taler med sig selv, man veed ikke, om han er til, inden det er skeet.
23. Dette har han gjort imod mig. Han sigter ikke som Bueskytten, at man kunde undflye hans Piiil, han taler ved sig selv, og det er udført.
24. I hans Haand er Kongers Hjerne som Vox i Smelteovnen, og deres Vælde som en Fjær, naar han veier den.
25. Og dog boer han ikke paa Jorden som den Vældige, at han kunde tage Babel fra mig og lade mig Lidet tilbage, eller at han kunde tage Alt fra mig, og være den Vældige i Babel.
26. Saaledes tænkte jeg i mit Sinds Løndom, da Ingen kjendte mig, og de Tanker i min Hjerne forfærdede mig, at Herren, Herren var en Saadan.
27. Men da de syv Aar vare forløbne blev jeg atter Nebucadnezar.
28. Og jeg sammenkaldte alle Vise, at de skulde forklare mig denne Magtens Hemmelighed, og hvorledes jeg var bleven som et Dyr paa Marken.
29. Men de faldt Alle paa deres Ansigt og sagde: store Nebucadnezar! det er en Indbildning, en ond Drøm, hvo skulde formaae dette imod Dig.
30. Men min Vrede var over de Vise i det ganske Land, saa jeg lod dem nedhugge i deres Daarskab.

31. Thi Herren, Herren haver al Magt, som intet Menneske har den, og jeg vil ikke misunde ham hans Vælde, men prise den og være næst ham, fordi jeg haver taget hans Guldkar og hans Sølvdar.

32. Babel er ikke mere det navnkundige Babel, jeg, jeg Nebucadnezar ikke mere Nebucadnezar, og mine Hærskarer sikkre mig ikke, thi Ingen kan see Herren, Herren, og Ingen tage Kjende paa ham,

33. om han skulde komme, og Vagterne skulde raabe forgjeves, fordi jeg allerede var bleven som en Fugl i Træet eller som en Fisk i Vandet, kun kjendt af de andre Fisk.

34. Derfor vil jeg ikke være navnkundig ved Babel, men hvert 7de Aar skal der være Høitid i Landet,

35. stor Høitid blandt Folket, og den skal kaldes Omskiftelsens Høitid.

36. Og en Stjernekyndig skal føres gennem Gaderne og være udklædt som et Dyr, og hans Beregninger skal han føre med sig, sønderrevne som et Knippe Hø.

37. Og alt Folket skal raabe: Herren, Herren, Herren er den Vældige, og hans Gjerning er hurtig som den store Fiskes Spring i Havet.

38. Thi snart ere mine Dage talte, og mit Herredømme forbi som en Nattevagt, og jeg veed ikke, hvor jeg farer hen,

39. om jeg kommer til det Usynlige i det Fjerne, hvor den Vældige boer, at jeg maatte finde Naade for hans Øine;

40. om det er ham, der tager Livsaanden fra mig, at jeg bliver som et aflagt Klædebon, liig mine Forgængere, at han maatte finde Velbehag i mig.

41. Dette har jeg, jeg Nebucadnezar, gjort bekjendt for alle Folkefærd og Tungemaal, og det store Babel skal fuldkomme min Villie.

d. 7. Juni. *Midnat.*

Da jeg var Barn, var en lille Tørvegrav mig mit Alt: de mørke Trærødder, der hist og her ragede frem i det dybe Dunkle, vare forsvundne Riger og Lande, hver en Opdagelse mig vigtig som de antediluvianske for Naturforskeren. Begivenhed var der nok af, thi kastede jeg en Steen ud, hvilke uhyre Bevægelser frembragte den ikke, den ene Kreds større end den anden, indtil Vandet atter blev stille; og kastede jeg Stenen paa en anden Maade, da var Bevægelsen forskjellig fra hiin og i sig selv riig paa ny Forskjellighed. Da laae jeg ved Kanten og saae ud over dens Flade, hvorledes Vinden først midt ude begyndte at kruse Vandet, indtil den riflede Bølgegang forsvandt mellem Sivene paa den modsatte Side; da steg jeg op i Pilen, som bøiede sig ud over Graven, sad saa yderligt som muligt, tyngede den lidt ned for at kunne stirre ned i det Dunkle, da kom Ænderne svømmende til fremmede Lande, besteg den smale Tunge, som løb ud og dannede en Bugt med Sivet, hvor min Flodholdtsbaad laae i Havn. Men fløi der nu en Vildand fra Skoven over Graven, vakte dens Skrig dunkle Erindringer i de adstadige Ænders Hoved, begyndte de at slaae med Vingerne, at flyve vildt hen langs Fladen: da vaagnede der ogsaa en Længsel i mit Bryst, indtil jeg atter stirrede mig tilfreds ved min lille Tørvegrav.

Saaledes gaaer det altid, saa barmhjertig, saa rig er Tilværelsen: jo mindre man har, jo mere seer man. Tag en Bog, den maadeligste, der er skreven, men læs den med den Lidenskab, at det er den eneste, Du vil læse: Du læser tilsidst Alt ud af den : saa meget, som der var i Dig selv, og mere læste Du Dig dog aldrig til, om Du saa læste de bedste Bøger.

Barndommens Tid er nu længst forbi, derfor har jeg maaskee ikke saa Meget at give til af i Henseende til Phantasi, saaledes er jeg forandret. Men min Betragtningsgjenstand er ikke bleven meget større i Forhold til hvad et ældre Menneske ellers har. Det er eet Menneske, et eneste, hvorom Alt dreier sig. Jeg stirrer og stirrer saa længe paa denne Pige, til jeg producerer ud af mig selv, hvad jeg maaskee ellers aldrig havde faaet at see, om jeg havde seet nok saa meget; thi deraf fulgte ikke, at min Inderlighed var bleven mig selv gjennemsigtig. Havde hun været ualmindeligt begavet i Aand, havde hun aldrig virket saaledes paa mig. Hun er mig netop nok i Ansaret, og Ansaret er igjen mit, og dog er det hende, der i dette Ansvar bringer mig min Inderlighed frem for Bevidstheden. Jeg var meget for meget og meget for bestemt udviklet, til at hun meddelende kunde have Indflydelse paa mig, og hun var heller ikke udrustet til at berige mig i aandelig Forstand med nyt Indhold. Men for i sidste Instants at forstaae sig selv, gjelder det at komme i den rette Situation. Dertil har hun i Ansaret hjulpet mig. I denne Henseende er al min Lidelse ligefrem en

Begunstigelse. Ansvarets prøvende Stilhed lærer Een at maatte hjælpe sig i Kraft af Aand; Bedrift, Handling, Virksomhed, som saa ofte anprises og som fortjener det, kan dog let have en Tilsætning af Adspredelse, saa man ikke faaer at vide, hvad man mægter i Kraft af Aand, og hvad de mangfoldige ydre Impulser forhjælpe Een til; man slipper ogsaa fri for mangel Forfærdelse, der ikke faaer Tid til at naae Een, men det at slippe fra den er ikke at have overvundet den eller forstaaet sig selv. I Ansvar vil hun fremdeles hjælpe mig, thi jeg bliver ikke færdig, hvor hun. Sæt hun blev en Andens og jeg fri, saa er jeg ikke færdig, jeg vilde have den Mulighed tilbage, at det pludseligen gik op for mig, maaskee foranlediget ved en Tænkens Veiledning, maaskee ved et tilfældigt Ord, der stundom har størst Magt, at det pludseligen gik op for mig, at der havde ladet sig construere et Ægteskab af vort Forhold. Netop fordi jeg da i saa Fald ikke vilde have den sympathetiske Forfærdelse for hendes Skyld, vil Smerten gribe mig igjen, men autopathisk. Hvad vil saa Ansvar blive mig? Det vil netop blive mig min Trøst, og jeg vil netop i Ansvar komme til at forstaae mig selv.

Seet fra dette Selvførstaaelsens Standpunkt fatter jeg vel, at jeg som Menneske er meget langt fra at blive paradigmatiske, jeg er snarere som et Prøve-Menneske. Jeg angiver med temmelig Præcision Temperaturen af enhver Stemning og Lidenskab; og idet jeg producerer min egen Inderlighed, forstaaer jeg disse Ord: homo sum, nil humani a me alienum puto. Men i human Forstand kan Ingen danne sig efter mig, og endnu mindre er jeg i historisk Forstand prototypisk for noget Menneske. Jeg er snarere som et Menneske kunde behøves i en Krise, en Prøveklud, Tilværelsen bruger for at føle sig for. Et Menneske, der var halvt saa reflekteret som jeg, vilde kunne faae Betydning for Flere, men netop fordi jeg er heel gjennemreflekteret faaer jeg slet ingen.

Saasart jeg er udenfor min religiøse Forstaaelse, da er jeg tilmode som et Insekt maa være det, hvilket Børnene lege med, thi saa ubarmhertigt synes mig Tilværelsen at have handlet med mig; saasart jeg er i min religiøse Forstaaelse, forstaaer jeg, at dette netop har absolut Betydning for mig. Det, der da i det ene Tilfælde er rædsom Spøg, er i anden Forstand den dybeste Alvor.

I Grunden er Alvor heller ikke noget Enkelt, et Simplex, men et Compositum, thi det sande Alvor er Eenheden af Spøg og Alvor. Herom overbeviser jeg mig bedst ved at betragte Socrates. Naar man ret sindrigt efter en af Platons Opfattelser lader Socrates blive Eenheden af det Comiske og det Tragiske, saa er dette ganske rigtigt; men Spørgsmaalet bliver, hvori Eenheden er. En ny Digteart og andet Saadant kan der slet ikke være Tale om; nei Eenheden er i Alvoren. Saaledes var Socrates den alvorligste Mand i Grækenland. Hans Intellectualitet stod i et absolut Forhold til det Ethiske hos ham (ellers kan man blive alvorlig over Ubetydeligheder); hans comiske Sands var ligesaa stor som hans ethiske Pathos, derfor var han sikkert mod ikke selv at blive naragtig i sin Pathos; hans Alvor var skjult i Spøg, derfor var han fri i den og trængte ikke til den mindste ydre Understøttelse for at være alvorlig, hvilket altid er et Indicium mod Alvorens specifikke Værd.

Ved al umiddelbar Existents gjelder det, ikke at faae Modsætningen at see, thi da er det Umiddelbare tabt; i Aands-Existentsen gjelder det at holde Modsætningen ud, men tillige at holde den fra sig i Frihed. Den bornerede Alvor frygter derfor altid det Comiske og med Rette, den sande Alvor opfinder selv det Comiske. Var det ikke saaledes, saa var Dumhed den privilegerede Kaste i Henseende til Alvor. Men Alvoren er ikke Mediationen, det er Spas og et nyt Motiv for det Comiske. Mediationen har aldeles ikke hjemme i Frihedens Existents-Sphære, og kan kun paa en latterlig Maade fra Metaphysiken ville trænge sig ind der, hvor Friheden bestandigt vorder. Alvoren gennemskuer det Comiske, og jo dybere nede fra, den henter sig selv op, desto bedre, men den medierer ikke. Det, den vil for Alvor, anseer den forsaavidt ikke for comisk som den selv vil det, men derfor kan den gjerne see det Comiske derved. Saaledes luttret det Comiske det Pathetiske, og omvendt giver det Pathetiske det Comiske Fynd. Den comiske Opfattelse vilde saaledes være den mest tilintetgjørende, der er dannet saaledes, at Indignationen er latent i den, saa dog Ingen mærker den for Latter. Vis comica er det ansvarligste Vaaben og er derfor væsentligen kun i Dens Haand, der har en aldeles tilsvarende Pathos. Den, der saaledes i Sandhed kunde gjøre en Hykler latterlig, vil ogsaa kunne knuse ham med Indignationen. Den, der derimod vil bruge Indignation, og ikke har den tilsvarende vis comica, han vil let forfalde til Declamation og selv blive comisk.

Men jeg sidder jo her og glemmer hende! Nei, visseligen ikke; thi Eenheden af det Comiske og det Tragiske vedgaaer mig meget. Min stridige Forstand har tidt nok villet hvirvle mig den hele Sag hen i Latter, men ud af denne Hvirvel har netop min tragiske Lidenskab viklet sig stærkere. Saaledes forstaaer jeg mig selv bedre, og forstaaer, at jeg netop har holdt mig paa Alvoren i mit Forhold til hende. Havde det ikke været saaledes fra Begyndelsen, havde jeg ikke Skridt for Skridt seet det Comiske og under dets Opsyn bevaret mig det Tragiske, da vilde formodentligen, hvis det skeer, at hun bliver en Andens, enten en vis Lidenskabelighed (hvilken ikke er Alvor trods al sin Heftighed) eller Latteren (paa en ubeføiet Maade i sin Separation fra det Pathetiske) have faaet Magten over mig. Det er nemlig comisk, at jeg er en Skurk, og hun Den, som vil døe, nu da det viser sig omvendt. Men dette Stød kan jeg vel udholde, thi min Pathos er frelst lige fra Begyndelsen. Min Pathos stammer ikke fra hende eller fra hendes heftige Udbrud, den er min Sjels Inderlighed. Derfor kan Omskiftelsen ikke spille med mig, jeg holder Ideen fast, og det Comiske udenfra har ingen Magt over mig. At jeg har troet Alt, hvert et Ord af hende saa alvorligt, som det er et Menneske muligt, at jeg føler mig bunden derved saa fast som et Menneske kan det, er slet ikke comisk. Om hun slet ikke

mente det, gjør her aldeles Intet til Sagen, om hun ligesom Jacob v. Thyboe siger: wir haben uns bedacht, gjør her aldeles Intet hverken fra eller til. Ja havde jeg troet det blot i Kraft af hende, fordi hun sagde det, havde jeg troet det i Tillid til hendes Vederhæftighed, saa var jeg comisk, og havde i en vis Forstand allerede været det. Men jeg har troet hende, fordi hun stod i det ethiske Forhold til mig, saa det var min Pligt at troe, jeg har ved mig selv givet hendes Ord Evighedens Vægt for mig, fordi jeg respekterede Forholdet, hendes Ord og Kjole har jeg ikke lagt mit Liv an paa. Derfor har jeg seet det Comiske ligefra Begyndelsen, og netop derfor kan jeg i al Evighed ikke blive comisk. Jeg kan frembringe det Comiske hvad Øieblik jeg vil, men jeg vil det ikke, og dette er Controllen for min Pathos, at den ikke er hæftig og blind – og derved comisk.

Saaledes staaer Sagen, selv i det Tilfælde, at hiint hvis skulde indtræde; jeg er og bliver uforandret.

d. 11. Juni. *Midnat.*

Idag har jeg seet hende. Dog nytter denne Seen mig ikke stort, thi jeg tør jo ikke troe, hvad man ellers anseer for det Sikkreste, mine egne Øine. Men idag begunstigede Situationen mig. Jeg gik med en Anden, idet vi mødte hende; jeg vidste, han kjendte hende ikke. Idet vi nærmede os, sagde jeg, hvad den Pige saae lidende ud. Det var nu vel en Usandhed, men hvad gjør man ikke for at faae Syn for Sagen. Han svarede aldeles apathisk: »det synes jeg slet ikke.« Det er underligt nok at tale med et Menneske paa den Maade, jeg tvivler paa, at han nogensinde i sit Liv kommer for mig til at sige et Ord, der er saa betydningsfuldt, uagtet det for ham slet Intet betød. Herved blev det imidlertid ikke, vi havde Noget at tale om og gik derfor frem og tilbage paa Gaden; en halv Time efter kommer hun igjen fra en Boutique samme Vei tilbage. Idet hun gik os forbi, hvilket hun ikke kunde undgaae, da der ingen Tvergade var, og hun for sildig havde seet os, gjorde jeg ham igjen opmærksom, og da hun var forbi, sagde jeg: »Du havde virkelig Ret, hun saae jo næsten blomstrende ud.« Han svarede ganske phlegmatisk: »ja det var jo hvad jeg sagde, men jeg kan ikke begribe, hvorfor Du bekymrer Dig derom.« Det er underligt at tale med et Menneske paa den Maade; jeg tvivler paa, at han nogensinde vil gjøre en Bemærkning, der i den Grad streifer mig, og dog tænkte han ikke stort derved. Jeg forklarede ham, at det var en af mine Fornøielser, at agte paa Menneskenes Ydre for deraf at slutte til deres Indre. Saaledes vilde jeg nu gjerne indrømme ham, at hun den sidste Gang saae vel, ja fornøielig ud, men jeg var overbeviist om, at der paa hendes Gang maatte være hændt Noget, som havde frembragt denne Virkning, thi første Gang saae hun lidende ud. Han blev lidt vred og paastod, at han forstod sig ligesaa godt paa Ansigter som jeg, og hun havde seet eens ud begge Gange. Jeg stod som paa Gløder, at jeg havde forløbet mig; men for at frelse mig selv fra Indbildningens Snarer, naar den i Eensomheden skulde ville ængste mig med, at han kunde være bleven opmærksom paa hende og senere faae at vide, at det var hende, vovede jeg det Yderste: ja vi skal snart faae Sagen afgjort; troer Du, at Du kan kjende hende igjen, thi det er jeg ikke sikker paa, uagtet jeg saae noget opmærksommere paa hende end Du, saa skaffe vi os i Forening Oplysning om hende. »Udflugter, svarede han, Udflugter blot for at faae Ret, hvor skulde jeg kjende hende igjen, da jeg kun saae ganske flygtigt paa hende, om jeg end saae nok til at indestaae for, hvad jeg har sagt.« Det er underligt at tale med et Menneske paa den Maade; jeg tvivler paa, at han nogensinde vil sige et Ord, der saaledes løser min Bekymring som dette Ord, hvilket han dog netop sagde for at beholde Ret imod mig.

Dette var jo som en Syns-Forretning; han, jeg gik med, var i Sandhed en uvillig Mand. Altsaa tør jeg vel troe det. Naar man saaledes maa stjæle sig til det, saa skjønner man ogsaa ret derpaa. – At stjæle sig til Fornøielse, det lader sig høre, men ikke eengang at turde være bekymret, at gaae paa Bekymringens Vei som Den, der gaaer paa forbudne – og hvis nu Resultatet havde været, at hun saae lidende ud, det havde jeg jo ogsaa maattet stjæle mig til.

d. 12. Juni. *Morgen.*

Idag for et Aar siden. Naar nu et Ægteskab lod sig construere tilrods for min Indesluttethed, saa er jo Forbindelsen mit Ønske. Ganske vist, om jeg end ikke i dette Øieblik kan afgjøre, hvorvidt det er reent erotisk eller med en Tilsætning af Bevægethed over hendes Smerte i Forening med min Stolthed, hvilken hun i en vis Forstand har paa sin Side. Saa kunde jeg jo see at indbilde mig, at mit Brud med Ideen var priseligt, da det var for hendes Skyld, uden at bekymre mig om hende tage hende paa Lidenskabelighedens Ord, og saa have saa meget som muligt af den Glæde, jeg ønskede mig og som altid er i Besiddelsen af hende, og saa være angerløs og fri for alle Vidtløftigheder og Forfærdelser. Naar jeg seer bort fra Ideen, staaer jeg mig

meget godt derved. Og naar hun nu ikke blot vil finde sig i Alt, men takke mig derfor som for en Velgjerning, saa Jeg kan ikke udholde denne Forvirring. Hvor finder dog min trættede Tanke noget at hvile sig paa. Vilkaaret forandres, og Alt løber rundt for mig. Det var mit Ønske, at hun blev min, det bliver min Smerte at opgive det; det var min Pligt at blive i Forholdet, det bliver Noget at tære paa, at bryde et Pligtforhold – men Gud i Himlene frels min Forstand, frels mig fra Eet: lad mig ikke blive hendes Velgjører. Ganske uden Mening kan jeg ikke leve, lidt maa jeg have, det kan blive lidt nok. Lad mig blive hendes Morder, om saa skal være, jeg forstaaer da, at jeg har trængt frem, hvor jeg ikke burde vove mig, jeg kan, naar jeg anstrenger mig, forstaae, at det er den tunge Straf, der dicteres, og Bevidsthedens Tankeliv i mig kan endnu aande – men at være hendes Velgjører! Nei det er umuligt. Viig bort afsindige Meningsløshed med dit smilende Fjæs, gjør mig elendig, men at der er Mening deri, men lyksaliggjør mig ikke i Nonsens. Kan jeg ikke gjøre det, uagtet det er mit Ønske, kan jeg ikke gjøre det, uagtet det er min Pligt, saa behøves der intet Mere, det Øvrige er ikke af det Onde men af Galskaben.

Der skee, hvad der vil, om jeg styrter idag, det er dog ikke saa forfærdeligt at gaae herfra maaskee med et Mordforsøg paa sin Samvittighed, som at leve som hendes Velgjører. Der maa være en Feil fra hendes Side; et saadant Vilkaar burde aldrig bydes mig. Det indeholder en Fornærmelse over os begge, thi det er som sagde det: Du elsker mig dog ikke, Du agter ikke Din Pligt, men Du er dog elendig nok til at lade Dig røre og jeg er svag nok til at ville dette.

Lider hun muligen af, at hendes Bryst besværes af qualte Sukke, at hun ikke kan græde, saa lider min Bevidsthed af det samme, at den ikke kan komme til at aande ud, men stønner i qualte Tanker og omkommer i Meningsløshed. Som Fisken, naar den ligger paa Strandbredden, forgjeves gisper efter Havet, hvori den kan aande, saaledes gisper jeg forgjeves efter Meningen.

* *
*

Hun lider, det er synligt, og Den, der seer det, er mig! Ingen Anden aner, hvad der foregaaer imellem os. Saa snart Nogen er tilstede, er mit Væsen som altid. Hun forholder sig stille, og jeg vaager med hundrede Øine over hvert Ord, der bliver talet, at der ikke pludselig skulde komme en Explosion. Ved at tale til Nogen vilde hun finde Lindring, men det vilde blot være en Køling, og de værste Symptomer vilde maaskee komme over hende i Eensomhed; hun har meget bedre af, at holde ud med mig.

En tilfældig Yttring kan forstyrre allermest. Naar man holder Alt omspændt med sine Beregninger, kan der pludseligen falde en Bemærkning, der rører ganske nær, uden selv at ane det. Igaar vare vi i Selskab. Over Bordet blev der Tale om Forlovelser. En Dame bemærkede: »at Forlovede altid skjemmede sig.« Hvor δεικτικως! For hende og mig var det en rystende Sandhed. Jeg vilde allerede til at see at distrahere Opmærksomheden fra denne Materie, at ingen yderligere Anvendelse skulde skee af denne Erfaringsætning, da continuerede en Herre den: men til Gjengjeld pleier man at blive feed, naar man er gift. Den ulykkelige Pige. Jeg beholdt dog forsaavidt Fatningen, at jeg saa let, som en Tungbevæbnet kan det, tilføiede: man har dog Exempler paa det Modsatte; og idet jeg nævnte en Mands Navn, der var nok til at fremkalde Latteren, sagde jeg: han har været gift 3 Gange, og dog er han magrere end jeg. Man behagede at lee; hun fik Tid at samle sig. Men en saadan Tortur fordærver baade Sjel og Legeme.

Forøvrigt er og bliver hun uden Resignation. Hun byder under og byder under, men at fatte Opgaven sympathetisk falder hende slet ikke ind. Naar hun er villig til at kaste sig hen som en Slavinde, som et Intet, som en Byrde, saa synes hun sig at drive Resignationen til det Yderste. Gud veed den er ogsaa dreven paa den Maade uendeligt langt yderligere end jeg kunde taale at see det. Derimod enten kan eller vil hun ikke forstaae, hvad hun skulde gjøre, og at hun paa en uretfærdig Maade piner mig, da der deels aldrig har været Strid om hendes Elskværdighed, og deels en saadan Adfærd bestyrker mig i min Beslutning netop af Omsorg for hende.

Det, jeg frygter mest for, er, at hun dog i sin Indbildning har lavet noget Stort ud af mig. Hvis saa er, saa er denne Ydmygelse den værste af alle Ulykker. Her har jeg fundet en Grændse for mit Bedrag. Vilde jeg i Vrøvlets Form tale om min Ubetydelighed, saa bestyrker jeg kun en saadan Indbildning, hvis den er der. Ligesom jeg derfor hver ottende Dag alvorligt opfordrer hende til at bryde af, saaledes har jeg ogsaa aabnet en lille Communication med min Inderlighed i Henseende til den sidste Mislighed. Næst efter det at blive hendes Velgjører rangerer den Absurditet, at jeg skulde være noget Stort og forsmaae hende. Det er kun et Øieblik, thi saasnart jeg har sagt det, at hun altid er god nok, begynder Vrøvlet igjen. Jeg trøster mig i denne Henseende til, at hun, naar jeg har forladt hende, hos Enhver vil finde den Mening bekræftet, at der var ikke Stort tabt. I Henseende til min Hjerteløshed, at behandle hende saaledes, vil hun forhaabentligen ogsaa finde Bekræftelse i Enhvers Dom om mig.

Mageløst var det, om hun selv kunde bringes til eller falde paa at hæve Forbindelsen; da var hun sparet for den Ydmygelse. Jeg henkaster Vink derom, thi med heel Stemme og fuld Lidenskab tør jeg ikke tale derom, saa vilde hun opdage, hvor meget hun beskæftiger mig, og saa vilde hun forsøge alle Midler forfra; derfor maa jeg tale med halv Stemme og falsk Lidenskab.

d. 14. Juni. *Midnat.*

I Middelalderen frelste man sin Sjæl ved at bede en Rosenkrands visse Gange, kunde jeg saaledes frelse min Sjæl ved at repetere for mig selv min Lidelseshistorie, saa var jeg for længe siden frelst. Er min Repetition maaskee ikke altid bedende; o! den ender dog helst i denne sidste Trøst. Dertil hjælper hun mig paa en egen Maade. Hvis jeg ikke skulde holde mig i Handlingens Lidenskab, hvis det var forbi, og jeg stille o: hvilende turde betænke det Hele, da vilde jeg sige, at hun har gavnet mig, idet jeg ydmyget ved at see hende kaste sig hen for mig, finder desto mere Glæde i at kaste mig selv hen under en Høiere. Hendes Ulykke var, at hun intet Høiere havde end et Menneske. Som Skriften siger, at en Afgud er Intet i Verden, saaledes kan det vel være, at jeg ender med at være slet Intet, netop fordi jeg var hende en Afgud.

Men hvor besynderligt var ikke det Hele, det er saa dialektisk skuffende, at det ligesom hvert Øieblik kunde blive borte for mig, saa jeg ikke havde forladt hende, fordi jeg elskede hende, men fordi jeg elskede mig selv! Jeg finder Alt saaledes som jeg ønskede det, hele hendes Omgivelse, som jeg efter Prøvelsen havde tænkt mig den. Den passer for mig som ingen anden, jeg kunde reise Verden rundt og maaskee ikke finde den saaledes mig gunstig. Fordres der til et Skridt, som gaaer forud for et Ægteskab, en Forstands-Overveielse, saa tør jeg sige, at jeg forsvarligen har prøvet mig for. Kun hende ønskede jeg ikke at fornærme ved Recognosceringer. Jeg finder hende noget anderledes, end jeg havde tænkt mig; et lille Oprin hjælper paa os, og hun bliver i mine Øine elskeligere end nogensinde - og see! saa kommer hele Vanskeligheden fra min Side. Men er jeg da maaskee en Letsindig? Min hele Overveielse af hendes Forhold og af Familiens Individualitet før Skridtet beviser netop det Modsatte; og jeg tør give mig det Vidnesbyrd, at jeg med den redeligste Villie gik ind i Forholdet, forvisset om at vide, hvori Opgaven bestod, maaskee lidt stolt af at kunne løse den: at beherske min Indesluttethed i mig selv - og see! netop herpaa strander jeg, ikke saaledes, at jeg ikke kan gjøre det, men saaledes, at det er ikke det, der er Opgaven. Hendes Hengivenhed bliver efter hiin lille Begivenhed mere og mere hensynsløs i sit Udtryk, og bliver mig netop Beviset for, at min Indesluttethed er et absolut Misforhold, at hendes Forhold til mig vil blive for hende en Mesalliance, om hun end ikke forstaaer det. At det hænger saaledes sammen, er min Smerte, og dog kan jeg derfor ikke opgive min Indesluttethed. Har jeg brugt 15 Aar for at danne mig en Livs-Anskuelse og for at perfectionere mig i den, en Livs-Anskuelse, der baade begeistrede mig og laae ganske for mit Væsen, saa kan jeg ikke saaledes pludseligen gjøres om. Ja jeg kan end ikke sige hende, at jeg ønskede det, fordi et saadant Ønske er en aldeles ubestemmelig Bestemmelse, ved hvilken det vilde være meget letsindigt at disponere over hendes Liv. Forsaavidt hun af yderste Evne har kæmpet for at vise sin Hengivenhed, har hun netop af alle Livsens-Kræfter arbejdet sig selv imod.

Og nu indseer jeg tydeligen, at mit Tungsind gjør mig det umuligt at have en Fortrolig, og jeg veed jo, at det, Vielsen vilde fordre af mig, var, at hun skulde være det. Men det var hun aldrig bleven, selv om jeg havde aabnet mig nok saa meget, thi vi forstaae ikke hinanden. Dette ligger i, at min Bevidsthed har eet Udtræk mere. I den Melleminstants, der egentligen er det daglige Livs eller Virkelighedens, i den Melleminstants, hvori hun væsentligen har sit Liv og vel de fleste have deres, er jeg afsindig. Først ad en lang Omvei bliver jeg igjen i en høiere Forstand som andre Mennesker tryk og beroliget. Sindssvag er jeg ikke, thi jeg kan godt hjælpe mig selv, jeg behøver ingen Fortrolig, jeg bebyrder Ingen med min Ulykke; det forstyrrer mig heller ei i mit Arbejde. I enhver Retning opsøger mit Tungsind det Forfærdelige. Nu griber det mig med hele sin Rædsel. Undflye det kan og vil jeg ikke, jeg maa holde Tanken ud; da finder jeg en religieus Beroligelse, og da først er jeg fri og lykkelig som Aand. Uagtet jeg har den mest begeistrede Forestilling om Guds Kjærlighed, har jeg tillige en Forestilling om, at han ikke er en Peernittengryn, der sidder i Himlen og føier Een, men at man i Tiden og Timeligheden maa være forberedt paa at lide Alt. Det er min Overbeviisning, at det kun er en judaiserende Reminiscent, en forkleinende Partikularisme i Christendommen, eller sædvanlig Feighed og Dvaskhed, der mener at være i Forhold til Gud og at være fritagen for Sligt. Geskæftige geistlige eller verdslige Raad om at holde Forfærdelsen borte ere mig kun en Væmmelse, fordi disse Raad ikke forstaae, hvad det Forfærdelige er. Ja Den, der har travlt med at ville eller blev stor ved at ville Noget i denne endelige Verden, han gjør vel i og han har været nødsaget til at holde Forfærdelsen borte, at den ikke skulde forvandle ham hans Formaal til et Intet, eller forhindre ham i at naae det indbildte Store. Men Den, der i religieus Forstand vil, han skal netop have Modtagelighed for Forfærdelsen, han skal aabne sig for den, og har kun at agte paa, at han ikke bliver paa Halvveien, men at den fører ham ind i Uendelighedens Tryghed. Dette skeer lidt efter lidt med den enkelte Forfærdelse. Han bliver fortrolig med den, fortrolig med, at det vil hænde ham, hvad han mest frygter, men han bliver ogsaa

øvet i at indøve denne Tanke i sin Forvisning om Guds Kjærlighed. Saa besøger Tanken ham maaskee af og til; men det varer kun et Minut, han er i samme Nu orienteret religieust i den, og det Hele forstyrrer ham ikke. Men saa kommer der en anden Forfærdelse, og han vrøvler ikke med Menneskene derom, men passer sin Gjerning, og det lykkes ogsaa med denne o. s. fr.

Hvis hun var bleven min, jeg er overbeviist om, at jeg paa Vielsens Dag vilde staae hos hende med den Tanke, at Een af os døde inden Aften eller med en lignende mørk Indbildning. Jeg indestaaer for, at hverken hun eller Nogen skulde mærke det paa min Mine. Beroliget i mig selv vilde jeg ogsaa være, men religieus beroliget, og Tanken havde jeg dog alligevel. See! dette er et Bedrag. Dersom jeg havde en Fortrolig, saa vilde jeg spørge ham saaledes: »Er det ikke en Skam, naar en Mand, der er tungsindig, martrer sin Kone med sine tungsindige Ideer?« Og han vilde svare og med ham maaskee Alle: »jo, en Mand skal betvinge sig og derved vise, at han er Mand.« »Vel,« vilde jeg svare, »det er hvad jeg kan, jeg kan see ud som et smilende Haab; og dog er det jo netop det, jeg er strandet paa, thi det er et Bedrag, som Ægteskabet ikke taaler, hvad enten nu den respektive Hustru forstaaer det eller ikke.« Og Ulykken er, at jeg selv troede det var Opgaven, indtil jeg lærte at indsee, at Vielsen er en guddommelig Protest derimod.

Tale med en Fortrolig kan jeg ikke. En Fortrolig vil ikke tænke min tungsindige Idee med den Lidenskab, som jeg, og altsaa heller ikke forstaae, at den bliver mig et religieust Udgangspunkt. For at leve i Fortrolighed med et andet Menneske fordres der, at man enten ikke har saadanne Tanker, at Eens Bevidstheds Verden ender ved det systematiske neppe græske mindre christelige Plankeværk: det Udvortes er det Indvortes og det Indvortes er det Udvortes, eller at man ikke har dem efter større Maalestok, end at de vige for hvad man kalder fornuftige Grunde. De fleste Mennesker have nemlig en Brøks-Forestilling om Livets Svingagtighed, men saa kommer Erfaringen og Sandsynligheden o. s. v. og klinker Stykkerne sammen, og saa ere de trygge og have fornuftige Grunde derfor. Dette veed jeg selv meget god Beskeed om. En ældre Kone havde engang faaet den Idee, at hun vilde blive levende begravet. Hun betroede sig til mig. Ganske rigtigt hun havde tænkt sig 3 Forsigtighedsmidler; men da hun var tungsindig bekymret havde ganske rigtigt Bekymringen taget dem alle 3 fra hende igjen : hun kunde tænke Muligheden af, at de ikke strakte til. Havde hun nu ikke været tungsindig, saa var hun bleven lykosaliggjort i den Forvisning, at der gives saadanne Klogskabsregler og uskatteerlige Sandheder, der kunne betrygge et Menneske Noget i Endeligheden. Nu maatte jeg hjælpe hende til at lykosaliggjøres i dette Galimathias; thi da jeg indsaar, at Uendeligheden maaskee aldeles vilde forstyrre hende, valgte jeg Endeligheden. Selv havde jeg engang været plaget af den samme Idee, og var da rigelig forsynet med Forsigtighedsregler. Mig havde denne Overflødighed ikke hjulpet, thi mit Tungtsind havde taget den fra mig, indtil jeg fandt Trøst i Uendeligheden. Jeg tænkte hende nu et 4de og et 5te Forsigtigheds-Middel til, som hun ikke havde drømt om, og hun var hjulpen og har altid takket mig; men jeg har aldrig vidst, om jeg skulde lee eller græde derover.

Skulde jeg nu være gift og min Kone være min Fortrolige, hvad saa? Jeg vil tænke mig, at det var hiin gamle Kones tungsindige Idee, der plagede mig, og det var i Lidelsens Tid, inden jeg havde faaet mig perfectioneret. Jeg vilde altsaa tale og indvie hende deri. Egentligen vilde hun nu vel lee, thi det vilde være hende ubegribeligt, hvorfra et Menneske kunde faae saadanne Ideer. Dersom nu mit Tungtsind ikke for mig bestandigt var Udgangspunktet for en religieus Satisfaction, dersom det var et tomt Grillefænger, hvoraf Intet resulterede, saa vilde maaskee netop denne uskyldige Latter være det mest Helbredende; thi en elskværdig Ungdommelighed har ogsaa en stor Magt. Men den religieuse Fyldestgjørelse er mig mere værd end al Ungdommelighed, og derfor vilde det ikke hjælpe uden til, at jeg veemodigt glædede mig over hendes Lykke, som jeg dog ikke begjærer. Men tale skal jeg, thi at tie var mig det Letteste. Saa vilde hun vel blive bekymret, og nu skulde hun da forsøge sig i de fornuftige Grunde. Lad hende nu udtænke 5 Forsigtigheds-Midler, og det skal nu være hendes Dialektik, der skal tage Luven fra min. Det Hele bliver mig saa tydeligt, at jeg vil høre hendes Stemme, for ret at forvise mig om, at jeg har gjort Ret i at forhindre, at jeg kom til at høre den. Hun vilde da nævne de fire Forsigtighedsmidler og saa vilde hun sige: »og endeligen har Du jo mig, jeg som da vilde gjøre Alt for Dig, tro mig, om det kan forjage de mørke Tanker, tro mig, jeg lover Dig det, det skal ikke skee, der skal blive gjort Alt, som var min Sjels Frelse afhængig af denne Sag – og vær saa glad igjen.« Mig synes, at denne Situation maatte kunne bringe Stene til at græde. Den stakkels Hustru! hun har tænkt Alt, hvad hun kan hitte paa; siger jeg hende imod, saa troer hun, at jeg ikke har den Tillid til hende, at hun er den, hun vil synes, og det bedrøver hende; og paa den anden Side: dette er altsaa den Dialektik, der skal binde mig. Selv den simpleste Indvending, der da vil falde Enhver ind, at hun jo kunde døe før jeg, vilde hun ikke forstaae, thi netop fordi det hører hende væsentligen til at vente alt Lykkeligt, og i denne Umiddelbarhedens Haab og Tro og Tillid har sit Sikke i Livet, saa vilde hun tale af sit inderste Hjerter, naar hun sagde: hvor kan Du dog troe det, nu da jeg veed, hvor meget det er Dig magtpaaliggende, at jeg saa skulde døe før Dig o. s. v. Hun vilde igjen bringe Stene til at græde, ved sin sande inderlige Bevægethed, men paa den anden Side: dette er altsaa den Dialektik, som skal binde Den, der i 15 Aar Dag og Nat har perfectioneret sig i at tumle Tanker dialektisk, som Araberen den frysende Ganger, som Jongleuren spiller med de skarpe Knive. Hvad vilde saa Enden blive? At jeg ikke kunde udholde at see hende bekymret, ikke nænne at lade hende gaae hen i den Krænkelser, at jeg ikke havde Tillid til hende. Og hvad saa? Saa lod jeg en Dag gaae imellem, saa iførte jeg mig Bedraget, saae saa venlig ud som muligt, og sagde til hende: »ja min Kjære det er som Du sagde, jeg har jo Dig, og Du har dog overbeviist mig, om ikke ved Dine Grunde, saa ved hvad Du sagde om Dig selv.« Og saa seer hun saa lykkelig og fornøiet ud, hun mit Øies elskede Lyst – og

jeg har bedraget hende. Og dette kan jeg ikke udholde, fordi jeg i hendes Sted ikke kunde udholde det, og fordi jeg vil og skal ære hende ved at elske hende saa høit som mig selv, hvilket jeg kun gjør ved at forlade hende. I Forholdet til andre Mennesker er Bedraget tilladeligt; thi de ere ikke bundne til mig, ikke guddommelige indsatte til mine Fortrolige, og ere de kjede af mig, kunne de jo gaae, hvad hun ikke kan, naar hun engang maaskee dunkelt fatter Misforholdet. – Om jeg virkelig var beroliget, da jeg taledes saaledes til hende, gjør Intet til Sagen, thi havde jeg været beroliget, var jeg bleven det i mig selv. I saa Fald viser Misforholdet sig atter. For hende kan en tungsindig Idee ikke faae den Betydning, at den bliver Udgangspunkt for en religieus Fyldestgjørelse. Om hun har een Mening om et Theaterstykke, jeg en anden, om Menings-Forskjelligheden maaskee viste, at jeg var en Æsthetiker, hun intet Mindre, gjør slet Intet for at constituere et Misforhold, og hvis det kom derpaa an, skulde jeg med Glæde opgive min Mening for hendes Skyld. Men Tungvindets sære Ideer opgiver jeg ikke, thi disse, hvad maaskee en Trediemand vilde kalde Nykker, disse, hvad hun deeltagende maaskee vilde kalde sørgelige Indfald, kalder jeg Rykkere: naar jeg blot følger dem og holder ud, da føre de mig til Uendelighedens evige Vished.

I min Eensomhed ere disse Ideer mig derfor kjære, om de end forfærde mig; de have stor Betydning for mig og lære mig istedenfor at ville lykønske mig selv til og lyksaliggjøre Menneskeheden i mageløse Opdagelser paa det religieuse Gebeet, i Stedet derfor til min egen Fornedring ligesom at opdage og uendeligt tilfredsstillet at nøies med det Allersimpleste. – I Begrebet Guds frygt ligger ogsaa, at man skal frygte ham; og er det farligt for et Menneskes Sjel at gjøre Gud til en Despot, saa er det ogsaa farligt for hans Religieusitet spekulativt at gjøre Gud til et reduceret Subjekt; og er det ængstende for et Menneskes Sjel, om Gud var indesluttet i evig Taushed, saa er det ogsaa farligt spekulativt at revidere Guds Regnskaber eller prophetisk at ride Herredage ind i Verdenshistorien. Hvoraf kommer det vel, at paa de afsides Steder, hvor der er en halv Miil mellem hver lille Hytte, er der mere Guds frygt end i de larmende Byer, at Sømanden har mere Guds frygt end Indvaaneren i Kjøbstaden, hvoraf vel uden deraf, at hine opleve Noget, og opleve det saaledes, at der ingen Udflugter er. Naar Natte-Stormen raser og et hungrikt Ulveskrig lyder varslende deri, naar man i Havsnød har frelst sig paa en Planke, det vil sige, skal reddes paa et Halmstraa af den visse Undergang, og man altsaa ikke kan sende Bud til den næste Hytte, fordi Ingen tør vove sig ud i Natten, og man altsaa kan spare at skrike: saa lærer man at slaae sin Sjel til Taals i noget Andet end i Tillid til Nattevægtere og Gensdarmer og Virkningen af et Nødskud. I de store Stæder ere baade Menneskene og Bygningerne klinede altfor nær op til hinanden. Skal man der ret faae et primitivt Indtryk, maa der enten Begivenhed til eller man maa have en anden Vei, som jeg har den i mit Tungvind. Hvis ikke, saa er der Fare for, at et Menneskelivs Udbytte bliver dette: han var ung og husker endnu mange fornøjelige Indtryk fra hiin Tid, mange glade Dage, saa blev han gift, og Alt gik vel, kun eengang blev han meget syg, og der gik strax Bud efter Læge, i Skyndingen hentede man den første den bedste og saa kom Professor D, og man lærte i ham en saare omhyggelig Læge at kjende, som derfor blev Huusdoktor, ogsaa i Pastor p. fandt man en alvorlig Sjelesørger, hvis dybe Religieusitet og Inderlighed man var mere forvisset om end om sin egen Religieusitet, hvorfor man fik ham kjærere Aar for Aar, saa lærte man flere deeltagende Familier at kjende, sluttede sig til dem, og saa døde man. Og hvorfor skulde det ikke være skjønt at have haft en lykkelig Ungdom, og at mindes den, hvorfor skulde det ikke være glædeligt, at have lært Professor D. og Pastor p. at kjende, men skal dette være Maximum naar Alt er hørt – saa vilde jeg hellere hverken have uleiligt Professoren eller Pastoren, men have hørt Ulvenes Tuden og lært Gud at kjende.

I Elskovs Fortællinger er ofte det Bud, som den Elskende bruger, en Dværg, en Vanskabt, en gammel Kjelling, hvo skulde troe det var et Elskovsbud: saaledes er mig mine tungsindige Ideer et Bud, fra hvad der var min første Kjærlighed, fra hvad der altid maa blive mig min eneste. De forfærde mig, men de have aldrig faaet Lov af Udsenderen, at tilintetgjøre mig, at svække min Aand, at lade mig falde andre Mennesker til Besvær. Om det skal skee, veed jeg ikke, om det skal skee strax eller snart, veed jeg ikke, thi saa var jeg ikke tungsindig, men dette veed jeg, at de have ført mig hen til den saligste Vished – og saa kan det jo være det Samme med Befordringen, »om man kommer hinkende, kommer linkende, uden Skinnets forlystende Prang.« Selv i dette Øieblik overvælder denne Tanke mig, at jeg har kunnet holde ud. O! i Eensomheden ønsker jeg aldrig Døden. Jeg forstaaer ikke, hvor Menneskene pludseligen kunne blive saa dorske, at de ønske Døden. Tvertimod jo mere det sortner om mig, desto mere ønsker jeg at leve, for at holde ud med mig selv, for at see, om min Begeistring var et løst Ord eller en Kraft, om det var den stærke Drik, der skummer ved sig selv, eller Skillingsøllet, der ogsaa skummer – ved en fremmed Tilsætning. Og kan man forstaae, hvorledes det for Den, som kæmper for at blive Konge, kan være forfærdeligt at tænke Dødens ubeleilige Komme just da han var Maalet nærmest, saa kan jeg forstaae, at Den, hvis Liv rørtes fra Grunden, at Den, der ingen Fortrolig har ved sit Bryst og ikke impressa vestigia for sin Fod, anseer det for ham vigtigt, at Døden ikke kommer og gjør ham det umuligt at faae at vide, om der ad den Vei lod sig trænge frem eller et Blendværk bedaarede ham, om hans Beslutning, der forsagede al Declamation, var ligesaa fuldt Snak som den Declamerendes.

Er jeg da skyldig? Ja. Hvorledes? Derved, at jeg har begyndt, hvad jeg ikke kunde realisere. Hvorledes forstaaer Du det nu? Jeg forstaaer det nu tydeligere, hvorfor det var mig umuligt. Hvilken bliver da min Skyld? At jeg ikke tidligere har forstaaet det. Hvilket er Dit Ansvar? Enhver mulig Konsequents for hendes Liv. Hvorfor enhver mulig, thi dette synes jo en Overdrivelse? Fordi her ikke er Tale om en Begivenhed, men om en Handling og et ethisk Ansvar, hvis Konsequentser jeg ikke tør væbne mig imod ved at være modig, da Modet netop bestaaer i at aabne sig for dem. Hvad kan tjene til Din Undskyldning? At hele min Individualitet disponerede mig til, hvad jeg overalt bestyrkedes i, og hvad jeg, hvis jeg søgte en Fortrolig, vilde finde bekræftet: »at en Tungsindig ikke skal plage sin Hustru med sine Lidelser, men slutte dem inde i sig selv som en Mand.« Hvilken er Din Trøst? At jeg, idet jeg erkjender denne Skyld, tillige aner en Styrelse i det Hele. Netop fordi jeg efter bedste Evne havde betænkt den Sag, og handlet saa redeligt, som det var mig muligt, i Kraft af det Erkjendte, netop derfor seer jeg en Medvirken, der har ledet mig hen paa et Punkt, hvor jeg forstod mig selv, som jeg maaskee ellers aldrig havde gjort det, men lærte det ogsaa paa en Maade, at jeg ikke skal hovmode mig. Hvilket er Dit Haab? At det kan tilgives, om ikke her saa dog i en Evighed. Er der ingen Mislighed med Hensyn til denne Tilgivelse? Jo der er den, at jeg ikke har hendes Tilgivelse; og hun er og bliver en Melleminstants, en berettiget, der ikke tør forbigaaes. Hendes Tilgivelse kan vel ikke retfærdiggjøre mig evigt, saa lidet som et Menneskes Uforsonlighed kan skade Andre end dette Menneske selv, men hendes Tilgivelse hører med i en guddommelig Forretningsorden. Hvorfor har Du den da ikke? Fordi jeg ikke kunde gjøre mig forstaaelig for hende; det havde jo været langt lettere blot at skaffe mig den, og saa at fritages for den rædsomme Svæven, i hvilken jeg kun finder Fodfæste ved at overtage Ansvarets yderste Mulighed. Derom spørges Dig ikke, om hvad der er lettest eller sværest, thi man kan ogsaa vælge Uret, skjøndt man vælger det Sværeste; hvorfor har Du den da ikke? Fordi jeg ikke kunde faae den. Da jeg hævede Forbindelsen med hende ved min Skrivelse, androg jeg derpaa. Dette vilde hun ikke forstaae, og nødsagede mig derfor til at bruge det eneste Middel, der var tilbage for at frelse hende: at sætte Bedragets Misforstaaelse imellem os. Min Fortfaren dermed viste mig, at Bedraget selv egentligen udtrykte Sandheden: at hun slet ikke forstod mig. Hendes Mening om mig var, at jeg havde mere Lyst til Verden, at jeg vilde have min Frihed, fordi Forholdet blev mig for trangt. Netop fordi dette var hendes Mening krænkede det hendes Stolthed, derfor var hun hensynsløs i at bruge ethvert Middel. Min Gjenvindelse for hende maatte da væsentligen beroe paa, at jeg førtes tilbage til Pligten og rørtes sympathetisk. Havde jeg nu talt ligefrem og sagt: Forholdets Opretholdelse er mit eget Ønske – saa havde jeg ikke faaet Lov at sige mere, men hun havde jublet omtrent saaledes: »O! Kjære, Du veed ikke, hvor lykkelig Du gjør mig. Det er Dit eget Ønske; ak! jeg havde opgivet Troen derpaa og lært at nøies med mindre, indtil det igjen blev Dit Ønske, men saa er jo Alt Godt, ja mere end Godt, udmærket: Du ønsker det og jeg ønsker det, saa er jo enhver Hindring borte.« Hvad vil dette sige? Det vil sige, hun forstaaer mig slet ikke. Saa valgte jeg ikke at gjøre mig forstaaet, men forstaaeligt for hende: at jeg var kjed af hende, en Bedrager, et Vrøvlehoved. Hendes Frelse beroede paa, at jeg holdt dette fast. Men hvad vilde det saa sige pludseligen at bede om hendes Tilgivelse? Det vil jo lyde som at gjøre Nar af hende. Det Ord: Tilgivelse imellem os lægger Alt religieust an. At fraliste hende en Tilgivelse, er dog ikke hvad der forlanges af mig. Skulde jeg da tale, saa maatte jeg vedgaae min Feil, men ogsaa, hvis det skulde blive Alvor, maatte hun kunne forstaae min Berettigelse. Saasnart da Talen begyndte, vilde hun indskrænke sig til at forstaae den første Halvdeel, og derpaa Intet forstaae af Resten, det vil altsaa sige, ogsaa misforstaae det Første. Kunde jeg være bleven hende forstaaelig i hele min Construction, og altsaa hendes Tilgivelse blive noget Andet end en Komædie-Situation, saa var hendes Adfærd imod mig saa oprørende, at hun snarere trængte til min, og saa har jeg gjort tilstrækkeligt ved hiin Billet. Men som Sagen stod, vilde enhver Yttring i Retning af Sandheden kun bidrage til at gjøre de to Maaneder endnu længere, thi hun vilde derved ledes til at blive hæftigere og hæftigere i sit Anløb, – uden dog at vinde Noget. Forsaavidt ere de alvorlige Ord, jeg skjult indblandede i Confusionen, det jeg mest har at bebreide mig. Tilgivelsen har jeg altsaa ikke. En officiel Tilgivelse mellem Tvende, der ikke forstaae hinanden, er en tom Cerimoni og ligesaa mislig som en skriftlig oprettet Kontrakt mellem To, af hvilke den ene ikke kan skrive eller læse Skrift. Den større gjensidige Betyggelse, det er at have det skriftligt fremfor en mundtlig Overenskomst, forsvinder paa en dobbelt Maade: Den, der ikke kan læse Skrift, har kun hvad han har hørt at holde sig til, om det staaer der saaledes som det blev forelæst veed han ikke, og hans Underskrift bliver intetsigende; den Anden har det Byrdefulde i at skulle indestaae ene for Begge, uagtet jo Dokumentet skulde være gjensidigt. Saasnart jeg skulde have en virkelig Tilgivelse, maa hun kunne sætte sig ind i min Tilstand, ellers bliver hendes Tilgivelse ligesom en skriftlig Erklæring af Den, der ikke kan læse Skrift, ja hendes Tilgivelse er endnu mindre, fordi Den, der ikke kan læse Skrift, derfor meget godt kan forstaae, hvorom Talen er, men en Tilgivelse af Den, der ikke kan eller ikke vil forstaae, hvorom Talen er, er ligesaa intetsigende som en Bevilgning paa en Ansøgning af Den, som ikke veed, hvorom det er der ansøges. See! derfor har jeg ingen Tilgivelse. Jeg har troet at ære hende mere ved ikke at franarre hende en saadan, jeg har gjort, hvad jeg troede at skyldte hende, eller rettere det er paa hendes Vegne skeet: Tilgivelsen er bleven mig gjort saa vanskelig som muligt. Mit Brud med Virkeligheden var af den Beskaffenhed, at det er en simpel Consequents, at en egentlig Tilgivelse af hende er utænkelig, thi denne vilde netop bestemme mig i Continuitet med Virkeligheden.

Dette er Sagens Stilling i Tiden. Hvad Evigheden angaaer, da er det mit Haab, at vi der ville blive hinanden forstaaelige, og at hun der vil tilgive mig. I Tiden bliver det en dialektisk Braad i min Smerte, der saarer mig

paa mange Maader, fordi den forstyrrer min Livs-Anskuelse saavel i Retning af Sympathi som i Retning af Bedraget. Der er noget ængstende i, at et Bedrag, om det end er nok saa fromt og velmeent, skal have den Magt; og den Mulighed vil jo altid blive tilbage, at Bedraget kan faae en epigrammatisk Kraft til at satirisere. Det mest Poetiske er ogsaa det mest Ethiske. Det vilde af hende være mest poetisk at blive mig hengiven eller at blive sig selv tro i sin Forelskelse, og dette vilde ogsaa være den forfærdeligste Hævn over mig. Enhver prosaisk Hævn gjør eo ipso mit Ansvar lettere, fordi den er mindre ethisk.

Hvor er Tilværelsen saa consequent! Der er ikke Noget sandt i een Sphære, som ikke er det i den anden. Hvilken dyb Alvor, at Tilværelsens Love ere saadanne, at Enhver maa tjene dem enten han vil eller ei. Den Styrelse, der fordrer Forsonlighed af ethvert Menneske, veed ogsaa at hævde sig, thi netop naar den Enkelte vil hævne sig selv, bliver Sagen lettest for den Skyldige; og paa den anden Side naar den Fornærmede vælger Forsonligheden, da lægger Styrelsen Hævnens Eftertryk i denne Mildhed. Cæsar har udført mangan berømmelig Daad, men selv om der ikke var opbevaret andet om ham end et eneste Ord, han skal have sagt, vilde jeg beundre ham. Da Cato havde aflivet sig selv, skal han have sagt: »der frarev Cato mig min skjønneste Seier, thi jeg vilde have tilgivet ham.«

Min Fordring til Tilværelsen er, at den vilde lade det vorde tydeligt, om jeg var hildet i et Selvbedrag eller jeg elskede trofast, trofastere maaskee end hun. Hvor længe jeg skal holde ud, vides ikke. Er Oraklets Tid end forlængst forsvunden, der er dog Eet, hvorom det eenfoldigste og det dybsindigste Menneske maa, naar han taler derom, tale gaadefuldt, det er: Tiden. Det er dog unegtelig den vanskeligste Gaade, som jo skal være den dybeste Viisdom, at indrette sit Liv som var den Dag idag den sidste, i hvilken man levede og tillige den første i en Aarrække.

d. 19. Juni. Morgen.

Idag for et Aar siden. Dog disse Taarer, der pine sig frem i hendes Øine, pine Umuligheders Mulighed frem i min Hjerne. Er det end en overflødig Ceremoni, jeg kan dog ikke lade det være. Altsaa jeg raaber ud i Verden, om Nogen skulde høre mig: jeg byder, jeg byder mit halve Liv for et halvt Aar lykkeligt med hende, jeg byder det for 14 Dage, jeg byder det for Bryllupsdagen – skeer der intet Hammerslag?

Nei! – Men paa Arbeide maa jeg. Den, der er dømt paa Livet, bruges til livsfarligt Arbeide, saaledes er det ogsaa med mig og mit Arbeide.

Idag faldt der den mærkeligste Replik af hende, jeg nogensinde har hørt. Det var i en vis Forstand truffet lige i Hjertet. Naar der ved en Skiveskydning pludseligen falder et Skud i Centrum, saa bruger Marqueuren den Forsigtighed, først at erkyndige sig, om det ikke var et Vaadeskud, et Skud hen i Veiret, et Skud uden Sigte, et Gevær maaskee der gik af, uden at Nogen skød. Hun sagde til mig, at hun troede egentligen, jeg var gal. Men saa seer man efter, og det var et vildt Skud; og der er maaskee intet Ord af hende, der tydeligere har viist mig vor Forskjellighed. Ja vist er en Tungsindig i en vis Forstand gal, men der skal megen Dialektik og megen Pathos til for at fatte denne Galskab. Den, der siger det omtrent som man vilde sige om en Mand, der gik lidt latterligt paaklædt: aah! han er gal, viser eo ipso, at der ikke er Spor af Anelse om hvad det egentligen er. Det Hele var blind Allarm. Det var et hidsigt Udbrud, som i en Fart ikke vidste at sige Andet. Og lidt hidsig er hun af og til. Hun siger, at jeg er onskabsfuld, ikke god. Det sagde hun igjen igaar. Sligt er et ønskeligt Incitament for min Passiar, der strax greb det. Ja jeg seer det nu, vi forstaae hinanden. Sagen er ganske simpel. Du giver blot en Erklæring omtrent saaledes: for Livs og Døds Skyld erklærer Undertegnede, at jeg vel føler Agtelse, siger og skriver Agtelse ... eller hvad det var jeg vilde sige, det var jo Agtelse, Du ikke føler, Alt løber surr for mig, i Romanen er det, man vel har Agtelse; altsaa: at jeg ingen Agtelse føler, og da den sande Kjærlighed, den egentlige Kjærlighed ikke kan tænkes uden Agtelse saa o. s. v. Det kan som Du seer gjøres paa begge Maader. Naar nemlig Agtelse og Kjærlighed slaae sig sammen mod et Menneske, saa god Nat Ole, derimod kan man saa vel ved Hjælp af Agtelsen alene som ved Hjælp af Kjærligheden komme ganske godt derfra. Naar man nemlig betænker, hvad Agtelse egentligen er ... Her blev jeg afbrudt. Hun kan ikke lade være at lee, naar jeg rigtigt slaaer stort paa i Galimathias. Dette trøster mig. I Grunden lider hun mindre derved end jeg, som paa en saa fortvivlet Maade skal arbeide hende løs.

d. 24. Juni. *Midnat.*

End ikke hvad jeg her skriver er dog min inderste Mening. Saaledes kan jeg ikke betroe mig til Papiret, om jeg end i det Skrevne seer den. Hvad kunde der ikke skee? Papiret kunde komme bort, der kunde komme Ildløs, hvor jeg boer og jeg leve i Uro, om det var brændt eller om det var til, jeg kunde døe og altsaa efterlade mig det, jeg kunde gaae fra Forstanden og mit Inderste være i fremmed Vold, jeg kunde blive blind, ikke selv finde det, ikke vide, om jeg stod med det i Haanden uden ved at spørge en Anden, og ikke vide om han løi, om han læste hvad der stod der eller noget Andet for at forske mig ud.

Erindre det kan jeg og hurtigere end den korteste Deel af et Øieblik. Lessing har dog Uret naar han siger, at det Hurtigste, hvad der er hurtigere end Lyden og Lyset, er Overgangen fra Godt til Ondt; thi endnu hurtigere er das Zugleich det Paaengang. Overgangen selv er jo dog en Tid, men det, der er paa eengang, er hurtigere end al Overgang. Overgangen er dog en Bestemmelse af Tid, men den lil, i hvilken hvad der engang var og aldrig er glemt er nærværende, uagtet det jo var nærværende, denne lil er det Hurtigste af Alt; thi den er saa hurtig, at det jo kun var en Skuffelse, at det var borte.

d. 26. Juni. *Morgen.*

Idag for et Aar siden.

Jeg byder mit hele Liv for Bryllupsdagen; og vi er jo To. Nei! det er vi ikke, thi hun byder ikke saaledes, hun vil stride men ogsaa have en Fremtid. Det forstaaer sig, hun skal heller ikke lade sin Ære og sin Stolthed i Stikken. Intet Hammerslag.

Iforgaars gik Passiaren ufortrødent som altid. Vi talte om min Afskedigelse, og at det var det klogeste, hun kunde gjøre, naar jeg skulde raade. Følgen vilde blive, at jeg snart vilde fortryde det og komme igjen som en vaad Hund. Dette Raad optog hun med det laconiske Svar: jo! og med det Tilføiende: nei jeg troer Dig ikke over en Dørtærskel. Jeg saae deraf, hvor ringe Tanker hun dog i Grunden har om mig, og hvilken misforstaaet Overtro hun har paa Betydningen af sin personlige Tilstedeværelse. Det er en Lykke. Men som nu Passiaren gaaer allerbedst, brister hun i Graad. Den, der er i Fortvivlelsens Nød, har altid overnaturlige Kræfter, og derfor blev min Mine aldeles uforandret. Derpaa sagde hun: lad mig græde, det lindrer. I Loven er al Tortur forbuden; sandeligen dette er en forfærdelig Tortur. Men jeg maa respektere Argumentet, kun ikke saaledes, at det forstyrrer mig. Og der er da ogsaa en Trøst i, at jeg ikke har unddraget mig Synet af, hvad ellers et Menneske i min Stilling, naar han dog skal træde af som en Foragtelig, pleier at fritage sig for. Saa kom Passiaren igjen i Gang, og det betyder vistnok ikke saa meget for hende som for mig.

Ikke at turde sige et alvorligt Ord, thi det var jo dog Afsindighed, om jeg den Skyldige vilde formane eller trøste, men er det ikke ogsaa afsindigt, at jeg sidder og seer derpaa! Men det Gode derved er, at det er min Nærværelse, der giver hende et Incitament til, om end mod sin Villie, at yttre sig saaledes. Naar jeg er borte, gjør hun det neppe og føler maaskee ikke Trang dertil.

Lad saa en Trediemand have været Vidne til denne Situation! Lad Een, der aldrig gjorde Andet end skrive Gaader og Een, der blev en Olding ved at gjette Gaader, slaae sig sammen og gjette, hvo der lider mest af de Tvende, hos hvem Indtrykket er det dybeste! Fortæl os saa, Du Prøvede, om en Hvirvel, der forvirrede Tilværelsen, jeg har dog seet en Forvirring, hvor det var som vilde Oprøret ikke lystre en redelig Villies Roer! Tal om et Blikstille, der bragte al Anstrængelse til Fortvivelse, jeg saae dog et Blikstille, hvor en Elskende arbejdede og arbejdede og blev næsten den Elskedes Morder ikke af Ondskab, ikke ved Vaade, men efter sin redeligste Overbeviisning.

d. 30. Juni. *Midnat.*

Hvad er saa mit Liv andet end ond Møje! Min Existents er lutter molimina; jeg kan ikke komme tilbage til mig selv. Om det i Tiden nogensinde skal skee, veed jeg ikke. Og bliver jeg fri, saa jeg atter kan slutte mig sammen, saa kan jeg have ondt nok ved at udskille det Fremmedartede, som jeg dog egentligen ikke vil udskille. Bliver jeg fri, da bliver dog den Bekymring i min Indesluttethed, at hun er bleven forandret.

Saaledes ligger en Musling ved Havets Bred; den aabner sin Skal for at søge Næring, et Barn stikker en Qvist imellem, saa kan den ikke lukke sig. Endelig bliver Barnet kjed deraf, vil rive Qvisten til sig, men der blev en Splint tilbage. Og Muslingen lukker sig; men inderst inde lider den igjen og kan ikke faae Splinten reven ud. At der er en Splint, kan Ingen see, thi Muslingen har jo lukket sig, men at den er der, veed Muslingen.

Dog bort med Mismod, det er et Bedrag mod hende, og min Sjel væsentligen fremmed. Var det den jødiske Ypperstepræst forbudet, at sønderrive sine Klæder af Sorg, fordi det var et for lidenskabeligt og for stærkt Udtryk, saa er det ogsaa mig forbudet at blive mismodig, fordi det er for apathisk og for svagt. Men, at jeg er bleven mismodig et Øieblik, viser mig at jeg første Gang i mit Liv har troet min Forstand mod hende. Hvad den kunde sige mig, har jeg altid vidst, men jeg har ikke villet det. Indtrykket af hiint Møde har givet min Forstand Overvægten.

Min Sympathi bringer mig dog tilsidst til Bettelstaven. Det gaaer mig som hiin Engelskmand, der kom i Pengeforlegenhed uagtet han havde en Note paa 500 £ i sin Haand – men Ingen kunde bytte den i Landsbyen, hvor han var. Men skal Sympathiens Yttring være ligesom at vexe en større Mønt; jeg troede, at Sympathien var som hiin Skilling i Fortunatus' Pung, man giver den bestandig heel ud og beholder den bestandig heel tilbage, vil man vexe den, saa forsvinder Trylleriet. See dette trøster mig.

d. 2. Juli. Morgen.

Idag for et Aar siden. Et Øienvidne til min Situation vilde vel sige til mig: Du veed ikke, hvad Kjærlighed er, siden Du handler saaledes. Muligt; saa meget veed jeg dog, at jeg kjender dens Smerte. Dens Lyst kjender jeg maaskee ogsaa om end paa Afstand, paa meget lang Afstand. Var det muligt, var det muligt – i samme Øieblik aander jeg hver Taare bort af hendes Øie, ak som Skolebørnene gjøre det, at Ingen skal see, de have grædt; da er Smerten glemt, mere end glemt. Hurtigt ved Forelskelsens Almagt, hurtigt som Plantens Væxt, naar den opelskes af Feer, vikler hun sig ud, yndigere end nogensinde ved sig selv ved Forelskelsens Spirekraft og ved mit Pust og ved Ordet, der hvidskes i hendes Øre; saa sætter jeg hende paa min Arm og styrter gjennem Verden med hende: saavidt forstaaer jeg mig idetmindste paa Kjærlighed. Men netop denne min Forstand paa Kjærlighed kunde let berøve mig Forstanden. Aldrig i mit Liv har jeg fornummet Selvmords Fristelser førend nu. Men Deeltagelsens Qual og saa at være den Skyldige: denne Modsigelse virker paa min Sjel, som naar man i legemlig Henseende vrider et Menneskes Ledemod ud af deres naturlige Stilling. Men hvad skulde et Selvmord hjælpe? Ja det skulde forhindre, at hun ikke blev krænket, thi da kunde hun jo leve hen som min, hvis hun saa vilde. Men sæt hun engang fik det at vide, det vilde jo være forfærdeligt. Havde hun Forstand, vilde hun jo indsee, at hun dog aldrig burde have bragt mig til den Yderlighed, og saa havde jeg jo gjort hende skyldig. Og ved et saadant Skridt havde jeg jo maaskee determineret hele hendes Liv, saa hun ikke i Endeligheden vilde søge sin Helbredelse, hvor hun dog egentligen maa søge den.

Aandeligt talt lider hun ikke saa meget. Hun er end ikke saa meget udmattet, som hun begynder at blive træt med lidt Tilsætning af at være kjed. Menneskeligt talt forundrer det mig slet ikke, thi hun har ingen Fortrolig, og jeg er utrættelig i Nonsens.

Dagene ere talte. Sæt hun nu blev syg, inden den sidste Dag var kommen, sæt hun i en Feber-Vildelse forraadte, hvad der foregaaer mellem os. Hendes Nærmeste, som vilde troe, at det var Phantasier, og jeg, som vidste, det var Virkelighed! Og naar hun saa blev helbredet, og vi igjen skulde begynde forfra.

d. 3. Juli. Midnat.

Hvor skal vi saa sees igjen. I Evigheden. Saa er der jo Tid nok til Forstaaelsen. Hvor ligger Evigheden? Naar begynder Evigheden? Hvilket Sprog tales der? Eller tales der maaskee slet ikke? Kunde der ikke gives en lille Mellemtid? Er det bestandigt høi lys Dag i Evigheden? Kunde der ikke gives en Morgendæmring, hvor man fandt Forstaaelsen i Fortrolighed? Hvilken er Evighedens Dom? Er Dommen færdig førend Evigheden begynder, og Evigheden kun dens Execution? Hvorledes fremstilles Evigheden? Som den vide Horizont, hvor man Intet seer. Saaledes er den fremstillet paa Gravbilledet: den Sørgende sidder i Forgrunden og siger: han gik bort, ind hisset. Men i den vide Horizont seer jeg slet Intet, og kun den Forbigaaende seer den Sørgende i Forgrunden, men videre seer han heller Intet. Saa seer jeg altsaa heller ikke hende. Det er umuligt. Jeg maa see hende. Er dette intet Argument; eller er det et bedre Argument: at enten jeg vil eller ei maa jeg see hende. Sæt hun havde glemt mig. Kan vi saa sees? Sæt hun ikke havde tilgivet mig. Saa havde hun jo ikke glemt mig. Men kan vi saa sees? Sæt hun stod ved en Andens Side. Naar hun staaer saaledes i Tiden, da staaer jeg hende i Veien, og derfor vil jeg fjerne mig. Men hvis jeg stod hende i Veien i Evigheden, hvor skal jeg saa gaae hen? Er Tiden den Stærkere i Sammenligning med Evigheden? Har Tiden Magt til evigt at skille os ad? Jeg troede, den havde kun Magt til at gjøre mig ulykkelig i Tiden, men maatte slippe mig, saasart jeg omskifter Tiden med Evigheden, og er, hvor hun er, thi evigt er hun bestandigt hos mig. Hvis saa, hvad var saa Tiden? Den var, at vi To ikke fik hinanden at see igaarftes, og om hun fik en Anden, var, at vi To ikke fik hinanden at see igaarftes, fordi hun var andetsteds ude. Og hvis var Skylden? Ja Skylden var min. Men vilde eller kunde jeg dog nu handle anderledes end jeg har handlet, hvis det Første antages at være skeet? Nei! Jeg fortryder det Første. Fra det Øieblik har jeg handlet efter redeligste Overlæg og af yderste Evne, som jeg ogsaa havde gjort det Første, indtil jeg indsaae min Vildfarelse.

Men taler Evigheden da saa letsindigt om Skylden? Tiden gjør det idetmindste ikke; den vil nok lære fremdeles hvad den har lært mig, at et Liv er noget mere end igaarftes. Men Evigheden vil jo ogsaa helbrede al Sygdom, give den Døve Hørelsen, den Blinde Synet og den Vanskabte Legemets Skjønhed, saaledes vil den ogsaa helbrede mig. Hvilken er min Sygdom? Tungsind. Hvor har denne Sygdom sit Sæde? I Indbildningskraften, og Mulighed er dens Næring. Men Evigheden tager Muligheden bort. Og var denne Sygdom mig ikke tung nok i Tiden, at jeg ikke blot leed, men ogsaa blev skyldig ved den? Den Vanskabte har dog kun den Smerte at bære, at han er vanskabt, men hvor forførdeligt, hvis det at være vanskabt gjorde ham skyldig!

Saa være da, naar Tiden er forbi for mig, mit sidste Suk til Dig, o! Gud for min Sjels Salighed, det næstsidste være for hende, eller lad mig for første Gang igjen være forenet med hende i det samme sidste Suk!

d. 6. Juli. *Midnat.*

Idag har jeg seet hende. Hvor besynderligt! En Tordenregn gjorde mig det nødvendigt at flygte ind hos ham min gamle Conditor, hvor jeg ikke har været siden hine Forventningens Dage: erat in eo vicinio tonstrina quædam. En saadan Barbeerbod svarer nærmest, sagde Læreren, til hvad en Conditor er hos os. Eo sedebamus plerumque, dum illa rediret. Regnen var hurtigt forbi, Luften mild og indbydende, Alt forfrisket og forynget. Hvis jeg ikke var hensjunken i Erindringer, var jeg neppe bleven saa længe. Den gamle Conditor kom hen og hilste paa mig, talte med mig, Alt virkede bedøvende paa mig. Jeg sad paa min gamle Plads og kastede stundom Øiet ud ad Vinduet – da kom hun gaaende forbi. Hun gik med en anden ung Pige, begge i en levende Samtale, hun munter og sund og fornøiet. Kom hun maaskee fra Sang, min elskede Sangerske, gaaer hun igjen til Sang? Er Visen maaskee blot bleven en anden.

At jeg et halvt Aar kunde forvandles til en Qvinde for at forstaae hendes Væsen, min Maalestok er dog maaskee altid for stor!

Det synes som Alt er ved det Gamle. Hun gaaer til Sang, hun gaaer fra Sang, glad som eengang. Men der er Ingen, der venter paa hende. Her hos Conditoren er der i en vis Forstand Ingen, men maaskee ellers. Det er jo dog ofte hørt, at en Pige forvinder Smerten og forelsker sig igjen. Og her var jo Forholdet netop tilskyndende til noget Saadant, thi jeg var jo ikke hendes Elskede, men en Bedrager. Det er jo ogsaa ofte hørt, at en Pige ikke kunde leve uden et Menneske, og det var sandt, men det var ikke det Menneske, men et andet Menneske.

Saaledes ere vi jo ved det Gamle, ved Forandringen komme til det, og jeg er uforandret bleven ved det. Jeg kan sige med Sandhed: jeg forbliver o. s. v., men hvad jeg forbliver er ikke godt at sige. Jeg antager, hun bliver en Andens, hvad forbliver jeg saa? Og dog ikke saaledes, jeg kan ikke slippe hende saaledes. Hiint næsten afsindige Ønske om at see det gjenoprettet er nu afløst af et andet lignende: at hvis hun bliver en Andens, denne Anden maatte være hendes første Kjærlighed. Saa har hun ikke brudt med Ideen, og ikke

tabt i mine Øine. Vel sandt, hvad bryder hun sig om at tabe i mine Øine. Men saaledes skulde hun ikke tænke, thi min Opfattelse er omhyggeligere mod hende end nogen Andens. Saa skal jeg ikke see min Livsanskuelse forstyrret ved hende; ak! hvor det vilde smerte mig og lamme mig. Om den hele øvrige Verden har en anden, er blot Signal til Kamp. Men Ulykken er, at jeg slet Intet veed om en saadan tidligere Kjærlighed. Dog maa det erindres, at jeg har været altfor fordybet i mig selv og altfor ethisk beskæftiget til at faae noget Saadant at vide. Forsaavidt var det jo muligt. Det er en lille Satire over mig, hvis noget Saadant skulde være Tilfældet, at jeg er bleven uvidende derom. Hun har ikke fundet sig opfordret til at yttre Noget, maaskee har min Indesluttethed virket saaledes paa hende. Forsaavidt var det jo muligt. At det nu ogsaa var virkeligt! Og hvis det er virkeligt og bliver virkeligt, hvilken Lykke, at jeg ikke vidste det! Maaskee var jeg kommen til at tage Sagen altfor let, og Begivenheden havde ikke faaet den Betydning for mig, som den har faaet.

Hvad forbliver jeg? Ja det er ikke godt at sige. Men dersom jeg ikke selv havde oplevet denne Historie, og en Anden fortalte den, vilde jeg troe, det var mig han talte om, saa aldeles passer den paa mig.

Med hende vilde jeg mindre end nogensinde kunne tale, hvis hun bliver en Andens. Skulde jeg søge en virkelig Forstaaelse ligesom hun skrømtede i at prutte? Skulde jeg tale ud af Sandhedens Lidenskab og mod min Villie satirisere? Selv har hun Skyld i en Deel af Forvirringen, thi hun har forstyrret det Erotiske ved at spille falsk i det Religieuse. Hun vilde ikke nøies med det Erotiske, at være elsket eller ikke elsket og hvad deraf følger for hende, hun greb til det Religieuse og blev i Ansvar for mig en gigantisk Figur. Visseligen, har det foranlediget en Krig mellem store Magter, at en Fyrste sendte en Kongedatter tilbage, for mig blev min Strid nok saa forfærdelig, der jeg refuserede hende, thi det var Gud, der var hendes Forlover. Saaledes har jeg betragtet Sagen. Men denne forfærdelige Alvor forvandler det Erotiske til næsten noget Comisk; thi pathetisk tænkt maatte jeg sige: om hun havde været styg som Arvesynden, arrig saa lang Dagen var, saa vilde hun for mig havt den samme Betydning, men dette er aldeles uerotisk talt. Og hvo er saa Skyld i, at jeg maa tale saaledes, det er hun, der forvandlede et erotisk Forhold til et religieust.

Kun naar jeg tier, kan jeg holde min Sjel pathetisk bag det Comiskes Bedrag, eller bag det Skjul, at jeg forlængst har glemt det Hele.

d. 7. Juli. Morgen.

Idag for et Aar siden. Lad see! Min Livs-Anskuelse var, at jeg i min Indesluttethed gjemte mit Tungvind. Det var min Stolthed, at jeg kunde gjøre det, min Beslutning, af yderste Evne at fare fort dermed. Jeg er strandet. Hvor paa? Paa Individualitets Misforholdet og paa Vielsen som en Protestation i Kraft heraf. Hvilken er mit Livs Forvirring? At den Sætning blev mig meningsløs: ultra posse nemo obligatur. Hvilken er min Skyld? At have vovet mig ind i hvad jeg ikke kunde realisere. Hvilken er min Brøde? At have gjort et Menneske ulykkeligt. Hvorledes ulykkeligt? I Muligheden saaledes, at jeg har et Mord paa min Samvittighed ifølge hendes Udsagn og i Kraft af Muligheden. Hvilken min Straf? At holde denne Bevidsthed ud. Hvilket mit Haab? At en barmhjertig Styrelse vil i Virkeligheden gjøre Straffen mindre ved at hjælpe hende. Hvad siger min Forstand om hende? At der ikke just er Sandsynlighed for det Værste. Hvad følger deraf for mig? Slet Intet. En ethisk Forpligtelse kan ikke udtømmes ved nogen Sandsynlighedsberegning, men kun ved at paatage sig Ansvar for yderste Mulighed.

* *
*

Jeg gik til hende. Ualmindelig glad traadte jeg hende imøde, erklærede, at det lod sig gjøre, som hun ønskede det. Det lader sig let forklare, at man, saa længe man strider, hvis man ogsaa er istand til at forstaae hvad Sympathien byder, kan glemme dette Hensyn, netop fordi man strider. Naar man har seiret, pleier Sympathien at vaagne allerstærkest. Jeg meente at burde forsøge dette Yderste, om hun ikke, bevæget ved at have seiret, skulde beslutte sig til at give mig Friheden. Nei! Hun tog imod det, men intet Ord i Retning af Sympathi; hun tog endogsaa temmelig koldt derimod, det glæder mig, thi det beviser, at hun er træet.

Jeg gik. Ved Middagstid kom jeg igjen. En absolut Beslutning giver Rolighed, en Beslutning, der har gennemgaaet Forfærdelsens Dialektik, gjør uforfærdet. Koldt og bestemt forkyndte jeg, at det var forbi. Hun vilde hengive sig i de hæftigste Ytringer af Lidenskab, men for første Gang i mit Liv talte jeg befalende. Det

er forfærdeligt at skulle vove det, og dog var det det Eneste. Om hun var kommen Døden nær for mine Øine, jeg havde ikke kunnet forandre min Beslutning. Min Ubevægethed hjalp hende, og hvad der var det dumdrigtigste Foretagende, gik af i al Orden. Endnu et Forsøg gjordes der paa sympathetisk at bevæge mig, det blev uden Virkning. Endeligen bad hun mig stundom at tænke paa sig, det blev lovet i en skjødesløs Tone, maaskee meente hun det ikke stort, til Gjengjeld meente jeg det for Alvor.

Saa er det forbi. Vælger hun Skriget, saa vælger jeg Smerten; og af at skriges bliver man træt, hun er det maaskee allerede; Smertens Tour vil komme til mig og atter komme.

Hvad lærer min Forstand mig om Anvendelsen af de to Maaneder med Hensyn til hende? Hun vil ikke sørge livsfarligt; deels er hendes Lidenskab ikke meget dialektisk i Inderlighed, deels vil Ingen kunde skaffe hende en saa begunstigende Situation, som hun har havt: at skulle forfærde mig den Skyldige, at skulle bevæge mig ved sin Lidelse. En Deeltagendes Omsorg kan ikke lægge Eftertrykket paa Smertens Udbrud i Sammenligning med min Nærværelse. Reflexionen vil ikke let faae fat i hende, thi hun har nu gennemgaaet et betydeligt Cursus. Hvad hun selv kan hitte paa vil ikke blive meget i Sammenligning med hvad jeg allerede tilstrækkeligt 3: indtil Væmmelse har perfectioneret hende i. Hun vil ingen Sympathi kunne reise for mig, er der en lille Rest, vil den snart qvæles. Det vil aldrig falde hende ind, om hun ikke skulde have lidt at bebrejde sig, at hun dog kunde have handlet anderledes mod mig. Hun vil maaskee blive syg ligesom Den, der har læst meget anstrænget til Examen, bliver syg naar Examen er overstaaet. Af en saadan Sygdom kunde man ogsaa døe, men deraf følger ingen sikker Conclusion til et propter hoc. – Mig selv betræffende, da har hun ved at nødsage mig til det Yderste, hjulpet mig til at trække min Personlighed saavidt som muligt ud af hende. Skulde hun, kjed af det Hele, finde sig en ny Forelskelse, da skal ikke blot jeg være udenfor, men endogsaa ethvert Billede af mig være det, thi hun har intet, og idetmindste intet, hvori der er nogen Sandhed.

d. 7. Juli. Midnat.

See! nu hører jeg op for denne Gang. Min Dvale-Tid i Henseende til hende begynder, jeg takker af. Den 3die Januar begynder Uroen igjen. Naar der takkes af hedder det: Høire og Venstre omkring, march. Det er satirisk nok, thi min Ulykke er, at jeg hverken kan gjøre Høire eller Venstre omkring eller marchere.

Uroens Tid er det halve Aar, hiint Virkelighedens halve Aar, der atter og atter kommer igjen, indtil jeg bliver fri. Godt, at det ikke var et heelt Aar, thi da vilde jeg have et Sørgeaar i samme Forstand, som man har et Kirkeaar: i det Øieblik jeg var færdig med det gamle, kom jeg til at begynde paa et nyt.

En gammel Kone pleiede at sige om Vægteren, naar han begyndte at raabe: nu er han nok vildfarende. Og den Vildfarende raaber jo ogsaa. Saaledes er jeg i Uroens Tid en Raabende, en Vildfarende.

Min Beslutning er i Troskab til hende at blive Ideerne og min Aands-Existent's tro af yderste Evne, at jeg erfarende maatte forvisses om, at det er Aanden, som gjør levende, at det udvortes Menneske kan forsmægte og Aanden seire, Skabningen sukke og Aanden juble, at jeg maatte trøstes og vorde glad ved Aanden, forsagende alle Endelighedens Trøstegrunde, at jeg maatte holde ud og ikke ende Ordets Herlighed i Gjerningens Smaalighed, og ikke vidne i høie Talemaader og modsige mig selv ved Endelighedens Gjæringer. Jeg havde været fuldkomnere, om jeg kunde være bleven hende tro; om min Aands-Existent's var gaaet med til daglig Brug i et Ægteskab, det havde været større, og jeg havde forstaaet Tilværelsen sikkrere og lettere. Saaledes rangeres der. Næst det kommer hvad jeg gjør. Skulde hun forbløde i unyttig Lidenskab, skulde hun ikke frelses ved en Hjælp, der maaskee er nærmere end at jeg veed det, eller dog kommer nær nok, naar det behøves, saa maa jeg arbeide saaledes, at min Existent's kan gjelde for To. Hjælper hun sig selv paa anden Maade, giver dette Overflod. – Sæt der var en Bog, som engang var trykket og ikke kunde trykkes om, og der var ingen Plads at rette i den, men iblandt Trykfeilene fandtes en Læsemaade, der i Betydningsfuldhed overgik hvad der stod paa samme Sted i Texten: saa maatte den nøies med at blive staaende blandt Trykfeilene, men der dog med sin Betydningsfuldhed. Sæt der var et Ukrud, som var fjernet fra den nyttige Sæd: saa stod det vel afsides, var vel Ukrud, var vel beskæmmet, men sæt det dog heed: Stolten-Hendrik.

Her ender Dagbogen for denne Gang. Den handler om Intet, dog ikke i den Forstand, som Ludvig den Sextendes, hvis vexlende Indhold skal have været, den ene Dag: paa Jagt, den anden: rien, den tredie paa Jagt. Den indeholder Intet, men bliver det de letteste Breve, som Cicero siger, der handle om Intet, saa er stundom det det tungeste Liv, der handler om Intet.